

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JA, TIDEN GAAR —

Omslagsbilledet, efter Fotografi, forestiller Blækspruttens 4 A'er og den første nye faste Medarbejder (1915). Fra venstre til højre: *Axel Henriques, Alfred Schmidt, Georg Kalkar, Axel Thiess og Anton Melbye.*

AXEL HENRIQUES

JA, TIDEN GAAR —

KALEIDOSKOPISKE MINDER
FRA ET LANGT LIV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL • NORDISK
FORLAG • KØBENHAVN • MCMXXXI

**COPYRIGHT 1931 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN**

—
**PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN**

Forspil.

Det er en af de mange dejlige Solskinsdage i Maj 1930; jeg sidder og ser ud over min Have, der staar i sin pragtfulde, allersom lysegrønneste For-aarsdragt, af samme Form og Snit og Farve, som da jeg legede her med andre smaa Dreng, der alle blev kendte Mænd: Anton og Laurits Bing, Fritz og Victor Bendix, og idet jeg gennem Cigarrøgen kigger op mod Himmelen, der i Dag er blaa og i Morgen maaske graa, akkurat som da jeg kom til Verden i det Herrens Aar 1851, kunde jeg fristes til at sige, hvad min Slægtning, højsalig Kong Salomon, formodentlig aldrig har sagt: »Der er intet nyt under Solen.« Og dog er der sket mangt og meget i de svundne Aar, meget er forskelligt i Dag fra den Gang, — ved at læse Aviserne fra i Dag, kom jeg saaledes til at tænke paa, at da min Bror Ruben, som lille Dreng, lærte at spille Klaver, skulde hans Lærerinde efter Undervisningstimen begive sig fra os i Løvstræde Nr. 7 ind til sin Søster, der boede i samme Gade Nr. 13. Den Vej kunde en Dame den Gang ikke tilbagelægge alene, min Bror maatte da følge hende; og det, der staar i Avisen i Dag, er, at en ung Dame alene har tilbagelagt en

nok saa lang en Vej, nemlig fra London til Australien. »Den udvikler sig!« som Gerner sang i de glade Dage.

En anden Ting: lagde man for 70 Aar siden et Brev i en Postkasse i Kjøbenhavn Lørdag Eftermiddag Kl. 5, vilde Adressaten, selv hvis han boede i Hellerup, have Brevet enten Lørdag Aften eller Søndag Morgen; nu faar han det først Mandag; og hvis det f. Ex. er et ubehageligt Brev, kan han altsaa tilbringe sin Søndag i Ro uden Bekymringer. Jo, vist udvikler den sig!

Men i det store og hele er Menneskene og deres Liv ikke stort anderledes nu end før. Ogsaa nu for-tæller de gamle, at alt var meget bedre i deres Ungdom, og heller ikke nu tror de unge det.

Med Undtagelse af den gamle Tigger, der i Dag — ligesom han gør det hvert Aar — dør i Aviserne, og i hvis pjaltede og befængte Klæder man finder en større eller mindre Brøkdel af en Million Kroner, lever vi alle nu som i 60'erne »over Evne« og gør selv Vittigheder i den Anledning; jeg saa i Dag i en svensk Avis et Billede af en Restaurant, hvor der sidder en Herre og en, lidt uartig udseende, Dame, og mens »kyparen« skænker Champagnen op, siger Herren: »Det är fan, att man aldrig skal kunna tjäna så mycket pengar, så man får råd att leva, som man faktisk gör.«

Vist »udvikler den sig« men mest i Smaating, som en gammel Mand udtrykte saaledes: »Jeg har mange Gange spist Gaasesteg, men jeg aner ikke, hvorledes Kilebenet smager; da jeg var ung, fik de gamle

det, og nu, da jeg er blevet gammel, skal først og fremmest de unge have det.«

Det kan ogsaa bemærkes, at der nu er Steder her i Landet, hvor man i L'hombrespil turnerer paa de røde Esser; i den Tid, da jeg spillede L'hombre, bl. a. fordi Bridge endnu ikke var opfundet, var der ingen, der drømte om, at man overhovedet kunde tournere paa andet end de sorte. Men det er dog Bagateller, ligesom de andre Opfindelser, der ikke eksisterede, da jeg blev født, saasom Telefon, Radio, Tonefilm, Automobiler, elektrisk Lys, Aeroplaner samt Sær- og Mellempriser til Det kongelige Teater.

Menneskene selv udvikler sig nok — men langsomt. Vi elsker og hader, spiser og drikker ganske som i gamle Dage, og næsten den samme Mad; naar Hindhede tror, at det er ham, der har fundet paa, at Menneskene kun skal spise Kartofler, vil jeg dog bemærke, at vi i min Skoletid lærte, at saa godt som hele Befolkningen i Sachsen levede udelukkende af Kartofler, og at Dødeligheden derfor i dette Land var forfærdende.

Støt og langsomt foregaar Menneskenes Udvikling ligesom »Arterne«s i Dyreriget, og jeg kan forstaa den lille Drengs Spørgsmaal »om den første Abe, der blev Menneske, vidste det?« Jeg vilde svare ham: »Paa en Maade, min Dreng, de troede mange Generationer igennem, at de var Mennesker, mens de endnu var Aber.«

Hvis Menneskene »den Gang« og nu tænkte saa forskelligt og saa' saa forskelligt paa Livet som — lad mig sige — en Neger paa Herodots Tid og en

anset Litteraturanmelder i vore Dage, ja, saa turde jeg slet ikke have vovet at fortælle saa meget om min Revytid, som jeg har gjort i dette Bind af mine kaleidoskopiske Minder, selv om jeg villigt indrømmer, at baade Publikum og Revyerne 1930 er en Nuance forskellige fra dem i 1886.

Revyerne før og nu.

Jeg maa først gøre en lille personlig Bemærkning: Der er en, for Resten meget velvillig, Redaktør, der hver Gang, han anmelder noget, jeg har skrevet, kredser om det samme, som han et Sted udtrykker saaledes:

Hvad der er Axel Henriques' Akilleshæl, fremgaar med stor Klarhed af hans Selvbiografi: en stærk Overvurdering af den Indsats i Litteratur og Kultur, som han har gjort med sine Revyviser.

Dette er skrevet om »Svundne Dage«, hvor Revyerne saa godt som slet ikke er omtalt eller vurderede endsige overvurderede — hvad skal det saa først blive til, naar han læser 3dje Del? Jeg tror for Resten, at hvis jeg talte med denne strenge Mand og sagde: »Jeg synes, at jeg har saa mange Fejl, at det er spildt Arbejde at bebrejde mig en Fejl, jeg ikke har, nemlig at overvurdere mig selv og mine Viser« — at han saa vilde svare, ligervis som Smedesvend Madsen i Genboerne: »Nej, den Fejl har De inte, men De har heller inte Lov til at ha' den.« Og han vilde maaske indse, at ligesom en

Nordpolsfarer, der skriver sine Erindringer, naturligvis maa tale lidt om Is, — en Hærfører nævne Krudt og Kanoner — en Kioskmand de Aviser, han sælger — ogsaa »Ekstrabladet«, uden at han derfor behøver at overvurdere den Indsats i Litteratur og Kultur, dette Blad har gjort — maa en Revyforfatter have Lov til at tale om Revyer; og her kommer saa lidt om de gamle og de nye.

Hvilke der var de bedste, er det latterligt at diskutere, hver Tid faar vel de Revyer — ligesom den Føde — der passer os bedst. Da vi endnu var Aber, holdt vi os til Nødder, var der lidt god Kærne i dem, fordrede vi ikke mere. Da vi blev Mennesker og kødædende, var det naturligvis Kød, vi kastede vore Blikke paa f. Ex. 24 Par nøgne Dameben, serverede paa forskellig Maade, indtil 20 »Skift« pr. Aften.

Det man kalder »Udstyr« — Herregud, ja, Udstyr den Gang og saa nu! Det kan nok være, at en ung Brud i min Ungdom fik et solidere Udstyr end den selverhvervende Ungdom nu — der skulde jo anskaffes mange Ting, der ikke mere kendes, saasom Haarnaale, varmt Undertøj og i det hele taget: Tøj. Ægteskabet var jo den Gang beregnet paa at skulle vare, om end ikke hele Livet, saa dog en passende Aarrække. Man syede ogsaa Navne paa Lagener, Dækketøj o. l. — det vilde vel i en moderne Familie som oftest blot være vildledende.

Men kommer vi fra Brude til Revy-Udstyr, ja saa har der rigtignok været en rivende Udvikling. Noget saa tarveligt som det i Firserne vilde faa et moderne Publikum og en moderne Presse til at

sætte sig hen i Krog og græde. Og dog kunde den gamle Revys Udstyr — bogstavelig talt — nok veje vor Tids Revyers op. Tog man alle de Uldstrømper, Uldklokker, Skørter og hvad nu alle disse Rudimenter hed, som den Tids 6 à 8 stærke Damer bar, og lagde dem i den ene Vægtskaal og i den anden det, som de 20—30 Damer nu ikke har paa, plus de Strudsfjer og Kniplinger, hvormed det er heftet op, — ja saa vilde begge blive vejede, og det ene maaske fundet for tungt, det andet for let.

Med Revymelodierne er det ganske omvendt; i de Revyer, jeg var med til, var de lette, maaske for lette, nu er de med deres halsbrækkende Syncoper, efter min Mening, altfor svære, ja næsten umulige at skrive en munter Text til. Hvis nu nogen siger, at dette jo er dumt af de moderne Revydigtere, og maaske endogsaa tror, at jeg er af samme Mening, vil jeg skynde mig at sige: »Nej tværtimod, det er klogt; men jeg maa tilstaa, at jeg ikke altid har vidst det.« For nogle Aar siden dumpede jeg ned i en Revyfabrik, hvor en Spillekant af en Bunke amerikanske Noder foredrog de nyeste Jazz'er, og hvad de nu hedder, for Forfatterne, der som Regel valgte dem, jeg fandt mindst egnede til en munter Revyviser; og da jeg gjorde en Bemærkning derom, fik jeg omtrent følgende Svar: »Texten — ja, hvad kan vi tjene paa den? Ikke saa mange Hundrede Kroner som vi faar Tusinder i Procenter hos Musikforlæggeren, naar vi bruger en Melodi, Folk vil og kan danse efter.« Derved kom jeg til at forstaa, hvorfor Revyviserne har faaet den nye Form, og kom til

at beundre Forfatterne endnu mere end tidligere; de kender deres Pappenheimere og kan faa dem til at danse efter deres Pibe, ja netop danse. V o r Tids Ideal var, at gaa syngende gennem Verden, skønt mange af os slet ikke kunde synge. Nu danser man gennem Livet, og alle kan danse, de fleste kan slet ikke lade være.

Af Dekorationer havde Fortidens Revyer ikke, som nu, 20 hurtigt skiftende, men kun 2, en til hver Akt; men de var til Gengæld maalede af Carl Lund, og de blev altid hilst med Genkendelsesjubel af Publikum, enten den lille Troldmand nu havde lavet Scenen om til Taget paa Det kgl. Teater eller til Fisketorvet under Højbro. Det var altid en dyb Hemmelighed »hvor det skulde foregaa«, Programmet røbede det aldrig, og det glade Premièrepublikum var altid næsten ligesaa »spændt« herpaa — nej, det er en Overdrivelse, men lad mig sige: der var i det lille Teater en Brøkdæl af den Spænding, hvormed nu Verdens 1800 Millioner Mennesker venter paa gennem Radion at erfare, hvilken af de to Boxere i Tennessee der har faaet Næsen knust og Overløben flænset.

Selvfølgelig var disse to Carl Lund'ere et Plus for den gamle Revy, den moderne har intet tilsvarende af sine 20 Bagtæpper; enten forekommer de mig at være os saa forfærdeligt ligegyldige, saasom et Ørkenlandskab eller en Gade i New York — eller ogsaa virker de ligefrem nedtrykkende — i al Fald paa os gamle — naar man, ligesom ved en stor Del af de moderne Kunststillinger Billeder slet ikke

kan finde ud af, hvad de forestiller, selv om Program eller Katalog fortæller, hvad Kunstneren har tænkt sig. Derfor behøver det ikke at være sandt, at en gammel Teatermand i Sommeren 1929 flere Gange vækkede sin Familie om Natten ved at udstøde Rædselsskrig, og hver Gang sagde til de tilstedeværende: »Aa, det er rædsomt, nu har jeg igen drømt om Dekorationerne i P. H. Revyen.«

Naturligvis kunde de gamle Revyer ikke leve alene paa de to Dekorationer, og da Teateret hverken havde Vandratschbaner, Togsammenstød, farvede Briller eller Saxophoner, kort sagt hele den tyrkiske Negermusik, og da man endnu ikke havde fundet paa at skrive — og vistnok især: indfor skrive — de saakaldte sketches, som, efter min Mening, er det morsomste ved Nutidens Revyer — ja, saa var Forfatterne ligefrem tvungne til at gribe til Fortvivlelsens Selvhjælp og forsøge at gøre noget ud af det eneste, de selv kunde hitte paa: Texten, baade i Viser og Replikker. Ellers var der vistnok slet ingen Revy blevet.

Og ved nu saa længe efter og »lidenskabsløst« at tænke derpaa, kommer jeg til det Resultat, at det maaske ikke var saa dumt for den Tid. Jeg læste forleden en Anmeldelse af en ny Revy, der erklæredes for en sikker Succes, som vilde holde meget længe, og efter at have omtalt dens gode Sider, sluttede Anmelderen saaledes: »Men Texten var daarlig.«

Som tidligere bemærket, Revyerne og Publikum var, da og nu, en Nuance forskellige.

De gamle Forfattere — og her kan jeg egentlig

lige saa gerne sige: vi — havde altsaa kun det ene lille Lam: Texten, der hverken blev støttet eller knust af det, der nu er de bærende Kræfter, men som i meget høj Grad kunde støttes af dem, der sagde Replikkerne og sang Viserne.

De, der sang vore første Viser.

Da Villiam Secher, efter Ordre fra sin daværende Herre og Mester, ved enhver Lejlighed skulde sige noget ubehageligt om Melbye og mig — hvorom senere — stod der engang i hans Blad, at vore Viser var ret tarvelige og naaede hverken i Vid eller Sprogkunst op til V. Rantzaus, og det var kun fordi Frederik Jensen sang dem, at de tog sig ud af noget.

Som Part i Sagen tør jeg vel ikke gaa videre end til at sige, at det med Rantzau maaske dog var »et lille Nummer for stærkt«; forøvrigt vil jeg give Kritikeren Ret i, at det hjalp svært paa vore Revyviser, at vi havde en Kunstner som Frederik Jensen til at synge dem.

Første Gang jeg saa ham, var, da Vilh. Petersen havde bedt Buntzen og mig om at se en Parodiskomedie, »Brylluppet paa Wulfsbjerg«, der opførtes i Forsæsonen paa Morskabsteateret, for at vi kunde tage Bestemmelse om, hvem vi vilde give Hovedrollerne i Revyen. Personalet bestod just ikke af lutter Talenter, men der var tre fortræffelige Visesangere »tykke Anna« (Fru Anna Christensen) og d'Herrer Jensen og Ferdinand Rasmussen.

»Anna« var selvskreven, men hvem af de to Her-
rer, vi skulde vælge til at spille Hovedrollen, var
os ikke strax klart. Buntzen og jeg var ganske enige
om, at Ferdinand Rasmussen var den mest »drevne«
af de to, han havde stor Rutine, men hans Stemme
var aabenbart brugt stærkt — og ikke just med Var-
somhed — og dertil kom, at Hr. Jensen var friskere
og, som jeg tidligere har skrevet, havde han noget
af den Christian Schmidt'ske Charme, og en for en
saa forholdsvis ung Skuespiller næsten vidunderlig
Evne til at synge en Vise og sige en Replik. Inden
det lille Stykke var forbi, havde vi bestemt os for
Hr. Jensen.

Man hører undertiden i Teateret disse Ord: »Gud,
hvor han er slet, jeg kunde gaa op og sige de Re-
plikker bedre,« men man kan det skam ikke. Da
en ikke overvætted aandrige Redaktør engang skrev:
»Det er let nok at sige Vittigheder om Fredskon-
ferencen,« opfordrede jeg ham indstændigt til at
sige, om det saa blot var én eneste — men han
kunde ikke, gjorde det i al Fald ikke. Ligesaa vilde
det gaa med at sige Replikkerne.

Det er en meget stor Kunst at sige en Replik —
naar man ikke kan det. Kan man det, er det
naturligvis ingen Kunst, og Hr. Jensen kunde det.
Det er forbausende saa faa Skuespillere, der kan;
det ene af de to Midler, som kunde bøde paa denne
Mangel: at forbyde enhver, der ikke kan sige en
Replik, at betræde de skraa Brædder, vilde være
hjørteløst mod en stor Mængde skatteydende Bor-
gere. Det andet Middel: at forlange, at de skal læse

det, er maaske lovligt fordringsfuldt. Den, der ikke har overværet Prøver med Skuespillere, aner ikke, hvor svært det undertiden falder dem at sige en Sætning, undertiden blot ét Ord. Melbye og jeg har oplevet følgende: Et Aar var der i Zoologisk Have en Hvalros, der kunde udstøde en Lyd, som om den sagde: »Rühreier!« det lød uhyre pudsigt og gjorde stor Lykke hos Kjøbenhavnerne. Vi havde derfor fundet paa at indlede Revyen med en lille Scene paa en Restaurant, hvor der bl. a. optraadte en stærkt hvalroslignende tysk Turist, der højroestet forlangte de bestilte Rühreier. Til at udføre denne Rolle, som kun bestod af dette ene Ord, valgte en Kunstner, der indtog en Stilling som Costumier eller lignende ved Teateret, men ogsaa af og til optraadte i Smaaroller, særlig faamælte sydeamerikanske Diplomater eller ungarske Magnater. Han kunde ikke lære at sige Rühreier, skønt vi paa dette ene Ord holdt flere Prøver, end der anvendes paa en større Scene til Indstudering af Hamlet. Til sidst opgav vi at lære ham det, og hverken ved Premièren eller senere har nogen Tilskuer anet, at Forfatterne havde fundet paa en lille Pudsighed, der kom dødfødt til Verden, fordi den oversteg den udøvende Kunstners Kræfter.

Nu er det jo muligt, at Skuespilleren, der ellers plejede at repræsentere Aristokratiet, følte sig krænkede ved at skulle være Havpattedyr. Dér har vi saa en anden af Misèrerne hos de dramatiske Kunstnere, at de tror, at de er for gode til de smaa Roller, fordi det ikke falder dem ind, at de i Virkeligheden er

for daarlige til de større. Da Olaf Poulsen, den frødigste Kunstner, jeg har kendt, i sin Ungdom klagede til Chefen, Kammerherre Fallesen, over, at han kun fik smaa Roller, svarede Kammerherren: »Gør dem store!« og det gjorde Olaf. Hans Glansperiode begyndte, da man gik i Det kgl. Teater til »Badet i Dieppe« for at se ham i en lille Rolle, en Opvarter, som han meget indiskret gav som den bekendte fortræffelige Opvarter Paul Tönjachsen fra à Porta's Café; eller da han spillede Lars i »Genboerne«, en Rolle, hvori der ikke siges ti Ord, og spillede den, saa hans Lars næsten blev lige saa morsom som senere hans uforglemmelige, ubegribeligt fantastiske Løjtnant v. Buddinge. Det paastaas — og jeg har al Grund til at tro, at det er sandt — at Rosenkilde og nogle andre udmærkede Kunstnere klagede over ham til Teaterets Chef, med den Motivering, at han spillede, saa Publikum kun brød sig om at se ham. Men der er paafaldende faa Olaf Poulsener i Teaterhistorien.

Naturligvis har jeg set mange, mange Skuespillere, der kunde sige en Replik; f. Ex. den svenske Skuespiller Personne. Da han i 80'erne var i Kjøbenhavn i et glimrende Selskab fra kungliga dramatiska theatern i Stockholm, var han ganske uberømt. I en af mine Anmeldelser fik jeg Lejlighed til at sige nogle meget rosende Ord om ham og fik en hjertelig Tak tilbage; det var første Gang, paastod han, at der var sagt noget rosende om ham. Saa saa' jeg ham først 40 Aar efter ved Badestedet Medevi; jeg huskede hans Navn, da jeg ofte i mit Album havde

set hans Billede, som han havde sendt mig med nogle smukke Ord, og han huskede mærkeligt nok ogsaa mig, der ikke anede, at han var blevet »Dramaten«s mest fejrede Kunstner. Han sagde strax »Du« — den Slags husker Svenskerne, vi ikke. Personne havde nylig spillet Per Degn i Erasmus Montanus, og vi aftalte, at jeg skulde komme til Stockholm for at se ham bl. a. i denne Rolle, men da jeg kom til Stockholm, var Personne død. Men i Medevi saa jeg ham spille Komædie paa en Scene saa stor som et Spisebord og i en Monolog, der ikke var meget større; men hans Kunst var stor, og Stykket handlede om en Replik, det er derfor jeg i denne Sammenhæng er kommet til at huske denne lille Pragtforestilling, som blev givet ved den aarlige Fest ved Medevi Bad til Indtægt for — »dem man ikke ser«: Køkkenpersonalet o. s. v., en køn Idé. Personne, der da var mellem 70 og 80, havde ved Hjælp af en selvlavet rød Paryk og nogle »aflagte« Klæder skabt sig om til en ung Skuespiller, der har været i mange Aar ved Teateret, men aldrig er optraadt udenfor Koret. Hans Drøm er at faa en Rolle, og endelig har han opnaaet det, ovenikøbet i Victor Hugos dejlige Drama: »Kongen morer sig«, men ganske vist kun som Lægen, der i sidste Akt viser sig og efter nøje Undersøgelse af Blanches Lig siger: »Hun er død«. Det er hans eneste Replik, og med en overlegen Kunst viste gamle Personne, paa hvor mange forkerte Maader denne Replik kan siges. Det var noget af det vittigste, jeg har oplevet, og jeg vilde ønske, at han kunde have vist alle vordende

— ogsaa nogle ældre, højt beundrede — Skuespillere, hvorledes en Replik ikke skal siges, men tillige hvad en Mester kan faa ud af 3 Ord.

Jeg husker ikke, at jeg en eneste Gang har haft nogen Indvending at gøre eller nogen Ændring at foreslaa i den Maade, hvorpaa Frederik Jensen sagde sine Replikker eller sang sine Viser i den Snes Revyer, jeg har haft med ham at gøre; dog indrømmer jeg, at det ingenlunde er umuligt, at Vilh. Petersen, — der selvfølgelig, som gammel Kjøbenhavn og forhenværende Revyforfatter, i al Fald i Begyndelsen, var ganske anderledes med paa Norden end Provins-Urtekræmmer-Lærlingen, der var sprunget over Disken og havde givet sig til at spille Komædie rundt om i Landet, — kan have givet Fr. Jensen Vink og gode Idéer til Viseforedraget og »Repliksigelsen«, inden jeg saa ham ved de senere Prøver.

Den højeste Ros, en Forfatter kan give en Skuespiller, er vel, at han siger sine Replikker og synger sine Viser ganske som Forfatteren havde tænkt — særligt fordi der — i al Fald en Gang imellem — bag en saadan Udtalelse kan ligge, at Skuespilleren har gjort det meget bedre end Forfatteren havde tænkt sig det i sine vildeste Drømme, og en saadan Ros har jeg mange Gange givet Frederik Jensen — altsaa med det bagved liggende Supplement. For Resten har jeg jo temmelig ofte skrevet om denne Revyskuespiller, der ogsaa med Aarene blev en »rigtig« Skuespiller af høj Rang og f. Ex. i »Erik Ejegods Pilgrimsfart« spillede ligesaa god Komædie som

Mantzius, Johannes Poulsen og Reumert i »Indenfor Murene«, der vel nok er den fineste Sammenligning, der kan findes fra en ikke altfor fjern Tid. Jeg kan derfor ikke nu finde paa noget nyt, og af hvad jeg har sagt før à propos Frederik Jensen, vil jeg kun gentage, hvad jeg skrev i en lille Bog, der kun handlede om ham, og for hvilken jeg fik meget stærkt »paa Hovedet« i et Blad, sandsynligvis af Bladets Teateranmelder. Jeg udtalte, at Bladenes Anmeldelser af Frederik Jensen efter hans Optræden i Buntzens og min første Revy viste, at de Herrer Anmeldere — ligesom den gamle Hofmand i »Kejserens nye Klæder« — ikke duede til deres Embede. Det er jo meget rart, naar en af dem, der skal oplyse det højtærede Publikum, bemærker, at Holberg af og til er i Besiddelse af en vis sund Sans, at Heine ikke altid er uvittig eller at Bodil Ipsen øjensynlig har Talent, men det kan de maaske have læst sig til. Et Par Dage efter at »Naar den ny Vin blomstrer —« var opført første Gang, kom en ung Mand hen til mig paa en Restaurant for at sige noget. Da han skulde gaa sagde jeg: »Vil De hilse den Dame, De er sammen med og sige, at hun forleden Aften, da hun debuterede i »Naar den ny Vin blomstrer —« spillede alle Det kongelige Teaters bedste Skuespillere sønder og sammen.« Den unge Dame var Bodil Ipsen. Jeg fortæller ikke dette for at prale — tværtimod; jeg mener, at hvis man ikke kunde se det ved hendes Debut i den lille Rolle, hun spillede, har man ikke i Vuggегave faaet den lille Ting, som betinger, at man duer til at være Teaterkritiker. Og det sam-

me var Tilfældet med de Herrer, der var blinde for, at vi med Frederik Jensen havde faaet »den rigtige«.

Havde Buntzen og jeg set rigtigt med Hensyn til Frederik Jensen, havde vi heller ikke taget fejl af Ferdinand Rasmussen; han kunde synge en Vise udmærket, og gamle Revyvenner vil maaske huske hans Foredrag af Visen »Til hvilken Side hveranden Gang«, der var lige ved at redde Revyen 1893, der ellers kun blev en *fiasco d'estime*; men Stemmen blev mere og mere ødelagt, og den Kur, han brugte: en Flaske »Gammel Rom« pr. Aften, havde ikke en Virkning — sandsynligvis heller ikke en Kvalitet — af 1ste Rang. Han forsvandt tidligt fra vore Revyer — og om hans senere Skæbne ved jeg intet.

Det ved jeg derimod om Anna Christensens. Hun var en lille, stærkt buttet, Person med et kønt Ansigt, hvori et Par gavtyveagtige Øjne, et stort Talent og et Humør næsten som Olaf Poulsens. En fin Kunstnerinde kunde man ikke kalde hende, men morsom var hun, og saa sang hun sine Viser fortræffeligt og tilsyneladende forstaaende, hvilket vel nok skyldtes Vilh. Petersens Instruktion; ikke et Ord af Texten gik tabt. I de tre Herrer's Revy Aaret forud havde hun vakt Jubel som Slagtermadamme og »Kanonkvinde«, og i vor første Revy bidrog hun mægtig til den Sukces, som den uimodsigeligt blev. Kun faa Aar virkede hun som Skuespillerinde; havde hendes Talent faaet nogen Røgt og Pleje, vilde hun sikkert være blevet en længe lysende Stjerne paa Revy-teatrenes Himmel; men det var saa langt fra — tværtimod; for en elendig Betaling, jeg tror, hun for

en Sæson paa 3 Maaneder fik alt i alt 360 Kroner, var hun den, der sammen med Frederik Jensen »bar Revyen«. Saa rejste hun den øvrige Del af Aaret rundt — men for Provinsen var hun »ikke fin nok«; det var jo heller ikke lutter Francisque Sarcey'er, der anmeldte Teatrene rundt om i vort lille yndige Land med de brede, afbladede Bøge.

Saa optraadte hun lidt i »Kisten« og lignende Kunstanstalter, søgte ellers at holde Livet oppe ved smaa »Aftenunderholdninger med efterfølgende Dans«. Jeg finder følgende Brev fra hende:

Endskøndt jeg er dem tildeels ubekjendt tillader jeg mig dog at henvende mig til dem de var saa venlig mod mig da jeg havde spillet i Revyen og det giver mig Mod til at skrive til dem jeg har faaet Engagement paa Store Ravnsborg fra den 16 Januar og jeg vil bede dem lave mig en ny Sang til min gamle Slagterkone for at bruge mit Coustume og saa en Sang jeg kunde bruge til et almindeligt Atlaskescoustume saa kunde jeg jo afgøre det med dem naar jeg kommer hjem.

Jeg ved, at jeg skrev en Prolog til hende, den har jeg nemlig liggende i Manuskript; men jeg tror ikke, jeg skrev den Vise, der »kunde bruges til et Alaskescoustume«, og jeg er helt overbevist om, at hun intet »afgjorde«, hverken da hun kom hjem eller senere. Fin havde hun jo aldrig været og blev det mindre med Aarene, hun laa ogsaa altid i Strid med »Teaterchefen«, Restauratør Steffensen, der ikke var Kammerherre hverken af Rang eller af Naturel. »De skal ikke skrive nogen Vise til mig,« skrev hun en Gang, »jeg kommer ikke i Revyen Steffensen regar- derer mig ikke mere end som det Skidt de træ'r

paa.« Det var vist især hendes smaa Forsøg paa Dis-
 kontering af den oprørende lave Sommergage, der
 var Skyld i »Rivningerne med Steffensens«, og saa
 gled hun bort fra Scenens til Privatlivets Strid. Hen-
 des Ægteskab var ikke lykkeligt; hun besøgte mig
 tit, naar det kneb med Finanserne, og jeg hjalp
 hende gerne; for det første skyldte jeg hende Tak
 for hendes Foredrag af vore Viser — vi valgte gerne
 de bedste Viser til hende — og saa var hun saa rø-
 rende beskeden i sine Fordringer, det var altid faste
 Priser: 3 Kr. og 15 til en Syramme, 2 Kr. 45 til Re-
 paration af Symaskinen o. s. v. Da hun en Dag bad
 om 5 Kroner til Chokolade — hendes lille Søn hav-
 de Fødselsdag og skulde have en Ven til Gæst —
 og jeg smilende spurgte, om ikke 5 Kr. var lidt
 rigeligt til 2 Kopper Chokolade, sagde hun: »Jo! —
 men synes De ikke, at de skal have en Beuf bag-
 efter?« saa var hun lige saa morsom, som da hun
 spillede Komædie, og leende sagde jeg: »Jo, kære
 Fru Christensen — og De ogsaa og med mange Kar-
 tofler til!« En Dag kom hun op til mig paa Kontoret,
 jeg havde meget travlt, og da jeg dog meget ven-
 ligt sagde: »Naa, lille Fru Christensen, hvad koster
 det saa i Dag?« — gav hun sig til at græde: »Gud,
 hvor kan De nænne at sige saadden, jeg kommer
 slet ikke om Penge, jeg er bare kommet op til Dem
 for at fortælle noget glædeligt, som jeg synes De
 skulde vide.«

Hun var utrøstelig og vilde ikke sige, hvad det
 var. Endelig fik jeg hende til at fremsnøfte det
 glædelige — det var, at hendes Svigermor var død;

eller det glædelige var, rettere sagt, at hun nu skulde overtage den afdødes Restaurant i Aalborg — — — »og saa taler De om Penge.« Med megen Besvær fik jeg hende trøstet: »Kære lille Fru Christensen, det er jo herligt, til Sommer kommer jeg til Aalborg, og sikken en Middag jeg saa skal bestille hos Dem!« »Endelig standsed den Taarernes Strøm, der før var vant til at rinde« og Smilet forskønnede det endnu pæne Ansigt, og smilende sagde min Veninde: »Og hvis De saa vilde la a n e mig de 4 Kr. 75 til Dampf skibsbilletten, siger jeg tusind Tak.«

Jeg saa hende aldrig mere, et Aars Tid efter var hun død. Om hun og Sønnen har nydt for meget Chokolade og Beuf — ved jeg ikke. Mon det ikke snarere var, fordi den morsomste Skuespillerinde i Firsernes Kjøbenhavn, ved Tidernes Ugunst og Meneskenes Dumhed, havde udspillet sin Rolle?

Og de, der sang de følgende.

En af dem, der anmeldte Frederik Jensen i vor første Revy, skrev: »Frederik Christensen vilde ikke have været ilde i denne Rolle« — det var meget sandt, men han vilde bare ikke have kunnet bære Vand mod Hr. Jensen.

Frederik og Elisabeth Christensen var anset for at være to udmærkede Revykræfter, hun med Rette, han mere paa Grund af »ingen bedres Havelse«. Han kunde synge en Vise med et vist tørt Lune, tydeligt, undertiden vittigt, og nød i høj Grad det brede Publikum's Gunst. Oprindeligt havde han været Sko-

mager som Hans Sachs og mange andre berømte Mænd. »Flyveposten«s Redaktør Siesbye, der ogsaa havde dyrket dette hæderlige Haandværk, beklagede sig i sin Tid over, at »Corsaren« altid lod ham høre ilde, fordi han havde været Skomager, hvortil Goldschmidt svarede, at det var en ren Misforstaaelse, det, han bebrejdede ham, var netop, at han ikke var blevet ved med at være Skomager. Det kedelige ved Fr. Christensen var, at han netop vedblev at være Skomager, ogsaa naar han sang sine Viser. Dr. Ryge havde været Læge, Fr. Madsen Urmager-svend, Fr. Jensen Urtekræmmer og Vilh. Herold Skriver paa et Kontor og senere Seminarist; men paa Scenen var de det ikke, de var kun store Kunstnere.

Da der nu saa godt som ingen »Haandskomagere« findes i Kjøbenhavn, og jeg kun kan gaa med haandsyet Fodtøj (det bilder jeg mig i al Fald ind), vil jeg meget nødigt have Skinnet af at foragte disse faa Rudimenter, og jeg pointerer, at min Skomager er Kunstner i sit Fag; men det er ikke sikkert, at jeg vilde goutere ham som Visesanger. Hvilket Fag eller Lag en Kunstner kommer fra, er os jo saa forfærdeligt uvedkommende, blot han ikke selv understreger det. Fra min tidligste Ungdom husker jeg, at Bladene fortalte om en ung Mand »af god Familie«, der skulde debutere paa Teateret. Det var nu god Latin den Gang; men da den unge Mand havde debuteret, skrev M. Goldschmidt, der var en Del forud for sin Tid, saaledes i »Nord og Syd«: »Et Blad har anført, at Hr. N. er »af god Familie«, og synes at

have villet lægge Vægt herpaa, som om det var noget usædvanligt i Theaterverdenen. Hvis dette er Meningen, maa vi tillade os en Indsigelse, eftersom det danske Theater netop kan fremvise mange Exempler paa, at dets Medlemmer har været fortræffelige, anerkendte Børn af Apollo, Muser og Gratier, og af saa fornem Slægt er Hr. N. ikke.«

Af hvilken Familje — borgerligt set — Fru Elisabeth Christensen var, ved jeg ikke, men jeg ved, at hun var en Kunstnerinde af høj Rang. En og anden vil maaske smile og tænke: Kunstnerinde! — en Visesangerskell! Det er der ikke noget at sige til, *naturam furca pellas ex*, hun kommer dog igen den Hex: er der nogen dansk Konge, vi dagligt haaner, er det Christian V, vi kalder ham aldrig andet end »Hesten«, men hans Rangforordning, som en udenlandsk Expert en Gang har kaldt for Verdens fortrinligste, den er gaaet os alle i Blodet. Spørg en Auktionsholder, der averterer med Billeder af Krøyer, Hammershøj, Viggo Johansen og Professor Carl Bøgh, hvad dennes Professor-Titel betyder — mindst en Stigning af 50 % paa Auktionsprisen. Men en Visesangerske var vel nok »udenfor Rangklasserne«, og saa optraadte hun endda paa Teateret i Alléen — udenfor Voldene!

Jeg havde en god Ven i Göteborg, som en Aften kom kørende i Droske til Teateret, da der gaves en Gallaforestilling til Ære for Carl XV. Foran Teateret stod en »poliskonstapel«, der hævdede Haanden og raabte: »Endast för vagnar!« (Kareter). Men min Ven rejste sig op i Drosken og svarede: »När jag

far i en droska, är det en vagn!« — og Betjenten lod sig imponere. Men det varede længe, før et »Sekondteater« endsige et »Forstadsteater« kunde blive en »vagn«. Da jeg skrev min første Revy til »Morskabsteateret«, rystede mine Venner bekymret paa Hovedet; og mange Aar efter raabte paa et Møde den udmærkede Digter, Andersen Nexø, der maaske ogsaa er udmærket som Kommunist — det forstaar jeg mig ikke paa — at jeg havde svigtet mine Ungdomsidealer, fordi jeg havde skrevet en — fuldstændig neutral — Artikel i »Berlingske Tidende«, som mange ansaa for noget meget fint, men han ikke fandt tilstrækkeligt radikalt. Og hver Gang har jeg smilet og tænkt paa min gamle Vens Ord: Når jag far i droska o. s. v.

Nu har Tiderne jo forandret sig en Del, og maaske ikke alle vil smile, naar jeg holder paa, at Lisbeth var en Kunstner af høj Rang. I 70'erne var hun, der da hed Frøken Elisabeth Jørgensen, i »Morskabsteateret«s Kor, og da Teaterets Førstekraft en Aften blev syg, sprang Frøken Jørgensen ind i hendes Rolle, og Dagen efter var hun berømt indenfor en lille Verden. Hun havde aldrig været paa Elevskole, maaske heller aldrig taget Sangundervisning, hendes Uddannelse bestod alene i fra Koret at iagttage dem, der havde noget at sige og synge. Men hun havde en betydelig Intelligens, et naturligt Vid, en Lethed til at synge en Vise, som hendes graa Kollega, Lærken, et dejligt Blink i sine morsomme, maaske lidt uartige, Missekatteøjne, og saa — for at bruge et Borgbjergsk Udtryk — »dette hersens, jeg ved ikke

hvad«, som traadløst forbinder Scenens og Tilskuerpladsens Hjerter og som snart kaldes Geniet, snart »Gnisten«.

Naar jeg nu i Tanken lader alle de mange danske Visesangersker, der har kunnet synge en Vise, passere Revy, kommer jeg til det Resultat, at ingen har sunget en Vise bedre end »Lisbeth« — der maaske nok er »haardt trængt« af »Liva«.

Af fremmede maa hun vige for to: Anna Pettersson Norrie, der til de samme Egenskaber, som Lisbeth ejede, føjede en Ynde, en Charme og Skønhed, et stort Skuespillertalent og en fin og udsøgt — vistnok selverhvervet — Kultur, som har gjort hende til en af de herligste Fremtoninger, vi i min Tid har set og hørt i dansk Teater og Koncertsal.

Og saa Yvette Guilbert. Hun kom vel fra samme Lag i Samfundet som Lisbeth, kom ogsaa tilfældigt paa Scenen, vakte stormende Jubel, og var lige saa intelligent, talentfuld, vittig — og mager; men deres Skæbne var uhyre forskellig. Yvette kom frem i Paris. Efter at hun et Par Aar havde glædet Pariserne ved at synge paa Variétéer og Smaateatre, var der en flink og begavet litterær Mand — hvis jeg ikke husker meget fejl, var det Hugues le Roux — der i en fin Foredragssal holdt en meget indgaaende Conference om Visesang — og om Yvette, der »illustrerede« Foredraget ved at synge sine Sange. Fra den Dag steg hendes Berømmelse til Verdensberømmelse. — Jeg har hørt hende synge i *théâtre français* ved en Forestilling, hvor kun »de største« optraadte, og det højt kultiverede Publikum, der

havde betalt deres Pladser med tidobbelt Pris, var ved at vælte Teateret af Begejstring. Men derfor lagde hun ikke Hænderne i Skødet, hun gav sig til at studere Sangkunst, Litteratur, naturligvis særligt Viselitteratur, Plastik o. s. v. og uden at miste noget af den lille Pariserpiges Chic og Vid, stod hun snart som en Dronning i Alverdens Koncertsale, herskende over Visen, fra Middelalderens Legender til »det sidste Skrig« fra i Formiddags. Og mens hun drog fra Triumf til Triumf, hyldet af alle Landes gode Hoveder og kronede Hoveder, rakkede Lisbeth rundt i Provinserne for sammen med sin Mand at ende i »Røde Kro« paa Amager. Jeg har hørt fortælle, at hun bevarede sin Stemme og sit Skælmeri, til hun var en gammel Kone, jeg har ikke set eller hørt hende siden 1894, da hun stod i sin fulde Blomstring. Ubegribeligt, at ingen kjøbenhavnsk Teaterdirektør havde Brug for denne uforglemmelige Sangfugl. Var det maaske, fordi hun kun vilde engageres sammen med »Fatter«?

Mange andre er jeg taknemmelig for den Maade, de gav vore Viser Liv — der er Fru Friis-Hjorth, i mange Aar Revyens søde lille Pige, der med Ynde og Skælmeri og udmærket Sangkunst kvadrede om at plukke Roser, »min Kærest og jeg«, om »Mysse« og Kathinka, der med Hr. Svanebay »fejred Journalisterne i Tivoli«; men ogsaa i de rigtige Revyviser var hun os en udmærket Hjælp ved sit Humør, sin gode Forstand, sin Flid og Paapasselighed; Victor Wulff, der ung og frisk dukkede op i Revyen 1896, sang Aftenens første Vise, en fantastisk Kaadhed til An-

toniestrædes Pris lige paa en Prik i Visens Aand, og maatte synge Versene om og om igen, en straalende Debut og en højst behagelig »Strømpil« for Aftenens Resultat; Ferdinand Schmidt, Bror til mine Drengesaars forgudede Christian Schmidt, der kun halvanden Sæson var med i vore Revyer, en Skuespiller af den gamle Skole, en fortræffelig Visesanger, der i sit sidste Leveaar fik hele Kjøbenhavn til at synge med paa Omkvædet: »den er forholdsvis temmelig god«, som han i Revyen 1892 sang med fuldstændigt Mesterskab; Chr. Schrøder, der ogsaa kun kort Tid var med og med Ære stod ved Siden af Frederik Jensen; han blev savnet — i al Fald ved jeg: af Forfatterne — da han forsvandt fra det lille glade Teater. 1890 og 91 havde vi ikke Frederik Jensen, Fr. Christensen sang de bedste Viser, men der var en ung Skuespiller, der sang et Par Stykker saaledes, at jeg ikke kunde tænke mig det bedre. Jeg ved ikke, hvad det skal kaldes: Dumhed, Faneflugt eller overjordisk Tossegodhed, men jeg gik op til Folketheaterets Direktør, min gode Ven Severin Abrahams og sagde: »Vi har en storartet ung Mand ude paa Morskabsteateret, som vi nødig vil give Slip paa, men, engager ham, før en anden tager ham!«

Abrahams satte sig strax i Forbindelse med ham, og de var saa godt som blevet enige, men da Skuespilleren forlangte, at Abrahams ogsaa skulde engagere hans Kone — det drejede sig om noget i Retning af 100 Kr. om Maaneden — vrøvlede de saa længe frem og tilbage, at Casino snuppede ham væk for Næsen af den ubeslutsomme Folketeatermand.

Den unge Skuespiller indspillede i næste Sæson en Formue til Casino som Charleys Tante; det var nemlig Peter Fjelstrup. Da Fjelstrup døde blev der skrevet, at han var en ligesaa stor, ja maaske større Kunstner end Olaf Poulsen.

Fuldstændigt Vanvid! Det var som at sætte Wessel over Holberg. Muligvis kunde han være blevet noget meget betydeligt, store Evner havde han, men han manglede helt Disciplin — mon det ikke var Charleys Tante, der havde ødelagt ham? Han spillede Rollen et Par Hundrede Gange under bragende Jubel, føjede hver Aften nogle nye — ikke altid lige smagfulde — Improvisationer til den i Forvejen ikke særligt vittige Text, og derved, mener jeg, mistede han Respekten for de Roller, der blev betroet ham. Han har en Gang sagt til mig, som man siger noget i Spøg og mener det halvt om halvt for Alvor: »Jeg har s'gu aldrig sagt, hvad der stod i Rollerne, det er derfor jeg har gjort Lykke!« Da Fjelstrup ved det fri Teaters Opførelse af Gunnar Heibergs »Balkonen« udførte Rentzmanns Rolle (denne optræder kun i 1. Akt) ydede han Kunst, saa fin, som den i min Tid er set herhjemme. Men da havde — jeg husker ikke om det var Gunnar Heiberg eller — Edv. Brandes sat Stykket i Scene, og han fik derfor ikke Lov til at »lave Homeleistreger«, som f. Ex. pludselig at sige »Tullemand«, en Vittighed, hans Beundrere var ved at revne af Latter over, naar han sagde det, vistnok dagligt en halv Snes Gange i den Række Aar, han virkede ved Scenen. Da han under et »Delingspil« paa Folketeateret

kreerede Esmanns »Alexander den Store«, spillede han saa storartet, som han kunde, hvor ingen myndig Direktør satte Grænsen for hans Trang til selv at digte.

Kunde man lade være at sørge over, hvad han kunde være blevet til, kunde man jo nok more sig med hans Spil, der ofte hverken var den store Kunstners eller den halvgode Klovns, men noget midt imellem. Der siges, at han de sidste Aar, han levede, i Strindbergs »Faderen« ydede den allerstørste Kunst — jeg har desværre ikke set det. I Bjørnsons »Daglannet«, hvori han spillede omtrent samtidigt, forekom han mig kun som en Ruin af en stor Kunstner.

Sammenstil ham med Olaf Poulsen — Vanvid! Men da han var »ung og ufordærvet«, da han paa »Morskabsteateret« sang Revy, da var han vidunderlig. Naar jeg af og til endnu kan høre ældre Folk nynne »Avisvisen«s Linjer:

»Politiken« holder jeg, den morer nu min Kone,
 »Aftenbladet« holder jeg, mest for den pæne Tone,
 »Dagens Nyheder« — Herregud — den koster kun en Krone,
 kan jeg ikke lade være at tænke paa Fjelstrup; naar disse og de andre Linjer huskes, er det hans Skyld, han var nemlig uforglemmelig.

Mange andre mindes jeg: Fru Victoria Petersen med sit gode Humør, sit muntre og vittige Viseforedrag; Fru Fanny Petersen, der med sin betydelige Sangkunst tolkede en Vise, saa ikke et Komma eller Semikolon af Texten blev udvisket, og saa — William Gerner.

»Ak, stakkels Yorick! Jeg kendte ham; en Karl med uendelig Lystighed og det herligste Lune. Hvor er nu dit Skælmeri, dine henrivende Indfald, dine Sange, dine Lynglimt af Lystighed, der altid fulgtes af en Tordenlatter?« Ja, saa siger Hamlet, og de Ord kunde passe paa Gerner. Efter at have været 2 Aar ved Teateret stod han pludseligt i 1885 som Frederik Jensens jævnbyrdige, i 1899 sang han sin Vise: »Man kan tydeligt se Sverig« saa bedaarende mundt, saa rørende naivt, som kun han kunde gøre den Slags Ting, saa meldte han sig syg, laa kort Tid paa Hospitalet og døde saa dør, begrædt — det kan man godt sige — af hele det Kjøbenhavn, der kan le. Folk, der nu taler om Gerner, tror næsten altid, at det var mindst en 15 Aars Tid, at Frederik og Gerner sammen bar vore Revyer. Indtrykket af ham var saa stærkt, han fyldte saa godt, var saa dejlig. Aldrig har jeg set en saa vidunderlig Blanding af Idioti og Genialitet som i Gerners Spillemaade; man vidste ikke om det var en genial, der spillede Idiot eller omvendt, og saa havde han samtidigt en bedaarende Blanding af Charme og det barokkeste barokke og en Diktion, hvor hvert Ord kom til sin Ret, skønt hvert andet blev galt betonet. Om det var med Vilje eller ikke, var svært at vide, men det var ogsaa ganske ligegyldigt, det var ustyrligt morsomt; og saa sad der et Par Gavytve af Øjne i hans smukke Ansigt, enten det nu var umaskeret eller malet ganske røveragtigt ukendeligt, og et Smil om hans Mund, som man skulde være uheldbredelig sur for at kunne modstaa. Frede-

rik Jensen er den uovertrufne, der mange Gange har sunget Viserne, saa de blev betydeligt bedre, end de var fra Forfatterens Haand, men det vilde dog ikke være saa forfærdeligt svært at give dem, der ikke har hørt ham, et Begreb om hvorledes han synger; at forklare Folk, hvad der var saa bedaaende ved Gerner er betydeligt vanskeligere. Jeg taler nu om Gerner i Perioden 1895—99. De to Aar, han før den Tid var ved Teateret, sang han sine Viser saa pænt, at han vilde have kunnet faa Engagement ved ethvert Revyteater for den almindelige Gage, der vel var en to, tre Hundrede Kroner om Maaneden — hvis det da var saa meget. Men at tale om, at han den Gang sang og sagde sin Repliker saaledes, at Folk 30 Aar efter vilde faa Taarer i Øjnene, naar de tænkte derpaa — nej, det var der slet ikke Tale om. I 1895 havde vi kun Frederik Jensen til at bære Revyen, men han kunde jo ikke synge alle Viserne, og vi havde derfor givet Gerner en hel Del af dem, vi ansaa for gode, bl. a. Visen om Absalon, som baade Vilh. Petersen og Forfatterne ansaa for at være en Vise, saa god, som vi overhovedet kunde lave den. Det gnavede os jo derfor egentlig lidt i Hjertet, at det ikke blev Frederik, der skulde »kreere« den. Da Melbye en Dag havde været til Prøven paa Teateret, spurgte jeg mistrøstigt: »Var Gerner daarlig?« — »Nej«, svarede han, »han var udmærket.« — »Jamen Absalon?« — »Jo, den synger han godt.« — »Men, det bliver alligevel ikke Frederik?« — »Nej, det gør det ikke, det bliver noget helt andet, men jeg tror, vi

faar stor Glæde af ham.« Og det slog til. Naar mange Mennesker endnu ved, at Absalon boede i Lille Kongensgade, at han »brak« Gasværksrørene op i Sommerferien, at der var Kasseangel den Gang, han var død og at Langebro i hans Tid var altfor kort — ja, saa var det nok Forfatterne, der havde begaaet den Forbrydelse at skrive alt dette Sludder, men det er Gerners Skyld, at disse historiske Facta endnu mindes med Velvilje. Naar vi paastod, at Frederik Jensen gengav vore Ord, som vi havde tænkt os, var det ofte Praleri fra vor Side; men det var den rene Sandhed, at Gerner fra nu af altid gjorde det, som vi ikke havde tænkt os: Da han i en Revy kom ind og raabte: »Til Valg, til Valg! én Stemme kan gøre Udslaget!« havde vi absolut ikke troet, at han kunde finde paa at lægge Vægten paa Ordet »Til« og næsten sløjfe »Valg«. Da Frederik Jensen gør ham opmærksom paa, at Valget havde fundet Sted for en Maaned siden, skulde han meget bedrøvet sige: »Det er kedeligt,« derefter skal han gøre en Pause, og efter at have tænkt paa, hvad han saa kan bruge sin Dag til, skal han sige: »Men det er morsomt, for saa kan jeg faa Tid til« o. s. v. Der var jo nok tænkt paa en lille Pudsighed ved Sammenstilling af de to modstridende Adjektiver, men at denne Replik hver Aften skulde faa Teateret til at drøne af Latter, havde vi ganske vist ikke tænkt os. Gerner sagde nemlig, uden Komma eller Semikolon, uhyre fornøjet: »Det var kedeligt men det var morsomt« — lang Pause — »for saa« — Pause — »kan jeg faa Tid til« o. s. v. Hvis

man nu om alt dette vil sige: »Var det saa morsomt?« kan jeg kun svare: Der kan De se, jeg havde Ret i at sige, at det er meget svært — i al Fald for mig — at forklare, hvori det bedaarende hos Gerner bestod. Men vi, der husker den Maade, hvorpaa han som en frygteligt udseende Skildvagt uden for det Telt, hvor Fru Friis-Hjorth sov de uskyldiges Søvn, slog Benene over Kors, krammede Geværet og deklamerede: »Naar Uskyld sover, staar Engle smaa paa Vagt«, eller blot husker, hvorledes han en hel Aften kunde anvende Ordene: »Den udvikler sig«, indtil han tilsidst bogstaveligt udtalte de 3 Ord i én Stavelse, — vi ved det.

Ved den 200de Opførelse af Revyen 1895 »Byens Fædre«, oplæstes der paa den gamle Raadhustrappe, hvor 2. Akt foregik, følgende:

Den samlede Magistrat har i Anledning af »Byens Fædres« 200 Aars Jubilæum besluttet at opkalde to af Byens Gader efter Byens Fædres to bedste Sønner. De nye Gaders Navne vil blive henholdsvis Frederiksgade og Gærsgade, hvorefter alle sig have at rette.

Og denne lille Spøg, der ogsaa kom overraskende for de optrædende, faldt i god Jord paa begge Sider af Lamperækken.

Tro nu ikke at jeg hermed har afsluttet Minderne om Revytiden, men lidt Afvexling kan næppe skade, og jeg gaar nu over til at fortælle lidt om

Ernst Bojesen.

Jeg har kendt ham fra min grønneste Ungdom, da jeg uforvarende dumpede ned i en hemmelig Forening, hvoraf jeg strax blev optaget som Medlem. Foreningens Formaal var ikke noget i Retning af at rydde Kongen af Vejen — tværtimod, dens Formaal var at synge Dronningens Pris, Hjertets Dronnings. Foreningens Medlemmer var min Fætter Robert Fraenckel, Boghandlerkommis Ernst Bojesen og tre unge Løjtnanter, hvoraf den ene var Hjertets Dronnings Tvillingbror. Da de andre ikke var kommet Dronningen nærmere end paa den Afstand, der er mellem unge Mennesker, som sidder i Det kgl. Teaters Galleri og den lille Balletdame, der svæver som Valkyrie over Scenen, havde man tiltvunget sig Broderens Bekendtskab for derved at nærme sig den tilbedte; og Lykken fulgte de dristige, i al Fald var vi alle, et Par Aar senere, til Bal hos Roberts Mor, hvor vi endog d a n s e d e med den tilbedte. Og baa de Bojesen og jeg vedblev at være hendes Venner gennem hele Livet. Nu træffer jeg hende desværre sjældent, men jeg har da bl. a. et Par Somre været sammen med hende ved Medevi Bad ved Vettern, siddet ved hendes Side ved Dagens 3 Maaltider, vi har gjort Udflugter, danset, lét og fundet paa mangen Spøg sammen.

En Aften oplæste hun ved en Velgørenhedsforestilling nogle af Christian Winthers Træsnit, og da det blev mig paalagt bag efter at udbringe hendes Skaal og takke for Oplæsningen, kunde jeg kun sige:

»Ja, Tak for det, men det var da noget kedeligt gammelt noget, De deklamerede. Nu har jeg elsket Dem i 30—40 Aar, og hver Gang, jeg har lagt mit store Hjerte for Deres lille Fod, har De svaret det samme, som De stak os ud i Aften, nemlig:

Nej, nej min ædle Herre: I tro mig, om I kan,
Sin Henrik ene elsker hun i hele Danmarks Land.

Hendes Mand hed nemlig Henrik og hun Betty Hennings.

Første Gang, jeg mødtes med Bojesen, var altsaa i Begejstring for Skønhed og den store Kunst. Saa mødtes vi igen paa Karneval'er, hvor hans Opfindsomhed og Gavtyvestreger bidrog mægtig til Lystigheden — — mange Aar efter sagde Vilhelm Andersen i en Tale ved en stor Fest: »Bojesen er egentlig Holbergs Henrik, der har nedsat sig som Bogforlægger.«

Da Bojesen havde sin gemytlige Kælderbutik i Vimmelskaftet, hvorfra han solgte Kunstsager, godt Humør, sønderjydske Piger og Julenips, Ambrosius og geniale Kotillon'er, var jeg, som hele det glade Kjøbenhavn, paa Nik med ham, indtil han begyndte sin store Jubeludgave af Holbergs Komedier med Tegners Illustrationer — saa tog vi nemlig alle Hatten af for ham. Nu havde han faaet sin smukke Butik i Nygade, hvorfra der udgik pragtfulde Bogværker, Spøg og Alvor, »Oldfux« og »Juleroser«. Lille Bojesen var blevet Ernst Bojesen. En Dag bad han mig se indenfor, han havde »faaet en Idé«; dem fik han et Par Stykker af om Dagen, og de fleste af dem

var gode, men denne forekom mig nok lidt hasarderet. Han havde lagt Mærke til, at Folk ofte mørede sig med at tegne til paa de Blækklatte, der fremkom paa Brevunderlag, og nu vilde han, som en Julespøg lave et saadant, hvor Axel Thiess skulde gøre Blækklatfigurerne levende, og jeg skrive nogle Morsomheder under og over, paa kryds og paa tværs. Han tilbød mig og Thiess, som jeg da saa første Gang, 100 Kr. hver — tror jeg nok — for vort Arbejde. Vi mente begge, at Manden maatte være gal, men vi »gik paa med krum Hals«. Otte Dage efter at »Klatteups Mappe« var udkommet, meddelte Bojesen os, at første Oplag var udsolgt, og samtidigt kom der Honorar for 2. Oplag, og inden Jul var der solgt — tror jeg — 5 Oplag. Thiess og jeg troede nu, at den gale Mand var en Troldmand; det varede ikke saa længe, før alle vidste det.

Næste Aar var det en Kontoralmanak, paa hvilken jeg skulde skrive Morsomheder, der knyttede sig til bestemte Dato'er, og Alfred Schmidt illustrere dem. Bojesen gav Almanakken det forfærdelige Navn »Blæksprutten«, et Navn, som vi senere i 42 Aar har forsøgt at gøre mindre afskrækkende, og nu tror jeg, uden altfor stor Ubeskedenhed, at kunne sige, at det er ligeved at lykkes os. At Almanakken blev til den »yndede Julebog«, gik saadan til: En Dag kom jeg ind i Nygade og sagde til Bojesen: »Nu har jeg en lille Idé,« hvortil han svarede. »Ja saa gem den et Par Maaneder og kom saa igen, for nu har jeg nemlig en stor Idé.

Ideen var denne: Bojesen havde en Del Aar ud-

givet den humoristiske Julekalender »Oldfux« med Conr. Chr. Møller og Carl Møller som Textredaktører. Tegningerne var de første Aargange udelukkende af Hans Tegner; da han rejste udenlands, traadte den unge Alfred Schmidt i hans Sted. De to Redaktører havde — uanset deres gode Egenskaber til dette Arbejde — en stor Mangel: de kunde ikke se, at en bedre Medarbejder end Ernst Bojesen kunde et saadant Hefte ikke have; kom han med en Idé eller gjorde han en Indvending mod deres Ideer eller Udførelsen af samme, strøg de ham til Side som en Uvedkommende, oversaa ham fuldstændigt. Bojesen var hele Livet igennem en beskednen Mand, han talte ikke med om Ting, han ikke forstod og bøjede sig gerne for den virkelige Sagskundskab; men han vilde ikke sjofles paa de Omraader, hvor han var Mester, og de to Redaktører kedede ham derfor, saa meget desto mere, som han havde Følelsen af, at de heller ikke i tilstrækkelig høj Grad morede Publikum. Dette fortalte han mig dog ikke den Gang, han sagde blot: »Jeg vil ikke mere udgive »Oldfux«, vil De lave en munter Julebog sammen med Tegnerne Alfred Schmidt og Axel Thiess, og som vi saa ogsaa kalder »Blæksprutten«, og hvori vi fortsætter Deres »Dato'er fra Almanakken«. »Jo — det kunde jeg nok tænke mig — men Bogen kommer ikke til at ligne »Oldfux« — og saa maa vi ogsaa have Melbye med.« Desværre huskede jeg ikke at sige: »men lad os faa et andet Navn!« Det er nemlig virkelig sandt, at dette Bløddyr's Navn i mange Aar voldte os megen Sorg; første Aar tegnede

Hans Tegner den paa Omslaget som en kæmpemæssig Hummer, og Alfred Schmidt, denne herlige Mand, som Dyret skylder en mægtig Del af den store Popularitet, det uomtvistelig har vundet, har flere Gange tegnet Blæksprutten i forskellige Skikkelser — — men hverken vi eller »Blæksprutten«s Venner har med Navnet forbundet andet end Titelen paa en Bog, der nu en Gang ved Skæbnens Ugunst hed saaledes. Vi har virkelig mange Gange drøftet, om vi ikke skulde søge Navneforandring. Det er egentlig først Herluf Jensenius, der har skænket os Billedet af den rigtige Blækspruttemand med det gemytlig Ansigt og det satiriske Blink i Øjet — og en ikke uklædelig Lighed med Jensenius selv — og som derved har vist, at han i den Grad er skabt til at være med mellem Fremførerne af det muntre Dyr, at han godt kunde have været med fra Begyndelsen, hvis han havde været født den Gang, hvad han heldigvis ikke var, ti saa vilde han ikke være saa dejlig ung i Dag, og vi gamle havde da ikke haft to saa friske Arvtagere til vort Arbejde, som ham og den lidt yngre Per Barfoed, ogsaa kaldet Bror Mika og Sørensen-Fugholm.

Det viste sig i Aarenes Løb, at Bojesens »store Idé«, som han den Gang kaldte den, fik en pæn Succes, over 2 Millioner Blæksprutter har siden da forsøgt at sætte store og smaa i Humør i den glade Juletid, men Bojesen og jeg har mange Gange sidet og beklaget de Stakler, der ikke havde det kære Dyr i Gryden Juleaften, og forgæves tænkt

paa, hvorledes man kunde skaffe disse »Blæksprutte-
løse« en forholdsvis glædelig Jul.

En Gang sagde Alfred Schmidt med en Alvor, som om han havde gjort en stor Opdagelse: »Ved Du hvad, det var dog et vidunderlig Held for os, at vi kom i Forbindelse med Ernst Bojesen.« Jeg lo, og skønt jeg var ganske enig med ham, svarede jeg: »Ja, og for ham at komme i Forbindelse med os? Nej, min gamle Ven, det var ikke et Held, det var skrevet i Stjernerne, at vi skulde mødes; men, at vi to traf hinanden, var et lykkeligt Tilfælde; var Du gaaet til Sechers Kontor den Dag, Du nok ved, i Stedet for til mit, var Du skam aldrig blevet Tegner.« En Gang i Oldtiden kom nemlig en lille bleg Fyr op til mig og spurgte, om jeg ikke vilde købe en Tegning til »Dags-Avisen«. Jeg saa paa den og syntes, der var godt Humør i den trods nogen Svag-
hed i Linjerne, men især syntes jeg, at den unge Mand kunde have god Brug for en Femkrone, og for denne uhyre Sum købte jeg saa Alfred Schmidts første Tegning. Da Secher saa den, sagde han: »Du er jo gal, har Du givet 5 Kr. for det Skidt, den Fyr bliver saagu aldrig Tegner.« Senere forandrede Secher i høj Grad Mening — det var en Vane, han havde.

Det var i 1889 Samarbejdet mellem de fire A'er og det store B begyndte, og det blev overordentligt fornøjeligt; ganske vist var hverken A. S. eller A. T. særligt begejstrede, naar B begyndte at rette paa deres Tegninger, men det glædede paa den anden Side A. H. og A. M., for Tegningerne blev faktisk

bedre derved. Kun én Gang, husker jeg, at der har været en lille Misstemning, det var, da vi søgte at faa Bojesen til at forstaa, at vi, der lavede »Blæksprutten« skulde have noget mere betalt, og Forlæggeren, for hvem det jo maatte være en Ære at udgive Bogen, — lidt mindre. Vi foreslog den Ordning, der endnu 42 Aar efter Starten er gældende Lov. Bojesen saa meget betænkelig ud, kom med nogle Indvendinger, men da vi slet ikke svarede, udbrød han: »Naa — ja — lad gaa — men saa faar I kun 6 Friexemplarer hver« — og under skraldende Latter vedtoges denne Paragraf. Der kunde skrives en lille Bog om al den Morskab, vi havde i disse Aar, om alt det, vi — især Bojesen — fandt paa, om de Fester, vi holdt — én Gang indledede vi Aarets Blækspruttearbejde med en Middag i Dagmarhotellet, og til denne Fest paa 5 Couverter havde Melbye skrevet og Thiess tegnet Omslaget til 6, sex Viser: for Kongen, Dronningen, Digterne, Tegnerne, Forlæggeren og Opvarteren. Melbye havde desuden afskrevet Viserne i 5 Exemplarer og Thiess tegnet 5 fuldstændigt forskellige Omslagsbilleder til hver Vise (ialt altsaa 30 Tegninger), og de er, efter min Mening, det bedste, han nogensinde har tegnet; jeg glæder mig endnu ofte ved at kigge paa det Exemplar, der tilfaldt mig. Viserne var ganske vist kun paa højst 2 Vers hver og fuldstændigt sinds svage; men det mærkeligste var, at hele dette Arbejde var udført samme Dag i Bodega paa Amagerstov. Det staar for mig som et Mirakel, naar jeg tænker paa, at 3—4 Billeder til »Datoer« ellers var

Højden af, hvad jeg dagligt kunde presse ud af den meget pertentlige Thiess. Disse 30 Billeder var tegnede med en Streg, 20 Gange saa bred som hans sædvanlige. Hvor han havde faaet den Streg fra, ved jeg ikke — men det maa vel have været i Bodega.

Om Bojesen har jeg jo skrevet saa tidt. Han var en lykkelig Mand, og hans Lykke var dobbelt: Arbejdets og Sejrens; men han traadte aldrig frem for at modtage Sejrens Palmer. Derfor var han kun lidt kendt af Publikum, han kunde gaa paa Gaden, sidde i en Sporvogn eller et Teater, uden at Folk rundt omkring hviskede hans Navn, hvad en anden én ikke undgaar, selv om han bliver saa gammel, at hans Generation efterhaanden dør ud. Bojesen var udmærket til en Spøg, enestaaende til at arrangere en Fest, men en billig Festarrangør var han sandelig ikke, han anbragte aldrig Tulipaner, hvor der burde have været Roser. Men bedst var han til alvorligt Arbejde, hans Virksomhed som Forlægger er jo et betydeligt Kapitel i vor Boghandels Historie, han fandt bl. a., som Karl Larsen en Gang har skrevet, helt nye Salgsveje for »Bogen«. Ja alt, hvad han tog fat paa, formede sig som det skulde, fordi han var saaledes, at paa hvilken Plads i Verden, han var blevet sat, vilde han have gjort Fyldest, og den Slags Mennesker var før i Verden sjældne, nu ved jeg slet ikke, om de findes mere.

I hans Privatkontor hang paa Væggen nogle Linjer i Glas og Ramme, som hans Venner havde sendt ham ved en festlig Lejlighed, et af dem lød saaledes:

Hvor Du dog er heldig! Det hører Du vel
 Af Folk, som kun kender Dig flygtig.
 Men de Folk har Ret, for det er skam et Held
 At være saa Satans dygtig.

Og det kan jeg underskrive. Jeg har ovenikøbet
 Lov til at gøre det.

»Gaar Fallesen af?» og »Tinta Sprutta«.

At et Foretagende mislykkedes for Bojesen var yderst sjældent, dog erindrer jeg, at han en Gang udgav en Bog, som slet ingen vilde købe. Men det var nu udelukkende min Skyld, dels havde jeg skrevet den, og dels havde han i Forvejen sagt, at det vilde gaa, som det gik. Det var en Pjece, der hed »Gaar Fallesen af?«. I vor Sommerrevy 1892, der var en Kæmpesucces, blev der sunget en Vise, der begyndte med disse Ord og meget spøgefuldt omtalte, hvem der eventuelt efter Kammerherre Fallesen skulde tage Styret paa Det kgl. Teater. I Pjecen, der var dateret Fastelavnsmandag 1893, havde jeg paa en formentlig vittig Prosa skildret denne meget omtalte Teatermand, Teaterforholdene i det Hele taget, Pressen, Publikum o. s. v. »Pjecer gaar aldrig,« sagde Bojesen, jeg paastod, at min vilde gaa, og jeg var meget ivrig for at sende den ud i Verden, da min Mening var f. Ex. en Gang om Maaneden at udsende en saadan aktuel Pjece, det, Goldschmidt i sin Tid kaldte »i tvangfri Hefter men dog udgørende en Helhed«, en Slags Maanedssavis.

Af Venskab for mig gik Bojesen ind paa føl-

gende: Jeg fik intet Honorar, han intet for besørge Bogen ud i Verden, Udgifterne skulde vi dele, Overskuddet ligesaa. Dagen efter at Pjecen var udkommet, stod den anmeldt i alle Blade, de morsomste Ting var aftrykt, og de Herrer Anmeldere lod forstaa, at det var latterligt at købe Bogen, da de havde serveret Læserne det eneste, der var værd at læse, og Bojesen kunde med et lunt Smil nogen Tid efter sætte sig ned og skrive til mig: »Nej, kære Henriques, »Fallelsen« gaar absolut ikke af.«

Hvis nu nogen vil sige, at det var stygt af Bladene at anmelde den, efter min Mening, virkelig morsomme, Pjece saa affejende, maa jeg tage de Herrer Anmeldere i Forsvar. Det var tværtimod forfærdeligt pænt, at de Herrer, der jo selvfølgelig alle kunde skrive meget morsommere selv, denne Gang modtog deres Honorar paa mine langt ringere Vitetigheder, og det var kun deres Pligt at advare Publikum — mod at læse noget, der var mindre — selv om det maaske kun var ganske lidt mindre — morsomt end deres Blades egne originale Afhandlinger.

Næ, hvad der var stygt var følgende: Et Formiddagsblad, der havde Redaktionslokaler i samme Hus som »Blæksprutten«s Litograf, søgte fra hans Etablissement at faa noget at vide om Indholdet af Aarets snart udkommende Blæksprutte, og da dette mislykkedes, bestak et Medlem af Redaktionen den Trykkerikarl, der kørte Oplaget fra Litografen til O. C. Olsen & Co.s Bogtrykkeri, og fik derved udleveret det Ark, hvorpaa Neu-Rupinerne« fandtes, lod det fotografere og fremkomme i en udkvæsket

Gengivelse i Avisen med en Notits omtrent saaledende: »Vi bringer i Dag, 8—14 Dage før »Blæksprutten« udkommer, det eneste morsomme i dette Hefte, som det ellers ikke er synderlig værd at gøre Bekendtskab med.«

Det blev jeg vred over og fik Bojesen til at anlægge Sag og fordre den ansvarhavende Redaktør idømt Lovens haardeste Straf, ikke alene for »Fortryk«, som straffes meget haardere end »Eftertryk«, men særligt for at have forledt den unge Trykkerikarl til Tyveri, hvorved han let kunde ledes ind paa Forbryderbanen. Under Processens Gang var Bojesen godmodig nok til at slutte Forlig: Sagen skulde bortfalde, mod at Redaktøren betalte — vistnok 300 Kr., jeg tror, det var til Foreningen til forbryderiske Drengbørns Frelse. Den unge Karl talte jeg meget alvorligt med, han havde ikke forstaaet, at han havde begaaet noget galt, men kunde nu indse, at det var meget slemt. Han græd og lovede aldrig at gøre det mere, og han kom heldigvis ikke ind paa Forbryderbanen — tværtimod: han blev Politibetjent. Derimod er jeg meget bange for, at den Journalist, der havde lavet denne Historie, blev paa den allerede da betraadte Bane.

»Gaar Fallesen af« kostede, saa vidt jeg husker Bojesen og mig hver en 100 Kr., men den ulykkelige Pjece blev ikke glemt, den blev serveret mig ved alle mulige Lejligheder, og jeg tør nok sige, at vi har lét for alle Pengene. Da min Kone og jeg sammen med vore tre Døtre fejrede vort Sølvbryllup i Firenze 1906 — altsaa 13 Aar efter — fik jeg blandt

andet fra Bojesen og Melbye sendt et Exemplar af »Gaar Fallesen af?« paatrykt 12te Oplag, og med en Subskriptionsindbydelse, hvoraf et lille Brudstykke maaske endnu kan more en og anden:

Idet vi hermed udsender 12te Oplag af

»Gaar Fallesen af?«

meddeler vi — i fuld Forvisning om, at dette nye Oplag af den populære Pjece hurtigt vil være udsolgt — at vi om kort Tid agter at udgive Pjecen

—heftevis i en populær, illustreret Udgave—

Naar vi gør dette, paa Pjecelitteraturens Omraade sikkert enestaaende, Skridt, er det, for at den store Befolkning, som navnlig i de indlemmede Distrikter er voxet op, siden det lykkedes Forfatteren at faa Fallesen til at gaa af — — kan blive bekendt med dette fortræffelige Arbejde, som endnu har hele Aktualitetens Interesse. — — — En Bog for de smaa Hjem som for de store, for Hytten som for den Borg, der nu forhaabentlig igen vil rejse sig paa de gamle Ruiner med særskilt Indgang for den danske Rigsdag. — — — —

Saa udsender vi da Folkeudgaven af dette nationale Værk, som vil udkomme

i ca. 12 Hefter,

der vil følge langsomt ovenpaa hverandre, ti et Værk som dette skal nydes i Smaapartier. Illustrationerne vil blive udført af vore bedste Illustrationer og med sidste Hefte vil følge en legemstor Rytterstatue af Forfatteren. — — — —

NB. Værket vil aldrig mere blive genoptrykt.

Som Illustrationsprøver var aftrykt nogle Clichéer, Melbye havde fundet i O. C. Olsen & Co.s store Lager af saadanne: Skuespiller Christian Schrøder syn-

gende Fløjtevisen, Noderne til Visen om Dronning Draga, en Champagnekælder i Rheims o. s. v.

En anden Spøg, bag hvilken ogsaa Bojesen og Melbye stod, skaffede os samme Dag en stor Fornøjelse, da vi indtog en festlig Sølvbryllupsmiddag, sammen med min Kones prægtige gamle Onkel, Grosserer Siegfred Meyer, som eneste Gæst, hos Doney & nipote, Firenzes fineste Restaurant. Det var en munter Fest, takket være ikke blot den herlige Chianti vecchio og den skummende Champagne, som jeg maa tilstaa, at vi heller ikke forsmaaede, men ogsaa vort eget gode Humør og de mange Bakker med telegrafiske Hilsener fra Venner og Bekendte i Norden, som Tjenerne, mere og mere forbausede, kom bærende ind med under hele Festen. Pludselig gik Døren op og ind traadte 4 Italienerne, 2 Herrer og 2 Damer, bærende en stor Fane, hvorpaa der i brogede Farver var malet noget som

*Il bel Canto
della*

Tinta-Sprutta

hvilket vist skulde betyde: »Blækspruttens Sangforening«. De afsang saa en firstemmig Sang, hvorefter vi nok opfattede et Par kendte italienske Ord, men som i sin Helhed var os uforstaaelig. Men da bagefter haandskrevne Exemplarer af Sangen var delt rundt, de fire dejlige Italienerne havde faaet Plads ved Bordet — hvor det viste sig, at de ogsaa nedlod sig til at drikke Champagne — og de saa afsang Visen paany, mens vi fulgte med i Texten,

morede vi os kosteligt, men de fire Sangere har sikkert aldrig faaet at vide, hvad det var, de sang — nemlig en Vise af Melbye paa et fantastisk dansk-italiensk. Visen trænger vel nok til nogen Forklaring, f. Ex. er de 4 første Linjer af 4de Vers en let Omskrivning af en Vise, som Melbye en Gang bestilte hos en Bogtrykker Bigum paa Hauserplads, til en Fest for Bojesen, og hvortil Forfatteren blot fik den Oplysning, at den skulde være til en Papirhandler Bojesens Jubilæum. Visen kostede med Tryk og det hele 5 Kr. Nu vilde en Vise hverken kunne faas saa billig eller saa daarlig og derved netop saa morsom for os Professionals.

Siden den Aften har mange andre skrevet Viser paa dansk-italiensk f. Ex. havde den udmærkede Visedigter Georg Kalkar mange, mange — og gode — paa sin Samvittighed, men da Melbyes var den første af den Art, kan der maaske være Mening i at aftrykke den her:

En Hilsen fra Danas Hauge
til
Sølvbrudeparret i Florens.

Mel.: Santa Lucia.

O! gentilissima!	Skønneste Pletta
O! chiarissimo!	Ja det er detta!
A. H. — famiglia	Molti saluti
Med bare figlia	Bringe vi tutti
Samlet i Florens	Bringer jer il trovatore,
Si! Si! Si! Jor'ens	Si, Si, Signore!

Hjemma i Danas Borg
 Dér er der Lanasorg,
 Nu da I fire
 Alle partire;
 De gaar med Snipper dér,
 Medens I tripper her
 Rundt omkring Arno,
 Mand, Kone, Barno.
 Argento = Brudepar!
 Hvor det elskværdigt var,
 Grazie, I kom her ner a'
 Til primavera.

O! venticinque!
 O! lad os klinque!
 O! esperanta
 Paa de cinquanta!
 O! divertitevil
 Hjemma der sitte de:

Bojs — Alfred Schmirde
 Samt lilla Birte
 Spise Spaghetti, — —
 Tanti rispetti
 Fra Signora Ela
 Og Signor Mèl a'.

»Gid alt, I bygged,
 Stedse betrygget
 Staa mod de bratte Skær,
 Som der er samlet her« —
 Maatte I blive
 Altid i Live
 Fuldt lykkelige
 Med Trykkeriet!
 :|: Axel Henriques'
 Og Frederikkens
 Og de Børn, de magnifikkes
 Skaal skal nu drikkes. :|:

Bigum.

Bojesen kendte ikke et Menneske i Firenze, men havde faaet opsporet, at der i en Café paa Piazza Vittore Emanuele holdtes en dansk Avis. Paa det Grundlag skrev han til Caféens Indehaver, meddelte ham, at en dansk Familje, der holdt Fest der i Byen, skulde fejres og spurgte ham, om han for gode Ord og Betaling vilde sætte Bojesen i Forbindelse med en skandinavisk Musiker, Herre eller Dame. Den flinke Vært skaffede en saadan, hvorefter der korresponderedes med hende — det blev altsaa en Dame — om at skaffe en Kvartet, indstudere Sangen med den o. s. v., o. s. v., en uhyre Ulejlighed, og Bojesen havde jo ogsaa et og andet at tænke paa foruden.

Men saaledes var han, enten der var Tale om en Spøg, der skulde vare nogle Minutter, en Fest eller om et udødeligt Værk som Andersens Eventyr med store nye Illustrationer af Hans Tegner, skaaret af Europas bedste Xylografer og oversat paa — ja, jeg ved ikke hvor mange Sprog, saa skulde det udføres bedst muligt og med Anvendelse af den nødvendige Tid, Bekostning og Ulejlighed, intet maatte spares. Og han forstod at vurdere, naar andre lagde et Arbejde selv i en Bagatel, ogsaa en sjælden Egen-skab. Da han holdt Sølvbryllup og de 4 A'er kom for at lykønske ham, hørte vi ham holde et alvorligt Foredrag for sine Børn om, at det store Fotografi, vi havde sendt ham, var Resultat af Opfindsomhed, godt Humør, Omhyggelighed o. s. v., o. s. v. Og, ganske rigtigt: havde vi Fornøjelse af Billedet, havde vi ogsaa haft lidt Ulejlighed dermed. En kold Aprildag var vi taget ud til Holte, hvor Bojesens havde en Sommervilla, medtagende en Fotograf og en Musiker, der skulde instruere os til den Serenade vi — paa Billedet — bragte Sølvbrudeparret. Af Instrumenter medførtes en Basun, der tracteredes af Thiess, en Klarinet til Schmidt, Stortromme og Trompet til Melbye og en Contrabas til mig. Paa Vejen mødte vi Charles Kjerulf, der blev meget forbauset over dette ambulante Orkester, som han saa hjalp Instruktøren med at opstille i nogenlunde rigtige Spillekantstillinger — ingen af os var fremragende Instrumentalister. Til det udmærkede Billede, som Fotograf Elfelt udførte, havde vi fundet paa en rigtig Bojesensk Idé: naar man trykkede paa

en Knap, fløj Gardinet i Villa'ens Sovekammer op, og indenfor saas Ernst og Valborg Bojesen, der i Nattoiletter modtog de fire halvtossede Venners Gratulation.

Emnet Ernst Bojesen er uudtømmeligt, det er derfor bedst at afbryde i Tide og gaa over til et nyt Kapitel, hvori Ernst Bojesens Navn dog ogsaa forekommer.

Da jeg hjalp Selma Lagerlöf.

Kort efter at Selma Lagerlöfs »Gösta Berlings Saga« var udkommet, traf jeg Forfatterinden i København og spaaede hende — hvad der ikke hørte særlig Spaadomsgave til — at denne dejlige Bog, som Alexander Kjelland en Gang senere meget morsomt og træffende sammenstillede med »Iliaden«, vilde faa en mægtig Succes. Da jeg Aaret efter traf hende i Göteborg, meddelte hun mig, at 1ste Udgave var udsolgt — »Selvfølgelig« sagde jeg — men at hendes Forlægger, gamle Bonnier, Fader til den nuværende gamle Bonnier (Karl Otto), ikke vilde udgive et nyt Oplag. »Hvadbehager?« sagde jeg. Jo, hun havde tilbudt Bonnier Forlagsretten til 2det Oplag for 700 Kroner, men det vilde han ikke give.

700 Kr. —!! Det for mig gennem Hovedet, at det enten var et idiotisk lavt eller vanvittigt højt Honorar, jeg troede — paa Grund af Afslaget — mest paa det sidste og sagde: »Ja, men kære Frøken, det er ogsaa for meget: Bogen er vel en 40 Ark« (jeg ser i Dag, 36 Aar efter, at den er paa 36^{1/2}) »det

vilde blive 28000 Kroner, saa meget kan De ikke forlange.«

Selma Lagerlöf saa paa mig med et Blik, der udtrykte, at hun var i Tvivl om, hvorvidt jeg gjorde Nar af hende eller pludselig var blevet sindsyg eller maaske var døv og ikke havde hørt det Tal, hun nævnte. Min Multiplikation af et to- og et trecifret Tal laa sikkert den Gang langt over Frøkenens Horizont.

»Næ,« sagde hun, »det er 700 Kr., jeg gerne vilde have for Bogen.« — »For hele Bogen?« — »Ja, naturligtvis!«

Frøken Lagerlöf saa træt og bekymret ud; pludselig gled et Solskinssmil over hendes Ansigt, det var da jeg sagde: »Jeg kan betro Dem en Ting, der maaske vil glæde Dem: De har en Forlægger til 2det Oplag af »Gösta Berling« og oven i Købet en Forlægger, der vil give Dem meget mere end 700 Kroner for den. Jeg kan blot ikke i Dag sige Dem hans Navn. Hvornaar er De hjemme igen?« — Hjemme, det var i Landskrona, hvor Selma Lagerlöf var Lærerinde ved en mindre Pigeskole.

Da jeg kom til Kjøbenhavn gik jeg op til Ernst Bojesen og spurgte, om han kendte »Gösta Berlings Saga«. — »Ja.« — »Selma Lagerlöf er i Øjeblikket uden Forlægger. Var det ikke noget for Dem at tage hende paa Deres Forlag, paa Dansk og paa Svensk?« — »Jo.« — »Jeg har talt med hende, saa snart jeg telegraferer, kommer hun herover, skal jeg?« — »Ja.«

Naturligtvis er denne Samtale ikke stenograferet,

men væsentlig anderledes faldt den ikke. Et Par Dage efter kom Selma Lagerlöf til Kjøbenhavn og sluttede meget hurtigt en Kontrakt med Bojesen om alt, hvad hun havde skrevet og kom til at skrive i en Aarrække og paa begge Sprog.

Nogen Tid efter fortalte Bojesen mig følgende: »Jo mere jeg tænkte over det, desto mere kom jeg til det Resultat, at det ikke vilde være gavnligt for Salget af den svenske Udgave, hvis den udkom paa et dansk Forlag; jeg rejste derfor op til Stockholm for at finde en Forlægger, der vilde overtage den svenske Del af Foretagendet. Først gik jeg ind for at hilse paa min gamle Ven Bonnier, der, som altid, modtog mig med aabne Arme, »middagsbjudning« o. s. v., og vi sad og snakkede hyggeligt sammen en Times Tid, saa siger jeg: Naa, jeg maa gaa, jeg har sluttet Kontrakt med Frøken Lagerlöf om hendes Skrifter paa Dansk og Svensk, og nu vil jeg ud i Byen for at finde en svensk Partner. Kære, De skulde have set Bonniers Ansigt! Det var alle Pengene værd. »Jaså«, sagde han, »Jaså« — og da jeg vilde gaa føjede han til: »Nej, bli' sittande, bli' sittande. Jaså, har du det? Då är det nog bäst, att det blir jag, som blir den svenska förläggaren.«

Om det just ligestrax morede Bonnier, at han nu kom til at give adskillige Tusind Kroner for det Oplag, som han kort i Forvejen ikke vilde give 700 for, det ved jeg ikke, men jeg er ganske sikker paa, at han ikke kom til at fortryde det, ligesaa lidt som Gösta Berlings Forfatterinde fortrød, at hun fortalte mig om Vanskelighederne ved at faa

2det Oplag ud. I mange Aar sendte hun mig sine Bøger med elskværdige Dedikationer, og for et Par Aar siden — $\frac{7}{1}$ 29 — fik jeg et Brev, som jeg haaber, min verdensberømte Veninde tilgiver mig, at jeg praler lidt med. Det lød saaledes:

Tack för brevet till 70-årsdagen och tack för hjälp och stöd i början av min bana. Ja ni har rätt, allt har gått över förväntan. Genom Er fick jag min ökonomi så ordnad, att jag kunde komma ut i världen och se litet mer än Sverige. Det var säkert av oerhörd betydelse för mig, och för detta förblir jag Er ständiga gäldenär.

Jag ber Er hälsa Er hustru från

Er tacksamt tillgivna

Selma Lagerlöf.

Gud ved, hvor mange Bøger af den udmærkede Forfatterinde Bonniers Forlag siden har solgt? Af Bojesen og Gyldendal, efter at de to Forlag var slaaet sammen, er der siden da trykt 654,000 Bind, repræsenterende en Sum af flere Millioner Kroner — der kom altsaa et ganske pænt Resultat ud af vort lille muntre Arrangement.

Jeg maa endnu fortælle en lille pudsig Hændelse. Gösta Berlings Saga — den burde for Resten paa Dansk hedde Gösta Berlings Eventyr — vakte ikke strax saa stor Beundring i den litterære Verden i Sverige som i Danmark. Naar Selma Lagerlöf, da hun fik Nobelprisen, i sin Tale om, hvem hun var Tak skyldig, om Georg Brandes sagde: »Kom ihåg den stora danska kritikern, som vann mig vänner över hela sit land bara med ett par ord«, kunde hun godt have føjet til: »också i Sverige,« ti her, som i tu-

sind andre Tilfælde, var det Brandes, der sagde de forløsende Ord, og som lærte de mindre hurtige Hoveder at forstaa, hvad han saa med Lynets Fart. De svenske Kritikere havde ikke været heldige bl. a. havde min Barndomsven og Slægtning, Professor Karl Warburg forløbet sig grundigt i sin Anmeldelse. K. W. var en brav, uhyre belæst, og paa mange Omraader lærd, flittig Mand, men nogen skarp kritisk Evne havde han egentlig ikke, og med Anmeldelsen af Selma Lagerlöfs Debutarbejde havde han været ualmindelig uheldig. Paa Grund af vort gamle Venskab kunde jeg baade spøgende drille ham dermed og alvorligt bebrejde ham, at han ikke strax havde kunnet se, at Selma Lagerlöf var et opdukende Geni, men havde skubbet hende bort som en »Nichtswürdig«. Han indrømmede ærligt, at han havde »dummat sig«, og da vi engang mødtes ved en stor Middag hos vor fælles Ven og Slægtning Pontus Fürstenberg, gav han mig et Korrekturark med disse Ord: »Se dette og sig mig saa, om Du nu er fornøjet med, hvad jeg her har skrevet om Selma Lagerlöf« — det var til en Litteraturhistorie til Skolebrug.

Jeg saa paa de faa Linjer og sagde: »Nej!« og saa gik vi til Bords. Efter Middagen kom han igen og rakte mig et Manuskript og spurgte: »Er Du nu fornøjet?« hvortil jeg atter svarede: »Nej,« hvor efter han med den mest ulykkelige Mine sagde: »Ja, men hvad forlanger Du da?« Nu var jeg kommet i den Stemning, som godt Selskab, god Mad og dejlig Vin kan sætte mig i, og sagde da: »Lad mig faa en

Pen og en Bid Papir,« hvorpaa jeg, mens jeg nød en Kop Kaffe med Cognac og en udmærket Cigar, skrev nogle Linjer, som han accepterede, og det er altsaa mig, der i en glad Stemning har skrevet, hvad Sveriges Skoleungdom siden da i en Menneskealder lærte om Selma Lagerlöf. Da jeg 25 Aar efter fortalte den berømte Dame denne lille Historie, morede den hende i høj Grad. Min gamle Ven K. W. og hans udmærkede Hustru, min Kusine, født Drucker, var da begge døde — for Resten er Historien jo egentlig saa rørende, at den sikkert slet ikke vilde have generet de to rare Mennesker, hvis de havde hørt mig »genopleve den i Erindringen«.

Teaterliv.

Enhver Ting kan som bekendt ses fra to Sider, men ikke ret meget tager sig saa forskelligt ud der ved som Teateret, set fra Tilskuerpladsen og fra Direktørkontoret. Jeg mindes, at min gamle Ven, den udmærkede Skuespiller August Lindberg, har fortalt mig, at da han som ung Skuespiller under stor Jubel havde spillet Hamlet i en lille svensk By og sad og vadskede Sminken af sig, kom Direktøren straalende glad ind til ham og sagde: »August, du har spelat som en karl i kväll! Den ska' du ha'!« hvorpaa han overrakte Lindberg en »limpa« (Landbrød). Lindberg sagde mig, at det ikke alene var Æresbevisningen, der glædede ham, men ogsaa Næringsværdien af denne, han var sikkert den eneste

af hele Troupen, der den Dag gik nogenlunde mæt i Seng.

Noget lignende kunde vel ikke tænkes i Danmark, i al Fald ikke i vore Dage, men blandt de mange Ting, der har vist mig, at det ikke — som man sagde i min Ungdom — er »lutter Lagkage« at være Teaterdirektør, kan jeg anføre følgende Brev, som jeg modtog Juleaften 1892 fra den ene af Nørrebro's Teaters Direktører:

Kære Hr. Henriques

For den store Andeel, De har i, at jeg med Glæde og uden pekuniær Bekymring kan fejre Julen, takkes De hjerteligst for denne, med hjertelig Julehilsen til Dem og Deres Kjære fra

Deres hengivne
Ferdinand Schmidt.

Man har spøgende sagt, at Ferdinand Schmidt i sit lange Teaterliv var gaaet Fallit i samtlige Købstæder i Danmark. Nu var han altsaa tilsyneladende kommet paa den grønne Gren, og han sendte mig samtidigt med Brevet en pragtfuld Svingkedel, ved Hjælp af hvilken jeg i Aarenes Løb personligt har lavet mig henved 15,000 Kopper Morgenthe. Tre Kvart Aar derefter døde Ferdinand Schmidt, og der var da — efter hvad der sagdes — 3 Procent til hans Kreditorer.

Der er hos de fleste Mennesker — maaske bortset fra Vaneforbrydere og Masse mordere — nedlagt en Trang til at gøre noget klogt og rigtigt; det maa derfor være haardt for en Teaterdirektør, at

han næsten hver Gang, han gør noget, i samtlige Byens Blade kan læse, at det, han har gjort, er baade dumt og forkert. Maaske vil en enkelt Kritiker indrømme ham, at det er rigtigt, at han har spillet et Stykke af den og den klassiske Forfatter, men han har begaaet den uhyre Fejl at tage et af denne Forfatters svageste Stykker. Overhovedet er en klassisk Forfatters stærkeste Stykker vistnok aldrig blevet spillede, selv om nogle Teateranmeldere kan hævde, at de bestemt ved, at de efter en Premiere ofte har skrevet »det var et stærkt Stykke!« Spilles der et dansk Stykke, er det en Taabelighed at vælge denne Uhyrlighed, naar hele Udlandets blomstrende Litteratur ligefrem svulmer af Mesterværker; og vælges der et saadant, faar den ulykkelige Mand at vide, at det er Per Gantes Genvej at gaa over Aaen for at erhverve sig noget saa vandet, i Stedet for at støtte vor egen frodige dramatiske Litteratur. Derfor har jeg altid tænkt, at det maa være forfærdeligt at være Teaterdirektør, men naar jeg ser, hvor mange Mennesker, der har en brændende Lyst til at blive det, maa jeg vel indrømme, at jeg her har en Mangel, som jeg vist nok har haft allerede i min Barndom: ikke strax at kunne forstaa andres Lyster. Jeg husker, at da en af mine mange Fætre, for smaa 70 Aar siden, sagde, at han glædede sig saa umanerligt til at blive Voxen, og jeg spurgte: »Hvorfor dog det?« svarede han: »Jo, for saa har man Lov til selv at skære Ost — rigtigt tykt,« og jeg kan tydeligt huske, at det kunde jeg ikke forstaa. Det er vel noget lignende med Ly-

sten til at lede et Teater, for derved at skære et fedt Stykke af til sig selv. De fleste Mennesker har denne Lyst, selv saadanne, der ellers ikke overvurderer deres Evner. En Gang traf jeg paa en Barberstue den flinke Musikdirektør Carl Lumbye, Søn af Champagnegaloppens geniale Komponist. Han kom hen til mig med et bekymret Ansigt og sagde: »Har De hørt, at Finansminister Vilhelm Lassen er død, det er umaadeligt sørgeligt?« »Ja,« svarede jeg, »det var jo en forholdsvis ung Mand.« — »Ja, ikke blot det, men det bliver uhyre vanskeligt at finde en Efterfølger — uhyre vanskeligt. Jeg vil blot sige saa meget som, at hvis man henvendte sig til mig — jeg kunde ikke, jeg turde ligefrem ikke paatage mig det.«

Nu var der sikkert ikke noget Menneske i Verden, der vilde have opfordret Komponisten af »Brevdue-Gallop« til at tage sig af Danmarks Finanser, som han med klædelig Beskedenhed erklærede sig ude af Stand til at styre — men havde man fortalt ham, at et Teater var gaaet itu, vilde han, saa sikkert som noget, ikke have betænkt sig paa at sige, at det vilde han være i Stand til at bringe paa Fode igen. Ja, der er mange, der mener, at de kan lede et Teater, ogsaa mange af dem, der er eller har været Direktører.

Siden jeg i 1886 fik min første Revy opført, har jeg været i Forbindelse med mere end en halv Snes Direktører, om hvem jeg kan fortælle et og andet, og jeg er glad ved at kunne sige, at den, der har sat de fleste af mine dramatiske Mesterværker, en Snes

Stykker, i Scene, Vilhelm Petersen, ubetinget var en meget dygtig Mand.

I sine »Oplevelser« skriver Olfert Jespersen elskværdigt spøgefuldt:

— — — saa tør jeg maaske allerærbødigst minde vor højtærede Undervisningsminister, Hr. Borgbjerg, om, at den rette Mand paa rette Plads som Chef for Det kgl. Teater turde være Vilh. P. I samme Øjeblik, jeg satte Punktum efter P'et blev jeg ringet op af en god Bekendt, der mindede mig om, at jeg ikke maatte glemme Vilhelm Petersens 79 Aars Fødselsdag d. 2. Marts.

Denne Oplysning tør jeg ikke skjule for Ministeren.

Om disse Ord kunde jeg godt bruge et af Vilhelm Petersens staaende Udtryk, naar han f. Ex. læste en god Vise: »Der er noget af det rigtige,« men NB kun noget, for i Virkeligheden kan ingen styre Det kongelige Teater. At være »Chef for Det kongelige Teater og Kapel« forekommer mig at maatte være et Helvede, og de gode Mennesker, der desuagtet frivilligt har paataget sig at være det, fortjener Tak og Ros, hvad de desværre kun faar én eneste Gang: den Dag, de afgaar ved Døden eller af andre mindre voldsomme Grunde afløses fra deres Uriaspost.

Vilhelm Petersen var — ja han er det sikkert endnu — en flittig og præcis Mand — han er aldrig kommet en Minut for sent til en Prøve — han vidste at sætte sig i Respekt, samtidigt med, at han stod paa en venskabelig Fod med sine Skuespillere; han forstod de Stykker, han satte i Scene, og han satte dem godt i Scene — Gudbevares, han var in-

gen Reinhardt. Melbye og jeg har ofte smilet, naar han gjorde et Nummer af at lade Kordamerne f. Ex. dreje Parasollerne rundt, først til højre og saa til venstre, naar de »sang med paa Omkvædet«, men jeg har skam ogsaa lét af Reinhardt, naar han f. Ex. i »Spøgelsessionaten« kastede elektrisk Lys paa den i Øjeblikket talendes Øjne o. l.

Vilhelm Petersen havde ogsaa den sjældne Egen-skab at huske, hvad han skulde. Bad man ham om at ændre den eller den Replik, eller hvad det nu var, drejede han sin Fingerring en halv Gang rundt, ligesom vi andre slaar en Knude paa Lommetørklædet; første Gang jeg saa det, smilede jeg; ganske ærligt troede jeg, det var Bluff; men nu, 40 à 50 Aar efter, vil jeg paastaa, at Flytningen af Ringen bevirkede, at det, der skulde huskes, blev husket. Hvorledes han saa bar sig ad, naar der var to Ting at huske — for saa kom jo Ringen paa sædvanlig Plads — aner jeg ikke. Men desværre er der ogsaa mange andre af Livets Gaader, jeg endnu ikke har faaet løst.

Selvfølgelig var vi — især Melbye, der kunde være ret stejl — ikke altid enige med Direktøren, og selvfølgelig tog han af og til fejl, endnu er ikke den dramatiske Meteorolog født, der kan sige, hvorledes Barometeret vil staa ved Premièren eller Dagen derpaa, men bortset fra de smaa Rivninger, der hører med til et velordnet Ægteskab, var han en fornøjelig Mand at arbejde sammen med, en Mand, jeg godt kunde lide, og det kan jeg endnu, der var ikke meget Vrøvl ved ham. Dette blev mig yderligere klart, da Frederik Christensen i 1890 og 91 var ble-

vet Morskabsteaterets Direktør. Ham var der ikke saa lidt Vrøvl med. — »De skal ikke skrive nogen Vise til mig, jeg har nok at gøre med at sætte i Scene o. s. v. og gør heller ikke min Rolle for stor!« var hans første Henstilling. Da han havde faaet Rol- len — en Slagter — kom han dog meget venligt hen til mig og sagde, at han dog nok vilde synge en Slagtervise, men jeg maatte endelig ikke gøre mig for megen Ulejlighed med den. »Jeg har en Slag- tervise liggende,« svarede jeg, »men den er rigtig nok sunget af Vilhelm Petersen i Aarhus og maa- ske i flere Byer.« — »Det gør ikke det mindste, lad mig bare faa den.« Og han fik den og var henrykt. Denne Vises Historie var følgende: En Dag fik jeg fra Vilhelm Petersen, der det Aar havde Teateret i Aarhus, et Brev, hvori han bad mig om at skrive en rask Slagtervise til et Stykke, hvis Forfatter var Teaterejeren Hr. Birck, og, saa vidt jeg husker, hed »Dansk og Tysk«. Mon det ikke var i Landsoldat- aaret? Dagen efter fik jeg et Telegram saalydende:

En Vise! En Vise! Et Kongerige for en Vise!

Peter Vilh. Birck.

Som sagt, jeg kunde godt lide Peter Vilh. og sendte ham en Vise, som jeg selv fandt rigtig for- nøjelig, og efter Premieren fik jeg atter et Tele- gram: »Tak, Tak, Kæmpesucces!« I et Brev fortalte den lykkelige Direktør, at Visen, som han selv havde sunget, havde gjort stormende Lykke, og da han næste Dag gik forbi Slagterboderne i Byen, havde Slagterne gjort Honnør for ham og raabt

Hurra. Jeg fik altsaa Tak nok, »Kongeriget« derimod skylder de Herrer Birck og Petersen mig endnu. Fra Hr. Christensen fik jeg dog ikke Tak. Da han ved en Prøve havde begyndt at synge Visen, havde nemlig et Par af Skuespillerne, der om Vinteren havde været ved Vilh. Petersens Selskab, sunget med, de kendte den, hvilket jo ikke var helt mærkeligt, og jeg havde jo loyalt fortalt Visens Genesis. Men Hr. Christensen var rasende, det var uforskammet, at jeg havde holdt ham for Nar, og han vilde s'gu' ikke synge det Skidt. Og han sang den heller ikke, men jeg skylder ham dog at sige, at han til Gen-gæld sang en Del af de Viser, der var tildelt de andre Skuespillere: nogle, som han allerede paa Prøverne mærkede vilde blive Træffere, og nogle, som han tog fra dem, efter at de havde gjort Lykke med dem. Jeg husker, at han sang en af dem i et saa galopperende Tempo, at man ikke forstod et Ord af den, og da »Lisbeth«, der ellers immervæk fandt, at »hvad Fatter gør, er altid det rigtige«, gjorde ham opmærksom derpaa, svarede han, at han sang Visen, som han antog, at Coquelin fils vilde have sunget den, hvilket imponerede hans Kone betydeligt mere end mig, der for det første vidste, at omtalte Skuespillers Program-Navn ikke var fils (Søn) men cadet (yngre Bror), og for det andet, at han sikkert aldrig nogensinde havde givet sig af med at synge Viser. Et Par Smaahistorier vil vise, hvor uligevægtig Christensen var, og give en lille Illustration af Forholdet:

Da Bismarck for syttende Gang havde indgivet

sin Afskedsbegæring, og nuværende Exkejser Wilhelm, til Bismarcks store Forbløffelse, havde modtaget den, saa jeg deri Stof til en Vise, og da jeg overrakte Frederik Christensen den, var han meget henrykt, det blev sikkert Revyens Clou, han vilde selv (bevise mig den Ære at) synge den, og han bestilte tilmed en flot Uniform (Exkansleren skulde selv fortælle om Begivenheden). Ak, Mennesket spaar, Politiet raar — Politiet forbød pure at fremstille Otto v. Bismarck paa Morskabsteaterets Scene, og Christensen var ude sig selv af Raseri — ikke mod Politiet, men mod mig, der havde skrevet dette Skidt og derved sat ham i en umaadelig Udgift. Og ligervis som Navnet Calais for evigt fandtes indgravet i den engelske Dronning, hun hed vist Maries Hjerte, har man sikkert ved Hjælp af de moderne Röntgens Straaler kunnet se, at Regningsbeløbet paa Uniformen stod indgraveret i Frederik Christensens Hjerte. Calais, som England havde saa god Brug for, og Uniformen, som Teateret ikke fik Brug for! Ja, ja, 50 Kroner til Kostumer var mange Penge paa et Revybudget i det Herrens Aar 1890.

Melbye og jeg havde samme Aar skrevet en Vise med Omkvædet: »Jacob er storartet«; det var en Rutinevise uden rigtigt Humør, vi havde hver skrevet et Par Vers, og »for Sjovs Skyld« havde jeg skrevet et Vers om Scavenius; ikke et Sekund var det faldet mig ind, at andre end Melbye nogensinde skulde faa dette Vers at se; vi har mange Gange lavet saadanne private Morsomheder for hinanden,

vel vidende, at de aldrig vilde komme ind i det Manuskript, vi sendte Teateret. Verset om Scavenius satte os i højt Humør, og én af os foreslog at skrive det ind, saa havde Politiet (Censuren) noget at slaa en rigtig tyk blaa Streg over, og saa lod det maaske noget, lidt mindre kriminelt, blive staaende. Navnet Scavenius stod ganske vist ikke i Verset, men det var ellers tydeligt nok — dog ikke for Ordenshaandhæverne, Verset blev ikke strøget i Censuren. Herved opstod en hel uventet Situation, nu var det blevet os en Sport at faa Verset sunget, men Politiet overværede jo ogsaa Generalprøven, og her var ofte vore halvkvædede Utuskestreger blevet opdagede; vi bad derfor Fjelstrup, der skulde synge Visen, at gaa let hen over Verset ved Prøven, og netop i det kritiske Øjeblik var en af Forfatterne saa »uheldig« — eller var det maaske ikke helt tilfældigt? — at han ved at aabne en Sodavandsflaske kom til at oversprøjte Politimanden, og mens vi begge meget elskværdigt hjalp ham med at faa Uniformen tør, var Visen sunget, og vi ogsaa paa det tørre. Ved en ulykkelig Indskydelse paalagde vi nu Fjelstrup ikke at synge dette Vers om igen, hvis der blev forlangt da capo. Og der blev forlangt da capo om Aftenen, men Fjelstrup sang loyalt alle de andre Vers, og da Publikum vedblev at klappe, begyndte han forfra — med de andre Vers. Men Folket krævede sin Ret, og en kendt Kjøbenhavner, senere Forlagsboghandler Lauritz Eiby, rejste sig op og raabte med sine Lungers fulde Kraft: »Verset om Scavenius!« og Publikum klappede og raabte

— da tændtes Lyset paa Tilskuerpladsen, Tæppet gik ned og atter op, og ind traadte Frederik Christensen, noget bleg, og meddelte, at Politiet forlangte Stilhed, da Forestillingen ellers ikke vilde blive fortsat. Verset om Scavenius blev aldrig sunget mere, NB paa Teateret, og Wilhelm Hansen strøg det i det næsten færdigtrykte Sanghefte af »Sommerrevyen 1890«; man kan i det gamle Nodehefte se, hvor Verset har staaet, før det blev taget ud.

Til Sammenligning kan jeg fortælle følgende, som jeg husker fra min Barndom: Censuren strøg, vistnok i 1865, et Vers om Justitsminister Heltzen i en Vise, Erik Bøgh havde skrevet til Casino. Bøgh lod da Verset trykke — paa Tryksager er der jo ikke Censur — og lod det omdele paa alle Pladser i Teateret, midt i Visen ophørte Skuespilleren — saavidt jeg husker Sophus Neumann — at synge og bevægede blot Munden, medens Orkesteret spillede Melodien. Publikum, der jo havde det trykte Vers, fulgte med, og det »stumme Spil« gjorde vanvittig Lykke og fyldte Casino Aften efter Aften. Havde vi forsøgt noget lignende — og Tanken var os ikke helt fremmed — var Teateret simpelthen blevet lukket. Nellemann var jo Justitsminister den Gang, og efter et, ganske vist usikkert, Forlydende var det netop ham, den franske Forfatter af »Lykkebarnet« havde tænkt paa, da han gav Fyrst Auran denne Replik: »Man har vel faaet Magten for at misbruge den!«

Hvorledes det gik til, aner jeg ikke, men den Sommer og ogsaa senere blev Verset om Scavenius sunget rundt om i Byen, maaske ogsaa udenfor, alle

kendte det. En Del Aar senere stod jeg og talte med Alberti i hans Kontor, og ganske umotiveret siger han saa: »Jeg har aldrig set nogen af Deres Revyer, jeg har forsøgt, men jeg gik hurtigt, jeg kunde ikke holde det ud.« Jeg svarede ham, at det glædede mig at høre, jeg fik saa megen ufortjent Ros for mine Viser, at det kvalmede mig, hans Ord var som en Bittersnaps, det gjorde helt godt at faa den som Modgift. Idet samme gik Jacob Scavenius over Gaden, og Alberti sagde saa i det han pegede ud ad Vinduet: »Jacob er nu virkelig storartet.« Dertil svarede jeg: »Det glæder mig at De citerer de bedste Forfattere!« — »Er den af Dem?« næsten raabte han, »Føj for Satan!«

Scenen i Morskabsteateret fik et lille Efterspil, Eiby maatte møde paa Politikammeret og blev idømt — ja ikke livsvarigt Fængsel paa Christiansø, men en Bøde — ja, det lyder som et Sagn fra gamle Dage, hvad det jo ogsaa er — en Bøde paa 4 Kroner, og med hvilken Motivering? For Værtshusuorden! Øvrigheden, det maa man lade den, var den Gang ofte nok saa morsom som Revyerne. Fra Frederik Christensen fik Eiby et rasende Brev, hvori der blandt andet stod, at Eiby vilde blive smidt ud, hvis han nogensinde igen vovede at vise sig i »Morskabsteateret« o. s. v. Eiby svarede ved at sende en Udtalelse fra en Grafolog, der havde set Brevet, dog uden Underskriften, og af Bogstaverne havde udpønsket — Grafologien var da lige dukket op her hjemme og havde sin bedste Tid — at Brevskriveren enten var gal eller snart vilde blive det. Om

Svaret var ægte eller lavet af Eiby, vil jeg ikke udtale nogen Mening om; men jeg tror, at det var Skyld i, at Hr. Christensen nu ikke alene blev mere uvenlig stemt mod mig, men endogsaa var vred paa de af mine Viser, der fyldte hans eget Teater, hvilket i al Fald ikke modbeviste Grafologens Diagnose.

Hans Kone sang et Aar en Vise af mig om »Røvere i den grønne Skov«, og sang den vidunderligt, særligt sidste Vers, som hun maatte synge om og om igen. En Aften hviskede hendes Direktørsmand fra Kulissen saa højt, at ikke alene Lisbeth hørte det, disse mærkelige Ord: »Lad være med at synge det Vers, det er jo kun Jødens Venner, der sidder dernede og klapper.«

Jeg har aldrig gjort nogen Hemmelighed af, at jeg er Jøde, det vilde sandsynligvis ogsaa være forgæves, men jeg holder ikke af at Ordet Jøde bruges som Skældsord, derfor kan jeg efter 40 Aars Forløb huske min Direktørs Mangel paa Kultur — ogsaa paa dette Omraade — ligesom jeg husker de andre, heldigvis dog ikke mange, Tilfælde, hvor andre har bestræbt sig paa at vise, at de stod paa samme lave Standpunkt. Jeg sagde ikke et Ord til Christensen, jeg har overhovedet aldrig skændtes med ham, men da jeg et Par Dage senere cyklede over »Halmtorvet«, omtrent der, hvor Muslingeskallen nu ligger, passerede jeg Vilhelm Petersen; jeg sprang da af Cyklen og sagde: »Jeg vil blot sige Dem, at hvis De har Brug for en Sommerrevy næste Aar, skal De dog vide, at Melbye og jeg aldrig mere skriver til Frederik Christensen. Peter Vilh smi-

lede, drejede sin Ring en halv Gang rundt og sagde: De skal høre fra mig i Morgen. Næste Dag meddelte han mig, under Tavsheds Løfte, at han og Ferdinand Schmidt søgte en Teater-Bevilling til Nørrebro's Teater, og at de nu var blevet endnu ivrigere, da de havde »faaet »de gamle Revyforfattere« paa Haanden«. Saaledes lagdes Grunden til Nørrebro-Revyerne, og da vi det første Aar spillede Revyen, ikke langt fra 200 Gange for overfyldt Hus, sagde Frederik Christensen til alle, der vilde høre derpaa, at det var Løgn med de røde Lygter, det gik rigtig skidt, det var Arbejderne paa Rubens Fabrikker, der fik sendt lige saa mange Fribilletter, de vilde have, andre kom der ikke, og dette bestyrkede i høj Grad min Tro paa Grafologien; men hvorfor det netop skulde være Arbejderne paa Rubens Fabrikker, hører ogsaa med til de Gaader, jeg ikke endnu har faaet løst.

Saa begyndte vi paa »Nørre«, og de to Direktører Vilhelm Petersen og Ferdinand Schmidt var overordentlig behagelige Afløsere af vor forrige »Chef«, selv om jeg ikke just vil paastaa, at de saa meget optimistisk paa vort første Værk. Peter Vilh, der havde hørt en Del af Viserne, inden vi indsendte Manuskriptet, tog mig en Dag til Side og betroede mig, at han ikke syntes, at Melbye havde været heldig med sine Viser i Aar, og skønt jeg ivrig paastod, at jeg syntes lige det modsatte, sank Modet hos Direktøren, sandsynligvis har han ogsaa ment, at der ved mine Viser var »viel zu wünschen übrig«. Generalprøven paa Revyen kan maaske,

mutatis mutandis (endda meget betydeligt), sammenstilles med de sorte Dage paa New Yorker Børsen — det var jo ganske vist hverken saa mange Menne- skers Velfærd, der stod paa Spil, Summerne, det drejede sig om, var ogsaa noget mindre, men P a n i k var der begge Steder. Restauratøren, Hr. Steffensen, kom ind og sagde, at hans Kone havde hørt, at de i Aar havde saadan en god Revy i Thisted, om man ikke kunde telegrafere efter den. Ægteparret saa i Tankerne en Række tomme Huse og en endnu større Række ikke tømte Smørrebrødsfade, og i deres For- tvivelse saa de kun én Redning: Revyen fra den By, der var den sidste her i Landet, hvor Hexebaa- lene flammede. Da vi ønskede lidt ændret i Dekora- tionerne, søgte vi efter Carl Lund, som vi havde talt med under Prøven paa 1ste Akt; han var sporløst forsvundet. Dagen efter tilstod han, at han havde set sit Snit til, saa lydløst som muligt, at gøre sig usynlig af Frygt for at blive spurgt om, hvad han mente om Revyen — han fandt den haabløs. Olfert Jespersen, der havde sin Debut som Kapelmester ved Aabningsforestillingen, har fortalt mig — selv hu- sker jeg det ikke — at Direktøren spurgte Forfat- terne, om vi vilde købe Bruttoindtægten af Revyen, saa længe den gik, for 5000 Kroner, men at vi sagde Nej — jeg har hverken før eller senere gjort nogen Slags Spekulationsforretning — hvorimod Jespersen sagde, at han gerne vilde købe for den Sum, men han havde ikke Pengene — om jeg saa maa sige — disponible.

48 Timer efter — Dagen efter Premièren — sad

Melbye og jeg sammen med Vilh. Petersen i Svendens Café — nu Buris' — og spiste Frokost, da Direktørens Datter, der var Teaterets Billetkassererske, kom sturtende ind og sagde: »Far! Hvad skal jeg gøre? Teateret er udsolgt til forhøjet Pris, og Folk staar i Kø derude for at købe til i Morgen!«

Det var en anden Snak, den! Den kunde de vist ikke en Gang »stikke« i Thisted. Til forhøjet Pris kunde Teateret indbringe ca. 700 Kroner, men ved — vistnok ganske ulovligt — at sælge Plads paa Trinene af den Trappe, der den Gang førte fra Parket op til Balkonen, samt anbringe ubevilligede Stole hist og her, kunde Summen drives op til noget saa pyramidalsk som næsten halvottende Hundrede. Vilh. Petersen var næppe ked af, at Bruttoindtægten ikke var solgt, og gamle Ferdinand Schmidt var synlig forynget og spillede muntert som en Fisk i Vandet baade paa Scenen og udenfor, og en Dag meddelte han os, at han havde besluttet, at under 700 Kroner skulde der aldrig spilles paa Nørrebro's Teater. Da Revyen langt ind i det nye Aar en Aften kun gav 698 Kr., var den altsaa dødsdømt, nu skulde der et nyt Stykke op, og det nye blev Oscar Madsens Haandværkerliv. Tredie Aften, dette blev spillet, var der 14 — fjorten Kroner — i Kassen, og med et Smil meddelte Ferdinand Schmidt, at han dog nok var villig til at spille for lidt under 700 Kr., Revyen blev genoptaget og blev opført ialt 175 Gange, noget da ganske uhørt og utænkeligt. Da Ferdinand Schmidt — som aldeles ikke blev gnaven, da det viste sig, at Revyen 93 ikke havde samme Til-

trækningskraft som 92'eren — fyldte 70, forsøgte jeg at faa en lille munter Artikel om ham optaget i »Illustreret Tidende«, men Redaktøren, Hr. Einar Christiansen, mente, at det var under Bladets Værdighed at fejre Nørrebro's Teaters Direktør, tilmed med en munter Artikel; han tænkte vel som den gamle Frøken i »Abekatten«: »Vi er ikke muntre her,« og det havde han vist ganske Ret i.

Ogsaa en Slags Teatermænd.

Da Melbye og jeg en Julidag 1889 sad paa Nimbs Veranda i Tivoli og spiste Frokost, og Melbye af lagde mig Beretning om Prøverne paa Revyen, den første vi havde skrevet sammen, saa vi en lille rødmosset, buttet Herre nærme sig. Da han var lige ved os, begyndte han at danse og synge paa Melodien af Bellmans »Undan ur vägen«: Bombombom, Bombombom, Bombombombom, Bombombombom.

Vor ret naturlige Formodning, at Manden enten var fuld eller gal, var aldeles forkert, derimod var Manden, der hed Mohr, Ejer af Morskabsteateret og ejede desuden Dansesalonen »Phønix« — populært kaldet Fuglen — i Walkendorffsgade, og Forklaringen paa hans i al Fald lidt ejendommelige Optræden var følgende: Det finske Studenterkor »Muntra Musikanter« eller »M. M.«erne havde lige gjort ualmindelig Lykke i Kjøbenhavn ikke mindst med ovennævnte Bellmanssang, hvis sidste Linjers stille Hvisken afbrydes af et pompøst: »och så en präst!« I Revyen havde vi indlagt et saadant M. M.-Kor og

erstattet Originalens fine, douce Sang med fuldstændig Tavshed — mens Sangerne dog bevægede Læberne, hvilken ved Opførelsen ganske rigtigt viste sig at have en udmærket komisk Virkning, og det havde Hr. Mohr allerede opdaget ved Prøverne. Denne smukke Idé: at hilse nogle Fremmede paa en Maade, man mener, at de kan forstaa, har et Sidestykke i Verdenslitteraturen. Heinrich Heine saa en Skare Orientalere i Londons Havn, og da han ikke kendte deres Sprog, men dog gerne vilde bringe dem en Hyldest, strakte han sin Haand ud og raabte: Mahomed! En straalende Glæde gød sig over de mørke Ansigter, og de fremmede lagde Armene over Kors og raabte som Genhilsen: Napoleon!

Nu er det ingenlunde min Mening at paastaa, at det var et bevidst Plagiat, hvormed Hr. Mohr hilste sit Teaters Forfattere, og som paa os gjorde det samme glade Indtryk som Heines orientalske Hilsen; vi saa heri et Varsel om et godt Samarbejde med den lille muntre Herre, der altid, hver Gang, jeg senere saa ham, var i straalende Humør; én Aften erindrer jeg ham i et endda særdeles godt Humør, da behandlede han under Forestillingen den store Tromme i Orkesteret med en Inderlighed, der ganske vist ikke vidnede om nogen betydelig musikalsk Uddannelse, men som viste Offerpræstens store Begejstring for de to Damer, Euterpe og Terpsichore, hvis Navne maaske ikke altid stod ham present, men hvem han som en ydmyg Tempeltjener havde viet sine bedste Aar. Ogsaa Mohrs Begravelse — et Par Aar senere — var gennembævet

af godt Humør, som han bestemt ikke og Præsten — Lyrikeren Edv. Bläumüller — næppe har iagttaget. Mærkeligt nok havde Pastor Bläumüller ved den glade Danseværts Baare valgt at tale om »de kloge og de daarlige Jomfruer«. Det er nu ikke min Sag at bedømme, hvor mange af de mindst elleve Tusind »Jomfruer«, der i Aarenes Løb havde svinget sig i Fugleburet, der har været daarlige, jeg har nemlig kun én Gang været i Phønix, og da var der intet at tage Forargelse af — i den Forstand — for det var til et politisk Møde med Folketingsmand Herman Bing som Hovedtaler; men Følget til Mohrs Begravelse havde dog saa sine egne Tanker om Kvaliteten af Mohrs Etablissements Smaafugle, og dertil kom saa, at en stor Del af de andægtige Tilhørere i de Dage var begyndt at cykle og i de Nætter ofte var blevet standset af Betjente, fordi Lampen var gaaet ud af Mangel paa Olie — Asps Lys var endnu ikke opfundet — og det gjaldt da om at have Olie i Lampen. Og hver Gang Præsten sagde — og det gjorde han hyppigt — »de tog deres Lamper men tog ikke Olie med sig« eller talte om dem, der bad: »giv os af eders Olie, for vore Lamper slukkes,« hørtes et svagt Kluk fra den og den; tilsidst sad vi alle med en indestængt Latter, der let kunde være brudt ud og have gjort en forfærdelig Skandale. Det skete heldigvis ikke, og skønt det var anstrængende at sidde og skulle se nogenlunde alvorlig ud, var det ubetinget den morsomste Begravelse, jeg nogensinde har været med til.

Mohrs Efterfølger, som hed Steffensen, saa ikke

saa gemytlig ud, og var det heller ikke; han lignede nærmest saadan noget som Henrik Ibsens Morten Kiil og var heller ikke ulig en underordnet Staldfunktionær fra Frederik den Sjettes Tid. Aristokratisk saa han absolut ikke ud, ikke en Gang hans Hænder fik én til at tænke paa »de privilegerede Stænder«, og de blev egentlig ikke mere aristokratiske at se paa, efter at han havde ødelagt et Par af Fingrene paa højre Haand ved at »trække Krog« en Aften, da Bølgerne gik lidt højt. Han var temmelig kykellavbenet og hæs som en Ravn. Hver Sætning begyndte han med et »Hø«, der mindede lige saa meget om en Hunds Bjæf som om »en saaret Gangers sidste Suk i Dødens Stund«, som f. Ex. naar han lattede sit Hjerte med at sige: »Hø, ja de siger nok allesammen, at jeg tjener saa meget paa Smørrebrødet; men, hø, de skulde bare vide, hvad jeg sætter til paa Laxen.« Hans Smørrebrød eller vel rettere hans Kones var nu fortræffeligt — med daarligere Smørrebrød havde vore Revyer næppe gjort den Lykke, de gjorde; og den Gang havde man Raad til at spise »en Bid Mad« i Teateret; et Stykke med Rejer — og det var om end ikke dobbelt saa dog godt belagt — kom i min Revytid ikke over en Pris af 25 Øre. Mange glade Aftener har vi, naar Forestillingen var forbi, tilbragt sammen med Direktøren, Frederik Jensen o. fl. i Fru Steffensens store appetitlige Køkken ved et Fad Direktørsmørrebrød og et Glas Øl fra Fad, af og til ved et Glas Champagne som den Aften, da Holger Drachmann deltog i Maaltidet. Da Vilh. Petersen

Dagen efter spurgte Steffensen, hvad han saa syntes om Drachmann — der havde været meget højt oppe den Aften, og saa var han jo bedaarende — svarede Steffensen: »Hø, skal det være Danmarks største Digter? hø, han er jo lige saa hæs som jeg.«

Hvilket dog turde være en Overdrivelse.

Undertiden kunde Teaterejerens Interesser slippe *panem* (Smørrebrødet) og beskæftige sig med *circenses* (Revyen); saaledes sagde han en Gang ved en Prøve til Melbye: »Hø, den er s'gu for fin, den Revy, hø,« og da Melbye hurtigt replicerede: »Næ, det er Dem, der er for simpel, Hr. Steffensen!« svarede denne kun med »Hø« (*sans phrase*), hvorpaa han gik hen, tappede sig et lille Glas Øl, lod atter et lille tonløst »Hø« fare ud og lod saa Verden gaa sin skæve Gang.

For Skuespillerne og Orkesterets Medlemmer var der i Hr. Steffensens Kunsttempel lavere Priser paa Smørbrød og Drikkevarer — Funktionærpriser — som Melbye mente sig berettiget til ogsaa at nyde godt af, men Steffensen sa'e blot: »Hø, er Digterne nu ogsaa blevet Funktionærer — hø — næ — det kender jeg ikke noget til.« Melbye, der kunde være ret stædig, kom tilbage til Spørgsmaalet, dog uden heldigt Resultat. Saa en Dag, da Steffensen som sædvanligt overværede en Prøve, saa han Melbye komme anstigende med en lille Botaniskasse, hvorfra han udpakkede, Brød, en Klat Smør, et Bundt Radiser, to røgede Sild og en Flaske med Mælk. Steffensen var forstenet, endelig brød han Tavsheden og sagde: »Hø — hvad er den af? Næ, vi skal ikke

have Skoleskovture her — saa maa De heller faa Funktionærpris, hø,« hvorefter han aftappede to smaa Cognac'er, hvoraf han bød Melbye den ene — uden nogen som helst Pris — og skaaede med den anden: »Hø, næ her skal ikke være Skovtur!«

Efterhaanden kom vi til at holde af Hr. og Fru Steffensen, og Aarene rullede, og mange Fade Øl blev »stukket an«, og uendelige Rækker af lækkert Smørrebrød vandrede fra det store Køkken ind i det lille Teater, og Pengene rullede i Kassen, og en skøn Dag bragte en Avis følgende:

Teaterejer Steffensen og Frue agter efter Sæsonens Slutning at begive sig til det sydlige Udland.

Nogen Tid efter kunde man læse:

Som bekendt agter Teaterejer Steffensen og Frue at besøge det sydlige Udland; efter sikkert Forlydende vil Rejsen gaa over Paris til Rivieraen og muligvis hjem over Schweiz.

Derefter fulgte med en 8 Dages Mellemrum nye Oplysninger i denne ikke uvigtige Sag; den næstsidste lod ane, at Rejsen under visse Omstændigheder kunde tænkes at blive udsat nogen Tid. Den sidste lød saaledes:

Teaterejer Steffensen og Frue har nu difinitivt opgivet deres Rejse til det sydlige Udland.

Axel Schwanenflügel havde samlet alle disse Notiser, og der var vild Jubel, naar han med sit ejendommelige Kjøbenhavnerhumør læste dem højt for det gamle Køkkens Venner. Nu er baade Steffensens og

Schwanenflügel forlængst definitivt afrejst til det ukendte Land, hvorfra ingen vender tilbage, men de lever i Erindringen hos de nu yderst faa, der var med til de gamle Sommerrevyer og de muntre Af-tener i det appetitlige Køkken.

Intermezzo.

Man har ofte spurgt Melbye og mig, hvorfor vi aldrig har forsøgt os i en anden Genre end Revy — men det har vi skam; i det Herrens Aar 1897 skrev vi en — — — Vandpantomime til Cirkus i Jernbanegade, en overordentlig mærkelig Vandpantomime. Der blev ofret 15000 Kroner — og det var mange, mange Penge den Gang — paa en Vandledning, men da den var færdig, viste det sig, at der ikke kunde skaffes noget, nemlig Vand til at putte i Ledningen. Det kan ikke nytte, at man nu vil sige, at det maa have været Vrøvl — det synes jeg jo selv, men Factum var, at der kunde ikke skaffes Vand. Jeg har været med til — mange Gange endda — at drøfte Foretagender, hvortil der ikke kunde skaffes Penge; men Vand erindrers jeg aldrig, at der har været Mangel paa, undtagen, som sagt, til denne Vandpantomime, og saa blev den da spillet uden det vaade Element.

Der fortælles om et omrejsende Selskab, der skulde opføre Shakespeares »Hamlet« og som, da den Skuespiller, der skulde spille Hamlets Rolle, blev syg, resolut strøg hans Rolle og erstattede den med — et Brev. Det lyder usandsynligt; men s a n d t er

det, at det Vand der skulde føres igennem den 15000 Kroners Ledning, blev erstattet af et Stykke blaamaalet Lærred, der bredtes ud over Manegen.

Det var en dejlig Sommerdag ved Sundets Bred, at Melbye og jeg i et Humør, der straaledede omkap med Solen, havde »digtet« Pantomimen, hvis første Afdeling foregik paa Knippelsbro, anden Afdeling foregik, — da der jo gerne skal være Stigning i et dramatisk Arbejde — oppe paa Rundetaarn.

Stykket var antaget, Kontrakten underskrevet, saa der var jo ikke andet at gøre end at tage fat, og vi to mere »scenevante« vidste jo godt, at lidt Modgang maa man finde sig i, og vi var endog forberedt paa, at det nok blev værre, hvad det ogsaa blev.

Men hvad sagde Direktøren? Ja, havde det nu været en Schumann, Renz eller Sarasani, vilde han sikkert have sagt: »Mine Herrer Vanddigtere, hvor der intet Vand er, har Vandpantomimen mistet sin Charme, hvorledes kan jeg affinde mig med Dem?« Men det var ingen ganske almindelig Cirkusdirektør, vi havde med at gøre. Han havde maaske aldrig siddet paa en Hest, i al Fald ikke paa én Hest. Direktøren var nemlig: en Manufakturhandler (Grundlæggeren af Goldschmidts Magasin paa Amalgertorv), en Murermester (Bruun), en fortræffelig Tømremester (hvis Navn jeg desværre har glemt) og et Par andre brave Borgere. Det var første Gang, de var Cirkusdirektør, og det blev vistnok ogsaa sidste — saa de vilde skam have noget ud af Sæsonen. Og saa begyndte vi at indstudere Vandpantomimen. Tømremesteren havde bygget en Knippels-

bro, saaledes som den saa ud den Gang; det var et fuldstændigt Mesterværk. Nej, ikke helt fuldstændigt, den havde én lille Fejl: det tog ca. 4 Timer at stille den op og lige saa længe at tage den ned; den vilde altsaa forlænge Forestillingen 8 Timer, hvilket ansaas for uhensigtsmæssigt, særligt for Provinsboer, der skulde hjem samme Aften. Den blev derfor kasseret; naa, den havde kun kostet en fire, fem Tusind Kroner.

Imidlertid prøvede vi. Manufakturhandleren, der aabenbart var »Direktøren«s Hoved, indledede med at sige, idet han bladede i vort hellige Manuskript: »Nu skal vi se, hvad der kan stryges,« Ord, der al tid glæder et — her: to Forfatterhjerter. »Hovedet« havde strax indset, at Pantomimen var for lang og Kjolerne for korte, der blev ikke nok til ham. Saa strøg han — selvfølgelig det, vi syntes var det morsomste — og lagde en forfærdelig Masse nye Klude ind i Digterværket. Vort Humør faldt dagligt flere Tommer, Balletdamernes Chiffons og Tarlatan voxede flere Hundrede Meter, og jo mere Forfatternes Humør nærmede sig Nulpunktet, desto mere steg deres Raseri til Kogepunktet. Melbye erklærede en Dag, at han vilde myrde denne Vandpantomimefordærver. Nogen egentlig Opmuntring var det heller ikke, at nogle af Balletdamerne en Dag ved Prøven styrtede ned fra et Stillads, som Tømremesteren, klog af Skade, havde gjort mindre bastant end den afdøde første Knippelsbro. Sammenlignet med denne Ulykke, hvorved en Del af de unge Damer blev alvorligt kvæstede, var det en ren Bagatel, at

det ved Generalprøven oplystes, at Balletmesteren, som ogsaa var Solodanser, var stukket af og ikke agtede at komme tilbage.

Der kunde nu ske, hvad der vilde; hverken Melbye eller jeg agtede at overvære Premierens saa lidt som nogen af de følgende Forestillinger, mine 4 Logepladser besatte jeg med mine 3 smaa Døtre under vor herlige Kokkepige og Ven Theodora Jensens Ægide, medens Melbye bed sine Negle i Nyhavn og jeg sad alene og flettede mit Fipskæg paa Strandvejen; min Kone var rejst til Skagen for at ordne vor Sommerbolig der.

Saaledes var Situationen en halv Time før Vandpantomimen skulde løbe — ja, af Hanen kan man altsaa ikke sige, men — af Stabelen.

Havde Melbye og jeg nu været som almindelige Mennesker, havde vi vel sat os ved Telefonen og udøst os i Skældsord over de — nok sagt — der havde ødelagt vort herlige Værk. Men naturligvis havde ingen af os Telefon, og at sidde og rase, naar ingen hverken kan se eller høre det, er ikke Spor af morsomt. Saa valgte vi begge, hver for sig, at tage en Droske til Cirkus og snige os ind paa en Plads, hvor ingen kunde se os. Det er vel det, der kaldes Telepati — ikke sandt? Telepati er det næst dummeste, vor Tid har hittet paa. Jeg siger næst, fordi man aldrig kan vide, om der ikke i denne Verden, hvor »evigt Naturen«, ogsaa i saa Henseende, »skænker sine Gaver«, vil opstaa noget endnu dummere. Næ, vi fik begge den samme Tanke, fordi det nu en Gang er saaledes, at Forbrydere altid føler en

Trang til at kredse om Aastedet for deres Forbrydelse, og det gaar ikke dramatiske Forfattere bedre.

Ligesom jeg kom ind Cirkus, begyndte Pantomimen, og 1 Minut efter bragede Latteren og Bifaldet løs og blev ved hele Aftenen — der maa virkelig have været mange morsomme Scener i Stykket, naar der efter den stærke Strygning var saa meget Latterstof tilbage — det blev en Bombesucces, og vi tjente en Masse Penge — efter den Tids Maalestok, vel at mærke. Succes'en varede til den sidste Aften; og havde der ikke staaet i Christian den Femtes danske Lov, at der ikke maa gives Cirkusforestillinger i Kjøbenhavn efter den 15. September, vilde Stykket sandsynligvis have staaet paa Plakaten endnu og Forfatterne været blevet Millionærer.

Jeg skrev en Gang: »Jeg glemmer aldrig den Vandpantomime!« men det var galt, for da jeg til »Danske Dramatikere«s Fortegnelse opgav Navnene paa mine dramatiske Mesterværker, havde jeg netop glemt den — jeg fandt den under: Melbye.

Det grønne Værelse.

Man siger, at Væggene har Øren; hvis de ogsaa havde Munde, vilde Væggene i det grønne Værelse kunne fortælle mangt og meget, langt mere end jeg husker, af hvad der er foregaaet dér i Aarenes Løb, og jeg husker dog ikke saa lidt.

Det grønne Værelse laa i Nørrebros Teater, og ligger der maaske endnu — det var ikke noget Kontor; der fandtes intet Skrivebord eller dirkefrit Pengeskab

— derimod et ikke helt knirkefrit Klaver — men dog er her ført mange Forhandlinger, hvor Melbye med klare Grunde gik i Ilden for, at Revyforfatternes Procenter af Indtægten burde forhøjes, medens Direktør Villh. Petersen med næsten ligesaa smukke Argumenter paaviste, at Revyviserne absolut vilde blive ringere, hvis de blev bedre betalt. Men det grønne Værelse var mest af alt, ligesom Börnes »grønne Plet« i Frankfurt, et Sted, hvor man glemte Livets Sorger og hengav sig til sammes Glæder. Værelset laa bag Restaurationen eller »Buffet'en«, hvorfra Forfriskninger — lige fra et Glas koldt Vand til Olfert Jespersen og til Champagne i lange Baner — hurtigt kunde bringes ind til den snevrere Kreds, der »kom i det grønne Værelse«.

Champagnegilderne var dog Undtagelser, bedst husker jeg et saadant en Aften, da Melbye og jeg fandt et stort Selskab forsamlet der omkring Kammersanger Niels Juel Simonsen og hans trofaste Følgesvend Champagnegrosserer Hans Just.

Naar jeg nævner »Kammersangeren«, saa er det ligestrax, som hvis jeg sagde Stauning eller Poul Reumert eller Storm-Petersen, med andre Ord en Mand, jeg ikke behøver at præsentere, en Skikkelse og et Navn, som alle kender — — og saa lige efter gaar det op for mig, at det virkelig er et kvart Aarhundrede, siden Simonsen døde. Jeg forekommer mig selv næsten som den Foredragsholder, der nævnte Napoleons Navn og mente at burde tilføje: »en fransk Officer omkring Aaret 1800«, naar jeg fortsætter: Niels Juel Simonsen var Sanger ved Det

kongelige Teater, hans Stemme var en vidunderskøn Baryton, som henrev alle, fra han, Aaret før sin egentlige Debut, sang Bjarkemaal i Oehlenschlägers »Palnatoke« — jeg kan tale med derom, jeg var som 16aarig Dreng til Stede — og til han som 60aarig, næsten døde syngende som Svanen.

Han var hvad man kalder «elsket af alt Folket», Bifaldet bragede enten han sang Wolfram i »Tannhäuser« eller »Du gamla, du fria« ved en Folkeconcert i Kongens Have, eller blandt sine kære Vaabenbrødre foredrog: »O Danmark, paa Rænker Du aldrig Dig forstod, det har Du tit betalt med dit dyreste Blod«, der blev sunget saa bævrende, at de sidste 3 Ord lød som »dit dyre Hesteblood«.

Han var Ven med alle Mennesker, kendte alle og syntes, at det var rimeligt, at han gik hen, hvor han havde Lyst at være, selv om han ikke var indbudt. Jeg har mindst 2 Gange set ham ubuden dukke op ved større Fester, hvor han maaske kendte en eller to af Gæsterne, aldeles ikke Værten, men hvor han blev vel modtaget af alle og gerne kvitterede herfor med en dejlig Sang eller en mindre dejlig Tale.

Det gjorde derfor Melbye og mig ondt, at han var blevet saa vred paa os, at han ikke vilde hilse os paa Gaden. I Sommeren 1896 sang alle Mennesker en Sang — jeg tror: af Robert Henriques — »Kender Du Danmark«. Til et Olfert Jespersen'sk Potpourri over Melodien havde vi to Forbrydere saa skrevet en lystig Vise: »Kender Du den — og kender Du den« om vore Berømtheder, og til al Ulykke fandtes der ogsaa et Vers, der lød saaledes:

Kender Du Kammersanger Niels Juel?
 Blandt Vaabenbrødre en Stormogul,
 Sanggudens hærdebredeste Tolk,
 Aldrig hjemme,
 Altid ved Stemme,
 Med en Røst, der Løver kan tæmme, —
 Elsket af Konge som af sit Folk!

Der var jo noget forkert ved dette Vers; vi burde aldrig have skrevet: »aldrig hjemme«; med lidt god Vilje, og endnu bedre med lidt ond, kunde det opfattes som en Krænkelſe af Privatlivets Fred, der ellers laa os meget fjern. Der burde have staaet f. Ex. »altid paa Farten«, men det rimer saa forbandt daarligt paa »altid ved Stemme«, og saa kom de kriminelle Ord altsaa til at staa der. Nu var det næppe for Alvor faldet nogen ind, at vi vilde krænke Simonsen — ham selv allermindst — men denne store Bamse, hvis Kløgt ikke helt stod paa Højde med hans klare Stemme, var saa dejlig at drille — det Svenskerne kalder »att driva med«, — og nogle unge Kunstnere ved Teateret fandt da paa at fortælle ham, at Mage til Frækhed var aldrig hørt, vi havde haanet ham, hans Hjem og Familje, og det lykkedes virkelig de unge Gavtyve at gøre ham saa fnysende, at de fik ham til at love at tage en blodig Hævn. En Aften, da Revyen opførtes, hørtes taktfaste Trin i Salen, og ind marcherede Kammersangeren »hærdebred og gal i Skrallen«, fulgt af de S sammensvorne, og nedlod sig ret larmende paa 1ste Række. Ikke saa snart havde Frederik Jensen udſlynget Verset »Kender Du Kammersanger o. s. v.«,

før de, midt i Sangen, atter rejste sig og forlod Saalen, trædende meget fast i Gulvet.

Det var Hævnen — — og saa løb vi to Ophavs-mænd til det onde Vers paa Kammersangeren i det grønne Værelse. Hvad skulde vi gøre? Enten maatte vi bære os ad som ved Helgeaa, »hvor de danske flygtede som Hunde«, hvilket ikke passede os, eller ogsaa gøre det, vi gjorde: gaa hen til ham, række ham Haanden og sige: »Kære Sanger! — Hvad har vi, der holder saa meget af Dem, gjort for at for-tørne Dem? Vil De have, at vi skal dø eller blot, at vi skal forlade Lokalet?«

»Jamen, har De da ikke villet fornærme mig?« — »Hvem? Vi? Nej, hvor kan det dog falde Dem ind?«

To Minutter efter var Simonsen midt i en Tale for os to. Jeg fortæller nu noget, som sandsynligvis ingen vil tro, skønt jeg roligt kan skrive — som en anden kendt Memoireforfatter: — »jeg har da ogsaa i Aarenes Løb omtalt det forefaldne for adskillige af mine Venner, hvilket jeg anfører som Bevis for, at en Fejlhuskning er udelukket« (Udhævelsen af mig). Altsaa: Nu begyndte Kammersangeren at tale, og i Aftenens Løb holdt han 13 — tretten — Taler for os: for Revyforfatterne, for Melbyes Mor, for Melbyes Bror i Kina, for Melbye, for mig, for Familjen Henriques o. s. v. Man kan nok sige, at Simonsen talte ligesaa daarligt, som han sang godt, og medens han aldrig snød for en Tone i Sangen, erstattede han de allerfleste Ord i Talerne med Ordene »og saa videre«, der antageligt i de 13 Taler blev anvendt allermindst

130 Gange. Men vi morede os dejligt, og Montebello Champagnen flød hele Natten og en ikke helt ringe Del af den lyse Morgenstund »og saa videre« for at blive i Tonen. Den flød altid, hvor Simonsen og Hans Just var til Stede; der var altsaa ikke noget underligt déri, men at der fandtes saa store Beholdninger i Nørrebro's Buffet, det var forbavsende »og saa videre«. —

Til Hverdag gik det tarveligere til: et Par Stykker Smørrebrød — naar det gik højt: belagt med det, Melbye kaldte »en enkelt dobbelt Reje« — et Glas Øl og maa sige en Toddy, der den Gang noteredes i Omegnen af 40 Øre. Og hver betalte for sig. »Hver«, det vil sige: Direktøren, »Husdigterne«, Kapelmesteren, nogle af Teaterets Spidser, enkelte Journalister og nogle personlige Venner af Urindvaanerne. Jeg skylder dog Sandheden at fortælle, at medens Vilhelm Petersen ikke optraadte som Vært for disse i det grønne Værelse, gjorde han det af og til i sit Hjem, hvor ædle Vine og herlige Retter, tilberedte med den højeste Kunst af Fru Fanny, begejstrede os betydeligt mere, end vore Oplæsninger af Revyen den strænge Direktør. Naa, nogle af disse Revyviser viste sig jo i Aarenes Løb at indeholde »fine Ting« — men vi serverede dem blot saa elendig.

En Undtagelse, der nok fandt Sted i Teateret, men ikke i det grønne Værelse, falder mig ind. Da »Revyen 1895« — i Foraaret 1896 var gaaet for 237te

Gang — en absolut Rekord — gik Vilh. Petersen paa Tourné med den, og da den skulde gaa for 250de Gang, cyklede »de gamle Revyforfattere« de 4 Mil til Roskilde for at være med til Jubilæet. Efter Forestillingen indbød vi Direktøren til at deltage i vort Aftensmaaltid — det klassiske danske kolde Bord, der stod fristende i Teaterets Restaurant — men han svarede saa kort og haardt »Nej Tak« og gik sin Vej, at vi forbavsede saa paa hinanden og sagde: »Hvad kan vi dog have fornærmet ham med?« Da vi havde stillet vor Sult, kom han smilende ind til os og sagde: »Nu skal vi have et Glas Champagne«. Forbavselsen steg, og vi spurgte, hvorfor han da saa haanligt havde afslaaet at spise med os. »Hvem — jeg?« svarede han — »saa? næ, det ved jeg slet ikke noget af, men jeg skal sige Dem, jeg har »rejst i Provinsen« i en Menneskealder, og naar jeg blot sér et »koldt Bord« med den samme Flæskesteg, de samme Radiser, Sardinier og haardkogte Æg, der har trodset Tidens Tand, saa bliver jeg ligefrem hjertesyg; spise det kan jeg ikke, ikke en Gang se det. Jeg har nu faaet mig en Kop The og to Stykker Franskbrød med Smør — — men nu skal vi drikke en Skaal for de 250.« Og mens vi drak den, fandt jeg Anledning til at fortælle en Historie: I »Kladderadatsch«, det gamle tyske Vittighedsblad«, var der to Personer, der i hvert Nummer førte en politisk Samtale, de hed Schulze og Müller; de var elskede som Peter Vimmelskaft og Ping, og Bladet udnyttede dem efterhaanden paa alle mulige Maader, blandt andet udkom Schultze og Müllers Rejser

rundt om i Verden ogsaa deres Rejse i Skandina-
vien, hvor »det kolde Bord«, der den Gang serveres
under Togets Ophold i Ringsted, begejstrede de
to Turister. Mens de huggede allervoldsomst i sig,
kom en svær Mand hen til dem og spurgte, om de
ofte kom her til Ringsted, hvortil de svarede, at de
aldrig havde været der før, men denne herlige Mad
ville sikkert ofte drage dem herop. »Mange Tak,«
sagde den svære Mand, »jeg skal sige Dem, jeg staar
i Underhandling om at overtage denne Beværtning,
men efter at have set Dem spise, tror jeg nok, at
jeg vil opgive Tanken.« Af hvilken lille Historie det
fremgaar, at Smagen er forskellig, og at Schulze &
Müller og Vilh. Petersen saa forskelligt paa det dan-
ske kolde Bord.

*

Havde »Nørre« Gæster, der efter Direktørens Me-
ning kastede Glans over det, f. Ex. Olaf Poulsen,
Holger Drachmann eller andre Honoratiores, kunde
»Nørre«s Direktør være uhyre spendabel, og da
kunde Bølgerne gaa højt i det grønne Værelse.
»Hvor meget tror Du egentlig, Peter Vilh. bruger om
Aaret?« hørte jeg en Dag en Skuespiller spørge.
»Aa, jeg tænker en 30,000 Kroner,« lød Svaret; da
skreg vor udmærkede Primadonna, Fru Friis-Hjorth:
»Nej, nej, sig dog ikke saadan noget! Ingen Menne-
sker kan bruge 30,000 om Aaret; men jeg tror nu
nok, at Peter Vilh mindst bruger 100 Kr. om Da-
gen i Lommepege.« Hvilket viser, at Fruen ikke
regnede nær saa godt, som hun sang.

Første Gang Olaf var i »Nørre«, det var i 1892, sagde han til Vilh. Petersen: »Men Gud Fader be-
vares, det er jo hele vores 1ste Parket, der er kom-
met herud!« »Ja, de morer sig formodentlig bedre
her,« svarede den lykkelige Direktør, idet han førte
Olaf ind i det grønne Værelse. En Aften sad Hol-
ger Drachmann dér med Fru Sophy eller maaske var
det Fru Bokken Lassen i ivrig Samtale med Direk-
tøren, da Melbye og jeg traadte ind, og i samme Nu
blev der en Tavshed, der tydeligt viste, at det var
os, de havde talt om. Drachmann havde, efter at
have set Revyen, spurgt: »Hvad kan de to nu tjene
paa »saadan noget«,« og Svaret havde gjort et saa
stærkt Indtryk paa Digterkongen, at han steg ned
fra sin Trone og, rent ud sagt, tilbød at skrive et
Stykke til »Nørre« paa de samme Betingelser. At
han kunde gøre det mindst lige saa godt som »de to
gamle«, vilde det være et mildt Udtryk at sige, at
han haabede. Naa, Haabet beskæmmer ingen, ikke
en Gang »Det grønne Haab«, som Drachmanns
Stykke kom til at hedde. Jeg kan nu saa tydeligt
tænke mig Peter Vilhs Ansigt efter Læsningen af
»Det grønne Haab«s første Akt, som Drachmann
sendte, da den var færdig; jeg kender det Ansigt
fra Oplæsning af en Vise, som enten ikke due-
ler ikke strax faldt i Direktørens Smag; han har
mildest talt været betænkelig. Efter at have læst de
to sidste Akter — især 2den — var der ingen Be-
tænkelighed mere. Stykket var umuligt.

Drachmann var jo noget mere Dramatiker end
Melbye og jeg — det hører der ikke meget til, og en

Vise kunde »den isengraa« skrive trods nogen, hvis man ved en Vise forstaar alt, hvad der ligger mellem »Kennst Du das Land« og »Gud, hvor jeg var fuld i Gaar!«, men Revyviser, den aktuelle, vittige, skrappe eller godmodigt kvidrende Vise, som en Tilhører med lidt hurtig Opfattelse kan synge, naar han gaar hjem fra Premièren, og som han ikke kan blive fri for at høre synge næste Vinter og Vaar og Sommeren med og det hele Aar, den laa ikke for Holger Drachmanns lidt hæse Stemme. Og han kom ikke til at elske Revyen højere, da Revyteateret *par excellence* havde kasseret hans grønne Haab, og til sidst kom han virkelig — som han før spøgende havde sagt — til at h a d e Revyen, mens han ikke destomindre elskede Revyforfatterne, 3: »de to gamle«. Og dog havde han selv debuteret som Dramatiker med en Revy, der blev opført og blev en Fiasco, skønt han som Medarbejder havde en saa vittig Mand som Edvard Brandes; det var »Nytaarsaften«, opført 1ste Gang 31. December 1873 paa Casino, og skønt maaske den af Drachmanns Sange, der vil leve længst er skrevet til en af Melbyes Tilvolirevyer (Sommerrejser). Det er »Du danske Mand«, som Carl Nielsen har skrevet den dejlige Melodi til. Er det ikke saadan noget, der hedder Nemesis?

»Det grønne Haab«, der ogsaa blev kasseret paa Det kongelige Teater, blev en 5—6 Aar senere opført af Emil Wulff som Aabningsstykke paa Frederiksberg Morskabsteater. Det var da omarbejdet og havde vist kostet meget Arbejde; den herlige, ægte

Drachmannske »Ouverture«, der findes i Bogudgaven, er dateret: New York Foraaret 1899 — Skagen Efteraaret 1902. Opførelsen blev ingen Sukces, det hele var alt for »lavet«, 2den Akt endda ubegrindeligt slet lavet, og det hjalp ikke, at der fandtes et Par saa gode Viser som »Galgen-Humor« og »Du ædelige Brændevin«. Jeg fik aldrig Stykket at se, og nu, da jeg med en Del Besvær har læst det paany, maa jeg sige, at jeg ikke beklager det.

*

Morsomst var det, naar Direktører fra »de rigtige Teatre« nedlod sig til at aflægge Visit i »Serveringsteateret«, da udtrykte Peter Vilhs Ansigt jo nok Glæde over at faa saa fornemt Besøg, men der var tillige et dejligt satyrisk Smil, der sagde, at det jo maaske ikke alene var det, der serveredes fra Buffet'en, der drog de »rigtige« Direktørers Publikum ud i Ravnsborggade. Mindede Mødet ikke lidt om Don Ranudo og Bonden? »Jeg staar ellers og ser paa Dig med Forundring, at du kan æde denne grove Mad med saadan Appetit ej det smager endda ikke saa ilde.«

Engang da Melbye og Peter Vilh. længe havde diskuteret nogle »Fedtskillinger« i næste Aars Kontrakt, sagde jeg: »Lad nu Melbye faa sin Vilje, saa giver vi to en Middag, som De er nødt til at bøje Dem for« (et af Peter Vilhs staaende Udtryk); efter et Øjeblik's Betænkning svarede han med et andet af sine Yndlingsord: »Abgemacht« — og det blev en extra Middag. Saa vidt jeg husker, var vi

kun 5—6 Personer, men der var mange flere Retter, og vi havde skrevet 4 letløbende Viser til Festen, en af Gæsterne var en fortrinlig Akkompagnatør. En af Viserne hed »Unter Kam'raden« og var en Hyldest fra Kjøbenhavns Teaterdirektører til Hædersgæsten, og som et lille spøgende Billede af os selv og af dem, der stod for Byens aandelige Bespisning i det Herrens Aar 1898, kan Visen maaske have nogen Interesse — 3 af Versene vil jeg dog udelade, da Spøgen maaske ikke vilde more de deri skildredes Efterladte saa meget, som den morede de glade Gæster den Gang. I Parentes har jeg her tilføjet, hvem de omtalte Personer var:

Mel.: O, bavde jeg Vinger og var jeg And.

Direktøren (Severin Abrahams, der gerne klagede lidt).

Paa Dorph og paa Herman glad Afkald jeg ga',
Ifald blot Vilhelm Petersen jeg kunde lure a',
Hvordan han faar Forfattere til helt at skrive frit
Og alle Blade til at rose selv det værste Skidt.

Skuespilleren (Martinius Nielsen, den altid elegant klædte).

Ak kunde jeg klæ' mig som V. Petersen!
Saa kunde jeg vist spare ej saa lidt til Skrædderen,
Jeg mener Hosekræmmeren, fra hvem han Tøjet faar,
Jeg mener, han har ikke faaet no'et i flere Aar.

Greven (Danneskjold — Peter er den »kommitterede«, Prof. P. Hansen).

Ak gid jeg var Chef for Teateret paa Broen,
Saa kunde jeg gi'e Greven, gøre Peter til Baron;

O, havde et Teater jeg, hvor de serverede,
Saa kunde man da holde paa den Kommitterede.

— — —

Professoren (Riis Knudsen — Fru B. spillede komiske gamle Roller).

Jeg elsker Martinius — men hader Revyr
Jeg hader alt det Mammon, som jeg har sat overstyr.
Jeg hader Peter Vilh., fordi han er Fru Benthes Ven
Og ej har ladet hende prøve som Tragedienne.

Tutti.

Dog hil Dig, Du store, Du tykke Direktør,
Der hersker i Teatret bag de store Vandværksrør.
Du skader os jo vældigt — men naar vi gør Dig Visit,
Saa smider Du med Guldet, som var det det bare Skidt.

Men de, der oftest saas i det grønne Værelse, var
nogle enkelte Journalister og saa:

Husdigterne.

I Bogstavorden var det Johannes Bruun, Peter Fristrup, Axel Henriques, Anton Melbye, Verner Nielsen — han hørte til Jernbanernes bevægelige Postpersonale og stod derfor som Regel i Postvognen, naar vi andre sad i det grønne Værelse —, Herman Petersen, Frederik Ricard og Axel Schwanenflügel.

Revyforfatteren Johannes Brun eller Røde Brun, som han med betydelig mere Ret kaldtes, havde den Ejendommelighed, at han aldrig havde skrevet nogen Revy eller givet noget som helst Bidrag til en saadan. Da han en Gang havde boet en Tid i Ny

borg for at skrive 2den (!) Akt af en Revy — vistnok til »National« — var han — efter eget Sigende — paa Tilbagevejen saa uheldig at tabe Manuskriptet i Store Belt. Der blev ikke fra nogen Side foreslaaet at lade det eftersøge af Dykkere, da alle var overbeviste om, at Røde Brun lige saa lidt i Nyborg som noget andet Sted i Verden nogen Sinde havde bestilt noget. Men han vedblev at hedde Revyforfatteren, ogsaa da han forbavsede Stamgæsterne i det grønne Værelse ved at gaa op til »fuldstændig juridisk Examen«. At han vilde falde igennem, var der ingen, der betvivlede, men den Energi, der hørte til at melde sig til Examen, havde ingen tiltroet ham. Han var en tyk og munter Mand, der elskede at leve højt, havde tidt mange Penge mellem Hænder, undertiden var det hans egne, han arvede nemlig af og til forholdsvis store Summer, som oftest fra Norge; undertiden var det Penge han havde laant og lovet at betale igen »senest i Morgen«. Da »den ikke gik længere«, sendte hans Familje ham til Sydafrika *via* London, hvor han nød de sidste glade Dage sammen med danske Venner, der var stolte over at vise »Revyforfatteren« rundt, og hvor han virkelig fik et Indfald, der med Held kunde være brugt i en Revy. Da han kørte til Dampskibet, der skulde føre ham til den fjerne Verdensdel, saa han en af sine Venner, standsede Vognen og sagde: »Det var da morsomt, Smidt, at jeg fik Dig at se en Gang endnu. De 10 Pund Sterling, Du laante mig i Gaar, har jeg givet til Carstensen og bedt ham bringe Dig dem.« — »Ti Pund? Det var jo kun 5 Pund, jeg

laante Dig!« — »Ork, ja det er jo sandt! Men nu er der skam ikke noget at gøre, Dampskibet gaar om 20 Minutter!« — »Jo, jeg kan jo blot nu give Dig 5 Pund — saa er den klaret.« — »Ja, saa er den klar, det har Du Ret i, Farvel, og hav det godt.« — Selvfølgelig var det Digt, at Brun havde givet Carstensens noget som helst i Retning af kongelig Mønt.

I det grønne Værelse blev der efter mange, mange Maaneders Forløb oplæst det første Brev fra Røde Brun — Humøret var gaaet af ham, i Øjeblikket var han Kusk paa en Bagervogn i Boernes Land. Næste Brev var endnu mere forknyt; hvad han nu skrev, at han var, har jeg glemt, og det er ogsaa ligegyldigt, for det har formodentlig været Fantasi. Til sidst hørte Brevene helt op, Brun havde for første Gang betalt noget af sin Gæld: den Død, vi alle er Vorherre skyldig.

Svend Flue — eller med sit borgerlige Navn: Axel Schwanenflügel — var en ægte Kjøbenhavnervogn med K., Søn af den bekendte Kræmmer i Vimmelskaftet, i hvis gemytlig Hjem bl. a. Peter Faber var en velset Gæst — oplasket med god Mad, godt Humør og gode Viser, selv strøende Viser ud, til hvem der bad ham om det, letlevende og munter, naar han ikke var plaget af Pengesorger, hvad han for Resten altid var, men glemmende dem igen, naar han havde sat sit Navn paa et Stykke blaat Papir; slagfærdig, talentfuld og rar, jeg kunde i al Fald godt lide ham. Af Profession var han Cigarhandler, af Tilbøjelighed var han Revyforfatter, men det kneb af og til med gode Kunder til begge Dele. De, der købte Ci-

garerne, lod dem gerne — »skrive«, og de, der kunde købe Revyerne lod dem gerne skrive — af andre. Omkring 1890 havde Schwanenflügel skrevet nogle somme Revyer til »National«, men i det grønne Værelses gyldne Dage, da »Nørre« var Revyteateret, var han lidt »slaaet ud« og skrev da mest Revyer til Foreninger, som f. Ex. »Handels- og Kontoristforeningen«, og muntre Viser til Rigmænds Gilder — gratis. Da jeg en Gang sagde til ham: »Men De er jo gal, Mand, hvorfor forlanger De ikke noget for det?« svarede han: »Kan man det?«

Folk generede sig nemlig ikke den Gang for at bede en Mand, de saa godt som ikke kendte, om at skrive en Vise uden endda saa meget som at indbyde ham til Festen, hvor den skulde synges; det var Digteren, der generede sig for at forlange den Løn, som Arbejdet er værd. Selv har jeg aldrig skrevet en Vise til privat Brug for Betaling, men jeg har heller aldrig skrevet til andre end til dem, jeg stod i Venskabsforhold til. Jeg husker, at en Gang kom en ung Mand til mig og bad mig om at skrive en Vise til hans Forældres Sølvbryllup; Faderen var en af Byens rigeste Mænd, og jeg var akkurat lige »paa Hat med ham«. Jeg fandt Forlangendet temmelig frækt og spurgte, om han havde tænkt at betale mig noget for det. Han blev først lidt forfjamsket, men sagde saa hurtigt: »Ja, ja, naturligvis, det vil vi gerne.« »Ja, saa vil jeg nok,« svarer jeg, »Visen koster 10,000 Kroner« — dog føjede jeg til, da jeg saa, at det var ved at tage Pusten fra ham — han forstod altsaa ikke Spøg — »men saa faar De Lov

til selv at vælge Melodien.« Det var jo ikke den Pris, jeg vilde have »Svend Flue« til at forlange, men blot en Tikroneseddel vilde have betydet en god Middag og en glad Aften i Tivoli for ham — nå, gråten icke — — han kom i Tivoli alligevel.

Men ude i »Nørre« fik han ingen rigtig god »Plads i Solen«, ikke netop fordi han stod i Skygge for »de to gamle«, eller for Rik og Frip (Fr. Ricard og Peter Fristrup), men de var kommet først og kunde saa omtrent bestride, hvad Teateret havde Brug for i Revygenren. Saa meget gladere var »Fluen«, naar han fik et Stykke frem som »Harper i Luften« med den udmærkede Vise: »Min Amanda var fra Kjerteminde« eller »Komfurdrengene«, som han skrev sammen med Rik og som gjorde megen Lykke. Men i den grønne Stue var han udmærket, propfuld af morsomme Indfald og Historier, han var netop den Kjøbenhavner, som vi andre med mere eller mindre Held søgte at give Skikkelse i vore Døgnfluer. Da »Sønderbros Teater« aabnedes, og det blev betroet ham at skrive en Sommerrevy, var han lykkelig og stolt; han henvendte sig til flere af de yngre Visedigtere og sagde, at han vistnok vilde faa Brug for en eller et Par Viser af dem, de skulde høre nærmere fra ham; og i al Fald ved jeg, at én af dem, Georg Kalkar, hørte fra ham; en Dag kom nemlig en ældre, yderst velklædt, Herre op til ham og skulde hilse fra Schwanenflügel og sige, at han (Kalkar) stod som »en af de øverste paa Listen over dem, hvis Viser der muligvis blev Brug for.«

Siden Schwanenflügel døde i en Alder af mellem

40 og 50 Aar, har Kjøbenhavn faaet et Par Hundrede Tusind nye Indvaanere, men ikke mange saa rigtige Kjøbenhavnere med K som Svend Flue.

*

Saa var der »Rik«, Frederik Ricard, nu velmeriteret Dommer i Vestre Landsret, en af de faa fra det grønne Værelse, der endnu er blandt de levendes Tal. Nu, da jeg skriver dette, er det kun et Par Timer siden jeg fulgte ham ud til min Havelaage, efter at vi havde siddet her en 3—4 Timer og gensopfrisket Minderne fra gamle Dage; han er endnu en temmelig ung Mand, født — næsten paa Dagen — den Gang jeg første Gang sporede min lille Pegasus, og ret uforandret i Sindet fra den Aften, da han lokkede mig til — for eneste Gang i mit Liv — at improvisere overfor et meget kritisk Publikum. Ellers har jeg kun vovet det overfor mine Børn, da de var smaa, og senere for mine Børnebørn — der for Resten, ikke mindst den yngste, der er fyldt 6 Aar, til Tider ikke er saa ukritiske endda.

Ricard'erne har altid — ikke mindst i deres egen Familie — haft Navn for at være meget drilleverne, jeg vil nu hellere kalde det: æggende. Da Rik en Aften i »det grønne« slyngede en æggende Strofe ud imod mig, svarede jeg, oven i Købet syngende, og strax lød der Toner fra det ikke knirkefri Klaver, jeg husker nu ikke om det skyldtes Olfert Jespersen eller vores allesammens Ven, den unge Bankmand, Axel Kalkar, der var — og endnu er fyldt med Musik, og som mange Gange ved Klaveret har

assisteret ved en Revyvises Fødsel og ligesaa ofte holdt Liv i den; mon der findes noget Tal for, hvor mange Gange han under Jubel i de forskellige Kredse har sunget Melbyes vidunderlige Vise om »hvorledes man fanger Aal«?

Og til Musikens Toner fortsatte vi Sangerkampen paa Wartburg under vild Jubel fra »de grønne«, der nok skulde have protesteret, hvis en af os havde hikket i Metriken eller snublet over Rimene, det blev en »grand succes«. Rik var storartet, og jeg har næppe heller været helt uheldig, da det Fænomen for eneste Gang i mit lange Liv indtraadte, at man jublede, da jeg sang — hvad jeg absolut slet ikke kan. Da Feerne i Vuggegave gav mig Evnen til at skrive en lille munter Vise, var der én — der er altid i enhver Komité et ondsksfuldt Asen — der føjede til: »men han skal ikke selv kunne syngede den!«

Frederik Ricard var af en ganske anden Støbning end vi andre, der digtede til Nørrebro's Teater, det gamle Ravnsborg, hvor »bestandig borgerlige Forening« i mange Aar havde haft til Huse; vi kom alle fra »Borgerhjem«, Ricard fra et Embedsmands-hjem, hans Far var den ansete — og maaske af og til frygtede — i Privatlivet meget elskværdige Departementschef; af de fire Sønner var tre Jurister, en Teolog; alle meget litterært og musikalsk interesserede, de skrev Vers, mens de endnu gik i Skole, og lavede hvert Aar i deres grønne Ungdom en privat »Blæksprutte« med Viser og Billeder, der kun blev til for den ene Juleaften, hvor den blev nydt af

den snævre Familiekreds. Frederik Ricard var allerede i den Alder, da vi andre famlede eller fumlede med Viser, en fuldendt Rimkunstner; da Melbyes og min første Nørrebrorevy var opført for 100de Gang og vi holdt stor Fest bagefter, blev vi »gamle« hyldede af Rik med en Vise, som ikke ret mange har skrevet Mage til i den Alder, han er 18—19 Aar yngre end jeg; jeg synes der er Grund til her at optrykke et Par af Versene, da han desværre ikke selv har udgivet et Udvalg af sine Viser.

For de gamle Revyforfattere
den 6te November 1892.

Mel.: Célestin og Floridor.

Se jeg, jeg mener for min Del:
skal nogen være ideel,
saa maa han være halvt som Mél
og halvvejs ligne Sganarel.
I et og alt fidel som Mél,
en Parallel til Sganarel;
thi Sganarel og vores Mél
er hver det halve af en hel,
ja Sganarel supplerer Mél, og Mél supplerer Sganarel.

— — —
En rød Rebel er Sganarel
og voldsomt oppositionel;
Mél synger i anden Dur
de kælne Viser om *amour*.
Alt hvad der er Kanel for Mél,
er Smuld og Smeld for Sganarel.
Før bli'r der en Kamel af Mél
end nogen Træl af Sganarel,
for Sganarel supplerer Mél og Mél supplerer Sganarel.

— — —

Nu har vi leet hver Kvæld af Mél
 grint os ihjel af Sganarel,
 en Del vi alle skylder Mél
 og staar i Gæld til Sganarel.
 Ja Nørrebros Juvel er Mél,
 Teatrets Held er Sganarel.
 Hæv da dit Glas og skel til Mél
 og tøm det vel for Sganarel,
 ja Skaal for Sganarel og Mél og leve Mél og Sganarel.
Rik.

Ricard udviklede sig til en ret ualmindelig Vise-
 digter; sammen med bl. a. Melbye, Fristrup og
 Schwanenflügel skrev han en stor Del af »Nørre«
 Repertoire, og var stadig noget for sig selv, han var
 hverken paavirket af »de gamle« eller, som vi, af
 den dejlige Digter, der skrev »Juleaften, o hvor er
 Du sød«, »Der var en Konge i Frankernes Land« og
 »Den Gang jeg drog afsted«. Det hyggelige laa ikke
 for Rik, jeg vil snarere kalde ham diabolisk eller
 maaske mefistofelisk; han holdt nok af at stikke He-
 stefoden frem, og selv efter Afsyngelsen af en af
 hans Viser ved en privat Fest kunde der lugte Hel-
 vedes af Svovl.

Da Melbye og jeg i en 15—20 Aar alene havde
 skrevet hele »Blæksprutten«, ymtede Ernst Bojesen
 noget om, at der burde lidt nyt Blod ind i Blød-
 dyret, og vi skulde forsøge ogsaa at lade andre
 skrive Viserne; men dertil svarede jeg, at med Und-
 tagelse af én, vilde ingen af vore Visedigtere — den
 Gang altsaa — forandre Bogen; maaske kunde de
 slumpe til at skrive en Vise bedre, end vi kunde,
 maaske vilde de lave noget meget daarligere, i al

Fald vilde det blive ganske af samme Surdejg, men Undtagelsen, der vilde kunne tilføre Juleheftet noget nyt og godt, det var Ricard, men mellem ham og Melbye var der kommet et saa stærkt Brud, at et Samarbejde ikke var muligt. Først da de begge saa at sige var uden for aktiv Tjeneste, kom det til en Art Forsoning. Jeg kom derfor ikke nogen Sinde til at samarbejde med Rik, lige med Undtagelse af Improvisationen i den grønne Stue og en Vise til en Revyskovtur, som Mel, Rik og Sganarel skrev sammen i høj og lystig Stemning før Bruddet mellem de to fandt Sted.

*

Frstrup var en ikke uvittig omend ikke altid lige smagfuld, en meget flittig, ja vist nok Danmarks frugtbarste, men dog ikke betydeligste dramatiske Forfatter. Hvis nogen har troet det — altsaa, at han var den betydeligste — maa det være fordi han saa' saa ganske umanerlig vigtig ud, enten han inspicerende »tog Strøget« eller promenerede i Jægersborg Allé, som han saa ud til at eje, overværede et Skuespil eller nød en Genstand i en Kafé.

I Fortegnelse over danske dramatiske Forfatters Arbejder findes opført paa Fristrups Konto 61 Stykker og »adskillige Sommerrevyer«, men jeg savner i Fortegnelsen bl. a. »Marie Grubbe«, som han dramatiserede sammen med Sven Lange, og alle de Dramatiseringer af Gustav Wieds Romaner, som Frstrup har begaaet. Sikkert kan hans samlede dramatiske Værker ansættes til omkring 100. Han har dra-

matiseret Romaner af Alexandre Dumas, Fritz Reuter, Charles Dickens, Ingemann, Selma Lagerlöf, Bergsøe, Emilie Flygare-Carlén og mange flere, det er dog, hvad man kalder »en Post«. Han har begaaet en Mængde originale Folkeskuespil af meget forskellig Kvalitet, f. Ex. et skrækkeligt et, der hed »Rosenborg« og som Melbye og jeg skrev en lystig Parodi paa: »Jakel den 4de«, der opførtes ved et Skuespil-lermarked, hvor det gjorde saa megen Lykke, at det gik over til Nørrebros Teater, hvor det i flere Sæsoner blev spillet af Frederik Jensen og Gerner, Arnold Christensen og Fru Friis-Hjorth, der slog Gækken løs af Hjertens Lyst.

Men at Fristrup hørte til i det grønne Værelse, var ingenlunde paa Grund af de »rigtige« Stykker, dem han tilsyneladende var saa »vigtig over«, det var derimod for en Syndflod af lystige, undertiden meget morsomme og vittige, Parodier og Travestier, f. Ex. det af alle, ikke helt unge, Teatergængere kendte »Svend, Knud og Valdemar«, og det næsten endnu morsommere »Kameliadamen«, opført i en Kostald af agrariske Amatører med tilhørende Prolog af P. Ferd. Vadum, et af Fristrups mange Pseudonymer, under hvilket Mærke han skrev en Række Digte, der var Forløberne for P. Sørensen-Fugholms (Per Barfoed), der dog langt overgaar Originalerne i Humør og Vid. Fristrup havde været Skuespiller og var derefter Fotograf, samtidigt med at han drev sin dramatiske en gros Forretning; han tegnede ogsaa ret kvikt, og udgav bl. a. en Konkurrent til »Blæksprutten« »Plat de Menagen«, hvis Text og

Billeder han selv besørgede ganske alene. Det var altsaa ikke saa underligt, at den Mand saa »vigtig ud«. Nu maa man ikke tro, at jeg har følt mig trykket af denne tilsyneladende Vigtighed, tværtimod, jeg nød den; overfor de mere »prominente« Husdigtere var han ogsaa venlig og nedladende — ja, han var sikkert helt stolt af at faa Lov til at skrive Stykker sammen med Ricard, og blandt mine Bøger finder jeg et Bevis paa hans venlige Følelser overfor mig, det er et Exemplar af Vadums »Dikte« med følgende Dedikation:

Til Digderen Axel Henrykkes!

Bevæg din hvidde Flip, la Blækket sprudte!
Kan Vadum dikte ikke, saa ka' Dutte!

I ærbødigt

Aanfællesskav

P. Ferd. Vadum.

Men overfor *dii minores*, Teaterets smaa Poeter, kunde han ikke alene se »vigtig« ud, men være det, og det gik særlig ud over Herman Petersen, Forfatteren af »Molboerne«, der takket være Olfert Jespersens sprudlende Musik og en fortræffelig Udførelse, blev en stor og ofte gentaget Sukces for »Nørre«. Fristrup havde aldrig set denne beskedne Digter, der, saa vidt jeg husker, til Hverdag var Materialist, men han omtalte ham med den dybeste *dedain* og lod forstaa, at han virkelig ikke vidste, om han kunde vedblive at skrive til et Teater, hvor saadanne Fyre kunde faa Stykker opført. Melbye, der i Forvejen havde et godt Øje til Fristrup, be-

gyndte en Aften, da alle Husdigterne var i Teateret, i en Mellemtid — antagelig var det en Premiére — at konversere en Herre, der sad lige bag ved Frøstrup, der af Samtalen kunde forstaa, at det maatte være Herman Petersen. Alle vi andre Medsammen-
svorne — for det var en regulær Sammensværgelse — henvendte ogsaa Ordet til ham, sagde ham nogle Venligheder, der resulterede i, at vi »saas vel efter Forestillingen i det grønne Værelse?« Frøstrup sad stiv og strunk, knejsende om muligt mere end til Hverdag. Da Scenen gættedes i næste Mellemtid, kunde han dog ikke dy sig, men vendte Nakken og saa en ung, køn og intelligent udseende Mand, med en behagelig Stemme og et dito Smil, kort sagt hvad man kalder »et bedaarende ungt Menneske«, ganske forskellig fra, hvorledes Frøstrup havde tænkt sig »den Karl«. Det gik hverken værre eller bedre, end at Frøstrup efter Forestillingen smilende kom ind i det grønne Værelse og bad om at blive præsenteret. Der var stort Hus, det var en af de Aftener, som ellers vilde have glædet Vilhelm Petersen, men han gik næsten lige strax sammen med Fru Fanny, de var trætte, sagde de — men de var noget helt andet, de var bange; der var nemlig Ugler (Ulve) i Mosen. Aldrig havde man set Frøstrup saa gemytlig og venlig, han var aabenbart pludselig blevet helt forelsket i Herman Petersen — — der, som man maaske har gættet, aldeles ikke var Hr. Petersen, men en ung, gemytlig, af Melbye fortræffelig instrueret teaterinteresseret Student, nuværende Censor, Dr. phil. Jacob Normann, der spillede sin Rolle

fortrinligt, uden at han eller nogen af os andre en eneste Gang nævnte ham ved Navn; vi var jo alle — de tilstedeværende Journalister og Teaterhabitué'r indbefattede, saa drevne, at vi kunde belægge vore Ord saaledes, at Fristrup, der ikke nærrede Skygge af Tvivl om, at han havde truffet Herman Petersen og var fortryllet, ikke mærkede Uraad. »Hvor gammel er De egentlig?« spurgte en af os. »Ja gæt,« svarede den ombejlede unge Mand, men i Stedet for at gætte — vi vidste alle, at han var omkring de 20 Aar — raabtes der: »Ja, hvad tror De, Fristrup?« Og med sin vigtigste Mine svarede denne: »Tror? Jeg tror ingen Ting, jeg er nemlig Fotograf og kan strax se paa enhver, hvor gammel han er. Ser De Fødselsdagen kan jeg ikke sige, men Aaret, nej det tager jeg s'gu aldrig fejl af. De er — lad mig se — 45 Aar.« — »Ganske rigtigt,« svarede den 20aarige, og vi andre brølede af Begejstring; vi maatte nemlig hele Aftenen raabe og skrigge, synge og hyle for ikke at kvæles af indeklemt Latter. Det kan være, at Historien ikke forekommer Læserne morsom; jeg har maaske fortalt den daarligt, og man skal maaske, for at more sig med den, have været til Stede, men jeg erindrer aldrig at have oplevet noget saa vanvittig grinagtigt som Fristrups Optræden, ikke alene fordi han troede, at Genstanden for hans Beundring var dobbelt saa gammel, som han virkelig var, men fordi han virkelig var ved at sprække af Vigtighed og Beundring, der denne Aften havde indgaaet en hidtil ukendt kemisk Forbindelse. Og saa fordi det morede os

alle at »driva med« denne tilsyneladende »vigtige« Mand. Det var lys Morgen, da vi skiltes, og da havde Fristrup, saa vidt jeg husker, drukket Dus med sin nye Ven. Min Plan var, at den rigtige Hermand Petersen næste Dag skulde lade sig fotografere hos Fristrup, opgive, hvem han var, og saa maatte de to Dramatikere selv se, hvorledes Farcen, som de begge ufrivilligt havde været med i, kunde sluttes.

Desværre gik det anderledes. Direktøren var fortvivlet, da han frygtede, at Fristrup enten vilde vende Nørrebros Teater Ryggen eller forlange os andre skalperede, naar Sandheden kom for Dagen, og Fru Fanny havde da overtalt Journalist Hjorth-Clausen til at gaa op og fortælle Fristrup Sandheden og særlig pointere, at Direktøren og Fruen ikke havde været med i Sammensværgelsen. Hvoraf man kan se, at det er ret svært at faa sidste Akt af en Farce til at være ligesaa morsom som de første.

Og hermed tager jeg saa Afsked med det grønne Værelse.

Naturam furca pellas ex —

hun kommer dog igen den Hex.

Det hedder, at Journalistik kan føre til alt, naar man blot forlader den i Tide, en Aandrighed, der har det tilfælles med saa mange andre, at den egentlig slet ikke er saa forfærdelig aandrig. Selvfølgelig kan en Journalist blive alt muligt, for at tage noget meget fjerntliggende: Grovsmed, men

en Grovsmed kan sikkert ogsaa blive Journalist, jeg er ovenikøbet ikke utilbøjelig til at tro, at en kelte af vore Blade af og til rekruteres fra denne hæderlige Stand. Langt rigtigere vilde det maaske være at sige: En Journalist kan blive hvad som helst: Rigsdagsmand, Minister, Rigspræsident eller Dommer, Sagfører, Forfatter o. s. v. — han hører dog aldrig op at være Journalist, naar han virkelig har været det med Liv og Sjæl; derfor kan det godt være, at han ikke har noget Blad at skrive i, men Lysten, ja Trangen til at skrive beholder han.

Det gælder i al Fald mig selv, men jeg har jo ogsaa skrevet under ualmindeligt behagelige Omstændigheder. Professional har jeg aldrig været, kun Amatør, lige som der gives Amatør-Sportsmænd, Amatør-Tyve og sandsynligvis ogsaa Mordere. I syv, otte Aar havde jeg jo haft Lejlighed og Lov til at skrive, hvad jeg vilde, var ikke bundet til noget Parti eller Bestyrelse, i al den Tid havde jeg ikke skrevet ét Ord, der var mig imod at skrive, ligesaa lidt som behøvet at skjule noget. Dette Arbejde, som jeg gjorde efter mit Heldagsarbejde i Bogtrykkeriet, havde været fuldt saa meget Rekreation som Arbejde. Og nu havde Secher sejlet min Skude paa Grund og jeg reddet ham fra den synkende »Dags-Avis« op paa »Morgenbladet«s Dæk med en Abonnementsprotokol 5 Gange saa tyk som Skibets egen Journal; men om min Stilling til dette »forenede Dampskibsselskab« havde jeg ingen som helst Aftale truffet — med Undtagelse af, at O. C. Olsen & Co. skulde trykke Bladet.

Efter »Morgenbladet«s sidste Revolution, Nytaar 1884, var Redaktionen gaaet over til K. P. Korsgaard, født Christensen, og Otto Borchsenius, hvilket man vel, uden at faa Navn for at overdrive, kan kalde en Nedgang fra Konstellationen Hørup—Edvard Brandes. Korsgaard var Bondestudent af rene-
ste Vadmel og Borchsenius en ægte Studenterfor-
enings Litterat med flagrende Slips og bølgende Lok-
ker. Korsgaard havde jeg aldrig set før; han gjorde
intet særligt sympatisk Indtryk, og det Aar, han
endnu var Redaktør, opstod der ingen Art af ven-
lig Følelse mellem os — heller ikke nogen Art af
Fjendskab — kun det nødvendige Samarbejde mel-
lem Redaktør og Bogtrykker.

Otto Borchsenius

derimod var min gamle Ven, han var kommet i
mine Forældres og i mit Hus, vi kunde godt lide
hinanden, skønt vi i Aarenes Løb skiftevis var var-
me Beundrere af det samme og bitre Modstander i
vore Meninger; jeg maa dog sige at det var ham,
der havde Udviklingsmulighederne til at se s a a for-
skelligt paa Sagerne, eftersom Sol og Vind skiftede.
Borchsenius havde »studeret nordisk Sprog og Litte-
ratur«, hvilket en gammel klog Spidsborger en Gang
forklarede saaledes: »Naa, han ligger med andre Ord
paa en Chaiselongue og læser Morskabsbøger!«

Men Borchsenius var et velbegavet Menneske, der
blot blev sat højere, end hans Evner berettigede
til, der kom let et komisk Skær over ham, naar han

som en Dukke-Jupiter udslyngede sit »*Quos ego!*« — paa den anden Side blev han sat for lavt af dem, han »sprang fra« efter at have fulgt dem i tykt og tyndt, og det bevirkede, at han med den lille Mands Vrede vendte sig mod dem, der ikke alene følte sig store, men var større end han. Han var let at for-
 tørne, men ogsaa let at vinde, naar man viste ham en Venlighed. Hans Meninger om mangt og meget beroede ikke saa lidt paa, hvorledes man stillede sig til Mennesket O. B., han var en Del mere ego-
 centrisk end de fleste andre egocentriske. En Aften — ja det er 52 Aar siden — gav et engelsk Elektri-
 citetselskab en storslaaet Aftenfest i »National«, hvor vi første Gang saa elektriske Glødelamper; »hele Kjøbenhavn« var indbudt, og dér mødte Secher, Cantor og jeg Borchsenius, der altid havde vist »Dags-Avisen« den største Venlighed. Vi fore-
 slog ham da at spise ved vort Bord; han takkede, men — kunde ikke. Efter Souper'en traf vi ham igen, han surmulede og beklagede, at han havde maattet spise med, ham helt ukendte, Mennesker. »Men hvor-
 for vilde Du dog ikke spise med os?« — »Jo, vist vilde jeg, I burde have overtalt mig mere, husk jeg er »en slagen Mand« (hans Ægteskab med den smukke og talentfulde Skuespillerinde Betty Borchsenius var kort i Forvejen blevet opløst) »jeg træ-
 nger til Solskin!« Naa, det kunde vi jo ikke skaffe ham saa sent paa Aftenen, men ved Hjælp af Gløde-
 lamperne og en Flaske god Vin fik vi ham atter tørt op. Jo, vist var han en Alvorsmand, han sagde God—da—a—a—g og God M aa—aa—aargen og

bevægede sine, for Resten ualmindeligt smukke, Hænder, som om han spillede Thorvald Vidførle eller Einar Tambeskjelver i en Oehlenschlägersk Tragedie; for Guldalderlitteraturen havde han jo ogsaa en Kærlighed saa stor, at den næsten kunde kaldes en Kæphest, derimod forstod han ikke altid en Spøg, selv om den var »til at føle paa«: I 1881, da jeg endnu var Rekonvalscent efter en ondartet Tyfus, havde han bedt mig om at skrive noget til et Billede, der skulde i »Ude og Hjemme«, hvis litterære Redaktør han var; jeg bad om Udsættelse, men da han trængte paa, sendte jeg ham en lille Novelle, som jeg selv maa have anset for meget ringe, da jeg skrev: Du maa forkorte, forlænge, ændre, kassere, kort sagt gøre med den hvad Du vil, jeg forærer Dig den kort sagt med Hud og Haar — — det var nu intet stort Offer, »Ude og Hjemme« betalte nemlig aldrig — i al Fald aldrig mig — for Bidrag. Borchsenius valgte meget fornuftigt at kassere Novellen, men sendte mig et Brev med saa mange Undskyldninger og Henvisninger til vort gamle Venskab, at Djævelen, som saa ofte før og senere, for i mig, og mit Svar var som skrevet af en meget knust Mand, der ikke har faaet et Mesterværk antaget. »Resultatet af dit Brev,« skrev jeg bl. a., »var, at jeg besluttede at stifte et nyt Ugeblad, som Konkurrent til »Ude og Hjemme«, og da Frederikke strax tegnede sig som Abonnent, maa Bladet jo anses for sikret ... Du har saa ofte sagt til mig: »Axel! Du skal skrive en Bog!« — det havde jeg lagt mig paa Sinde, og i al Hemmelighed havde jeg skrevet en tyk

Bog — der manglede kun et Par Sider — men da min storartede Novelle blev kasseret, har jeg smidt Bogen paa Ilden; den flammede op, og Frederikke har ved den bagt nogle vidunderlige Æbleskiver, som vi hermed indbyder Dig til at spise hos os i Morgen Middag Klokken 6 efter en god Oxesteg.«

Jeg gad ellers se den, der kunde tage dette for Alvor — men Borchsenius kunde; et fire Siders Brev fulgte og Slutningen kan jeg ikke dy mig for at aftrykke, den er saa ægte Borchseniusk:

Og har Du myrdet din Førstefødte, saa siger jeg mig i ramt Alvor fri for enhver Skyld. Ak, at ogsaa et saa lyst Hoved som Du, er forfatterforfængelig og let at støde! Jeg haaber dog, Alt bliver ved det gamle. Hils din Hustru venligst.

Din *Otto B.*

Det var virkelig svært at vide, om man skulde le eller græde over dette Brev, min Kone og jeg gjorde ingen af Delene, men stavrede op ad en uhyre Masse Trapper i Amaliegade for at træffe O. B., forsikre ham, at det var Spøg altsammen — maaske daarlig Spøg — og at »Alt absolut blev ved det gamle«, en Sten faldt fra den i Virkeligheden inderlig rare Borch, han kom til Middagen, derimod tør jeg ikke nu, 50 Aar efter, paastaa, at han fik Æbleskiver, jeg tror det ikke, men han har sikkert sagt Ta—a—k for Ma—a—d ligesaa højtideligt, som om Programmet var blevet holdt — — for Resten føler jeg mig inderligt overbevist om, at han aldrig naaede til at tro paa, at hele Historien om min Sorg over, at den elendige Novelle var endt i Papir:

kurven, hvor den sikkert hørte hjemme, var en ublandet Spøg.

Dette var i 1881. Hvis jeg overhovedet nu 1886 skulde have Lov til at skrive i »Morgenbladet«, efter »Sammenslutningen«, hvad jeg ikke vidste noget om, vilde det vel blive Samarbejde med O. B.; jeg havde maaske tænkt, at han vilde fordele Anmeldelsen af Teater og Litteratur mellem os, men det blev der ikke Tale om, det »besørgede Far selv«, derimod betragtedes det som givet, at jeg vedblivende vilde skrive Ugerevyen og helst nogle andre muntre Smaating. I den Tid, jeg var Medarbejder ved Bladet, fik jeg ialt Lov til at anmelde to Bøger, som Borchsenius ikke saa godt selv kunde tage sig af, den ene var nemlig et Skuespil af Fru Edgreen, oversat af ham, den anden en svensk Antologi, som han var Mester for, og heldigvis var der kun godt at sige om dem begge.

Ellers var det det muntre Fag, som Bladet jo ogsaa var kummerligt udrustet til, som man betroede mig. Jeg maa engang have ladet falde en Ytring om, at jeg jo kun fik Lov til at spille Abekat, ti i et af de uendelig mange — udaterede — Breve, han skrev — jeg har kun kendt én, der skrev endnu flere Breve, det var Henrik Hennings — skriver O. B. til mig: »Dit Pariserbrev« — en fingeret Korrespondance om Estrups Kjøbenhavn til *Journal du Matin* — »var udmærket, og »Benaadet« af samme første Sort. Hvis det er at gøre sig til Abekat, vilde jeg gerne strax melde mig til Tjeneste. Bliv ved med den Slags Artikler.«

Og jeg blev ved, men har den bestemte Følelse, at Artiklerne ikke vedblev at være af »samme første Sort«; i en Valgkampagne, den første efter den store liberale Sejr i Kjøbenhavn (1884), deltog jeg dog med Liv og Lyst og skrev hver Dag en Vise eller et versificeret Indlæg, hvoraf nogle er optrykt ca. 40 Aar derefter i »Sganarels Kjøbenhavnerviser«, hvoraf det fremgaar, at jeg selv mener, at der var noget ved dem; men Ugerevyerne syntes jeg blev mattere og mattere, undertiden fandtes de slet ikke i Søndagsnumret. De skulde først beses af Borchsenius og saa besnuses af Korsgaard, jeg var kommet i Klæder, der ikke rigtigt passede mig — tilsidst endte det med et Knald ikke et Aar efter »Sammenslutningen« af de to Aviser.

Omkring Nytaar 1887 havde Dagmartheateret opført et Stykke der gjorde uhyre Lykke og gjorde Teaterets Direktør, Theodor Andersen, til en velhavende Mand, det var »Landsoldaten«, hvori Viggo Lindstrøm som Soldaten, Jens Daglykke, fastslog, hvilken udmærket Kunstner han var. Stykket, der var meget patriotisk, næsten chauvinistisk, passede Borchsenius som en Handske — Hørup skrev netop da sine anti-chauvinistiske Artikler — altsaa!

I Valgkampagnen skrev Borchsenius hver Dag et versificeret Indlæg under Navnet Jens Daglykke. »Landsoldaten« var med andre Ord et Stykke, om hvilket jeg burde have erindret det klassiske Udtryk: »Nix pille ved Festungen!« Naturligvis havde jeg ikke anmeldt Stykket, end ikke set det, før det vel var gaaet et halvt Hundrede Gange, og jeg

kom da, ved at iagttage den Jubel, det vakte, naar Jens Daglykke og andre brave Danske plaffede, sikkert ogsaa brave, Tyskere ned, til at tænke paa, at der her var noget af den samme Jubel, som mange Hundrede Gange havde lydt i Casino, naar Paspartout i »Jorden rundt« skjult i et hult Træ plaffede Indianere ned — og herom skrev jeg saa en Ugerevy.

Det var aldeles intet Angreb paa Stykket, kun et Forsøg paa at analysere Publikumsstemninger. Da jeg læste Ugerevyen for Borchsenius, var han aldeles ikke tilsinds at sige: »Bliv ved med den Slags Artikler,« Resultatet af Sammenkomsten var, at jeg gjorde nogle Ændringer, der næppe har været heldige, jeg fik nemlig, efter at jeg havde sendt den ændrede »Analyse«, følgende Brev:

Kære Ven.

Er det dog ikke *for* meget forlangt af os — eller mig — at vi nu skal sammenligne Stykket med »Roccambole«? *Det stod ikke i, hvad Du læste for mig.*

Efter Samraad med Korsgaard gaar derfor Artiklen ud. Havde den været uforandret, vilde jeg for Husfredens Skyld have holdt paa dens Trykning, men — ærlig talt — privat sagt — jeg ser den hellere trykt andet Steds, jeg vil ikke sige *hvor*.

Din Otto Borchsenius.

Ligervis som man paa visse Tider i Verdenshistorie nødigt udtalte den lede Satans Navn, saaledes vilde O. B. heller ikke sige »*h v o r*«, men ingen, der kendte ham og »den lede«, kunde være i Tvivl om, at han mente: i »Politiken«. Jeg gjorde imidlertid ikke Brug af dette Vink, men forstod, at jeg havde

faaet sendt »Silkesnoren« og ophørte — vistnok i Øjeblikket til stor Lettelse for begge Parter — at skrive i de Herrer Korsgaards og Borchsenius' Blad.

Ganske kort Tid efter sejrede den Frede Bojesenske Fraktion over den Bergske i »Morgenbladet«s Bestyrelse, Korsgaard blev afskediget, Secher, der sikkert i de 3 Fjerdingaar var blevet behandlet som en Hund af Korsgaard, blev politisk Redaktør — ved et heldigt Tilfælde delte han netop nu Mening med Frede Bojesen. Nu havde jeg altsaa to »kære Venner« i Redaktionen, men jeg afholdt mig ikke desto mindre fra at forsøge paa at faa noget optaget i Bladet. Først 2¹/₂ Aar senere blev jeg igen Medarbejder, og det gik saaledes til:

Det overflødige Menneske.

Der fandtes et lille Blad, »Kjøbenhavns Børstidende«, indeholdende Kurslister, sejlfærdige Skippere og afgaaende Fragtmænd, Dicontomeddelelser og sli-ge rare Ting, som »man« springer over i et Dagblad. Fra April 1889 stod der paa Bladet »Ansvarlig Redaktør: Ernst Brandes«, og inden der var gaaet ret mange Uger, piblede der Smaaartikler frem, som man læste med Fornøjelse, naar Bladet faldt i ens Hænder; allerede i Slutningen af Juni optoges i Feuilletonen en anonym original Roman »En Politiker«, der senere viste sig at være af Edvard Brandes, et Par Dage efter læste man en stor Artikel af Karl Madsen om den danske Kunst paa Verdensudstillingen i Paris, og samtidig bragte Bladet omtrent

dagligt store og fortræffelige Boganmeldelser af Georg Brandes; den 30. Juli paabegyndtes en Dagbog af Urbanus. Saa godt som hver Dag var der en Artikel af denne ubekendte. Nogle var gode Avisartikler, men de fleste var meget mere og vil erindres, saalænge Henrik Pontoppidans Værker læses. Det var nemlig ham, der var Urbanus, og mange af Dagbogens Sider er atter og atter optrykte i hans Værker.

Jeg kom den Gang dagligt paa Morgenbladets Redaktionskontor, dels i Egenskab af Bladets Bogtrykker dels som gammel Ven af de to Redaktører, ogsaa for at kigge i Bladene, se paa de nye Bøger o. s. v. En Dag var de to Redaktører lige ovenud forbavsede over, at Pontoppidan hver Dag kunde skrive en Artikel — det var hurtigt sivet ud, hvem Urbanus var — og jeg sagde da: »At skrive en Artikel hver Dag, det kunde jeg sagtens gøre, blot ikke saa gode som Pontoppidans.« — »Saa gør det Axel Henriques!« raabte Borchsenius, »vi vil heller end gerne optage dem.« Næ—h, det vilde jeg dog ikke, jeg syntes endnu at kunne høre Knaldene fra »Landsoldaten«, skønt det nu snart var længe, længe siden.

Men da en Dag flere af Bladets Medarbejdere og Udgivere var til Stede og man igen drøftede det Fænomen, at en Mand kunde skrive en »causerende« Artikel hver Dag, sagde jeg igen: »Det er virkelig ingen Kunst!« og der raabtes atter »Ja, men saa gør det da, vis at det ikke er Praleri,« — — ja, saa vilde jeg ikke længere spille den vrede Achilles, og som

sagt: har man Journalistblodet i sig, er det ikke saa morsomt at gaa »og lade være«. Jeg sagde da: »Ja, ja, hvis jeg faar nogenlunde frie Hænder, saa skal jeg vise, at jeg kan, det er, som sagt, uhyre let,« hvilke Ord blev modtaget med en i al Fald tilsyneladende, stor Glæde. »Men Du maa ikke skrive om Politik,« sagde Secher, »og heller ikke om Teater og Litteratur«, sagde Borchsenius, »eller Religion«, sagde Secher — »eller mod Dyrebeskyttelse« sluttede Borchsenius.

Paa disse smaa Indskrænkninger burde jeg vist have svaret med et Udtryk, jeg ikke kendte den Gang, men som jeg nu lige har læst ca. 113 Gange i Hamsuns »Landstrykere« nemlig: »Kys mig i morsgen!« men jeg havde nu faaet Blod paa Tanden og svarede: »Godt, saa begynder vi i Overmorgen, men husk, at jeg ikke har lovet at gøre det saa morsomt og saa godt som Pontoppidan!«

Det blændende ved hans »Dagbog« var det, at den baade var skrevet af en 1ste Rangs Digter og en ligesaa fremragende Journalist; han kunde fortælle en lille Historie saa fortrinligt, at man udover dens »Anekdote« fik Menneskenes Børn at se i en ny Belysning — og saa kom der til Slut en knaldende polemisk Bemærkning, omtrent sigende: »Ja, saaledes er Menneskene, men især Du — *de te fabula narratur* — henvendt til en bestemt Person. Det var særligt dette, der vakte saa stor Opsigt, Historierne voxede derved. Men ejendommeligt er det, at da de senere blev trykt op i Bøger og uden denne Polemik, var det næsten, som om de ogsaa var voxede

ved, at den personlige Polemik var strøget. Man husker fra »Krøniker« den glimrende Historie om den sølle Skrædder, der bliver haanet af alle Landsbyens unge Karle, men da disse engang praler med, hvad de kan løfte — én sagde: en Tønde Rug under den ene Arm — lyder det fra Skrædderen: »Ja, men jeg kan tage to.« Det Ord skal Du staa ved Skrædder, raabes der saa under Latter, og da Skrædderen ganske koldblodig trækker Frakken af, spænder Buxereme fastere om Livet og bereder sig til at løfte Sække, gaar der som et Gisp gennem Salen. Naturligvis kommer han ikke saa vidt som til at løfte den svære Byrde, men længe efter blev der sagt: »Ja, det er en Helvedeskarl, den Skrædder! Hvem skulde have troet det, tænk, han var lige ved at løfte en Tønde Sæd under hver Arm. Til denne glimrende Historie, der naturligvis er baade udførligere og bedre fortalt end her, var der føjet disse Linjer:

Jeg kommer altid til at tænke paa denne Historie, naar jeg ser min gamle Ven, Otto Borchsenius, tumle med de store Verdensproblemer. Han løfter dem vel ikke — men alligevel — Død og Pine — han maa dog ha'e nogle voldsomme Kræfter, naar han saadan vover at binde an med dem.

Urbanus.

Skønt det vel nok er overflødigt, vil jeg dog tilføje, at Historien om den stærke Skrædder endnu ikke var blevet til, da Borchsenius var saa begejstret over Pontoppidans Artikler.

Forøvrigt vil vor Tids Journalister og Læsere forbavses over, at det virkelig engang var noget mær-

keligt at kunne skrive en munter Avisartikel hver Dag; nu har hvert Blad fra de mindste til de største et Par Medarbejdere, der ikke alene, som jeg den Gang, kan levere et (eller endda flere Bidrag om Dagen) men ogsaa som jeg: gøre det mindre godt end Henrik Pontoppidan. Og jeg kan kun glæde mig over dette Bevis paa Rigtigheden af min urokkelige Overbevisning om, at Verden stadig gaar fremad.

Saa begyndte jeg altsaa paa »Et overflødigt Meneskes Dagbog«, og de to Redaktører var virkelige lige saa glade, som om selve Pontoppidan var optraadt som frelsende Engel for deres Blad, der nu længe, Kvartal efter Kvartal, havde »soldet« større og større Brøkdeler af de Læsere, det havde faaet foræret af »Dags-Avisen«. Selv om jeg nu mente, at denne »Dagbog«, der holdtes vedlige et Par Aar, var det bedste, der stod i »Morgenbladet«, vilde jeg selvfølgelig ikke sige det, men det er absolut ikke Højhedsvanvid at antyde, at Bladet dog af og til indeholdt et og andet, der var kedeligere, og det mærkede jeg meget hurtigt. Jeg oplevede igen det samme, som da L—o debuterede i »Dags-Avisen« og »alle« spurgte: »hvem er L—o?« Blot med den Forskel, at nu var der mange, der kendte min Stil og derfor mistænkte mig for at være den skyldige. En nær kvindelig Slægtning sagde en Dag: »Ja, at Du er »med i det«, det er jeg sikker paa, men jeg kan ikke finde ud af, hvad E. O. M. betyder, jeg har talt med min Mand om det, og vi er kommet til det Resultat, at det er Dig og din Bror Ernst, og at

Underskriften betyder: Ernst og Maxel.« Jeg kom til at le og sagde: »Tror Du ikke simpelthen, at det betyder: et overflødigt Menneske?« Saa lo hun ogsaa og sagde: »Jo, naturligvis, det er os, der er Idioter, og saa er vi lige vidt.« Der var virkelig mange, der morede sig over »Dagbogens brogede Indhold«, og var det ikke, fordi der, som sagt, fandtes en større Del af Bladet, der var endnu kedeligere, havde det maaske varet noget længere, før Bladet var sejlet ned ad Elivagas Bølger til Niflheim.

En Dag kom min gamle Kammerat fra Læreanstalten, nu Professor Harald Westergaard, hen til mig paa Gaden og takkede mig for nogle Artikler om Enke- og Begravelseskasser, der havde staaet i »Dagbogen«, og tilføjede: »Det er det bedste, Du endnu har skrevet«; det morede mig naturligvis, selv om jeg mente, at maaske en og anden af mine Viser var nok saa grinagtig, og skønt jeg helst vilde bevare min Anonymitet, som jeg anser for tilladelig, naar det ikke drejer sig om personlige Angreb. Bag et Mærke som »et overflødigt Menneske« o. lign. oplevede jeg igen noget i Retning af min første Ungdoms Maskeglæde.

Et Par Aar fortsatte jeg disse »Causerier«, i Begyndelsen dagligt, som jeg havde lovet, senere med Mellemrum, der efterhaanden blev saa store, at jeg mente, at »Dagbog« var en mindre passende Overskrift; en Tid hed de »Af en endnu levendes Papirer«, men med E. O. M. under, til sidst havde hver Artikel sin Overskrift; jeg ser endda, at jeg fik Lov til at anmelde tre franske Teaterforestillinger, Borchsenius

havde sine Grunde til ikke at gøre det selv. Med ham kom jeg idet hele taget godt ud af det, hans Meninger i mangt og meget delte jeg jo ikke, men han havde nu faaet Alders Hævd paa at have de stikmodsatte af dem, han havde i Halvfjerdserne; med Secher gik det ikke helt saa godt, skønt Tonen altid var meget venlig; trods alt »holdt vi dog endnu en Klat af hinanden« som man siger, skønt hans Valgsprog mere og mere blev det samme som Sosio's: »Den rette Amphitryon er den, hos hvem man spiser«; og da »Morgenbladet« led »Dags-Avisen«s Skæbne og forsvandt for at opstaa som »Dannebrog«, hed det fra hans Side stadig til hans Død: »Kære Ven« eller »gamle Ven«, men der blev mindre og mindre Klang i det og Tilføjelsen »Du er altid saa spøgefuld« lød ikke, som om han morede sig rigtigt med Spøgen, Amphitryon var nu blevet Højesteretssagfører

Adler Alberti.

Denne mærkelige Mand, hvis Navn sikkert endnu er kendt, skønt hans Saga endte eller dog blev afbrudt lidt brat, den 8. September 1908, kom som en frelsende Engel for Secher. »Morgenbladet«, der jo dog havde kendt nogle bedre Dage (kort efter Sammenslutningen), led nu i høj Grad af Tomhed ikke blot i de ledende Artikler, men ogsaa i Pengeskassen; det kneb med at betale Papirfabrikkerne og Bogtrykkeren, og Redaktionen blev vel heller ikke stærkt opfordret til at tage Forskud. Og saa kom

denne Mand, der syntes at have Nøglen til Golcondas Guldgruber i Lommen, og engagerede Secher, Borchsenius og hvem af Medarbejderne, der vilde med, til en Sejllads paa sin pragtfulde Galej, og de gik saa godt som alle med Begejstring paa Galejen. Dog maa jeg sige, at det første Nummer af »Dannebrog« ikke vajede videre stolt paa Codans Bølge.

Jeg har jo i Bogtrykkeriet staaet som Jordmor ved mindst en Tylvt Blades Fødsel, men saa undervægtig en Unge som Dannebrog's Debutnummer tror jeg ikke at have set. Jeg husker endnu, trods de snart 40 Aar, der er rundne siden da, Overskriften paa den ledende Artikel: »En gloend Drage over Roskild« (et Citat af Else David Skolemesters Beretning i »Barselstuen«). Det var en knusende — det vil sige, det skulde være en knusende — Kritik af Dr. Arnold Fraenkels Bog »Carteller«. Om Bogen var god eller daarlig aner jeg ikke nu, jeg havde for Resten selv trykt den og maaske læst den, men Sechers Kritik var som de Artikler, der kunde bringe Cantor og mig til Fortvivlelse, naar Secher skrev dem i »Dags-Avisen« — tom, »vigtig« og kedelig. Desuden indeholdt Bladet vist ikke nogen »skreven« Artikel. Dette Debutnummer blev trykt i 30,000 Exemplarer — det var meget den Gang — og ikke dette alene, vistnok en hel Maaned udkom »Dannebrog« i dette svimlende Oplag. Det var drøje Nætter for Olsen og mig, der skiftevis maatte tilbringe hele Natten i Trykkeriet; vi havde endnu ingen Rotationsmaskine, Bladet blev sat hos os i Linnés-gade, Satsen blev derefter kørt til »Social-Demokra-

ten«s Trykkeri (Nicolai Cohn) i Brolæggerstræde, hvor det blev stereotyperet og trykt — NB. naar de var færdige med »Social-Demokraten«, der ofte var forsinket — og da Alberti fordrede Bladet færdigt paa Minutten, stod vi dér med Uhret og Livet i Hænderne, til endelig den kolossale Maskine begyndte at rulle. Hvis denne »kolossale« blev stillet ved Siden af dem, vore store Blade nu benytter, vilde den se ud som et Penahus ved Siden af Rundetaarn — maaske dog med nogen Overdrivelse. Da disse Prøvenumre var overstaaede, kunde Olsen og jeg atter sove roligt om Natten — maaske ogsaa Secher, skønt Resultatet blev mindre end ventet, »Morgenbladet«s lille Oplag blev langtfra fordoblet, men stort skulde det være, og stort blev det; der blev engageret en fast Tegner, den en Del Aar forud af Secher mindre gunstigt bedømte Alfred Schmidt, der nu var »vor første Tegner« (hvilket for Resten var sandt nok), Reportere og Korrespondenter blev engagerede, bl. a. en, der som Reklame, skulde rejse Jorden rundt uden Penge o. s. v., — der var ogsaa meget Spøg til den Gang — og foruden Hovedbladet startede Alberti et Valgblad for Kjøge — hvor han stillede sig mod Hørup — efter Valget vedblev det som Dagblad, desuden et »underholdende« Ugeblad — mon det ikke hed »Danmark«, for at tage det hele med? —

Efterhaanden kom der Gang i Tingene, især Ugebladet fik en vældig Tilslutning, ti den Ære skal ikke fratages Alberti, det var ham, der indførte Præmielotteriet i den danske Presse, Ugebladet inde-

holdt nemlig i hvert Nummer en Rebus eller Gaade, der var saa let, at smaa Børn kunde gætte den, Da- gen efter at de var begyndt at gaa alene. For den rigtige Løsning udlovedes en Mængde Præmier: Køer, Landbrugsmaskiner, Gyngestole, Lam, Sølv- spiseskeer og Fanden og hans Pumpestok, og Op- løsningerne strømmede ind — der maatte anskaffes en 4, 5 menneskehøje Sække til at transportere dem fra Expeditionen til Redaktionen, hvor Lodtrækning- gen fandt Sted, dog vistnok uden Nærværelse af Notarius publicus, og Vindernes Navne paraderede naturligvis i Bladet; jeg husker, at en af Byens rige- ste Damer, Generalkonsulinde S., vandt en Sølv- potageske, Bondestandens Sparere kunde da se, at ogsaa de fine Folk inde i Hovedstaden holdt Bla- det. Ogsaa »Dannebrog« fik Præmieæskninger; i et af de første Numre udlovedes saaledes 100 Kroner for det bedste Vers om et kjøbenhavnsk Dagblad. Dagen før sidste Termin spurgte Secher mig, om jeg havde konkurreret, og da jeg maatte tilstaa, at jeg havde modstaaet Fristelsen, bad han mig saa ind- stændigt om for gammelt Venskabs Skyld at være med — »vi vil jo gerne have noget rigtig godt!« — Jeg gik saa hjem og skrev et Vers om h v e r t af de kjøbenhavnske Blade og vandt for denne Samling Præmien. Jeg tror ikke, at Secher vidste, at det var mig og at jeg fik Præmien, fordi han vilde knytte mig til Bladet; han har i al Fald aldrig siden opfor- dret mig til at skrive i »Dannebrog« og jeg har hel- ler aldrig villet det; jeg tror ærligt talt, at jeg fik Præmien, fordi — — ja, jeg vil citere min gamle

elskelige Onkel Pontus Fürstenberg; naar han havde spillet Whist med sine tre unge Brodersønner og de sagde: »Du vinder jo altid,« svarede han leende: »Jag skulle skämmas som en hund, om jag inte vann.«

Men disse 100 Kr. »brændte mig« ikke destominde, og jeg gav dem derfor bort, det vil sige: jeg anvendte dem til Trykning af 1. Bind af »Sganarels Gamle Viser«, som jeg sendte »trykt som Manuskrift til mine Venner«. Og det blev en god Forretning — for Vennernes Arvinger. Denne Bog sælges nemlig nu til høje Priser paa Bogauktioner — havde jeg været forudseende og nummereret Bøgerne, vilde de nu næsten være ubetalelige. Den Slags Ting »sælger« nemlig Bøger, Verden gaar stadig fremad.

Secher gik i en Sejrsrus — Alberti, det var jo den Mand, han altid havde drømt om. Begejstrede var ogsaa Ugebladets Abonnenter blandt Landboerne, de haabede i Løbet af et Aars Tid at kunne fylde Staldene med Rebus-Køer og Skufferne med Gaade-Sølvtoj, men da Aaret var gaaet, var Begejstringen blevet ikke saa lidt mindre. Det var godt nok, at Per Jensen i Bjergby havde vundet en Kvie, men han selv, Jens Persen i Dalby, havde »s'gutte faaet nov'et«, skønt han eller hans Børn havde gættet det samme som Per Jensens, og til Frimærker paa Brevene, hvori Løsningerne laa, var der gaaet mere end til Abonnementet — — og saa ku' det være nok; Abonnementet faldt ved Kvartalsskiftet fra et stort femcifret Tal til et lille firecifret, og saa solgte Alberti, ifølge »Dannebrog«, Ugebladet for 65,000 Kr.

til en af »Dannebrog«s Medarbejdere, mens Samtiden smilede; den Stakkels »Køber« havde sikkert ikke saa mange disponible Penge, som Stemplet paa Købekontrakten vilde have kostet — hvis man havde stemplet den. Kort efter gik Bladet ind i al Stilhed — uden Meddelelse i »Dannebrog« — men saa var det jo ikke den store Alberti, men en lille sølle Korrekturlæser, hvis Blad var bukket under.

Secher var trods alt lige begejstret for Alberti, men det var vist ikke helt gensidigt. Da »Politiken« havde Rotationspresse, hvilket var nødvendigt for den, vilde »Dannebrog«s Herre uhyre gerne have, at vi ogsaa skulde anskaffe saadan et Stykke Legetøj, som han kunde reklamere med, men det var ganske unødvendigt, vore brave gamle Hurtigpresser kunde uden at puste trykke, hvad Abonnements- og Salgsprotokollen fordrede, men Alberti kom atter og atter tilbage til Spørgsmaalet, og da jeg en Dag sagde, at det sikkert vilde vare meget længe inden Bladet fik saa mange Abonnenter, at der var Mening i at udgive den enorme Sum, en saadan Rotationsmaskine kostede, saa saa' han paa mig med et Augursmil og sagde: »Det skal nok komme, for De tror da vel ikke, at jeg vil vedblive at arbejde med de to Idioter dernede?« — en nydelig Omtale af sine Redaktører. Og der var noget i det, den store Mand sagde, nemlig at han søgte en anden Redaktør, han henvendte sig til en Mand, som jeg kendte meget godt, men desværre for Alberti kendte denne Mand ogsaa ham rigtig godt, og sagde blankt Nej; og da Alberti nogen Tid havde gaaet og undret sig over,

at der virkelig var noget, som ikke alle gjorde for Penge, selv om de haardt trængte til dem, ja, saa beholdt han de to o. s. v.

Men efterhaanden kom jo Rotationsmaskinen, og heldigvis fik vi ganske kort efter endnu et Blad at trykke, der ikke var saa lidt værre end »Dannebrog« og som desuagtet — eller derfor — gik i 30—40,000 Exemplarer, det var Emil Rex' »Folkets Avis«, — og en Dag hændte det, hvorledes maa Gudderne og maaske Alberti vide: der blev brugt, hvorfor skal man sige solgt — 13,000 Expl. af »Dannebrog«; Jubelen var stor, og det blev besluttet, at dette var Normaloplaget, i hvilken Anledning der næste Dag i Bladet stod en Erklæring fra O. C. Olsen & Co. om, at Bladet var trykt i 13,000 Expl. — »paa Tro og Love«. Denne Erklæring stod Dag efter Dag, Aar efter Aar, og det var utroligt, hvad vi to Bogtrykkere maatte høre af anstrængte Vittigheder om, at vi »trykte ikke paa almindelige Maskiner — men paa Tro og Love«, o. s. v, o. s. v. og vi lod Folk more sig, vi var meget glade for det store Oplag, og der blev i mange Aar ingen Dag trykt ét Blad mindre, end vi havde bevidnet — men heller aldrig flere, det var sikkert svært nok at faa de mange overflødige Exemplarer bortfjernede — men hvad! der var jo Penge nok, og det var lige meget hvad det kostede, bare o. s. v.

Ordner, Titler og Censur.

Da jeg en solrig Søndag i Sommeren 1901 laa og strakte mig i en Klit i Tisvilde og saa Postbudet komme — det var i Oldtiden, da man ligefrem fik Breve ogsaa om Søndagen — sprang jeg op for at faa fat i Avisen og se, hvem der saa var kommet med i Systemskiftets Ministerium; nu havde vi jo kæmpet for dette i en lille Menneskealder, og nu havde vi faaet det — Av! Alberti var blevet Justitsminister! Det gik mig som Manden i Strindbergs »Drömspel«, han havde hele sit Liv ønsket sig en grøn Ketsjer til at fange Fisk med, og da han som en ældre Mand opnaede det, havde den ikke den rigtige grønne Farve. Men — vi var jo blevet af med det sidste Mindretalsministerium, og Hørup kunde vel nok holde Alberti Stangen — og der blev med andre Ord: Fest i Tisvilde. »Nu kan Du da ikke undgaa at blive Ridder af Dannebrog,« var der én, der sagde, da han klinkede med mig, »nu da Venstre er kommet til Magten,« og jeg lo, jeg fandt det meget morsomt. Men da en anden næste Dag sagde noget lignende, syntes jeg ikke, at det var saa morsomt, og da jeg havde hørt det flere Gange, ja, saa blev jeg bange og gik op til en klog Mand for at faa at vide, om jeg kunde risikere at se mig selv i Avisen som Ridder eller Lakridsraad. Den kloge Mand beroligede mig fuldstændigt ved at betro mig, at de, der skal have en Titel eller Orden og ikke selv har bedt om den, bliver spurgt, inden man gør dem til andet end det, Vorherre har gjort

dem til. Nu har der sikkert aldrig været nogen, der vilde give eller skaffe mig en Orden eller en Titel, men der faldt dog en Sten fra mit Hjerte, da jeg hørte den kloge Mands Ord. Jeg har aldrig kunnet tænke mig at bære en Orden, lige saa lidt som jeg nogen Sinde har ejet et Par Laksko, jeg er født til at gaa uden Ordner og Laksko; men en Titel — ja, jeg vil sige, at jeg ligefrem vilde betragte det som en Ulykke. Tænk, om jeg var blevet Krigsraad! — Naa det kunde jeg for Resten slet ikke blive.

Da det nu er 18 Aar siden, Folk er blevet »benaadede« med Titler her i Landet, vil jeg fortælle de Unge, der blot ganske i Almindelighed mener, at disse Titler var tossede, et Par Exempler paa, hvor tossede de var.

Titelen Krigsraad gaves kun eller dog fortrinsvis til Skæddermestere — og Musikdirigenter. »Kammeraad« var en »benaadet« Restauratør. Bogavlens Folk, de Bogtrykkere og Boghandlere kunde først blive Cancelliraader, saa Justitsraader og kunde ende som Etatsraader, og meget snildt udfundet var det, at Gymnastiklærere blev Kammerassessorer. Man kunde ikke blot, uden at være Professor, blive udnævnt til »Professor«, men endogsaa til »virkelig Professor«, det kostede nogle Kroner mere i Rangskat og sorterede et Par Skuffer højere end »Professor«, dog i samme Rangklasse, men Arbejdet dermed var det samme.

Titler og Rang har for mig altid været en Kilde til godt Humør, og det vil jeg gerne pointere — aldrig vakt min Harme, tværtimod; jeg har set, hvor

saa godt som alle var glade med deres Titel, selv om en højere vilde glæde dem endnu mere, og jeg har undt dem denne Glæde af et godt Hjerte; ja jeg tror, at Titlernes Afskaffelse har formindsket Livsglæden i Danmark, og vilde anse det for lykkeligt, om det blev indført, at alle, der ønskede en Titel, kunde faa den; de, der ikke ønskede at blive »karakteriserede Personer«, kunde saa som Æquivalent faa f. Ex. en Fribillet til Zoologisk Have eller til mineralogisk Museum, som derved kunde faa sit, nu vistnok meget ringe, Besøg noget forøget. Men — jeg maa tilstaa, at da jeg en Aften, kort efter at Alberti var blevet Minister, fik et Brev fra Secher, hvori han skrev: — — »din brave Kompagnon, O. C. Olsen, er blevet udnævnt til Justitsraad, endda uden først at have været Cancelliraad. Jeg synes, at Du burde have denne glædelige Nyhed, inden Du i Morgen ser den i Bladet« — ja, da var det, som om jeg fik et lille Stik i Hjertet: »Olsen Justitsraad! Næ, det er F. g. m. for galt!« Det var ikke for at fornærme andre brave »Raader« — jeg var alene i Stuen — men jeg syntes, han var for god til de Narrestreger, jeg var rent ud sagt »hundeked af det«. Jeg skrev ham da et Brev, som han skulde have, inden vi saas næste Morgen, og hvori der stod omtrent saaledes: »Jeg ønsker Justitsraadernes Fagforening til Lykke med, at den har faaet O. C. O. til Medlem; det vil pynte svært paa Foreningen!« Men jeg tror egentlig ikke, at det Brev morede ham, saa jeg sendte ham ikke noget Brev, da Alberti ikke saa længe efter ogsaa gjorde ham til R. af D. At

Olsen ikke har bedt om disse Ting, er jeg ret sikker paa; hvorfor Alberti søgte at vinde Olsen, forstaar jeg ikke rigtigt — maaske for at sætte ham op mod mig, som ikke egentlig var hans Hjertebarn, — jeg ved det ikke, men Olsen kom vist virkelig til at holde af Alberti. Da jeg den 8. Septbr. 1908 kom tilbage til min Forretning ved 5-Tiden efter at have siddet i et Møde en 3—4 Timer, stod der i Porten en Mand og ventede paa mig. Mens vi gik op ad Trapperne, sagde han: »Ja, De har vel hørt, at Alberti i Dag har meldt sig til Politiet?« »Sludder og Vrøvl,« svarede jeg, »lad være med at gaa og fortælle saadan noget.« Vi var da naaet op ad Trappen, og idet jeg aabnede Døren og saa Olsens Ansigt, sagde jeg: »Hvad? Saa er det altsaa sandt alligevel!« Hertil svarede Olsen — meget lavmælt: »Ja, og Du havde altsaa Ret alligevel.« Det er jo ikke umuligt, at der i Aarenes Løb er faldet en og anden Ytring fra mig om den nu slagne Mand, der kunde forklare disse Ord.

En Pudsighed skal jeg endnu omtale: Olsen var, som alle, glad med sin Titel, og da han daglig talte med eller hilste paa de fleste af vore 100 à 150 Arbejdere. fik han jo Hr. Justitsraad serveret tilstrækkeligt ofte, men det forandrede da heldigvis hverken hans Karakter eller Optræden; én Forandring skete der dog: Olsen havde før den Tid været en sikker og fornøjelig Tilskuer ved vore Revypræsentationer — efter Udnævnelsen bad han mig, om han ikke heller maatte komme til Generalprøven. — — Der stod jo ikke i Bladene, hvem der havde været, og

Alberti, der for visse Aarsagers Skyld ikke selv gik til Revypremièrer, holdt maaske heller ikke af, at hans Justitsraader gjorde det.

Naa, det var nu ikke alene Olsen, der hørte fra Ministeriet; naar det drypper paa Præsten, saa regner det undertiden paa Degnen. En Dag, kort efter Ministerskiftet, kom Vilhelm Møller, der var ansat som Censor ved Privatteatrene, op til mig paa Kontoret, sendt af Hr. Adler Alberti — ikke for at tilbyde mig en Orden, men for at sige mig, at han af Hans Excellence havde faaet Instrux om at øve en meget strengere Censur med Revyerne, f. Ex. maatte det absolut forbydes blot at nævne: 1) Kongehuset, 2) dettes Gæster og — — 3) Ministrene! Inden jeg gaar videre skal jeg fortælle, at dette 3), der i Virkeligheden jo var det eneste, der interesserede den nybagte Excellence, i hans Tid blev overholdt saa strængt, at endog Ordet ministerielt var forbudt. En Gang da flere af Det kongelige Teatres Skuespillere havde faaet »ministeriel Tilladelse« til at optræde udenfor Kongens Nytorv og der i Revyen spøgefuldt stod, at Fru Oda havde faaet ministeriel Tilladelse til at optræde i »Røde Kro«, blev »ministeriel« strøget — vi maatte gerne gøre Løjer med Fruen, men det kriminelle Adjektiv skulde stryges. Stor Glæde havde vi to »Sansculotter« af at lade Frederik Jensen i en Revy, hvor han var Viktualiehandler, sige »Medisterpølse« og alle paa Scenen værende raabe: »Hvad siger De dog! det Ord er forbudt!« hvorpaa Frederik med urokkeligt Alvor svarede: »Jeg sagde Medister, dister med d,« og

den Jubel, der fulgte efter, viste, at Publikum var dejligt med, ogsaa da en Kunde i Butikken spurgte: »Hvor bliver egentlig det af, som Censor stryger i Revyerne?« og Frederik Jensen svarede: »Ved De ikke det? Det er jo det, Vilhelm Møller udgiver under Navnet »Verdenslitteraturens Perler«.

Da Alberti, vistnok ved Finanslovsbehandlingen, blev spurgt, om det var rigtigt, at han havde forlangt Censuren skærpet, svarede *le pauvre homme*: »Det er rent Snak, jeg har blot henstillet, at man strøg et ærekrænkende Vers om et Medlem af det afgangaaede Ministerium.« Det var mere rørende end sandt.

Det Vers, som han ikke havde mælet et Ord om og som var godkendt af Censor i det afgangaaede Ministeriums Tid og var sunget 100 Gange, lød saaledes:

Hvordan kommer man ud a'et med den Forstand
man faar,
 Der fordres jo saa meget i det nye Hundredaar?
 Ja, se Kejs're og Konger jo faar ovenfra
 Lige den Forstand, som de skal ha'e.
Aa, Aa, Aa!
 Men en Minister har den Forstand, han har,
 Hvordan den er, ja det er tidt Hasard!
 Jeg har stødt paa et Par i Europa, hvis Forstand
var skral nok,
 Tænk, de skal kende en Hovn Politik,
 Lov og Ret og Banegaardstrafik.
:|: Aa, Aa, Aa!
 Gud ved, hvordan Livet i stiv Arm de ta'er
 Med det Ho'de, som somme af dem har! :|:

Vilhelm Møller var jo et fint og elskeligt Kultur-
 menneske, og det var sikkert haardt for ham nu at
 gaa Albertis som han før havde gaaet Nellemanns
 Ærinde, men han var en fattig Mand, og den — for
 Resten elendige — Betaling, Censor den Gang fik,
 var et nødvendigt Tillæg for ham til de meget smaa
 Indtægter, han havde som Litterat, og saa bed han
 i det sure Æble, men gjorde det for Resten som Re-
 gel med det smukke Smil, der var ham medfødt. Jeg
 husker en Gang, da en fra Tysk oversat Vise »Har
 De ikke set den lille Cohn?« var blevet en sand
 Landeplage, at Melbye og jeg i Revyen havde skre-
 vet et Vers om, at Eva i Paradis havde spurgt Adam:
 »Har Du ikke set den lille Cain?« Det strøg Censor,
 og jeg gik da op til ham — vi var gode Omgangs-
 venner — og spurgte, hvorfor denne uskyldige Linje
 var strøget. »Jo,« forklarede han, »Nellemann holdt
 stærkt paa, at intet, der blot har mindste Skær af
 Blasfemi, maa tillades.« Jeg maatte le og sagde: »Aa,
 lad os nu faa Lov til det denne ene Gang, det vil
 more Publikum og er jo saa uskyldig som Cain, da
 han var nyfødt.« »Vil De gøre mig brødløs?« sagde
 han med et vemodigt Smil, der gjorde mig adskil-
 ligt mere ondt end hans blaa Blyant. »Nej, det vil
 jeg nødig, tværtimod, hvis jeg kunde, vilde jeg gøre
 Dem rig; tag De bare den lille Cain og bær ham op
 til den store Bastian og sig, at nu har De reddet Fæ-
 drelandet.« Og saa talte vi ikke mere om Revy, men
 fik os en af de rare Samtaler, som han var en Me-
 ster til at synge sin Stemme med i.

I Stedet for den kriminelle Linje, Nellemann skaa-

nede det danske Folk for, fik det en hel Vise i »Blæk-sprutten«, saa den blaa Blyant havde jo gjort sin Nytte.

Her er der vist Plads til et lille Brev fra den Mand, der efter Vilhelm Møllers Død, blev Censor hos Alberti:

Hr. Direktør Vilh. Petersen!

Desværre opdagede jeg, da Bogen var afhentet, at jeg har glemt at tage en nødvendig Reservation i 2. Act af Sommerrevyen 1905: det er med Hensyn til Retsscenen — jeg kan ikke lade disse Udnævnelser til Cancelliraad, Etatsraad o. s. v. passere, da der i hele Satiren paa det Sted ligesom er en *Forhaanelse af ministerielle Embedshandlinger af en Art, som Ministeriet synes at lægge Vægt paa*. Det er jo kun nogle faa Replikker, der maa udgaa.

Deres ærb. forb.

o. s. v.

Udhævelserne af mig — og Brevet er virkelig skrevet i Alvor.

En Mand, der vil, hvad han vil.

Da Vilhelm Møller havde overbragt mig Albertis Regulativ for Revyforfattere, føjede han til: »Og saa skulde jeg hilse Dem personligt fra Alberti og sige, at De jo nok ved, at naar han vil noget, saa vil han det.«

Saa maatte jeg jo le lidt højt og sagde: »Kære Vilhelm Møller, vil De saa ogsaa bringe ham en personlig Hilsen fra mig og sige, at jeg nok ved, at hvad han vil, det vil han — NB, hvis han kan faa

det; kan han ikke faa det, saa kommer han luskende og spørger, hvad han da kan faa. Nu skal De høre en lille sandfærdig Historie.« Mon Vilh. Møller nogen Sinde bragte Excellencen denne Hilsen. Næppe. I al Fald viste denne sig ikke særligt venligere mod mig efter den. Historien er følgende:

Typografernes Lønninger var blevet forhøjede, og vi meddelte da Alberti, at »Dannebrog«s Trykning i den Anledning vilde blive noget dyrere. Dertil svarrede han: »Det kender jeg ikke noget til, jeg kender kun min Kontrakt, passer den Dem ikke længere, kan De jo sige den op.« Det gjorde vi saa med kortest mulig Frist, til 1. Januar. Hvorefter vi intet hørte fra Udgiveren før mellem Jul og Nytaar, da han bad os begge om at ulejlige os op paa hans Kontor. Vi kom og overbragte Udkast til den ny Kontrakt. Den vilde han se paa og bad os komme igen. Da vi kom om Eftermiddagen den 29. December, forlangte han flere Forandringer og Tilføjelser, bl. a. — hvis der blev opfundet Sættemaskiner eller Trykkemaskiner, hvorved Arbejdet blev billigere for os, vilde han have en Andel i denne Avance.

Dette var det rene Vanvid, det vilde fordre et Regnskab af den anden Verden, og vi sagde bestemt, at denne Indblanding i vor Forretningsgang vilde vi slet ikke forhandle om, og Kontrakten maatte tages som den var, vi havde kun forhøjet Priserne med, hvad den ny Løntarif kostede os selv. »Ja, mine Herrer,« sagde Alberti, og slog ud med Haanden, »saa siger jeg Dem Farvel og takker Dem

for behageligt Samarbejde i disse Aar, det bliver mig maaske lidt vanskeligt at finde et andet Trykkeri« (2 × 24 Timer efter skulde dette altsaa være færdigt med Bladet til 1. Januar) »men uden Tilføjelsen om de eventuelle nye Maskiner slutter jeg ikke Kontrakt.« Vi trykkede saa hans Haand og gik hjem. Alberti derimod maa være kørt ud. Da vi kom hjem, sad nemlig Secher paa vort Kontor, frisk, munter, gemytlig, svingende med Armene. »Hvad er det? Vil I ikke forhandle med den store Mand?« (o: Alberti). »Jo, det vil vi selvfølgelig gerne, naar det er om noget fornuftigt.« »Ja, den store Mand sidder ovre i Redaktionen og vil gerne slutte Kontrakt, men Du, Axel, Du maa ikke sige Vittigheder, naar han nu kōmmer.« »Vittigheder! Jeg siger da vel ikke Vittigheder i Forretningssager.« Men da den store Mand kom ind, slatten og flov som en Skoledreng, der er grebet i Fusk, røg det ud af mig: »God Dag og Velkommen, det er snart længe siden, vi har set Dem — her.« Nu var der ikke Tale om Andel i vore Maskiner eller lignende, han gik ind paa alt; blot sagde han: »Al Uoverensstemmelse afgøres ved Voldgift — udmærket, men alle disse Bestemmelser, De har faaet skrevet op, er ganske unødvendige, dem er alle Jurister enige om, de er fastslaaede, saa dem kan vi vist ganske rolig spare os.« Jeg har aldrig — som han — været nogen Tilhænger af Pryglestraf, og desuden syntes jeg — den Gang — at han havde faaet Prygl nok, jeg sagde da: »Naa ja, lad gaa,« og jeg er ikke endnu sikker paa, at det var Bondefangeri fra hans Side,

men der kom allerede ved den 1ste Regning en Uoverensstemmelse i Anledning af et Punkt i Kontrakten, og da vi ønskede at faa det afgjort ved Voldgift, da det vilde gentage sig paa hver Regning, og i den Anledning havde valgt vor Voldgiftsmand, svarede Alberti, at han nok skulde vælge sin, men der stod ikke i Kontrakten, hvornaar det skulde ske, og det skete aldrig. Da Alberti, paa Grund af Omstændighederne, ophørte at være vor Kunde, var denne Post — nogle faa Kroner om Dagen — blevet til en 7—8000 Kr. Men jeg tror ubetinget, at det morede ham mere at drille os end det ærgrede os, med andre Ord: Resultat: Overskud af Livsglæde, hvilket nok var det eneste Overskud, der var i hans Bo.

Dagen efter Systemskiftet traf jeg Alberti, han var straalende lykkelig og elskværdig, den eneste Gang, jeg har forstaaet, hvad Folk mente med, at han kunde være hjertevindende — Folk siger jo ellers saa meget. Han gjorde ingen Hemmelighed af sin Glæde, og jeg benyttede da Lejligheden til at sige: — »Hvad om Deres Excellence nu i Dagens Anledning ordnede vort Mellemværende og udpegede Deres Voldgiftsmand!« »Ja,« sagde han, og sagde det med et Udtryk af ærlig Velvilje, der ellers ikke plejede at præge hans Ansigt, »ja, det lover jeg Dem; den Sag skal meget snart være ude af Verden.«

Saa hørte vi ikke noget fra ham desangaaende i over to Aar, og saa ham heller ikke, før vi i 1903

traf hinanden ved en stor Fest i Anledning af Sechers 25 Aars Jubilæum som Redaktør; han kom da hen til mig og sagde: »Det er dog uhyre længe siden jeg har set Dem!« — »Nej, det kan det ikke være,« svarede jeg. — »Hvorfor dog ikke.« — »Næ, for da vi sidst talte sammen, lovede Deres Excellence, at Sagen med vor Voldgift meget snart skulde gaa i Orden, og da det ikke er sket endnu, kan det altså ikke være længe siden.« »Meget snart,« mumlede han og betænkte sig lidt — — »hm, ja — meget snart i Forhold til Evigheden!«

Saaledes var Albertis Vid og Anstændighedsfølelse, men det forbausede mig ikke saa meget, som at han engang havde forekommet mig hjertevindende, og da der var hundekedeligt ved Festen, spurgte jeg, for at komme bort fra dette, for ham vistnok pinlige, Tema: »Har Deres Excellence for Resten ikke Lyst til en lille L'hombre?« — »L'hombre — nej, en »Halvtolv« derimod kunde det være ganske morsomt at spille.« — »Ja, det er i al Fald meget morsomt, at Justitsministeren inviterer til at spille Hasard.« — »Ingenlunde, jeg skal bevise Dem, at Halvtolv ikke er Hasard.« Jeg fik imidlertid ikke Beviset, da jeg nemlig sagde: »Det behøves ikke, jeg antager, at Justitsministeren ved det bedre end jeg.« Jeg tror nu ikke, at Beviset havde været godt.

Ved denne sørgmuntre Fest havde Alberti holdt Talen for Secher uden Gnist af Hjertelighed, men den Tale, hvormed Secher takkede, viste til Gengæld al den Salighed, Begejstring og Stolthed, han havde hypnotiseret sig op til at føle, fordi det var

bleven ham forundt at træffe denne enestaaende Mand. »Jeg begyndte at være Redaktør i Skolen, derefter blev jeg jo nok Redaktør af Blade for voxne Mennesker, men jeg betragter alt, hvad jeg har gjort som Børnestreger, indtil jeg traf denne Mand, af ét Stykke Tømmer« (meget smagfuldt!!). »Først i denne Mands Tjeneste har jeg egentlig levet.« Dette er ikke noget stenografisk Referat, men ingenlunde noget overdrevet.

Denne Tale hidsede mig op til en lille speech — jeg havde ellers bestemt at være taus — og jeg skildrede da Sechers Deltagelse sammen med en Skare unge Mennesker i »Dags-Avisen«s glade Aar og bad ham ogsaa sende den en lille venlig Tanke.

Jeg maa have gjort det nogenlunde godt, for en Mængde af »Dags-Avisen«s gamle Medarbejdere kom hen og takkede mig og trykkede min Haand, nogle med Taarer i Øjnene, nogle af Damerne med Taarene trillende ned ad Kinderne.

Jeg maa have gjort det »forbandet skidt«, for fra det Øjeblik var jeg erklæret i »Rigens Akt«. Fra nu af havde bl. a. »Blæksprutten« »udspillet sin Rolle«, den var kedelig — hvad den maaske virkelig ogsaa var og altid havde været — men jeg har dog med gode Menneskers Hjælp holdt nogenlunde Liv i den, saa den foreløbig har levet 28 Aar efter den Tid, og mangedoblet Læsernes Antal.

Om det følgende Aars »Blæksprutte« skrev Secher:

Der findes f. Ex. i »Blæksprutten« denne Gang Viser, som man skulde forsværge stammede fra Penne, der vir-

kelig en Gang kunde skrive en morsom Vise, selv om de aldrig naaede de gode gamle Visedigtere, hvis Sange lever endnu, medens deres bedste højst lever et Aar. Disse vil ikke engang kunne det, af den gode Grund, at der slet ikke har været Liv i dem; de er komne dødfødte til Verden.

Det vil maaske mere gamle Venner af Melbyes og min muntre Muse at erfare, at disse dødfødte Viser var følgende, der endnu synges bl. a. af Chr. Gottschalch og i Radio og privat rundt omkring i Landet, Viser, der alle findes i »Melbyes Viser« (1930) og »Sganarels Kjøbenhavnerviser« (1925) —:

»Sport i Dyrehaven«, »Mens Kommissionen sidder«, »Hyldest til Censor«, »Afsked med Kammeraadene«, »Naar man er 20 Aar«, »Naar Drachmann improviserer«, »Rigsdagsmændene i Paris« — og desuden »Danske Digtere«, som Kendere betragter som noget af det bedste, vi to Umuligheder har været lige gode om.«

En Maanedstid efter var Secher i Journalistforeningen, hvor Axel Kalkar, som saa ofte før og senere glædede Gæsterne med sit udmærkede Viseforedrag. Secher gjorde ham en Kompliment — naturligvis i høje Toner — og tilføjede: »Og saa begriber jeg slet ikke, hvorfra De faar De glimrende Tekster.« — Det er ikke saa svært, de er alle fra »Blæksprutten« i Aar« var Svaret, hvorpaa Secher med et Smil forlod Kalkar, Audiensen var forbi.

Secher døde ung, lige fyldt 53 Aar, og oplevede ikke d. 8. Septbr. 1908; hans gamle Kollega, Borchsenius, der naturligvis var dybt rystet over Albertis Fald, sagde til mig: »Det var godt for Secher, at

han ikke oplevede det.« Jeg tror nu ikke, at noget Menneske vilde have kunnet se paa Secher, hvis han havde oplevet det, at denne Katastrofe spillede nogen Rolle for ham; jeg er overbevist om, at han vilde have sagt noget som: »Kære Ven — jeg blev ikke forbavset, jeg har fra den første Dag gennemskuet ham.«

Mange vil ikke tro mig, ikke engang, naar De læser følgende: En Dag bad Secher mig om at komme op i Redaktionen, hvor han saa meddelte mig, at en af Bladets betroede Medarbejdere havde fortalt ham, at jeg den foregaaende Aften i Tivoli i Tusinders Paahør havde udraabt, at nu gik »Dannebrog« ind. Jeg svarede, at der var ikke et Gran af Sandhed i denne Geschichte; jeg havde skældt den omtalte Medarbejder ud — og der var desværre vist ikke mange, som havde hørt det; jeg havde gjort det uhyre groft og barokt, maaske vanvittigt overdrevet, det nægtede jeg ikke, men jeg havde længe trængt til at faa Luft — og det var ogsaa lykkedes mig at faa Kalurius til at forstaa, at jeg betragtede ham som en — noksaagt. Men »Dannebrog« havde jeg absolut ikke nævnt; jeg troede ikke, og som Bladets Bogtrykker ønskede jeg selvfølgelig heller ikke, at »Dannebrog« skulde gaa ind, men havde jeg troet paa Muligheden deraf, var jeg vel — efter Secher — den sidste, der vilde udbasunere det. Secher rystede paa Hovedet: »Ja, gamle Ven, Du vejer jo aldrig rigtigt dine Ord, din Spøg kan ofte misforstaas, — desuden stoler jeg ubetinget paa X..., han lyver ikke.«

Derefter saa jeg ikke Secher vel en Maanedes Tid, saa kom han smilende ind til mig, rakte mig Haanden og sagde: »Kære gamle Ven, jeg kommer for at sige Dig, hvad jeg ikke kunde fortælle, da vi talte sammen sidst: Jeg havde den Dag X's Opsigelse i Lommen, og nu er han smidt ud efter alle Kunstens Regler.«

Secher blev revet bort fra et trist og ensomt Liv, hans gamle Venner havde vendt ham Ryggen eller betragtede ham som »en Sorgens Genstand«, én trofast Ven havde han dog tilbage, en Mand, som jeg (II. S. 49) har kaldt en brav, bundhæderlig og bundfattig ung Mand, hvad han alt vedblivende var undtagen »ung«, det var N. I. Berendsen. Secher havde holdt sin Haand over ham og hans Pariserbreve, Sechers Død var katastrofal for N. I. B. I »Af en gammel Journalists Erindringer« skriver han meget smukt om sit Venskab til og sin Taknemmelighed mod Secher. Vi kan alle ses fra flere Sider, og undertiden er der noget rigtigt i baade hvad den ene og hvad den anden faar ud af Øjnene, der ser. Men —

O Freundel! nicht diese Töne!
sondern lass't uns angenehmere
anstimmen und freudenvollere!

(Fr. v. Schiller).

Tryk paa Knappen.

Biografier kan naturligvis skrives paa forskellig Maade — den blaa Bogs er vel den paalideligste og mest kortfattede, men maaske lidt mindre gemyt-

lig end min Maade. En Dame sagde i Dag til mig, at jeg var saa fuld af Historier, »man behøver blot at trykke paa en Knap, saa er der strax en ny.« Og Damen havde Ret; jeg har sikkert alt for mange »Historier«, jeg har for Resten ogsaa noget om Knapper. Det var da Hotel Bristol i Berlin var ganske nyt og vakte Opsigt ved sin uhyre Pragt, Comfort o. s. v. Man var ved at tabe Vejret af Betagethed, naar man blot kom ind i Forhallen, hvor der bag en Ballustrade sad 3 Herrer i Kjole og hvidt og med et Udtryk af Alvor, som om de, for en kortere Tid i al Fald, havde overtaget Vorherres Embede og nu styrede Verden. Man stod helt fortabt foran de tre, naar man kom, og naar man rejste, og aldrig havde nogen set et Smil paa deres alvorlige Ansigter, før jeg en Dag nærmede mig disse 3 og sagde: »De vil vel ikke være saa venlig at sige mig, hvad den lille Benknap, der er anbragt i Væggen ved min Seng, skal bruges til?« Da forvandlede det gravalvorlige Udtryk, det var mere end de kunde staa for: et Guds Ord fra Landet, der ikke kendte et elektrisk Ringeapparat; smilende og muntere fortalte de mig alle tre, i Munden paa hinanden, at det var en Klokke; naar jeg trykkede paa den, kom der en af Tjenerskabet. Ja, deres Ansigter var undergaaet en morsom Forvandling, men den næste blev endnu morsommere; den kom, da jeg havde sagt: »Naa, saa er det altsaa dog det; ja, det har jeg naturligvis selv hjemme i alle mine Værelser, men jeg tænkte, det maaske var til andet Brug, for jeg har i flere Dage trykket og trykket,

og der kommer absolut ingen.« Jo, det haanende Smil forsvandt, jeg havde lét bedst, og Ordre deltes, ligeledes af alle tre, om at sende en Elektriker op paa mit Værelse o. s. v., o. s. v., skønt de lige saa godt som jeg vidste, at det næppe saa meget var Knappen som Tjenerskabets tungere Del af Kroppen, der manglede den fornødne Elektricitet. Og de tre Herrers Elskværdighed mod mig voxede Dag for Dag, allerede næste Morgen fik jeg paa mit Værelse ikke alene de Breve, der var adresserede til mig, men ogsaa en Del til Herrn Gerichtsanwalt Hahnendorff og Herrn Gutsbesitzer Hülsen von Hülsenburg o. s. v., alle Brevene fra Skuffe H. Jo, det var skam et første Rangs Hotel. Og da jeg engang en Sommer, hveranden Nat med et Par Timers Mellemrum, maatte være i mit Bogtrykkeri og derfor havde lejet et Værelse paa et mindre Hotel, der laa ved Siden af, kunde jeg paa Spørgsmaalet: »Hvorledes er det Hotel?« roligt svare: »Jo, man befinder sig der, som paa Udlandets bedste Hoteller!« — »Nej, er det virkelig?« — »Absolut. Her kommer heller ingen, naar man trykker paa Knappen.«

At der kan komme for meget ved et saadant lille Tryk, viser en Historie, jeg hørte i min Barnedom og som sikkert er autentisk: Den rigtige gamle Etatsraad Grøn havde indrettet sin elegante Lejlighed ved Holmens Kanal med alle Datidens Bekvemmeligheder, og da han viste en Forretningsven sit Sovekammer, pegede han paa en lille Knap og sagde: »Naar jeg trykker paa den, kommer der —

meget bekvemt« — ja, det var før en Forening af de to engelske Bogstaver W og C var kendt herhjemme, derimod kendtes de franske Bogstaver C. P. (chaise percée), der brugtes til det samme — »saa kommer der en C. P.« Etatsraaden trykkede paa Knappen, Maskineriet virkede, og det omtalte Møbel rullede rigtigt nok ind, men til alt Uheld sad Etatsraadinden paa samme. Og som der staar i en Revyise, som jeg dog ikke har Ansvaret for:

Det er ikke saadden,
naar man sidder paa den,
og man ej kan komme af igen.

Min mærkelige Hjerneknop er sikkert ogsaa Skyld i, at der kommer mere med, end godt er; men hvad skal jeg gøre? Der er saa mange Historier derinde, som vil med, de trænger paa, og jeg kan, som tidligere antydet, saa daarligt sige Nej. Det er ligesom den vidunderlige Aften, da Bjørnsons »Leonarda« blev opført paa Folketeateret. Det kgl. Teaters Censur Chr. K. F. Molbech havde skrevet en dum og overvigtig Censur af dette Stykke, der var indleveret til Det kgl. Teater; Stykket blev ikke antaget, Kultusministeren forlangte Censuren offentliggjort, og det danske Folk deltes derved i to Partier, for og imod Molbech. Da hans Stykke »Faraos Ring« den 28. Oktober 1879 opførtes paa Det kgl. Teater, pøb det ene Parti, Venstre, og det andet, Højre, klappede; og da lidt senere, den 26. Januar 1880, Bjørnsons Stykke havde Premiére, pøb Højre og blev kaldt Gadedrenge, dets eget Udtryk for Pi-

berne til »Faraos Ring«; Bølgerne gik i det hele taget vanvittigt højt — men forfærdeligt morsomt — den Aften. I en Mellelmagt blev der holdt Taler i »Punchesalen«, og da jeg havde udbragt et Leve for »Nordens største Digter«, raabte en ung Mand med et bistert Ansigt op mod mig: »Skal der ikke ogsaa udbringes et Leve for Nordens største Gadedreng?« hvortil jeg svarede: »Jo der skal. Deres Skaal bliver ogsaa udbragt, alle kommer til, men det gaar efter Tur, De maa ikke trænge paa!«

Bums! — der faldt en stor Bunke Aske fra min Cigar ned i Manuskriptet. Jeg ved ikke, hvorledes andre Mennesker bærer sig ad; mange kan ryge en Cigar helt op og saa lægge en, fire, fem Centimeter lang Aske pænt ned i et Askebæger; min Aske falder altid af, skønt jeg dagligt ved Hjælp af en halv Snes Cigarer øver mig paa at ryge som andre pæne Mennesker. Min gamle Ven Alfred Schmidt sidder altid, naar jeg er hos ham, med et Askebæger i Haanden for at skaane sit pæne Tæppe, og naar jeg er rejst, sender han mig vidunderlige Breve og Breve kort med Tegninger, der hentyder til den ulykkelige Løstgighed, onde Magter har forgjort min Cigaraske med. Paa et ser man mig sidde paa Grenens Spids mellem de to Have, dampende paa en fed Gullaschcigar, og paa det næste, der fulgte et Par Dage efter, ser man det samme Landskab, hvor der, i Stedet for mig, kun ses en Bunke Aske, over hvilken min kendte store sorte bløde Hat hviler. Inden jeg gaar videre om Asken, maa jeg fortælle en lille Historie om min Hat, der lige falder mig ind. En Dag for nogle Aar siden traf jeg Carl Mus-

mann i Paris, og vi kom i Snak om »gamle Dage«; han paastod da, at »Dags Avisen«s Folk i deres Tid søgte at se særprægede ud. »Det kan da ikke gælde mig,« sagde jeg i min Sjæls Troskyldighed. »Naa, hvad mener De da f. Ex. om Deres store bløde Hat?« og jeg maatte jo indrømme ham, at den ikke var saa helt almindelig, men føjede dog til, at jeg aldrig havde tænkt paa at se særpræget ud eller anet, at jeg gjorde det; en saadan Hat var naturlig for mig — hvis jeg en skønne Dag mødte med en høj Silkehat, var jeg vis paa, at det vilde vække større Munterhed end nogen Revy eller »Blæksprutte« nogen Sinde har gjort, selv om det var ved en Begravelse. Jeg har købt disse Hatte overalt, jeg har liggende udtjente Exemplarer, købte i Kjøbenhavn, i Göteborg, i Napoli og Acqui og alle sammen er de lavet af Borsalino i Turin. En Dag, da jeg stod hos Brødrene Andersen for at faa en ny Hat, var der ingen, der var mig stor nok. Pludselig sagde jeg: »Jo, der i Vinduet ligger en, den er vist god,« men da den Herre, der expederede mig, vilde tage den, protesterede en anden Expedient, der sagde noget, der lød som: »Næ, den har Jørgensen købt,« hvor til min Expedient haanligt svarede: »Jørgensen!! en Mand, der hedder Jørgensen, kan ikke gaa med en saadan Hat!« »Næ« — svarede den anden — »jeg sagde ogsaa: den har Bjørnson købt!« Og det bøjede min Mand sig for, og det varede nogen Tid, før Firmaet kunde skaffe mig en, der passede mig — saadan en, som Alfred Schmidt har tegnet paa Askehoben ved Grenen.

Da jeg fyldte 75 overrakte »Blæksprutten«s gamle

Medarbejdere mig en henrivende lille Figur af Sølv med Ret til at bære samme dør, hvor mere udmærkede Personer bærer deres Ordener, — det var en lille Blækspruttemand, der paa Skødet har en lille bitte Skaal — til Aske — og i Ryggen en Krog til at anbringe i mit Knaphul. Jeg har altid været taknemmelig ogsaa for s m a a Gaver, men efter at have takket for den morsomme Idé og den glimrende Udførelse, m a a t t e jeg sige: »Men skal den nytte noget, maa Skaalen være af Størrelse som et Barber-skilt eller mindst da som et af de to pragtfulde Askebægere, der staar paa mit Arbejdsbord.« Disse er udførte af Thorvald Bindsbøll og har naturligvis ogsaa deres Historie.

Bindsbøll var, foruden at være en stor Kunstner, en stor Original; han yndede selv at kalde sig Bølle, hvilket ikke alene var en Variation af hans berømte Navn, men ogsaa hentydede til et i 80'ernes Midte nydannet dansk Ord. En Del Stratenrøvere havde den Gang gjort Skodsborg med Omegn usikker, og da de blev paagrebne, viste det sig, at de havde deres Tilhold ved Bølle m o s e n og kaldte sig Bøllesjuppet; efterhaanden gik saa Ordet »en Bølle« over i Sproget som Betegnelse for et saadant Væsen. Drachmann har skrevet et Digt, som vi gamle kender — de unge næppe — det hedder »Landsknægtens Vise«, og er inspireret af »Bølle«, som Drachmann traf hos vor fælles Ven, Arkitekt Erik Schiødte, der havde været syg, og Bindsbøll havde vaaget hos ham om Natten, liggende paaklædt paa Gulvet i Soveværelset. Der er ikke en Linje i

Visen, der direkte ligner Bindsbøll, men der er ikke saa lidt i Digtets Tone, og hvis en Modstander af den moderne Litteraturkritik vilde sige: »Det er igen en Bunke Pølsesnak,« kan jeg kun svare, at jeg har Drachmanns Ord for, at han, da han havde været sammen med Bindsbøll, gik lige hjem og skrev »Landsknægtens Vise«. Bindsbøll og jeg havde været Venner i de unge Dage, og da min Kone og jeg en Aften i Kunstforeningen bad et Par Mennesker om at gaa med hjem til os, var Bindsbøll mellem disse. Det første, han gjorde, da han altsaa første Gang var i vort Hjem, var at lægge Benene op paa Bordet, og da der kom en Flaske med gammel Rom ind, sagde han: »Er det al den Rom, Du har?« Jeg svarede ham med to Ord, der slet ikke er pæne, men da de kan siges paa Det kongelige Teater, i Hostrups »Genboerne« og Ibsens »Vildanden«, tør jeg nok gentage dem, jeg sagde: »Hold Kæft!« hvortil han svarede: »Tak! saa er jeg mere rolig.« Da vi kom ind til Aftensbordet, sagde han til min Kone: »Er det Philippe & Canauds Sardinier, ellers rører jeg dem ikke.« Disse smaa Livsytringer var just ikke egnede til at gøre en ung Husfrue begejstret, men det gik hende som næsten alle, der lærte denne besynderlige Mand at kende, hun kom til at holde meget af ham. En Aften var vi til den af Herman Bang saa ofte omtalte Fru Popper-Menters Koncert; vi var kommet til at sidde ved Siden af Bindsbøll, og da min Kone henvendte et Par Ord til ham, medens den vidunderlige Frue spillede, afviste han hende med et ret hvast Hyssss! Et Par Dage efter kom der

en Pakke til os; det viste sig at indeholde to herlige, meget store og dybe Askebægere, udførte af den udmærkede Keramiker, Askebægere, der siden er blevet beundrede paa Bindsbølludstillinger. Under Bunden var der indgraveret, paa det ene: »Snak frabedes ved Koncert og i Theateret!« og paa det andet: »Til den Cigaraske, som dine Gæster leverer«. Om han derved hentydede til, at den Aske, jeg selv leverer, altid anbringes paa min Frakke, Vest, Benklæder og Tæppe, skal være usagt.

Helt underligt er det, at jeg hver Dag nu, næsten et halvt Aarhundrede derefter, kan mindes min gamle Ven og se hans Klo — Løvens Klo — ved at vende Bunden i Vejret paa et af Askebægrene, men endnu lettere kan jeg læse nogle venlige Ord fra en anden Ven — ogsaa en udmærket Kunstner, dog af en ganske anden Støbning — de hænger paa Væggen i min Dagligstue. Det var en Sommerdag, vel i 90'erne, at jeg besøgte den svenske Maler Carl Larsson, som den Gang boede med sin Karin og sine Børn, deriblandt en lille Pige, Suzanne, i et Havehus ved Pontus Fürstenbergs Ejendom »Bruket« ved Göteborg. Jeg foreslog ham da at tegne et Billede af den lille søde Pige til mig, hvad han lovede, men det blev ikke til noget. Et Par Aar efter fik jeg sendt et bedaaende Maleri, forestillende Suzanne foran en Krukke Solsikker, der staar paa en hvidmalet gammel dags Kommode — »Solrosorna« kaldte han selv Billedet. Der fulgte et Brev med, hvori han skrev, at det jo havde varet utilladeligt længe, inden jeg fik Billedet, og nu var det ovenikøbet blevet et Ma-

leri, der kostede mere, end jeg maaske havde tænkt at give ud; jeg kunde saa blot sende det tilbage. Det kostede 200 Kroner, og jeg sendte det ikke tilbage, men skrev, at jeg var mere end glad for at have faaet det smukke Billede. Carl Larsson fik nu »Blod paa Tanden« og begyndte den glimrende Serie Billeder af sine mange Børn, i hvilken Anledning min muntre og vittige Morbror sagde til Calle Larsson: »Har Du Raad til at faa saa mange Børn? Jeg har ikke Raad til at købe alle de Billeder, Du maler af dem.« Men det var Spøg, for han havde Raad, og han købte Billederne, der nu er kendt over hele Verden i Gengivelser, og i Originaler hænger der 7 Børnebilleder i den Fürstenbergske Afdeling af Göteborgs nye udmærkede Museum. I Aaret 1913, da jeg til Carl Larssons Fødselsdag havde sendt ham en af mine Visebøger med en Lykönskning, sendte han mig en stor smuk Radering, forestillende en ung Moder med sit Barn ved Brystet. Paa den hvide Plads omkring Billedet, der nu hænger lige overfor Maleriet, staar med Carl Larssons stilfulde Haandskrift, til højre og til venstre:

Käre Axel Henriques.

Tack för dina visor och för lyckönskningerna på min 60 års dag!

Här har Du Suzanne i senare upplaga, nu s. s. mor. Ja, tack för, att Du beställde hennes porträtt. Det blef »epok« för mig. Jeg står i evig skuld til Dig.

Din vän Carl Larsson.

Jeg kommer herved til at tænke paa et Par andre Taksigelser, som har moret mig og maaske kan more andre, men saa skal jeg heller ikke trykke paa flere Knapper — i dette Kapitel. Da Baron Juel-Rysensten var Trafikminister i Danmarks sidste Højreministerium fik han paa Klampenborg Station et »næbet« Svar af en ung Trafikassistent, Vilhelm Olsen, som ikke kendte Excellencen. At den unge Mand, der jo burde være høflig mod alle, fik en Straf, var kun rimeligt, men det var jo nok lige haardt nok, at den store Mand forviste den, maaske lidt for muntre, Yngling til et saa lidt muntert Sted som Sparkær. I Juli 1901 fik jeg fra en Nevø, der var paa Udflugt i Jylland, et Brevkort, skrevet med Blyant, saalydende:

Sparkær.

$\frac{1}{4}$ Minuts Ophold. Tusind Hilsener fra dette berømtmelige Sted.
A. C. H.

Underneden stod med Blæk:

Maa jeg til Deres Søns (?) Hilsen føje en hjærtelig Tak til *den ene af de to*, der i de lange, politisk haabløse, Aar holdt Humøret oppe hos os alle. De har lét Baronen ihjel.

Deres ærbødige
Vilh. Olsen.

En Time efter at have modtaget dette Kort, saa jeg et sjældent Syn: Viggo Hørup komme kørende i en aaben Droske. Det var næppe saa meget, fordi han 3 Dage i Forvejen var blevet Trafikminister som paa Grund af den Sygdom, der et halvt Aar efter skulde lægge ham i Graven, at han tillod sig denne

Luxus. Jeg vinkede til ham og raabte: til Lykke! Han standsede og tog mig op i Drosken, og i det gode Humør, hvori vi var, fik han Vilhelm Olsens Hilsen at se, og da jeg sagde: »Nu maa han da slippe fra Sparkær,« lo Hørup, og kort efter slog Befrielsens Time.

Den anden Historie er denne: En Dag stod jeg bag paa en af »Heides Busser«, da Vognen standsede med et Ryk, og jeg var ganske sikkert »faldet bag af en Vogn«, hvis ikke en ung Mand havde grebet fat i mig og holdt mig oppe. Da jeg takkede ham, saa han smilende paa mig og sagde: »Naa, det havde jo ikke gjort noget, om De havde knækket Halsen — De skriver jo alligevel ikke Revyer mere.« Det morede mig, fordi det i al sin Grovhed var saa ægte kjøbenhavnsk og syntes at komme fra en af de gode Tilhørere fra de glade Aar.

Lidt blandet Konfekt for Teatervenner

Da jeg en Gang skrev, at jeg aldrig havde tænkt paa at oversætte Stykker til Teateret, jeg havde hverken Lyst eller Tid dertil, var det naturligvis sandt; men nogle Aar efter maa jeg have faaet begge Dele, for jeg ser, at jeg siden i Aarenes Løb har oversat og bearbejdet godt og vel et Dusin Stykker, hvoraf dog et Par aldrig er blevet opført, f. Ex. Tristan Bernards morsomme Farce »*Les deux canards*«, der handler om to konkurrerende Aviser og sikkert vilde have gjort stor Lykke, men som under Pressens enorme Udvikling i de 16 Aar, »Fyr og Flamme« eller

»De to Sprøjter« har hvilet i Dagmartheatrets Arkiv, har faaet Tid til at blive meget uaktuelt.

Oversættelsesretten til dette Sykke var købt af Forfatteren, men da jeg foretog mine første Oversættelser, kunde man frit »hugge« et Stykke af udenlandsk Oprindelse, oversætte, bearbejde, beskære det eller føje nyt til, som man vilde, kort sagt »tage det til sig som sit eget«. Det kunde derfor hænde, at »Folketeatret« og »Casino« samtidigt spillede det samme Stykke, f. Ex. »Orfeus i Underverdenen« og »Cora eller Slavinden«, der var »frit Slag«, men det pudsigste var, at en gammel Lov bestemte, at hvad Det kgl. Teater havde rapset først, var Tabu for »Secondteatrene.«

En Dag spurgte en af Kjøbenhavnernes mest elskede Skuespillere, Carl Wulff mig: »Har De ikke et Stykke, jeg kan bruge til min Benefice?« — Jo, jeg havde ét, som jeg havde set Coquelin spille paa *théâtre français* og som vilde passe storartet, det var som skrevet for ham. Han blev glad, og hans Direktør, Theodor Andersen, bestilte en Oversættelse af Stykket hos mig, og jeg oversatte rigtigt *con amore* det morsomme og vittige Lystspil, Rollerne blev uddelte, og der var stor Glæde over det paa Teatret, hvilket for Resten ikke betyder ret meget, Skuespillerne er, som Regel, de sletteste Bedømmere af det Stykke, de indstuderer. En Dag fortalte saa et Blad, at Hr. Carl Wulff til sin Benefice skulde udføre Hovedrollen i o. s. v., og Dagen efter fik Direktør Andersen, som i den Periode laa i aaben Feide med Det kgl. Teaters Chef, Kammerherre Fallesen, et Brev

fra denne, hvori han forbød Opførelsen, »da Stykket var opført paa Det kgl. Teater i — — — 1844,« hvilket var sandt, »og da man agtede at optage det paa Repertoiret igen,« hvilket naturligvis ogsaa var sandt, naar Kammerherren sagde det og ogsaa gjorde det, men det var sikkert lige saa sandt, at man aldrig i Livet havde »agtet« at spille det, hvis ikke »Dagmar-teateret« havde draget det frem af Forglemmelsen. Det kgl. opførte saa Stykket — det var Scribe og Duveyriers »Oscar« — i en forhastet ny Oversættelse og med et lidt tyndt Spil af Teaterets yngste Kræfter i alle Rollerne, men trods det gjorde Stykket Lykke, og jeg kan altsaa vigte mig med at sige, at jeg i mit lange Liv dog én Gang — lidt indirekte maaſke — har skaffet Det kgl. Teater en Succes — — og *last not least* bidraget til, at Det kgl. Teaters taabelige Enevoldsmagt endnu en Gang blev konstateret paa det nydeligste.

Jeg fik naturligvis intet for min Oversættelse og maatte vel endda være glad for, at jeg ikke kom til at betale de Udgifter, der var opstaaet ved min Negligering af den Lov, som Theodor Andersen maaſke selv burde have kendt og vide, at hans Uven vilde benytte sig af. Men fik jeg ikke noget for dette Arbejde, saa fik jeg til Gengæld et andet 3 Gange betalt. Det var min Oversættelse af Operetten »Pariserliv«, noget af det skønneste, Offenbach noſgensinde har komponeret, ja Finalen i 3die (oprindeligt 4de) Akt forekommer mig at være Toppunktet af alt, hvad der skyldes denne store Trolldmand,

»Hofmanns Eventyr« i beregnet; Texten er ikke saa lidt svagere.

»Folketeateret« havde i sin Tid, da »Pariserliv« kom frem, ikke haft Mod til at oversætte denne »uartige« Text, med ladet Carl Møller og William Faber »bearbejde« den *in usum delphini*; den svenske Baron og hans skønne Baronesse, der efterstræbes af en Pariser-Levemand, var omlavet til en gammel Portner fra Grønnegade og hans endnu ældre Søster, hvilket jo nok maa kaldes ret vildt, ligesom at en lille Pariserpigens Oplæsning af et Kærlighedsbrev fra hendes Elsker fra ifjor, var forandret til en Skildring af Livet i en Præstegaard med den rare, gamle Præst og den søde, gamle Præstekone — i et katolsk Land en ret stor Sjældenhed — kort sagt, det var ikke saa underligt, hvis Anna Pettersson Norrie, som Severin Abrahams havde engageret til at synge Hovedpartiet, havde forlangt, at »Pariserliv« ikke skulde være Grønnegadevrøvl, og saa bad Direktøren mig om at foretage en ny Oversættelse uden Beskæringer. Tiderne havde jo forandret sig, det var nu længe siden, at en Lærerinde en Dag kom op til den kendte Skolebogsforfatter Listow for at sige ham, at der i hans »Engelske Stileøvelser« fandtes et Ord, saa uanstændigt, at hun havde revet Bladet ud af alle Elevernes Bøger. »Men Gud,« spurgte Listow, »hvad er dog det for et Ord?« — »Det kan jeg umuligt sige, men jeg kan vise Dem det,« og med bortvendt Aasyn og med sin spidse Pegefinger i Bogen, viste den rødmende Mø Listow Ordet »Buxer«.

Oversættelsen af »Pariserliv« er vistnok det Ar-

bejde, der har moret mig mest af alt, hvad jeg har gjort for Scenen, jeg kan jo ikke selv spille, men Olfert Jespersen sad troligt ved Klaveret og hamrede Melodierne ind i min Hjerne, og jeg svælgede i den vidunderlige Musik. Traaden i Stykket er tynd, men der er virkelig gode Viser, og jeg satte en Ære i ikke at gøre dem ringere paa Dansk, end de er i Originalen, og, hvor det kunde ske uden Forvanskning, helst lidt morsommere. Jeg var selv tilfreds med Arbejdet og fik stor Tak af Abrahams. Det er vel derfor nogenlunde forstaaeligt, at jeg blev lidt forundret ved en Dag at modtage et Brev med et pænt Honorar for Arbejdet og Meddelelsen om, at Hovedrollens Indehavere var enige om, at min Oversættelse ikke var saa morsom som den gamle, der derfor vilde blive brugt. Jeg var ikke et Øjeblik i Tvivl om — hvad jeg ogsaa senere fik bekræftet — at det var, fordi de Herrer ikke gad lære den nye Text, naar de kunde den gamle. Og saa forsvandt Oversættelsen i en eller anden Skuffe.

Men den spøgede.

Med Aars Mellemrum hørte jeg Ytringer som »Hvorfor oversætter De nu aldrig en Operette, De, der i sin Tid var Mand for den morsomme Oversættelse af »Pariserliv«« og lignende, og en Dag — ja, det var vel mindst 15 Aar efter at jeg sidst havde set min Oversættelse — fik jeg Brev fra Fritz Petersen, et Meteor, der havde vist sig i Amaliegade og slaaet sig stærkt op ved Opførelsen af »Den glade Enke« og mange andre Operetter, om jeg var villig til at sælge ham min udmærkede Oversættelse af

»Pariserliv« — — som han selvfølgelig kun havde hørt omtale, aldrig set. Jeg var meget villig og fik mit Honorar (altsaa Nr. 2) — — dog, som der staar i den gamle Oversættelse af »Don Juan«: »Saaledes vi ham faar tilsidst, skøndt med en Del Besvær, ja med en Del Besvær«. Der gik imidlertid lang Tid og Stykket kom ikke op, »det var saa svært at besætte«. Saa hændte det, at Fritz Petersen foruden Casino — sammen med Liebmann — overtog Dagmar-teatret med Vilhelm Herold som 1ste Kraft; han var virkelig en Kraft af 1ste Rang. Saa gik jeg til Direktøren og sagde: Nu har De Manden til »Pariserliv«: Herold. Han er jo ikke alene den store Sanger men ogsaa en glimrende Skuespiller, og han skal selvfølgelig synges alle tre mandlige Hovedroller — saaledes som Offenbach har bestemt og det altid er sket i Paris, men vistnok ingen andre Steder — Brasilianeren optræder jo kun i 1ste og 4de Akt, Frick kun i 2den og Prosper i 3die, det vil blive en storartet Forestilling. Idéen syntes i høj Grad at tiltale Fritz Petersen, men Gud ved, om han nogensinde fik Mod til at foreslaa Herold det. Det var jo 20 Aar, før den danske Nationalscene, Holbergs Hus, opførte det ringere »Flagermusen«, og opførte det, med et Par Undtagelser, daarligt, og havde udsolgt Hus Aften efter Aften »tildels til dobbelt og forhøjet Pris umiddelbart før det ordinære Salgs Begyndelse«. Selv har jeg aldrig spurgt Herold derom, skøndt vi siden den Tid er blevet meget gode Venner, mellem hvem der, som man siger, aldrig har været et ondt Ord, naar jeg lige undtager, at han undertiden, naar vi hver fjor-

tende Dag har vor faste Bridge, i milde Udtryk kan bebrejde mig, at jeg f. Ex. ikke spiller ud i en Farve, hvori jeg er renonce.

Midt i det hele døde saa Fritz Petersen; og der var ikke mere Tale om »Pariserliv«. I 1912 fik jeg imidlertid Bud fra Gerda Christoffersen, som da var Direktrice i Casino, om jeg vilde sælge min Oversættelse af »Pariserliv«, og den 2. Januar 1913 sad jeg med mit 3die Honorar i Lommen og saa paa Generalprøven.

Det var forfærdeligt.

Jeg havde gerne givet alle 3 »Millionhonorarer« tilbage for at hindre at denne Udførelse blev til Virkelighed. Ayo Willumsen sang Metellas Sang nydeligt, men der var ikke meget Komediespil, og Astrid Neumanns Spil og Sang var ganske fortræffeligt, men alt det andet var Rædsel. Instruktøren, Albert Helsingreen, foreslog mig at stryge den ene Hovedfigurs Sangparti helt og holdent, og jeg gik gerne ind herpaa, »stryg helst hele Forestillingen«, sagde jeg. Spillet, Udstyret og alt det øvrige maatte kaldes sjældent daarligt, endog hvis det havde været Dilettanter, der havde udført det. Efter Forestillingen sagde en høflig Anmelder til mig: »Det var dog en stor Nydelse en Gang til en Forandring at høre en saa fortrinlig Operettetext.« »Ja Tak,« svarede jeg, »det glæder mig naturligvis at høre; selv tør jeg ikke paastaa, at jeg har haft særlig stor Nydelse af Aftenen«.

For Resten har jeg aldrig faaet saa megen Virake, som jeg fik i den samlede Presse for min Oversættelse. Jeg har nu læst alle Anmeldelserne om igen

efter de mange Aars Forløb, og jeg var saa nær ved at rødme, som jeg overhovedet kan blive. — Ak! de skønne spildte Kræfter!

Da jeg en Aften i »Deutsches Theater« blev præ-senteret for Poul Lindow, laa det mig paa Læberne at sige: »Jeg har en Gang haft den Fornøjelse at oversætte Deres morsomme Stykke »Ein Erfolg« paa Dansk«, men greb mig i det, det forekom mig, at det vilde lyde som: »Jeg har en Gang tjent nogle Penge ved at oversætte et Stykke, vi havde stjaalet fra Dem.« Meget muligt er det dog, at det kun vilde have moret ham; den Slags Tyverier var jo fuldstændigt almindelige og lovlige, og tænk blot, hvor H. C. Andersen var glad, naar hans Bøger blev oversat paa Alverdens Sprog, uden at han fik saa meget som et Friexemplar for det. Da jeg havde set »Ein Erfolg« paa Deutsches Theater, hvor Fru Sorma og Kadelburg, mere bekendt maaske som Lystspilforfatter end som Skuespiller, havde spillet Elskerparret aldeles nydeligt, havde jeg foreslaaet Abrahams at spille det paa Folketeateret. Vi blev hurtigt enige, da jeg var gaaet ind paa hans Betingelse: at det skulde holdes absolut hemmeligt, at jeg var Bearbejderen. *Vestigia terrent*, hvilket meget frit oversat betyder: »af Skade bliver man klog«; det havde nemlig næppe gjort Anmeldelserne mere rosenfarvede, at det var mig, der to Aar i Forvejen havde oversat »Som man saar —« hvilket var mit første Forsøg. Stykket var rent ud sagt af — Zola, eller rettere en Dramatisering af hans »Pot-Bouille«, meget behændigt gjort af Busnack, der, ved kun at tage en Del af Romanen med, havde und-

gaaet det Skær, den Slags Stykker gerne strander paa: at blive en Række Tableauer, det, vi nu kalder en Film; han havde virkelig faaet et godt Stykke ud af Romanen, og Opførelsen her blev noget af en Begivenhed. Men det var jo ikke — den Gang — et Stykke man mente, at man kunde lade sine ukonfirmerede Pigebørn gaa hen og se, og da dette i høj Grad var Datidens æstetiske Maalestok, opstod der ved Premieren en ikke ringe Meningskamp, hvor vel nok Klapperne havde Overtaget — men ikke Dagen efter i Pressen, der jo ligesom Hakon Jarl »skal passe paa vores allesammens Dyd«. Det morsomste i Retning af Kritik bragte »Nationaltidende«, den bragte egentlig tre. Den første indeholdt disse betegnende Ord: »Man har til sine Tider en Fornemmelse af ikke at være i et Theater, men i et Tempel for *Venus vulgivaga*. Og hvad man saa end mener om Scenen, turde dette dog næppe være dens Bestemmelse.« Den anden var af Bladets kirkelige Medarbejder, Johannes Petersen, Præst ved Holmens Kirke, han protesterede mod den første Kritik og hævdede, at Stykket var i aller højeste Grad moralsk; og den tredje kom, da »Som man saar —« efter nogle Aars Hvile blev genoptaget paa Repertoiret: Da paastod »Nationaltidende«, at det nærmest var en — Duftvaudeville!! Som der staar i den oftere citerede klassiske Text til Operaen »Don Juan«:

:|: Saadan vexler :|:

:|: Hans Sind og Tanke. :|:

Men den ondeste Kritik skyldtes min gamle Avindsmand, Paul Marcussen, han sluttede saaledes: »Den

anonyme [hm!] Oversætter havde anvendt en utrolig Flid paa sin Opgave. Hans Studier af det kjøbenhavnske Gadesprog maa være drevne med en utrolig Forkjærlighed og Iver. Men Resultatet var ogsaa glimrende: der forekom Replikker, som den simpleste Sjøver fra »Holger Danske« [et elendigt Logishus paa den Tid] ikke vilde skamme sig ved at tage i sin Mund.« Udhævelsen af mig.

Med en ganske ringe Forandring, kunde dette være blevet en Ros — NB hvis Stykket var foregaaet mellem Holger Danske-Sjøvere, medens det i Virkeligheden var en bidende Satire over et Bourgeoisie-Hus — men det var sikkert ikke Meningen at rose mig, og det var for Marcussens Skyld, at det skulde være en saa dyb Hemmelighed, at jeg havde bearbejdet »Ein Erfolg«, der paa Dansk kom til at hedde »Stormende Lykke«.

Faa Dage før Stykket skulde spilles, søgte jeg Abrahams og blev vist ind i hans Venteværelse, og dér sad — Paul Marcussen. »Tak Skæbne!« tænkte jeg, »nu aner han nok Uraad« (jeg var for Resten lige glad, men det var Abrahams altsaa ikke). P. M. sad i det ene Hjørne, jeg satte mig i det andet. Lang Pause. P. M. (rejser sig op): »Fordi vi er politiske Modstandere, kan vi vel nok hilse paa hinanden.« A. H.: »Gudbevares!« (de bukkes). P. M. (stadigt staaende): »I Frankrig, ved jeg, at Journalister fra de forskellige Lejre omgaas hinanden venskabeligt.« A. H.: »Ja i Frankrig har man jo Dueller, det giver maaske en nogen anden Tone.« P. M.: »Ja, det har

De vist for Resten Ret i.« (sætter sig ned.) Pause.
En Tjener (ind): »Værsaaartig, Hr. Marcussen!« Tjener og P. M. (ud). Tæppet falder.

Tanken om en Duel mellem Marcussen og mig sætter mig i Dag i en ovenud munter Stemning — den Dag har jeg vist ogsaa haft svært ved at holde Altvoren. —

Marcussen havde *ikke* anet Uraad. Sikkert ikke, ti han indledede sin meget rosende Anmelse med disse Ord:

En Hemmelighed i Teaterverdenen — det er næsten utroligt! Paa Folketheateret har man dog kunnet gennemføre Kunststykket. Ikke engang Direktøren veed, hvem der har bearbejdet »Stormende Lykke«. Det blev indsendt anonymt, og Honorarbetingelserne blev aftalt med en Kommissionær. Det kan jo være, at Bearbejderen vil kaste Masken, efter at det nu har vist sig, at Stykket svarer til sit Navn. Men det kan ogsaa være, at det kommer til at gaa med »Stormende Lykke«, ligesom med den bekendte Farce »Han drikker«. Den blev opført i afdøde Mantzius' Dage, men først for ganske nylig har man ved et Tilfælde erfaret, at Forfatteren var en Forfatterinde. Navnet kender kun Direktør Abrahams.

Det varede dog ikke fuldt saa længe — 28 Aar — før min Anonymitet blev afsløret: 3 Dage efter stod det i »Politiken«, at Bearbejderen af Folketeaterets store Succes efter Forlydende var Hr. Axel Henriques. Abrahams og jeg tog nu den Afsløring let, men det er jo ikke umuligt, at Paul Marcussen har ærgret sig en lille Smule.

»Stormende Lykke« reddede Abrahams Sæson, og han var lykkelig, men hvor blev der ikke ogsaa spil-

let udmærket Komædie i de Aar paa Folketeateret. »Som man saar —« er næppe noget Steds blevet spillet bedre, og i »Stormende Lykke« fordunklede Elith Reumert og Marie Müller fuldstændig det nydelige Elskerpar paa »Deutsches Theater«, de staa — eller danser — uforglemmelige for os, der saa de to smukke unge Mennesker, long, long, ago — og Julie Hansen, der jo altid var henrivende, overgik her — som senere Carl Lund — sig selv. Hun lagde endda en uberegnet Tomme til sin Væxt. Stykket var lokaliseret og foregik i Danmark, og den pjankede Forfatterinde, der stadig citerer, bralrede her op med Citater af Aarestrup, som Julie Hansen — jeg tror, Gud forlade mig min Synd, af Uvidenhed — kaldte: Aarstrup, hvilket klædte hende storartet. Af en lille Statistrolle havde Harld Kolling lavet et Mesterværk; han indførte den vidunderlige Journalist Christian Heiberg (se »Glade Aar« S. 77) lyslevende paa Scenen, ligesom Olaf Poulsen nogle Aar tidligere havde bragt Schandorph op paa de skraa Brædder i Edv. Brandes' »Gyngende Grund«. Det, tror jeg nu ikke, morede Schandorph, men jeg er overbevist om, at Heiberg har været lykkelig og har takket Kolling for hans »Elsværdighed«.

Spilles der mon ikke gennemgaaende daarligere Komædie nutildags? Jeg har set Forestillinger i Aar, der rent ud sagt var haarrejsende. Der siges, at der gaar saare mange udmærkede Skuespillere ledige, hvorfor engagerer man ikke dem? Koster de store lysende Stjerner saa meget, at Direktørerne er nødt til at »spæde Mælkevejen op«? Det er ikke noget godt Princip.

En Ting, der altid har været mig imod, var, at Uvedkommende fik Adgang til Teatrenes Generalprøver; de Dumheder, den Slags Tilskuere, der ovenikøbet ofte er utroligt »vigtige«, kan finde paa, er som Regel endnu værre end, hvad Direktører og Forfattere sammen kan være Mestere for. En Gang havde Vilh. Petersen, trods Forfatterens milde Protest, faaet sat igennem, at nogle særligt »revykyndige« saa Generalprøven, og af dem blev vi livligt opfordrede til at stryge et Par Sange, der senere viste sig — vi tog naturligvis ikke Spor af Hensyn til de gode Raad — at blive Aarets store Succes'er. En af de mange Grunde til, at det er saa svært at dømme en Forestilling efter Generalprøven, er den, at Skuespillerne som Regel netop ved denne er allermost nervøse, »Kludene« sidder ikke rigtigt, man skal tale som ved Forestillingen, men der er ingen Sangbund for Ordene i det Publikum, der findes: Pyntekoner, Renøgøringskoner og Kontrollører, hæderlige Mennesker, der ofte er lige saa forstaaende som Premierepublikummet og Kritikken, men saa beskedne, at de ikke giver en Lyd fra sig, hvilket endnu mere lammer Skuespillerne og gør Generalprøven til den Fortvilelsens Kilde, den er for alle, der paa en eller anden Maade er knyttede til Teateret. Der er Undtagelser, hvor alt er Jubel ved Generalprøven, og saa bliver Forestillingen i de allerfleste Tilfælde en regulær Fiasco.

Et herligt Exempel paa en ganske uforstaaende, der giver sit Besyv med i Laget, oplevede jeg, da »Anders Tikøb« blev opført paa Folketeateret. Adolf Rosenkilde, den berømte »gamle« Rosenkildes Søn og selv

en udmærket Skuespiller, havde en Gang paa Bestilling af »Illustreret Tidende« skrevet en Fortælling med Skildringer af Datidens Kjøbenhavn med dets Hjemliv og Udendørsfornøjelser, den blev illustreret af de bedste Tegnere, der da var at faa, og gjorde en, for den Tid, fuldstændig enestaaende Lykke, jeg tror den efterhaanden som Særtryk kom i en Snes Tusind Exemplarer og ansaas for uhyre vittig.

Et kvart Aarhundrede efter blev den dramatiseret af Vilhelm Østergaard, og jeg skrev paa Bestilling en halv Snes Viser dertil. Det var en meget morsom Opgave at skrive Viser i den Stil, som man yndede i min tidligste Ungdom, og behandle de Ting, der havde spillet en Rolle den Gang, saasom den bitre Kamp mellem Georg Carstensens to »Børn«: Tivoli og Alhambra, der da delte Kjøbenhavnerne i to kæmpende Partier; jeg forsøgte at udtrykke dette i en Vise i Adolph Reckes Maner, en anden Vise i Peter Fabers, en tredje i Tyroler-Ferdinands. Denne, hvis Navn nu vel kun huskes af de meget gamle, var en guitarspillende og syngende Troubadour paa Dyrehavsbakken, meget lidet fin, men med et vist halv-sentimentalt Lune, med en, maaske ikke helt ægte, italiensk Teint, Guldørenringe — og en »brunøjet Datter«, der sang sammen med Faderen med en lidt finere Stemme end det noget vel hæse Ophavs. En fjerde Vise, der handlede om den af hele Verden beundrede Helt i 60'ernes Begyndelse: Giuseppe Garibaldi, passede ogsaa i Ensemblet, og det hele kunde have været saare godt, hvis ikke Rosenkilde havde protesteret. Han var ganske vist død, men der var

en Mand, der repræsenterede »Rosenkildes Arvinger«, og han var spillevende. Hvorfor der ved denne Dramatisering skulde tages Hensyn til den oprindelige Forfatter, der tilmed var død uden Livsarvinger, medens Henrik Scharling, der levede, ikke blev spurgt, da man dramatiserede »Ved Nytaarstid i Nøddeboe Præstegaard«, ja, det hører til Livets mange uløste Gaader.

Stykket og Sangene var forevist denne Arvecensor, der dog havde forbeholdt sig at vente med at tage nogen Bestemmelse, til han ved Prøverne havde iagttaget, hvorledes Tingene tog sig ud paa Scenen, hvilket ikke var saa dumt af ham. Derfor spilledes der først Scene for Scene, og saa blev der dømt: Hvad det især kom an paa, var, at alt skulde være i »Rosenkildes Aand«, hvilket maaske ogsaa var fornuftigt, men en Smule irriterende for Østergaard og mig, ja, jeg tror at turde paastaa, at hvis vi to ikke havde været de latterligt godmodige Mennesker, som vi ved Skæbnens Ugunst virkelig var, vilde Hr. Kringelbach aldrig været kommet levende blot gennem 1ste Akt. Manden hed nemlig Kringelbach, var Grosserer og i al Fald, udi egen Indbildning, Expert i Rosenkildes Aand. Antagelig lever han ikke mere, men hvis han gør det, vil han sikkert være mig taknemmelig for min Andel i dette Faktum og for, at jeg hermed har sat ham ind i Teaterhistorien.

Af mine 10 Viser var det kun faa, der havde det rigtigt Rosenkildeske, andre »standsede Handlingen«, og Tyroler-Ferdinands Vise blev kasseret, fordi Hr. Kringelbach paastod — og med ubetinget Ret — at

den Vise havde Tyroler-Ferdinand jo aldrig sunget!! Jeg havde ærligt talt heller ikke tænkt mig, at det skulde være 10 Viser, der var sungne tidligere, for hvilke jeg af Severin Abrahams fik den smukke Sum af 600 Kroner, hvad jeg dengang ansaa for godt betalt for 10 forholdsvis temmelig gode Viser — nu ved jeg, at en lignende Sum med Haan vilde blive afvist for 10 uforholdsvis temmelig umulige ditto'er.

Men hvis Hr. Kringelbach kan være mig taknemmelig, maa jeg sige, at jeg ogsaa skylder ham Tak, fordi han strøg Tyroler-Ferdinands Vise, ti da Melbye nogle Aar senere havde faaet Lov til at se Mandefaldet fra »Anders Tikøb«, kom han Dagen efter til mig og sagde: »Ja men det er jo en Perle; den maa vi have med i Revyen,« jeg rystede paa Hovedet og sagde: »lad de døde være døde,« men han sejrede — som altid —, og Revyen sejrede ogsaa, ikke mindst paa Grund af denne Vise; men jeg tror heller ikke, at nogen anden kunde have sunget Visen om »Jensen og Clothilde«, som Anna Christensen sang den. Med »Anders Tikøb« vilde den nu være helt død, og naar den endnu huskes af enkelte gamle Fortidslevninger, der paastaar, at det er min bedste Vise, saa kan jeg vistnok med fuld Ret sige, at det næppe er rigtigt — men »tykke Anna« har sikkert aldrig sunget saa morsomt, som hun sang om Jensen, der

Daarede den skønne Mø
 Ved den lille Kildeø.
 Der var ingen Ting i Vejen
 For deres Kærlighed.

Det er ubetinget hendes og hverken min eller Tyroser-Ferdinands Skyld, hvis nogen nu faar Taarer i Øjnene ved at mindes denne, af Hr. Grosserer Krinzelbach kasserede, Vise.

„Gengangere“ og August Lindberg.

Jeg gaar sjældnen til Film og har kun faa Gange hørt Radio — men, Gudbevares, jeg beundrer begge Dele i høj Grad, især Radioen, som jeg synes, er Verdens vidunderligste Opfindelse. Jeg har selv nogle Gange talt i Radio, det er en helt anden Sag; og det er en ejendommelig Følelse af Ensomhed, man gribes af i den lille Celle, naar man faar den pudsige, men rigtige Tanke, at man nu er den eneste af Jordens ca. 2 Milliarder Mennesker, der, selv om man nok saa gerne vilde, ikke kan høre, hvorledes det, man siger, lyder.

Meget, ja overordentlig meget mindre ensom føler man sig ved de hyggelige fjerne Toner, man selv fremtryller, den Film man selv ruller op — selv? — ja, éns Hjerne besørger det — og ofte aner man ikke, hvorfor det netop bliver de Toner og de Billeder, der kommer i Dag.

Jeg husker, at jeg en Aften i 1916 pludselig kom til at tænke paa Venner fra de »glade Aar«, Venner, vi havde staaet meget nær og som vi nu ikke havde set siden Aarhundredets Begyndelse, og jeg satte mig da ned og skrev et Brev, der begyndte om trent saaledes: »Er Livet virkelig saa langt, at man har Raad til ikke i 14 Aar at se dem, man har holdt

meget af, naar Afstandene da ikke er længere end mellem Stockholm og Kjøbenhavn? Brevet var til August Lindberg, og der indløb strax et Svar, der begyndte saaledes:

Kära Axel Henriques.

Dit bref gjorde mig en så stor glädje, att jag genast besvarar det. Jaså, du lefver då, Axel, och ännu roligare (gladare): du är dig lik; och så bjuder du min hustru och mig hem til er. Ja, i sanning skulle vi komma, om min hälsa tillät mig det, men jag har ådragit mig en sjukdom, som kallas »förtätning i lungan« och har på snart ett år icke varit på scenen. Himlen må veta, om jag nogonsin mer kommer dit. — — — — —

Han kom ikke paa Scenen mere og jeg gensaa ham aldrig. Lindbergs Navn betyder maaske intet som helst for den yngre Slægt, de ældre, de, der husker ca. 30 Aar tilbage, kan ikke have glemt ham. Som fattig Dreng oppe fra Dalarne med en umættelig Kundskabshunger, der ikke kunde stilles ved den Undervisning, en venlig Mand deroppe skaffede ham, tog han, for at leve og studere, Plads i Stockholm som Opvarter paa Djurgaarden, og ved et Tilfælde kom han til at se en Teaterforestilling paa »kungliga teatern«, »En Skærsommernatsdrøm«, der helt forandrede hans Liv; »efter den kvällen var jag aldrig mig lik, utan blev som förvandlad. Hos människa skorna i den förtrollade skogen ville jag leve och dö.« Han tog Plads paa et lille Hotel i den lille By Östersund, og det lykkedes ham dér at lægge saa mange Penge op, at han turde vove sig ind paa de skraa Brædder, hvor han foreløbig intet kunde tjene; rejste saa rundt, spil-

lede Statistroller og store Knald-Roller mellem hin-
 anden, oplevede Fiascoer uden Lige, sultede, frøs
 og led, men blev mere og mere greben af Scenens
 Trylleri. En Aften, da han skulde have været paa
 Karneval, hvad han glædede sig vanvittigt til, han
 vidste, at han dør vilde træffe sin Sjæls Tilbedte,
 fik han fat paa Shakespeares »Hamlet«, hvis Existens
 han ikke havde anet. Da han lukkede Bogen, var det
 højlys Dag, Karnevalet forlængst forbi, den Tilbedte
 var glemt; nu først vidste han, hvad han vilde her
 i Verden: han vilde spille »Hamlet«. I sine »Min-
 nen«, der desværre ikke blev færdigskrevne, fortæl-
 ler han om de lange og bitre Kampe, der gik forud
 for Sejren. Minderne hører op, lidt før han naaede
 til Kjøbenhavn, hvor han kom, saa og sejrede. Maa-
 ske dog ikke strax over hele Linjen, — han var jo
 nok »Udlænding«, men det var den Gang ikke helt
 nok, og han kom ikke med Fanfarer fra sit Fædre-
 land, der ikke saa hurtigt saa hans Storhed, men
 han sejrede strax hos dem, der havde Øje og Øre
 for dramatisk Kunst, siden hos alle, dog maa jeg
 undtage Erik Bøgh. Jeg erindrer, at jeg havde en
 lille munter Polemik i den Anledning med en svensk
 Journalist Victor Sjöberg, vistnok Redaktør af »Da-
 gens Nyheter«; jeg havde bebrejdet den svenske
 Kritik, at den ikke kunde se Lindbergs Genialitet,
 men hængte sig i, at hans Dialekt mere mindede
 om Dalarne end om Hasselbacken, hvortil den store
 Sjöberg, *de haut en bas*, kaldte mig »lille Axel« og
 tilføjede, at min Beundring ikke deltes af de bedste
 i Danmark f. Ex. ikke af Erik Bøgh, og jeg sva-

rede, ja, jeg har ikke Ordlyden, men omtrent saaledes: »Allerede Tegnér har jo sagt: »Hädanefter är krig, skandinaviska bröder emellan omöjligt.« Lad os derfor leve i Fred, Hr. Sjöberg! Maa vi faa Lov at beholde jeres August Lindberg, overlader vi med største Fornøjelse jer vor Erik Bøgh, der dog altid har haft sine fleste og mest ukritiske Beundrere hinsidan sundet.«

Lindberg var en fortrinlig Skuespiller, han var den bedste Hamlet og den bedste Osvald i »Gengangere«, jeg har set, og blandt hans mange andre Roller erindrer jeg ham fra hans Gæstespil paa Dagmarteateret 87—88, som Riis i »En Handske«, dette forfærdelige Stykke af Bjørnstjerne Bjørnson, hvori der optræder en hel Del Teorier, klædte i Herre- og Damedragter, og hvori der kun findes ét rigtigt Menneske: Riis, en munter og meget letsindig Kavalier, stærkt mindende om Faderen i Meilhac og Halévys »Froufrou«. Denne komiske Rolle, der skulde synes at ligge Alvorsmanden Lindberg meget fjern, blev saa vidunderligt morsomt spillet, at jeg endnu erindrer ham i alle Enkeltheder, medens jeg ikke har bevaret noget Minde om de andre, danske, Skuespillere, ja, jeg aner end ikke, hvem det var; og saadan noget plejer jeg dog at huske.

Men Lindberg var i endnu højere Grad en fortrinlig Direktør — jeg véd ingen, der kan stilles ved Siden af ham — og en Instruktør paa Højde med Høedt. Men denne havde det for saa vidt lettere, som han, i de fleste Tilfælde da, havde at gøre med Skuespillere, der fandtes ved Teatrene, Lindberg

maatte selv hitte dem rundt om i Sveriges store Land og uden at kunne tilbyde dem lokkende Gager. En Gang imellem kunde man faa den Tanke, at han, naar han traf en ung Dame med et pænt Ydre, gjorde hende et Engagementstilbud, og saa ved hemmelige Trylleformularer forvandlede hende til en stor Kunstnerinde. Da han kom hertil med »Hamel«, havde han en purung Dame, Frk. Hård, til at spille Ofelia; de, der har set hende, glemmer hende aldrig. En stor dansk Skuespillerinde, der endnu lever og som da stod paa Højden af sin Kunst, sagde til mig: »Der er meget at lære af Frk. Hård.« Aaret efter var det unge store Talent ikke mere blandt de levende. En anden Novice var Frk. Augusta Blomstedt, henrivende som Cyprienne i »Lad os skilles«, og man ansaa det for givet, at Lindberg havde betroet hende Regines Rolle i »Gengangere« — men nej, en tredje ung Dame debuterede i den Rolle, Frk. Rustan, og jeg betvivler, at der er set en saa glimrende Regine — i den Grad som Ibsen maa have tænkt sig hende — i alle de Riger og Lande, hvor »Gengangere« efterhaanden er blevet opført.

Ja — efterhaanden. Her hjemme var man, for at bruge et af Schandorphs Udtryk »ingen Hund efter« at opføre det. Hele Pressen med et Par Undtagelser overfaldt og haanede dette Mesterværk, som om det var et pornografisk Skrift. »Nationaltidende« mente, at det var utænkeligt, at Det kongelige Teater vilde spille dette Stykke, i saa Fald maatte da Fru Alving spilles f. Ex. af gamle Kammersanger Schram, Regine af Liebe (en gammel afdanket Sanger, der nu med

ringe Held anvendtes til gamle Hertuger og Konger i Shakespear'ske Stykker). Meningen var, at man selvfølgeligt ikke kunde lade Kvinder faa disse Rædsler at spille, og at Stykket nærmest egnede sig til et Mandfolkekarneval.

Henrik Ibsen, der havde faaet at vide, at Bogen solgtes daarligt, at den bevirkede, at Ibsens andre Bøger heller ikke gik godt, og at Bladene ligefrem modarbejdede Salget af hans Værker — som Straf for den Forbrydelse, der hed »Gengangere«, skrev saaledes i Brev til Forlæggeren, Fr. Hegel:

De kritiske voldsomheder og alt det vanvid, som skrives imod »Gengangere«, tager jeg med fuldstændig sindsro Lige overfor »Gengangere« vil der nok, og det ikke inden lang tid, komme forståelse ind i gemytterne hos de godtfolk hjemme. Men alle disse visnende, affældige figurer, som har kastet sig over denne digtning, således som sket er, vil engang få en knusende dom over sig selv i fremtidens litteraturhistorie. Man vil nok vide at opspore de anonyme krybskytter og stismænd, som har udsendt smudsprojektiler efter mig fra deres baghold i professor Goos' spækhøkeravis og lignende lokaliteter. Min bog ejer fremtiden for sig. Hine karle, som har brølet over den, har ikke engang forhold til deres egen levende samtid.

Det varede 23 Aar, inden Det kongelige Teater naaede saa vidt, som den unge August Lindberg, der, allerede inden 2 Aar efter Stykkets Udgivelse, før nogen anden Teatermand, vovede at spille Ibsens betydeligste Værk, og fik det spillet mesterligt for de tre Rollers Vedkommende; foruden Lindberg og Frk. Rustan var den unge Axelson aldeles fortrinlig som

Engstrand, Stykkets to andre Roller spillede overordentlig pænt. Og Lindberg gjorde os den Glæde og Ære at spille det her i Kjøbenhavn, og det skal han have Tak for, og det fik han ogsaa fra ti jublende udsolgte Huse, og bl. a. fejrede Studenter-samfundet ham og hans Selskab ved en storslaaet Fest; det var næsten som om Begivenheden havde opfrisket Skiltet med Byens gamle Navn: Nordens Athen.

Og hvad sagde saa Pressen til disse Forestillinger? Ja, man vil maaske nok tro, at »Berlingske Tidende«s Kritiker der før havde tordnet mod Stykket, nu skrev:

Ved det Lundbergske Selskabs Opførelse igaar Aftes af Henrik Ibsens »Gengangere« viste det sig tilfulde, hvorlidt dette Familiedrama egentlig egner sig til Fremstilling paa Scenen.

Men man vil sikkert tro, at det er noget, jeg spøgefuldt finder paa, naar jeg fortæller, at denne muntre Dramaturg motiverede sin Dom ved følgende 4 Smaabemærkninger:

1) »Gengangere« har ganske vist ogsaa, takket være Forfatterens store digteriske Evner, en egen fortryllende Magt. 2) »Gengangere« besidder for øvrigt i teknisk Henseende store Fortrin, som tildels bøder paa det pinlige Indhold. De enkelte Træk er fint beregnede. Handlingen gaar jævnt og konsekvent fremad, og Karakterne er for største Delen tegnede med Mesterhaand. 3) Dette Arbejde, saaledes som det opføres af det Lindbergske Selskab, er vel skikket til at trække Hus. 4) Stykket modtoges af det udsolgte Hus med det livligste og varmeste Bifald, og de Spillende fremkaldtes ikke mindre end o. s. v.

Ja, der blev sagt meget dumt og meget dybsindigt. Herman Bang, der for Resten strax og altid var en stor Beundrer af »Gengangere«, skrev: »Gengangere« er Mefisto med Fausts Kappeflig mellem sine Fingre« — det er igen saa dybt, at jeg ikke endnu, efter 48 Aars Forløb, er naaet helt ned til Bunden.

Allerede første Gang, jeg traf Lindberg i Malmø — en Ugestid før han skulde slaa det store Slag i Kjøbenhavn med »Hamlet« — kom jeg til at synes om denne mærkelige Mand, og efterhaanden udviklede vort Bekendtskab sig til et nært Venskab. Snart kom han flyvende hertil med et mærkeligt Stykke, der blev godt spillet, og snart drog en Skare Danske over Sundet for at se ham i Sverige, og naar jeg tænker paa disse Møder, maa jeg altid samtidigt tænke paa et Stykke af Værdi, som han havde forelsket sig i, sat i Scene og spillet, jeg saa ham spille »Kærlighedens Komædie« i Göteborg, 30 Aar før vort kgl. Teater kendte Stykket, mange andre af Ibsen og af Shakespeare, der slet ikke findes i vort kgl. Teaters Arkiv, af Gunnar Heiberg o. fl., og det var altid Fest at se ham og være sammen med ham. I 1887 og 88 var han ansat som Regissør og Instruktør her ved Dagmartheateret, han var da blevet gift med den smukke »Cyprienne«, Augusta Blomstedt, og mange hyggelige Dage og muntre Aftener tilbragte vi to Familjer hos hinanden. De to Lindbergere pyntede godt paa et Selskab, alle vilde gerne være sammen med dem og ikke mindst hygge-

ligt var det, naar vi to Mandfolk sad og drøftede vore Kæpheste, som vi jo red hver paa sin Maade, mens de to Damer sad ved Symaskinen og forfærdigede Tøj til to Børn, der ventedes — ja, én i hver Familje — de to Børn er nu forlængst voxet fra det Tøj, der blev syet; den lille svenske Pige, der kom, er nu Hjalmar Bergmans Enke, den danske vores Inger.

Lindberg vidste saa meget, kendte saa mange Stykker — Guderne maa vide, hvorledes han, der egentlig altid flakkede uroligt om, fik Tid til al den Læsning. Og han udtrykte ikke sine Meninger som andre Mennesker, jeg vil ikke sige at han »spillede Komædie« eller var som Svenskerne siger »tillgjort«: affekteret, ingenlunde, men han var saa dybt poetisk, at hans Ytringer lød som Vers eller Sang, men ikke mere end at det kun var smukt, som nu i hans sidste Brev til mig, da han sikkert følte Døden nær: »Det förefaller mig så höjtidligt att lefva, att jag tycker hvar morgen borde prisas med sång« ... Han kunde afgive en Dom i Lapidarstil, saa træffende, at man aldrig glemmer det: Da Strindbergs »Frk. Julie«, der var forbudt af Censuren, blev spillet i Studentersamfundets lavloftede Stuer i Badstuestræde, af en ung Skuespiller Schiwe og Strindbergs første Hustru, født v. Essen, og jeg spurgte Lindberg, hvad han syntes om Forestillingen, kom Svaret fuldtonende som en Replik i et Dumas'sk Konversationsstykke: »Jag tycker, att Strindbergs stycke är för nytt och hans hustru för gammal.«

Eller hans Telegram til Vilhelm Herolds 50 Aars Dag, da han havde trukket sig tilbage fra Operaen: »Lycklig den tenor, som behåller sista versen för sig själf!« Jeg traf Lindberg sidste Gang en Nat 1902 paa Haglunds Hotel i Göteborg, og skønt det havde været en meget begivenhedsrig Dag for mig, begyndte vi at snakke og gjorde Ordene i Folkesangen:

Hej hop min lilla sockertopp,
Vi ska' dansa til solen rinner op —

til vore, blot satte vi *tala* i Stedet for *dansa* — og siden saas vi aldrig mere.

Fru Augusta Lindberg saa jeg for et Aars Tid siden i Stockholm hos deres Søn, den udmærkede Teater- og Radiomand, Dr. Per Lindberg og hans udmærkede Frue ved en Fest, hvor jeg meget uværdigt var gjort til en Slags Æresgæst; ja, jeg gensaa altsaa efter en Menneskealders Forløb en af Skønhederne fra min Ungdom. Det er altid farligt, man skal være stærk for at vove det — ja, jeg beder hele Kvindekønnet om Undskyldning, men det er farligt — ogsaa her gav det et Choc i mig lige strax, men efter at vi havde set lidt paa hinanden og sikkert begge tænkt: »Ak, hvor forandret,« varede det ikke saa længe før vi begge for fuldt Alvor var lige ved at sige: »De har jo egentlig ikke forandret Dem.« Hvor flyver Aarene hen? Der sad vi to unge Mennesker lystige og glade som den Aften, da jeg sad med hende og Lindberg i en Mellemakt paa Casinos Scene og drak lidt af Champag-

nen fra 2den Akt af »Låtom oss skiljas«, da Lindberg pludselig sprang op og rev hende og mig ud fra Scenen. En Maskinmand havde misforstaaet et Signal og havde givet sig til at trække Tæppet op. Mange har takket Lindberg for at have faaet Lov til at debutere, jeg er ham evigt taknemmelig for at jeg den Aften ikke kom til det; saa nær ved det har jeg aldrig været.

Studenterjubilæer.

Nej, hvor saa vi alle gamle ud, da vi i Efteraaret 1894 samledes paa Skydebanen for at fejre vort Kvartaarhundredes Jubilæum som Studenter, nogle var skaldede, mange graanede og ikke saa faa tyk-mavede og behængte med Ordner, dog endnu ikke saa talrige, at de gik helt ned til den tykke Mavse — — — og hvor unge blev vi ikke i Aftenens Løb. Det var, som om Forfatteren til nedenstaaende Sang havde forudset denne Forvandling.

Er det virkelig jer?

Mel.: Du er rig, Du er dejlig, o Syd.

Nej men hør: Er det virkelig jer,
 Der var unge og glade og Russer?
 Ogsaa han dér, som sidder og nusser,
 Ogsaa Du? Nej hvor tyk Du dog er!
 Var det Dig, der var spænstig og svej,
 Var det Dig med de flagrende Lokker,
 Med en Stemme saa blød? Det er Pokker,
 Bild mig blot ikke ind, det var Dig!

Nej, men vent — lad mig se — jo det Smil
 Og det Blink, som Du har dér i Øjet,
 Det er Dig! Jeg bli'er ganske fornøjet,
 Tænk: jeg kendte Dig ej i Profil!
 Gud, hvor kunde jeg glemme en Ven?
 Ja, nu ser jeg — ja vel, naar Du knejser,
 Det var Sjøv, vi to gamle Stabejser
 Skulde træffe hinanden igen.

Kan Du huske, da vi to drak Dus,
 Kan Du huske? — Nej hør: vi maa drikke
 Ja, for Afholdsmand er Du vel ikke?
 Nej, det var Du da ikke som Rus.
 Kan Du huske — hvad hed hun — det Pus?
 Hun var sød, hun — naa, naa Gudbevares,
 Der er ingen Ting, som skal forsvares —
 Er Du gift? — Naa! — Men *da* var Du Rus.

Hør: er det ikke underligt, Du:
 Da I kom, saa I ud som Filistre,
 Ja en Del ligned nærmest Ministre,
 Men det ligner I slet ikke nu.
 Nej, saa kækt alle Hjærterne slaar,
 Og saa ungdomsfriskt Kinderne blusser,
 At jeg synes, vi alle er Russer,
 Og at vi gik i Skole igaar.

Det med Alder tror jeg ikke paa!
 Er man ung — kan man ej blive gammel,
 Er man frisk — kan man ej blive vammell,
 Er man hvid — kan man ej blive graa.
 Til det gamle har jeg ej Fidus,
 Det er godt til et støvet Musæum —
 Man er ung, naar man har Jubilæum,
 Hvis det er Jubilæum som Rus.

Sganarel.

Og hvor var vi unge, da vi 1919 mødtes til 50=Aars=Festen! Jeg husker, at mine Døtre spurgte mig om, hvorfor vi havde sat Middagen til Klokken 5¹/₂. »Aa,« svarede jeg, »det er for de gamle Fyres Skyld, de er vel vant til at komme tidligt hjem og i Seng;« et Svar, der blev modtaget med en munter Latter. »Jamen Far, de er jo da ikke ældre end Du.« — »Næ — det er jo ogsaa sandt,« — — men 50=Aars=Jubilæum, det var dog en Post, og jeg var virkelig for en Gangs Skyld gaaet i Vandet paa den gamle Overtro, jeg altid havde bekæmpet, at der var noget, der hed Alder. Selv havde jeg aldrig følt noget i den Retning, og nu, da jeg kun mangler nogle Maaneder i de 80, er jeg ikke blevet mere overtroisk i saa Henseende, næ, man fødes med en vis Alder, og den beholder man; jeg var 19, da jeg blev født.

Der var to, som havde sendt Afbud til 50=Aars=Festen — fordi de led af denne Alder=Overtro, Dr. Gilbert Jespersen og Dr. Kristian Carøe; jeg fik dem dog begge overtalt til at komme alligevel, og da jeg henad Morgenstunden gik hjem, sad Jespersen ung og spænstig og fortalte om sit Ophold paa Java, og fra Carøe fik jeg Dagen efter et Brev, hvori han takkede mig, fordi jeg havde overtalt ham til at gaa med, han kunde ikke huske at have moret sig saa dejligt i mange Aar.

Hvor var vi dog faa til 60=Aars=Jubilæet i 1929, saa faa, at vi opgav at feste — »skønt med et Suk«.

Jeg elsker nu disse »Pust ved en Milepæl«, de giver Lyst og Kræfter paa Vejen til den næste. Selv

har jeg — maaske lidt rigeligt — festligholdt de runde Aar, sidste Gang, da jeg blev 70, og en Skare Venner og Medarbejdere med den uovertræffelige Festarrangør Ernst Bojesen i Spidsen havde præsteret det utrolige, fra Vilhelm Herold, der, som Apollo siddende paa Pegasus — Byens største, hvide Bryggerhest med et Par Kæmpevinger af malet Pap — fremsagde Prologen, og til min femaarige Dattersøn, der kom kørende i Tivolis Lilleput-Guldkaret, mens der til Drengens Rædsel afbrændtes et Fyrværkeri. Mit eget Bidrag var kun Beværtningen og et nyt Bind — trykt som Manuskriptet for Venner — af »Sganarels Gamle Viser«, med én ny Vise i Dagens Anledning, kaldet »Af Sganarels Memoirer«, en første, betydeligt mere kortfattet, Udgave af denne Bog.

Men intet Jubilæum synes jeg kan i Friskhed sammenlignes med et, hvor alle Deltagerne er i samme Alder som Studenternes eller Polyteknikerens — i den Egenskab har jeg ogsaa været med til tre overordentligt glade Fester — og disse sidste var næsten de livligste, vi var ikke alene jævnealdrende, men vi havde jo i en Aarrække studeret — eller moret os — Side om Side i samme Hus og med de samme Ting, og da vor hæderkronede Telefondirektør i et længere Foredrag, ledsaget af »Demonstrationer«, skildrede, hvorledes Dagen gik for os »Læredrenge i Danmarks Ingeniør-Fabrik«, jubelede vi alle i Kor som Drengene paa en Skoleskovtur. Men ogsaa ved det første Studenterjubilæum, hvor jeg saa godt som ingen kendte, da jeg kom,

men mange, mange, da jeg gik, slog vi ud med Bagbenene som unge Foler. Jeg husker bl. a., at jeg traf Forfatteren K. G. Brønsted, og da vi efter den muntre Middag var kommet i glimrende Humør, sagde han: »Jeg havde aldrig tænkt mig, at De var saa rar, jeg har nemlig en Gang set mig lynende gal paa Dem. Det var efter en Studentersangforeningskoncert paa Bornholm, hvor De ved Soupéen slugte en stor Postej i én Mundfuld; det kom jo ikke mig ved, men det misklædte Dem nederdrægtigt.« »Ja, der kan man se,« svarede jeg leende, »men naar jeg nu siger Dem, at jeg aldrig har været paa Bornholm, hvad jeg ganske vist ikke kan bevise, og at jeg aldrig har været Medlem af nogen Sangforening, hvad jeg kan bevise ved at lade Dem høre mig synge blot to Verslinjer — vil De saa ikke betragte det som en formildende Omstændighed?« »Jo, ubetinget,« svarede han, »men De skulde nu alligevel have taget Postejen i mindre Bidder,« og saa var vi i vor glade Stemning inde paa det, som Goldschmidt kalder: »en saa komisk Scene, som det er muligt mellem Mennesker med nogen Aand, der griber en Lejlighed til at bade sig i Vrøvl«; er man først begyndt, saa voxer Humøret, jo mere Vrøvl man putter ind, og da vi havde bænket os ved PUNCHESOLDet, rejste jeg mig og sagde, at jeg ved denne højtidelige Lejlighed følte en uovervindelig Trang til at udbringe en Skaal. »Genstanden er en dansk Forfatter, af hvem jeg aldrig har læst en eneste Linje, ja, jeg tror ikke engang, jeg har set nogen af hans Bøger i et Boghandlervindue, der-

for kan jeg roligt udtale, at han uden Sammenligning er den største Digter fra vort Studenterhold, det er K. G. Brøndsted. Han level!« Heldigvis var Forsamlingen modtagelig for en kaad Spøg og raabte et nifoldigt Hurra for Brøndsted, der var fuldstændig med paa Spøgen — men saa rejste der sig en Mand, ligbleg og rystende af Bevægelse og sagde i harmdirrende Tone, at han maatte nedlægge en alvorlig og bestemt Protest mod min Udnævnelse af Brøndsted til den største Digter blandt Studenterne fra 69 — — av, av, det var en Mand, der mente, at han var det, men det sagde han nu ikke, derimod — »naar vi kan glæde os over at eje Digtere som« — og saa nævnte han et Par af de verdensberømte fra 69, »som jo er saa langt betydeligere.« Et Par glade Jubilarer forsøgte at forklare den store Skjald, at min Tale var en Karnevalslystighed og ikke Alvor, men det var spildte Ord paa Balle-Lars, og den kære Digter forlod harmfnysende Soldet, der dog holdt Humøret oppe uden ham. Men jeg havde faaet en Fjende for Livet ved min »forbandede Kæft« — dog nej, 25 Aar efter kom han hen til mig efter Festmiddagen og udbad sig Æren af at drikke Dus med mig, med den Motivering, at han fandt mine Viser langt bedre end sine egne. Og saa drak vi Dus, uden at jeg dog sagde de Ord af min Onkel Pontus, som er citeret Side 128 og som udtrykte mit Hjertes, vel ikke alt for overdrevet storsnude, Mening.

Melbye havde altid paastaet, at medens vore Revyviser ofte levede saa længe, at man fik en inder-

lig Lyst til at dreje Halsen om paa dem, var der vist ingen af dem, der morede sig med Viserne i »Blæksprutten«, som læste dem eller sang dem om igen, naar Julen var forbi ved Paasketid. Jeg havde altid været af en anden Mening, det var mig derfor en stor Glæde ved disse Studenterjubilæer, at mange, ikke 5 eller 10, men mange flere ikke blot af dem, der »fra Provinsen kom og til Provinsen gik«, men ogsaa expatrierede Kjøbenhavnerne, der nu havde slaaet Rod i Provinsen, lod sig præsentere for mig, og næsten alle, som efter Aftale, fortalte, at det var en af deres bedste Fornøjelser, naar de kom sammen, at tage Blæksprutteviserne frem og synge dem om og om igen, Aar efter Aar. Saa kunde jeg strax lidt bedre forstaa, at omtrent det halve Oplag af dette specifikt Kjøbenhavn med K'ske Bløddyr blev solgt uden for Hovedstaden. Og det var alle Slags Folk: Sagførere i Odense, Læger paa Vestkysten, Direktører i Aarhus og Præster fra hele Landet. Ja, Præster — de maa næsten have deres eget Kapitel.

Præster.

Allerede ved vort første Studenterjubilæum følte jeg, at jeg vistnok maatte være i Besiddelse af en Egenskab, jeg ikke forud havde anet og som jeg spøgende vil kalde for: »Præstetække«; da jeg en frisk Septembermorgen gik hjem fra det andet Jubilæum med en Biskop under Armen, flankeret af en Præst paa hver Side, betragtede jeg det som en Kendsgær-

ning; og det kunde ikke — i al Fald ikke alene — være en iboende Trang hos de gode Hyrder til at lære et fortabt Faars Tanker nærmere at kende. Jeg har nemlig skrevet om mange forskellige Ting, men aldrig om Kirke og Religion, ikke fordi jeg har manglet Lyst — tværtimod — men fordi jeg vidste, at min, om jeg saa maa sige: »antinazistiske« Oprindelse, vilde gøre det altfor let at imødegaa mig, det ene Ord »Jøde« vilde være nok til at bevise, at jeg maatte have Uret. Selv et Geni som Georg Brandes blev jo mødt med dette saa smukt og rigtigt overbevisende Argument.

Efter Jubilæet i 1894 fik jeg bl. a. fra en af Deltagerne, en meget anset Præst af den yderliggaaende indremissionske Retning, et Brev, der sluttede saaledes:

Maa jeg tilføje en Tak for Deres Kammeratlighed i Tirsdags — det var en fornøjelig Aften, og Deres Sang var ypperlig; den har jeg nynnet paa adskillige Gange i sidste Uge.

I 1894 var jeg den eneste Repræsentant for det v. Westenske Institut; i 1919 var der ogsaa en Præst, der havde været min Klassekammerat det sidste Aar i Skolen, og som jeg ikke havde set siden. Han gik tilsyneladende forlegen omkring og lignede den H. C. Andersen'ske Stork, som Matrosdrengen havde sat ind i Hønsehuset. »Sikken en, sagde alle Hønsene. Og den kalkunske Hane pustede sig op, saa tyk den kunde.«

Jeg havde ondt af Manden, gik hen til ham og vi kom da i en længere Samtale, betydeligt længere end

alle de tilsammen, som vi havde ført i Skoletiden. Da jeg var gaaet fra ham, kom den omtalte Bisp hen til mig, omgivet af flere Præster; Bispen paastod, at vi var gamle Venner, vi havde spillet L'hombre sammen for et halvt Aarhundrede siden, og præsenterede de andre Prælater for mig. De vilde mig noget, de vilde udøse deres Hjerter: Vidste jeg, at den Mand, jeg havde vist mig venlig imod, var en Præst, der paa Grund af Ægteskabsbrud var blevet »dømt fra Kappe og Krave«, skilt fra sin Hustru og afskediget uden Pension? Jeg maatte tilstaa, at det vidste jeg ikke, men jeg kendte Udtrykket »dømmer ikke«, som jeg turde gaa ud fra ogsaa var de Herrer bekendt. Ja, de vilde slet ikke dømme — det havde jo for Resten ogsaa Provsteretten, eller hvad det nu hedder, besørget — nej, de vilde blot udtale deres Harme over, at en saadan Person havde den Dristighed at vise sig her og klistre sig op ad mig; jeg var altfor god til at tale med ham. Det var helt rørende og, som sagt, de dannede en Sauvegarde omkring mig, da jeg gik hjem, som om de var bange for, at den banlyste Præst skulde føre mig ud paa de onde Veje.

Det tiltaler mig ikke, naar Mennesker, enten de nu er Præster eller ikke, altfor tydeligt siger: »Jeg takker Dig, Gud! at jeg ikke er som denne o. s. v.« (Lukas 18, 11).

Blandt mine mange Breve finder jeg et fra Sognepræsten i Harboøre, Anton M. Jensen, ogsaa han var Genstand for Harme fra de andre Præster oppe paa den barske Kyst, Præster, der mente, at Forkyndel-

sen af Helvedsstraffe var det bedste for Befolkningen. Jensen, der vel var en Slags Rationalist, delte ikke deres Meninger og troede for Exempel, at et Bibliothek med gode Bøger var et sundere Opdrægs-middel — men dette ansaas af de andre for at være et Djævelens Værktøj, som de forbandede. Da slog en Nat Lynet ned i Bibliotheket, alle Bøgerne brændte, og de haarde Præster prædikede, at det var Himlens Straf. Det var ogsaa Lukas 18, 11 om igen, og det harmede mig og andre, og vi fik samlet et nyt Bibliothek. Jeg havde mange Bøger, der kunde gøre mere Nytte paa Vestkysten end i min Kælder, og gennem mit Bekendtskab til de fleste af vore Forlæggere fik jeg samlet en ikke ganske ringe Bogsamling, som jeg sendte ham og fik en varm Tak for:

Herved beder jeg Dem modtage min bedste Tak for den af Dem skænkede og foranledigede Gave til Harbøres Folkebibliothek. Jeg havde ikke ventet en saa fyrstelig Gave fra nogen Kant, men jeg ser nu, at Holberg har Ret i, at »naar Fogden og Lieutenanten ville stikke Hovederne sammen, ere slige Ting ikke umulige«. Tillad mig at ansøge Dem om at bringe min Tak videre.

Det var jo meget muntert og godt, men saa fik Pastor Jensen det Indfald at holde et Foredrag i Studenterforeningen for at klargøre sit Forhold til Kirken og de andre Vestkystpræster. Hensigten var god nok, men ak, Foredraget var vel nok det sletteste jeg har hørt, selv med Hr. Skov-Lund's Foredrag for mange Aar siden *in mente* (Svundne Dage, Side 208), og en Skare sorte Klerke marcherede op og

knuste, nedsablede, ja næsten stenede den stakkels Rationalist. Jeg havde gerne lagt et godt Ord ind for Manden, men var af ovenomtalte Grund udelukket fra det; da rejste en brav Mand sig op og tog Ordet, han var ikke enig med Foredragsholderen, men talte saa venligt om ham og hans gode Vilje og saa dæmpende paa de vrede Harmens Præster, at Pastor Jensen var lige ved at kunne »trække sig tilbage i nogenlunde god Orden«. Det var Henrik Scharling. Jeg kendte ham ikke, men kunde ikke modstaa min Trang til at trykke hans Haand og sige ham Tak; han vidste godt, at jeg ikke hørte til samme Folkekirke som han, men vi fandt hinanden i Medlidenhed, og saa var vi jo ogsaa begge i al Beskedenhed Tjenere i Apollos lille lyse Tempel. Jeg har aldrig set ham siden, men i 1921 traf jeg hans Datter i Rom og sagde: »Deres Far har i min Ungdom glædet mig med »Ved Nytaarstid i Nøddebo Præstegaard«, den har jeg nu saa godt som glemmt, men han har en Gang glædet mig ved at vise sig som en god Mand mod en maaske vildfarende Kollega, og det glemmer jeg aldrig« — og jeg tror, at Henrik Scharlings Datter var meget fornøjet med disse Ord: *in memoriam*.

Den, jeg kom til at holde mest af af alle »de gamle Kammerater«, som jeg saa første Gang ved Jubilæet i 1894, var saamænd en Sognepræst fra Vejlekanten, Hagemann, en frisk og opvakt hustruisk Præst »i ny og gennemset Udgave«, en rar Mand, et fornøjeligt og godt Menneske.

Der opstod den Aften et Venskab mellem os — og

det fortsattes i en Brevvexling gennem mange Aar, indtil han temmelig pludselig afgik ved Døden; vi passede udmærket godt til hinanden, og et Brev, han sendte mig kort efter Festen, giver — NB fra hans Synspunkt — forekommer det mig baade et saa godt Billede af ham og af den »Hovedperson« i denne Bog, som paastaar at have Præstetække, at jeg mener — trods de altfor pæne Ord — med en vis Ret at kunne aftrykke det.

Hr. Axel Henriques.

Efter at jeg først nu er kommen hjem fra min Kjøbenhavnshavnsrejse og igen sidder ved mit Skrivebord, bliver jeg pludselig betaget af en Lyst til at sende Dem et Par Ord. Ja, jeg ved knap rigtigt selv, hvad jeg vil Dem, men jeg tror, at jeg bedst kan finde det rette Udtryk ved at sige: jeg vil bare sige Dem Tak for sidst! Og ved »sidst« tænker jeg selvfølgelig paa Jubilæet den 25. Det kan jo gærne være, at for Dem, som derinde paa »Asfalten« lever hurtigere end vi *rustici* herude paa Landet, er den 25. noget, der for længe siden er skyllet bort af Tidens Vover og malet ned i Døgnets Malstrøm, saa at det allerede ligger saa langt ude i Horizonten, at det knap kan øjnes mere; men saaledes er det ikke for en ældre rusticeret Akademiker som jeg (jeg vil med klædelig Beskedenhed anvende paa mig, hvad Chr. VI sagde om Wadskiær: wenn so ein Genie auf'm Lande kommt, so verrustet es!) — i en Præstegaard paa Landet, hvor Forholdene medfører, at man lever temmeligt nær op ad sine drøvtykkende Medskabninger, indser man efterhaanden det i mange Henseender formaalstjenlige i undertiden at tage Sagen op til fornyet Behandling. Og som jeg da saaledes sidder her og rent ud sagt tygger lidt Drøv paa den 25de, saa er De ubetinget en af de Skikkelser, der tegne sig skarpest for mit Øje. Det er ikke, fordi jeg kan huske Dem fra Rusaaret, det

kan jeg ikke, det er kun fordi det i det hele taget morede mig at træffe Dem den 25de. Og hvad var det saa, der drog mig til Dem? Jeg ved det sandelig ikke rigtigt, ti det var egentlig ikke nogen Enkelthed, det var snarere Apparitionen som Helhed, der var noget ved Dem, som jeg — for at tale københavnsk Maal — syntes voldsomt godt om. Det var ikke alene Deres pæne Person med det for nøjelige Ansigt — jeg antager ikke, at Sganarel mere kan blive rød — kan De? Naa, ja, lad saa Personen være, men den var virkelig for mig ganske tiltalende — det var heller ikke alene Deres fortrinlige Vise, absolut den bedste af dem alle — det var heller ikke alene Deres morsomme Taler, for den Sags Skyld ogsaa de bedste, der blev holdt — heller ikke alene Deres elskværdige — jeg tror jeg vil kalde det godmodige — Maade, hvorpaa De besvarede X's lidet appetitlige Overfald ved Soldet, det var ikke nogen af disse og mange andre Enkeltheder alene, men jeg tror, at det var det, at jeg ved Dem fik et Indtryk af, at det var noget mere end en flot Vending, naar De i Visen sang: »man er ung, naar man har Jubilæum, hvis det er Jubilæum som Rus«. Ja for det gør saa godt at møde lidt Ungdom i Livet, naar man som vi er kommet i den Alder, hvor Ungdomstiden saa let af sig selv bliver til lutter Minder om, hvad der *har* været. Og mon Brøndsted havde saa megen Uret, naar han var i Færd med at kalde os »en Flok Filistre«? Naar jeg skal være ganske ærlig, tror jeg det ikke. Men naar jeg nu sidder her og tygger Drøv paa Festens Oplevelser, saa synes jeg, at det, der gjorde, at man morede sig saa godt, var det stærke Indtryk man fik af, at man jo virkelig var meget yngre, end man selv egentlig troede. Vil De vide, hvad jeg mener om Festen? Gider De høre det? for saa vil jeg blot fortælle, at der udenfor min Dør, dør, hvor jeg boede i København, hængte (undskyld hængte for hang er Jydsk!) et stort Ur, som de første Morgener, da jeg var dør i Byen, slog sine Time-slag saa utaaleligt irriterende langsomt, at man blev helt nervøs af at prøve paa at tælle, om Timen var kommen til

til at staa op. 1 — 2 — 3 — o. s. v. slog det, og inden det blev færdigt, var man for længe siden i Vilderede med Tallet af bare Langsomhed. Den sidste Morgen, jeg var derinde, var Uret blevet trukket op, og til min Forbauselse hørte jeg det slaa saa hurtigt, at man knap kunde følge med. Jeg tror det gaar mig som Uret, jeg er blevet trukket op ved Samværet — skønt det var kort — med saa stort et Stykke af Ungdomstiden, som gamle Kammerater repræsenterer. Jeg synes, nu kan jeg lidt igen. Og derfor er det, jeg fik Lyst til at sige til Dem: Tak for sidst! for De har en Andel deri. Der er sikkert overmaade mange Ting, som vi er fortvivlet uenige om, og som skiller os ad, De er født Jøde, jeg er Kristen, De er Fritænkter, jeg er Præst — De er Revyforfatter, De er »Sganarel« og har vel, som De sagde, mange andre værre Synder paa Samvittigheden, og jeg er velærværdig kongelig Embedsmand o. s. v., det kan alt sammen gjerne være, men det springer jeg over, jeg spørger kun: vil De tage imod et venskabeligt Haandtryk »med et Tak for sidst«, saa følger det hermed. Gider De det ikke — naa ja, saa har en Bogtrykker sikkert en stor Papirkurv.

Vinding Præstegaard ved Vejle, 29. September 1894.

Deres

Hagemann.

Det sidste Brev, jeg har fra Hagemann er fra 1906, antageligt er han død kort efter, og naar jeg nu tænker paa, at i de 12 Aar, siden vi første — og eneste Gang — saas, havde jeg været paa mange Rejser i Norge, Sverige, Tyskland, Frankrig og Italien, saa maa jeg tænke: hvor vi dog disponerer underligt over vor Tid, hvorfor fik jeg aldrig et Øjeblik til at svippe over ad Vejlekanten — eller blot til Slagelse, hvor Hagemann senere levede i St. Peders

Præstegaard, vi vilde have moret os storartet sammen, jeg med mit »Præstetække«, han med sit »Revyforfattertække« — jeg maa endnu have Lov til at citere et Par Linjer, han skrev, da jeg havde sendt ham nogle af mine »Gamle Viser«, trykt som Manuskript for Venner:

Naar jeg læser dem ... glæder jeg mig ved, at en Mand i Deres Kreds vil agte en sølle Landsbypræst for saa meget værd, at De vil spendere saa meget paa ham. Og hvis De vil lade være med at blive krænket derover, saa vil jeg til Slutning sige, at naar saa engang Tiden kommer, da det gejstlige Jeriko bliver stormet og indtaget, og alle Præster skulle hænges, saa vil jeg stille Deres Visesamling i Vindueskarmen, for at den kan virke ligesom Rahabs røde Snor, til at man skaaner

Deres hengivne

Hagemann.

Vi kunde vist have skrevet en morsom Revy sammen!

Mathias Fenger.

Da jeg i Sommeren 1916 sammen med en yngre Ven rejste op til Medevi-Bad, læste vi i »Nationaltidende«, at Provst Fengers Hustru var blevet syg deroppe og at Provsten derfor forlængede sit Ophold dér foreløbig nogle Uger. »Han hænger sig strax paa os, skal Du se,« sagde jeg og fik til Svar følgende Spørgsmaal: »Hvorfor tror Du det?« Ja, det kunde jeg egentlig ikke svare paa, jeg kendte ikke Provsten, havde kun hørt ham tale ved nogle

Begravelser, men det stod aldeles klart for mig: ham slipper Du ikke for.

Ved 7¹/₂ Tiden om Aftenen kom vi kørende til Badet, og Klokken 8 spistes der til Aften. Da vi havde været et Øjeblik i Spisestuen, busede Provst Fenger lige paa os med disse Ord: »Jeg hører, at De er Danske, hvis jeg kan være Dem til nogen Nytte, skal det være mig kært.« Jeg svarede blot »Tak, men jeg er hjemmevant heroppe, jeg har været her flere Gange.« Dermed sluttede Samtalen, og under almindelige Forhold vilde den maaske aldrig være blevet fortsat. Men Provst Fenger havde nu slet ikke noget at gøre med noget, der var »almindeligt«. Hvorfor busede jeg ellers lige paa ham næste Morgen tidligt og sagde: »Jeg ved ikke, om jeg i Gaar Aftes svarede Dem uvenligt, det var ikke Meningen. For Resten er det jo ikke usandsynligt, at De aldeles ikke ønsker at gøre mit nærmere Bekendtskab, naar jeg siger Dem mit Navn og tilføjer, at jeg er »Blæksprutten«s Redaktør.« — »Blæksprutten,« sagde han smilende — »ja hvad den? Den har vist aldrig gjort mig noget; og om saa var, lidt paa Ho'det har man da godt af at faa engang imellem.« Saa trykkede vi hinandens Hænder og gik hver til sit Bad.

Samme Aften laa vi op ad en lille Klippeskrænt og saa ud over Vettern, der tog sig dejligt ud i Solnedgangsskæret — hvilket maaske var Anledning nok for Fenger til at berøre det guddommelige. Jeg husker ikke, hvad han sagde, men meget nøjagtigt mit Svar: »Kære Provst Fenger! Ser De, Religion

skal De nu ikke tale med mig om, paa det Omraade er jeg nemlig fuldstændig blank.« — »Hm,« sagde Provsten, som om det ikke kom ham helt uventet, men dog stolende paa, at Slaget endnu ingenlunde var tabt, »Hm! Men et Liv efter Døden maa De dog tro paa?« — »Næ, heller ikke det kan jeg tjene Dem med.« — »Hvad? Jamen saa vilde der jo ikke være Mening i det Hele.« — »Sig mig, kære Provst Fenger, er det mig eller er det Dem, der tror, at der er Mening i det Hele.« — »Naa — ja, ja, ja — naa — ja — om Religion, det ser jeg nok, kan det vist ikke nytte at tale med Dem.«

»Religionen« blev om end ikke just endelig opgivet, saa dog udsat indtil videre, og det gjorde ikke noget, der var saamænd andet Stof nok at tale om. Fenger var jo en sjælden morsom og livlig Mand, endogsaa min Kæphest, Teateret, kunde vi saa dejligt ride sammen, han var endnu mere fuld af Historier end jeg — og jeg kan godt sige, at vi i de tre Uger, vi var sammen, morede os storartet med hinanden. Fru Fenger var stadig syg, og nogen Opmærksomhed maa min Rejsefælle og jeg vel have vist hende, siden Fenger ved Afrejsen kom ind i vort lille Hus for at sige Farvel og takke os for udvist Venlighed mod hende, ligesom Fruen havde takket os, fordi vi havde »været saa meget for hendes Mand.« Gud, hvor det var lidt at takke for; men nu kommer det interessanteste: Fruen og Sygeplejersken var allerede i Automobilen, da Fenger stillede sig op i Døren i mit Værelse og begyndte saaledes: »Den, De hader — — —« Skønt det var

fuldstændigt umotiveret, var jeg dog strax klar paa, at nu optoges Samtalen fra den første Aften, og jeg næsten raabte: »Mener De Jesus?« og da jeg saa paa Fengers Ansigt, at jeg havde opfattet hans Ord rigtigt, fortsatte jeg: »Hvorfor skulde jeg dog hade Jesus? Den Tanke er da aldrig nogensinde faldet mig ind; jeg tror blot ikke, at han var Gud.« — »Naa ja, ja — ja han har sagt,« og saa fortalte han noget om Jesus; hvad det var, husker jeg ikke nu, men jeg ser saa tydeligt for mig Fengers rare Ansigt, der straaledede af Glæde over at kunne bruge sin Herre og Mesters Ord til, rentud sagt, at nedbede Himlens Velsignelse over to Mennesker, hvoraf i al Fald den ene jo vitterligt var en ganske uheldbredelig Hedning. Det hele var baade til at smile og til at tøre en Taare af Øjet over, kort sagt: henrivende. Og dermed sluttede Samværet i Medevi; Automobilen med den syge Frue, der kørte bort for at dø i sit Hjem, forsvandt for vore Blikke; skulde Provsten og jeg nogensinde ses igen?

Hvormange Rejse-Bekendtskaber, der synes Indledning til fortsat Venskab, har man ikke gjort, uden at det er blevet til mere? Har ikke alle vi, der har været lidt rundt i Verden, et helt lille Bibliothek af saadanne »Bøger«, der begynder saa morsomt, men hvoraf alle de sidste Blade er revet ud og borte. Og saa kan man næsten altid huske disse første Blade, medens de »Bøger«, vi har læst ud, ofte, meget ofte, er fuldstændigt glemte. Er det nu f. Ex. ikke latterligt, at jeg husker fra første Gang, jeg som knap 20aarig var i Stockholm, at en Mand en Aften hav-

de siddet sammen med os — en jævnaldrende Student og mig — og indbudt os til Kapsejladts næste Dag. Vi mødtes paa Skibet, saa saa' vi ikke mere til Manden, der aabenbart var meget optaget af Kapsejlingen, der ligesom Væddeløb aldrig har haft nogen Interesse for mig; jeg kan i saa Henseende ganske slutte mig til Shahen af Persien, der i min Ungdom besøgte Kjøbenhavn og som frabad sig at se Væddeløbene ved Eremitagen: han vidste, som bekendt, at én Hest maatte komme først, og hvilken det blev, var ham saa rasende ligegyldigt. Men hvad der ikke var mig ligegyldigt, var den Opdagelse, jeg gjorde den Dag i Stockholm, at det var paa et Slags Dommerskib eller saadan noget, vi var kommet, og at vi ikke kunde slippe derfra, før Elendigheden var forbi; men der var ikke noget at gøre, vi maatte forsøge at tage det med Ro, og det lykkedes virkelig, da jeg kom, saa og blev besejret af det sødeste lille lyshaarede Pigebarn, der var i samme Nødstilstand som jeg — hun vilde ogsaa helst i Land, og saa trøstede vi hinanden, vi to store Børn, andet var vi ikke, men inden Løbene var forbi, var vi knusforelskede i hinanden. Hvorfor husker jeg nu netop hende? Jeg har jo adskillige Gange været forelsket i et smukt Ansigt siden den Tid, og hende har jeg aldrig set siden? Jo, jeg ved godt hvorfor: Da jeg spurgte, hvad hun hed, opgav hun et meget jødisk klingende Navn, og da jeg sagde: »De kan da umuligt være Jødinde,« svarede hun. »Jo, det er jeg.«

Der er sagt og skrevet saa meget — især saa me-

get Vrøvl — om jødisk Begavelse (der findes et helt Arsenal deraf f. Ex. i Henri Nathansens, efter min Mening, taabelige Bog om Georg Brandes; men det tror jeg er rigtigt, at en Jøde som Regel ikke tager fejl af, om et Menneske, han ser og taler med, er af jødisk Slægt. Hun — Kapsejlersken mod sin Vilje — var den eneste, jeg i mit lange Liv har taget fejl af i saa Henseende. Da jeg i Dagens Løb — vi havde jo Tid til saa meget — flere Gange havde fortalt hende, at der ikke var Gnist af noget Jødisk ved hende, anvendte jeg en Gang Udtrykket: »Jeg kan nu alligevel ikke tro, at De er Jødeinde,« saa trak hun sine pæne smaa Skuldre op, slog ud med Armene, spillede Fingrene ud og raabte »Naal« Da brast jeg i Latter og sagde: »Jo, jo, nu tror jeg det, for der var hele det gamle Testamente i det Svar og den Bevægelse,« og saa lo vi begge. Ja, det er, som sagt, omtrent 60 Aar siden, og det var vel en af de første Gange, jeg optraadte i det gamle Stykke »Mødes og skilles«.

Skulde nu Bekendtskabet med Provst Fenger ogsaa — ligesom en Frakligningsfeuilleton — afbrydes paa det mest spændende Sted? Naturligvis havde mit Samvær med Provsten, da det blev bekendt, vakt megen Munterhed hos en Del af mine Venner, Københavnerne er jo nu engang Københavnerne, og Gudskelov for det! Der blev lavet mangan god Spøg derpaa. Hvad der blev sagt i Provstens Kreds — uden for hans Familie, hvor man ikke var ked af det nye Bekendtskab — det ved jeg ikke. Har det været paa Tale, skulde jeg nærmest tro, at det, at

den Holmens Provst og kongelige Konfessionarius havde fraterniseret med — rent ud sagt — Antikristen, havde vakt Bekymring for det, der kunde kaldes, som Selma Lagerlöfs smukke Bog: »Antikristens Mirakler«. Nu var der, tør jeg vel sige uden at gøre en Myg til en Elefant, i to Kredse en vis Nysgerrighed efter at se, om Bjørnson havde Ret i, at man kunde »ta en kat, sætte den i et bur sømmen med mus o. s. v., og de blir de bedste venner« (se: Glade Aar, Side 109). Efter Fru Fengers Død havde jeg skrevet til Provsten og faaet et hjerteligt Svar, men ellers havde jeg intet Skridt gjort for at forny Bekendtskabet, netop gaaende ud fra, at fordi vi var Venner i Buret (Badestedet), vidste ingen, hvorledes Forholdet vilde blive, naar Katten og Musen begge var sluppet ud; jeg vilde gerne forsøge, men holdt mig af Beskedenhed tilbage. Saa blev jeg en Dag kaldt op i Telefonen og hørte den Stemme, der ikke var til at tage fejl af: »Ja, det er Provst Fenger, Goddag, ja jeg vil blot spørge Dem, om De og Deres, mig ukendte. »Gemmerlinde«, — saaledes vedblev han at kalde min Kone, saa længe han levede, og jeg fik aldrig Mod til at spørge ham, om det var en Spøg eller en for ham naturlig Betegnelse for Hustru — »om De og Deres Gemmerlinde vil spise hos mig i Morgen Søndag, De faar kun Oxesteg og lidt andet?« Jeg vilde selvfølgelig gerne — Oxesteg! jo vist var Provsten og jeg enige i det væsentlige — og min Kone, der var nysgerrig efter at se den Mand, jeg havde snakket saa meget om, vilde ogsaa gerne, og denne første

Middag — nej, blot de første Ord, der blev vexlet mellem de to, var nok til at hun, ligesom jeg, kom til at elske Mathias Fenger. Og i de mange, men altfor faa, Aar siden da — Fenger var, da han døde i Juli 1930, ikke 80 og jeg ikke 79, og vi tænkte begge, at vi havde mange Aar tilgode sammen — har det altid været os en Fest at komme ud i Ny Toldbodgade 45 i det dejlige Hjem med den dejlige Vært; og min Kone og jeg, der ofte, naar vi har haft Gæster og de er gaaet, har sagt — ja, det vil jeg ingen Hemmelighed gøre af, skønt det maaske er dumt — »Her var vist rart,« vi sagde altid, naar Fenger havde været blandt Gæsterne, rent ud: Her var morsomt.

Naar Menneskene har naaet en vis Alder, holder de mest af at høre sig selv tale, nogle sætter Alderen tidligere, andre senere, Provst Fenger og jeg havde i al Fald naaet den for Snese af Aar siden. En Dag, da vi to sad alene i hans Dagligstue, kom jeg til at le og sagde: »Det er Synd, at der ikke er en tredje Person til Stede, der kunde opfatte denne Scene: Jeg vil gerne høre, hvad De siger, og De vist ogsaa, hvad jeg siger, men vi er begge saa ivrige efter at kramme alt det ud, vi har paa Sinde, at vi taler uafbrudt samtidigt — men vi morer os dejligt.« Og det gjorde vi altid. Var vi Gæst hos hinanden, udbragte den ene altid den andens Skaal og den anden svarede, og det var ikke alene af Trang til at tale, men ogsaa fordi vi gerne vilde hædre og hylde hinanden. En Dag, da jeg havde Fengers Svigerdatter til Bords og i Samtalens Løb

flere Gange hørte: »Har Redaktøren set«, »Hvad synes Redaktøren om« o. lign., spurgte jeg: »Er det mig, De kalder Redaktøren?« — »Ja,« svarede Fruen lidt forskrækket, »men De har maaske en finere Titel, saa undskyld!« — »Nej, nej,« raabte jeg, »jeg har slet ingen Titel og vil ingen have, undtagen Titelen De eller Du.« Her blev vi afbrudt af Provst Fenger, der rejste sig og holdt en Tale for mig, hvori han, med Mindet om vort første Samvær i Medevi, kaldte mig »den barmhjertige Samaritan«, og derpaa svarede jeg lige efter: »Ja, kære Provst Fenger, jeg har ganske vist lige nu sagt Deres Svi-gerdatter, at jeg ingen Titel ønsker, men den Titel: »den barmhjertige Samaritan«, den vil jeg ikke give Slip paa, selv om den er lige saa ufortjent som de fleste andre Titler, den frasiger jeg mig ikke. Tak for den.«

Vi kunde nu godt komme ind paa religiøse Emner. En Dag ytrede jeg: »Hvis jeg var Vorherre, vilde jeg lade alle uden Undtagelse komme ind i Himmerige,« hvortil Provsten hurtigt svarede: »Nej, saamænd vilde De ikke nej. De med Deres dejlige Villa vilde vel nok have Dem frabedt, at alle mulige Bisser og Sjovere kom ind og satte sig ned dèr!« — »Ja, det er sandt,« svarede jeg, »men det er netop, fordi jeg ikke er Vorherre, men kun et Menneske.« Og dèr, synes jeg nu — uden at jeg dog mener at være sagkyndig i saa Henseende — at min Opfatelse var nærmere ved, hvad man kalder »kristelig«, end Holmens Provsts. En anden Gang, da vi sad ene — jeg gik af og til op i Ny Toldbodgade hen-

imod Modtagelsestidens Slutning og sad saa og vendte til min Tur kom til at blive indladt, og blev altid modtaget med et straalende Ansigt, og det var skam ikke alene, fordi Provsten vidste, at jeg da næppe kom for at »slaa ham for Penge« — en Dag altsaa sad vi to alene i »Kontoret« og snakkede, og jeg lod da den Ytring falde: »Det er nu alligevel en god Tid, vi lever i; kunde man for et halv Hundrede Aar siden blot have tænkt sig, at en troende Kristen, oven i Købet en Præst, og én, der er ganske immun for al Religion, kunde glæde sig over at sidde og udvexle Meninger — to saa forskellige Mennesker?« Og derpaa svarede den rare Mand: »Naa — næ — vi er slet ikke saa forskellige; jeg tror nu paa Gud og beder til ham, og det er jeg glad ved, og De — ja, De er et ærligt og et godt Menneske — næ, der er slet ikke saa stor Forskel paa os to.« Jeg kunde nu godt tænke mig, at nogle af Fengers Kollegaer vilde sige »Det passer ikke,« og det kan jeg gaa ind paa, hvis de blot tilføjede »os« — mig passede det. Mærkeligt nok har saa mange, baade af Fengers Venner og Folk, der slet ikke kendte ham personligt, spurgt mig: »Hvorledes tror De egentlig, at det staar til med Provst Fengers Tro,« og dertil mener jeg at kunne svare: udmærket. Som den ærlige og barnlige Mand, han var, har han sikkert aldrig et Øjeblik blot tænkt paa at tvivle om sin Barnetros Rigtighed, lige saa lidt som den Schweizergarde, der lod sig nedhugge til sidste Mand, blot et Øjeblik tvivlede om, at Maria Antoinette og Louis Capet var paa den rette Side, eller

de brave Væringere i Miklagard var i Tvivl om, at de østromerske Kejsere, om hvem de vidste saare lidt og af hvis Sprog de forstod endnu mindre, var vel værd at ofre Livet for, kun over Væringens Lig skulde det lykkes nogen at trænge ind i Kejserborngen. Fengers Tro var efter min Mening saa rodfæstet, at alt, hvad der hørte til den og Kirketjenesten, kunde besørages af det, man kalder Menneskenes »lille Hjerne«, den store brugte han til sin store humane Gerning og saa til at dyrke sin Kærlighed til Kunst. Det er engang sagt mig af én, der stod Fenger nær og elskede ham: »Han skulde aldrig have været Præst, men Museumsmand.« Det tror jeg nu ikke. Som Museumsmand vilde han ikke være blevet saa elsket, som han blev som Præst, og ved Siden af sin daglige Gerning vilde han ikke have haft den Glæde af Teologien, som denne brave Teolog nu havde af Syslen med det kønne Museum i Ny Toldbodgade. Provst Fenger sagde engang: »Vor Herre vidste nok, hvad han gjorde, da han gjorde Jøderne til sit udvalgte Folk.« Selvfølgelig. Men Vorherre vidste skam ogsaa nok, hvad han gjorde, da han gjorde Mathias Fenger til Holmens Provst og tillige gav ham den store Kærlighed til gamle Kobberstik, Malerier, Miniaturer, gamle Møbler og Mennesker; for de sidstes Vedkommende baade gamle og unge.

Han var ubetinget en meget klog Mand og et »godt Hoved«, men noget Forstandsmenneske var han ikke, i mangt og meget var han et stort Barn;

dumme og slette Mennesker kunde derfor bilde ham en Masse Løgn og Sludder ind, men han var altid villig til at gøre Afbigt, naar man viste ham, at han af den Grund havde gjort nogen Uret. Han var en saa udmærket Taler baade i »Alvor og Gammen«, at man har Lov til at fortælle, at han en enkelt Gang kunde bruge et Billede, der i det givne Tilfælde var mindre velovervejet, som da han i en Tale sagde til Bruden: »Men, det siger jeg Dig, Agate, Barnet i Dig maa Du ikke slippe, det maa Du beholde.«

Fenger selv beholdt Barnet i sig til det sidste, og det var ikke mindst det, der gav ham den store Charme for alle os, der kendte ham og holdt af ham.

Krak.

1897 traf vi i Sommerferien sammen med Udgiveren af Kjøbenhavns Vejviser, Stadskonduktør Krak og hans Søn, den unge Læge, Ove Krak. Denne var en ivrig Revyelsker, der skoggerlo, naar jeg blot aabnede Munden; det var i Revyernes Glanstid, da Frederik Jensen og Gerner lagde Glans over vore Viser. Bifald er jo rart, men det kan undertiden blive for voldsomt, og jeg søgte derfor af og til at komme ind paa alvorligere Ting, saaledes sagde jeg en Dag til ham: »Ja, Deres Fremtid er da sikret, Vejviseren er jo et meget rart lille Fideicomis.« — »Ak, nej,« lød hans lidt triste Svar, »naar Far engang er død, saa er den ikke længer.« — »Men hvorfor køber De saa ikke Vejviseren af ham

og opretter Fideicommis'et?« — »Ja, Tak, køber! Jeg har skam ingen Penge.« Jeg foreslog ham da følgende: »De og O. C. Olsen & Co. afkøber Deres Far Ejendomsretten til Vejviseren og sikrer ham for Livstid en Indtægt, saa stor som den højeste, han nogensinde har haft af den røde Bog — rundet af op efter; O. C. Olsen & Co. tager hele Risikoen.«

Min Plan lykkedes, jeg fik Ove Krak til at høre op med sin lidt irriterende Latter; han fik noget at tænke paa, jeg for Resten ogsaa.

Da vi kom til Kjøbenhavn talte de to Herrer Krak, Olsen og jeg om Tingene, der hurtigt kom i Orden, og jeg opnaaede samtidigt noget, jeg slet ikke havde taget med i Beregningen: jeg kom til at spille Whist med gamle Krak, Forfatteren af Bogen »Whist, Principperne og Reglerne for Firemandswhist«, og opnaaede derved for første og eneste Gang i mit Liv at spille en Whist, der svarede til sit Navn, der, som bekendt, betyder: Tys, stille! Krak var nemlig stokdøv, saa der var aldeles ingen Grund til at sige noget som helst.

Olsen og jeg fik nok at gøre, da vi skulde overtage det store Arbejde med Vejviserens Sætning og Trykning. Mærkeligt nok havde Ferslew og vi været de eneste Bogtrykkere i Danmark, der siden 1879 havde ejet de, for deres Tid fortræffelige, Kastenbeinske Sættemaskiner; nu besluttede vi at være de første, der købte Monoline Støbe-Sættemaskiner; vi fik én hertil, men den var endnu ikke god; den gik tilbage, og Masser af Gange var vi i Berlin, naar vi fik Telegram om, at nu var den nye Tids

Vidunder, som der stadig eksperimenteredes med, i Orden. Vi fik megen Fornøjelse af disse Hurtig-sættere, da de kom i Stand, indtil vi senere gik over til de endnu vidunderligere Linotypemaskiner; og vi havde ogsaa Fornøjelse af disse 1 à 2 Døgns Rejser til Berlin, hvorfra jeg bl. a. husker, at da vi første Gang kom ind i Maskinfabrikens Chefs Kontor, saa vi en kæmpestor Plakat med Ordene: *Times is money*. Her maa man nok fatte sig i Korthed — blev vi enige om; og det slog til, ti den elskværdige Chef viste sig at være det værste Sludrechatol, jeg endnu nogen Sinde har truffet — vi andre maatte meget rigtigt fatte os i Korthed, og ligefrem flygte fra ham, hvis vi vilde beholde lidt Tid til et lille Løb op paa Kaiser Friedrichs herlige Museum og til et Glas Øl eller snarere flere hos Pschorr. Om Aftenen saa vi altid noget morsomt i Teateret, f. Ex. gjorde jeg Bekendtskab med en lystig Farce »Hans Huckebein«, som jeg oversatte, og som under Navnene: »Styr-tende Uheld« og »Biografteateret« er gaaet Hundreder af Gange herhjemme, og sikkert har betalt mig mine Berlinerrejser.

Imidlertid havde Kraks og vor Sagfører faaet lavet en Kontrakt, efter hvilken vi skulde dele i et givet Forhold, hvad der blev tilovers, naar den gamle Ejer havde faaet den stipulerede Sum. Efter 5 Aars Forløb kunde Krak sige os op og beholde Forretningen alene imod at udbetale os en Sum i Forhold til de sidste 5 Aars Overskud. Det var jo udmærket. Det første Aar var der næsten 1000 Kr. til Deling, hvilket ikke var saa udmærket, men næste Aar var

det bedre, tredje Aar blev helt godt, men fjerde Aar gik det galt, da var Udbyttet nemlig ligefrem udmærket. — Man kan vel ikke forstaa, hvorfor det var galt. Da jeg havde udkastet Planen til et Samarbejde, var min Tanke, foruden den at faa min unge Beundrer til at holde op med at le, at sikre ham — og naturligvis ogsaa os — en pæn aarlig Indtægt. Havde jeg tænkt, at jeg derved muligvis kunde gøre Krak til Millionær, var jeg meget tilbage. Jeg ved, at den Slags tilgiver Millionæren aldrig.

Ganske vist var der langt til Millionen endnu, men klart nok var det, at den røde Bog var en Guldhøne, og Krak er virkelig ikke den eneste Medejer af en saadan, som sover daarligt om Natten ved Tanken om, at ikke alle Æggene er hans. Han kunde jo ganske vist blive af med de andre Æggespisere, men det kostede altsaa noget, og hvis det 5te Aar blev endnu mere udmærket, kunde det jo blive uhyggeligt. Han blev syg, virkelig syg, og Gud maa vide, hvorledes det var gaaet, hvis ikke en af hans Venner var kommet til mig og lagt hele Elendigheden klart for Dagen og bedt mig om at redde Manden, der var saa nervøs, at han ikke turde komme op og tale med mig. Ved List fik jeg fat i ham en Dag, da han gik til sit Kontor, der var i Bogtrykkeriets Hus, trak ham ind i mit Kontor, puffede ham ned i en magelig Stol og sagde: »Unge Mand fat Mod!« Men der var jo dette 5te Aar. Hvis nu Millionen blev naaet — det var ikke sandsynligt, men hvis altsaa — ja saa kunde den »Post« blive »en større Post«, og jeg turde jo ikke lade Manden dø i denne Stol, der ikke

— som enkelte i vor Tid — var elektrisk indrettet dertil; derfor foreslog jeg ham, at vi skulde regne det 5te Aar lig med det 4de, selv om det blev bedre, at Løsesummen kunde blive staaende, til han ad Aare fik Lyst til at betale den, og at vi skulde nøjes med en saa hæderlig Rente som 4 pCt. Da kom der en Afglans af Revyviser-Smilet over den prøvede Mands Ansigt, og jeg følte, at jeg havde reddet et Menne-skeliv — desværre var det før Carnegies Legat var stiftet.

Nu vil maaske en eller anden sige, at hans Optræden ikke var videre bedaarende, særligt da han senere omtalte, at jeg burde have foræret ham endnu mere. Men man skal ikke dømme. Hvad havde De selv gjort, hvis De havde haft en Part i en Guld-høne? Havde jeg ikke selv gjort det samme? Jeg tror det ikke, men hvem ved? Men ét ved jeg: Jeg havde i hans Sted ikke strøget det Friexemplar af Vejviseren, som han plejede at sende mig.

Næ, for det synes jeg ikke var venligt.

Mellem Guttenbergere.

Maskinerne i Bogtrykkeriet Linnésgade 22 rullede stadig, bogstaveligt talt — nemlig 24 Timer i Døgnet, der var kun stille de lovbefalede Timer om Søndagen; Maskinerne var jo »det daglige Brød« til Revyvisernes og Bladartiklernes »Paalæg«, og der var altid nok at tænke paa. Mangen en Nat mellem Fredag og Lørdag — senere blev det mellem Torsdag og Fredag — har jeg ligget og regnet og regnet, hvor-

ledes jeg skulde faa skrabet Pengene sammen til Lønningsdagen; som Regel gik det, en enkelt Gang maatte jeg gøre kortere Laan hos gode Venner, men da vi var kommet i nærmere Berøring med den dygtige og elskværdige Direktør i Landmandsbankens Nørre-Afdeling, Berlème-Nix, lysnede det en hel Del. Da jeg engang sagde til ham: »Det bliver en dejlig Dag, den, da jeg har betalt alt hvad vi skylder her« — og det var mange Penge — og han saa svarede: »Nej, det bliver en styg Dag, for hvad skal vi saa leve af?« — fik jeg pludseligt et lidt andet og lysere Syn paa Kreditgivning og tagning, og sov nu lige saa godt mellem Torsdag og Fredag som de andre Nætter.

Saa skulde man pine sin Hjerne med Konkurrenterne. Naar jeg nu læser om Truster og endogsaa om »Mestergrise«, ja, saa sent som den 10. Februar 1931 taler Madsen-Mygdal i Folketinget i den salige Tro, at der er, endogsaa skrappe, Prisaftaler blandt Bogtrykkerne, ja, saa maa jeg smile; om min Tid kan jeg i al Fald roligt — hvad da Bogtrykfaget angaar — skrive som Manden, der skulde give Fru Jensen en Sædelighedsattest: »Hvad Sædelighed angaar, findes ingen saadan« — dog uden hans Tilføjelse: »undtagen med Hr. Jørgensen, der er Fruens Kæreste.« Der var absolut ingen Undtagelser, der blev aldrig gjort noget for at forhøje Priserne, men alt for at ødelægge dem. Det var »dagligt Liv i Norden« den Gang og er det maaske endnu. En lille pudsig Historie, der ikke var helt dagligdags, kan maaske mere en og anden: Niels Neergaard spurgte mig en

Dag, om O. C. Olsen & Co. vilde trykke »Studentersamfundets Smaaskrifter« uden Fortjeneste, det havde Bordings ansete Bogtrykkeri tilbudt. Men jeg svarede: »Nej.« Paa det Punkt mente vi, som den forøvrigt meget velgørende Philip W. Heyman: »Forretning for sig og Godgørenhed for sig«, eller som han holdt af at udtrykke sig: »Skæg for sig og Snot for sig«. Det blev altsaa Bording, der fik Trykningen af »Smaaskrifterne«, som jeg desuagtet læste med stor Fornøjelse; de var virkelig et betydeligt og lykkeligt Skridt fremad til en forbedret Folkelæsning og Folkeoplysning. En skønne Dag opdagede jeg saa, at Smaaskrifterne nu blev trykt hos Ferslew! »Naa,« sagde jeg saa til Neergaard, »det blev Bording snart ked af.« »Nej, absolut ikke,« lød Svaret, »men Ferslew tilbød at trykke dem billigere, og det maatte vi jo tage Hensyn til, vi har jo ikke saa mange Penge.« Det gumlede jeg lidt paa, saa regnede jeg ud, hvad de vilde koste hos os, bad Olsen om ogsaa at gøre det; de to Udregninger stemte paa Øre, som rimeligt var, vi havde nemlig samme Forretningsprincip som Langkjær, der en Gang i en Voldgiftssag, hvor han blev spurgt, hvad han ansaa for en god Pris for et bestemt Bogtrykarbejde, svarede: »Jeg kender kun én Pris: den rigtige.« Jeg skrev da til »Smaaskrifternes« Udgivere, at da Trykningen jo først var tilbudt os, vilde vi som en Undtagelse gøre et Tilbud paa et Arbejde, der udførtes i et andet Trykkeri, vi kunde gøre det for saa og saa meget pr. Ark o. s. v. Dagen efter kom Neergaard op til os og sagde: »Kan I virkelig gøre det for den Pris? Saa

vil vi gerne lade det trykke her, det er betydeligt billigere end hos Ferslew.«

Naturligvis maa den første »velgørende« Bogtrykker have begaaet en — ufrivillig — Regnefejl, for Udgifter til Løn, Papir, Hefkning o. s. v. var jo ens for alle.

— Maaske lidt umotiveret falder en Historie mig ind om Prisforskel i Kredse, der ikke havde Fagforening — men den er ialfald baade »historisk« og ret morsom: Den udmærkede svenske Maler, Anders Zorn, der ikke var uden Selvbevidsthed, spurgte en Gang en anden udmærket svensk Maler, Oscar Björck: »Vad får Du egentligen för att måla et portræt?« — Ja, jag får, la, fyra tusen kronor.« — »Fyra tusen! Det var kolossalt!! Jag får endast tolv tusen!!!«

Endnu mere umotiveret er det vel at fortælle følgende om Prisforskellen i Danmark og i Tyskland i Efterkrigsaaene, men for den yngre Slægt, der ikke har oplevet disse modbydelige Tider, da Tyskerne med en vis Ret kaldte os Nordboere for »Valutaschweine«, kan maaske en Optegnelse, jeg gjorde den Gang, have en vis Interesse:

I Tirsdag spiste jeg med E. og S. hos Borchardt [en af Berlins fineste og dyreste Restauranter], vi fik først uhyre fine *hors-d'œuvres* med fersk røget Lax, Gaaseleverpostej o. s. v., derefter Bouillon med Marv, Châteaubriand, Osteanretning og Dessert, Moselvin, tysk Champagne og Caffé med meget fin Cognac. I Dag spiste jeg med F. og H. paa Strandmøllekroen, vi fik Skinke med Spejlæg, hvortil jeg drak en Øl og Damerne en Kop Kaffe. Frokosten paa

Strandmøllen kostede ca. 1 Kr. 50 Øre mere end den hos Borchardt. Hvor glide vi hen?

Men, som sagt, Typograflønningerne var ens — derfor kan det dog godt være, at et og andet af de graa Haar, Olsen og jeg efterhaanden lagde os til, skyldtes Arbejderne, hvem vi dog som Regel kom godt ud af det med, selv om vi naturligvis ikke helt undgik de obligate Sammenstød, der én Gang i al Fald udartede, saa der ikke blot var Obstruktion, men ligefrem Sabotage; jeg glemmer ikke let en Rotationstrykker, der med en Dygtighed, der nok var en hæderligere Sag værdig, fik Papiret til at springe itu, naar der var løbet 10 Aviser fra Maskinen, saa vi højst fik 100 Exemplarer i Timen, i Stedet for de nødvendige 20,000. Vi fik lange og kedelige Forhandlinger, hvor ogsaa vore Foreningsformænd var til Stede, og ingen Vegne kom vi.

En Nat, da vi igen var kørt fast, sagde jeg: »Ja, nu maa de Herrer undskylde, nu kan jeg ikke mere; i Morgen tidlig tager jeg 8 Dage bort for at lave »Blæksprutten« færdig, og i den Tid forlanger jeg Vaabenstilstand.« Saa utroligt det end lyder, ikke mindst for dem, der har været med i de meningsløst uforsonlige Kampe, som de ellers saa brave Typografer undertiden kunde hidses op til — saa de Herrer et Øjeblik paa hinanden og sagde saa: »Ja, det bøjer vi os for,« og virkelig: i de 8 Dage, jeg forsøgte at være morsom, renoncerede Typograferne paa alle Slags Morsomheder, og Arbejdet gik i den Tid, som om der ingen Røvere var i denne Skov.

Det er ikke usandsynligt, at vor udmærkede

Fattigborgmester, der den Gang var Typograf — et af de bedste og hæderligste Mennesker, jeg nogensinde har forhandlet med — vil kunne huske denne lille Utrolighed.

Det kan være, at det er denne lille Historie, Arbejdsgiverforeningens Formand, Bogtrykker Langkjær, antydede til, da han ved en festlig Lejlighed skrev til mig, at han ofte i vanskelige Tilfælde tænkte paa, hvorledes jeg før i Tiden kunde løse ret vanskelige Knuder med et muntert Ord, og maaske ogsaa den, der i 1905 gav ham den pudsige Idé at bede mig om at indtræde i den Tarifikommission, der da skulde nedsættes. Jeg sagde strax Nej, jeg havde min Tid rigtigt godt besat foruden, men da Langkjær nu er saadan en rar Mand, og han desuden lovede mig, at det hele ikke vilde vare mere end en halv Time, Forhandlingerne vilde strax gaa itu, og det vilde blive Arbejdsgiverforeningen, der gjorde Resten — saa blev naturligvis mit sjældne Nej til mit sædvanlige Ja.

I det første Møde blev jeg enstemmigt valgt til Formand; uden Beskedenhed tror jeg sikkert, at det var fordi begge Parter mente, at jeg var bedst i Stand til at faa Bruddet lavet paa $\frac{1}{2}$ Time. Typograf Carl Nielsen tog strax Ordet og meddelte, at Typograferne opstillede Krav om 8 Timers Arbejdstid — dertil skulde jeg saa svare: »Det vil vi ikke gaa med til,« og »saa skulde det Bal være forbi«. Det gik imidlertid ganske anderledes: jeg svarede med et venligt Smil, at det kunde vi jo tales ved om, men først vilde vi have en Tarif; blev vi saa ikke enige

om Arbejdstiden, ja, saa kunde vi jo altid gaa hver til sit.

»Ballet« kom til at vare et Fjerdingsaar med Møder, der ofte i høj Grad trak længere ud end de ønskede 8 Timer, og vi fik gennemgaaet alt om »Paketsats« og »kneben Sats« og »Tusindbetaling« og »Klammer« og »Rammeannoncer« og Fanden og hans Pumpestok, kort sagt de uendelige Masser af Ting, som en ret Bogtrykkertarif skal indeholde.

Da den endelig laa færdig, kom vi altsaa til Arbejdstiden, som jeg, uden at have konfereret med de andre Principaler, havde lovet at behandle. Egmont Petersen, Indehaveren af Danmarks dejligste Bogtrykkeri, som han desværre ikke oplevede at se færdigt, var en af Principalerne. Han foreslog, at vi skulde tilbyde Typograferne $\frac{1}{2}$ Times Afkortning i de 3 Sommermaaneder, hvortil jeg svarede: »Ja, det kan De jo tilbyde — det vil jeg ikke,« og trods mit lille smørrede Smil, »gik han paa med krum Hals«, og mit Smil blev ikke saa lidt bredere, da jeg saa, at det gik ganske, som jeg havde forudset: uden et Ord rejste Typograferne sig og tog deres Overtøj paa for at gaa. »Vent lidt,« raabte jeg saa, »jeg beder Hr. Carl Nielsen om at blive og de andre Herrer Principaler og Typografer om at gaa hen og faa lidt Middagsmad, saa mødes vi her igen Kl. 7, muligvis kan vi saa drikke Kaffe sammen.

Da vi to var ene, bad jeg Carl Nielsen om at høre paa, hvad jeg vilde foreslaa, uden at sige et Ord før jeg var færdig, det skulde blive ganske kort; det lovede han, og det holdt han. Jeg foreslog saa: Ta-

riffen bliver »paa otte Aar« — her tror jeg, det knob meget haardt for Carl Nielsen at holde sit Løfte — og saa gælder den de første 4 Aar for »8¹/₂ og derefter for 8 Timer«.

Som den kloge Mand, Carl Nielsen er, svarede han temmelig hurtigt: »Det lader sig da høre,« saa gik vi to hen og spiste til Middag, og inden Solen stod op — men den var lige ved det — havde jeg indført 8 Timers Arbejdsdagen i Danmark. Om jeg skal takkes eller straffes for det, maa andre dømme om. Bogtrykkerforeningen takkede mig med en Festmiddag paa Skydebanen (for de 8 Aars »Fred«) og straffede mig ved at tvinge mig til at gaa ind i Voldgiftsretten (for de 8 Timer).

Kort Tid efter hændte der noget, som mange andre maaske vilde anse for en Bagatel, men som betog mig stærkt og kunde have faaet en meget sørgelig Indflydelse paa mig — vistnok i Resten af mit Liv. I Witzanskys Avistrykkeri opstod en Strid om Betaling af »staaende Annoncer«, og jeg blev da spurgt som den, der var bedst inde i alle Detaljerne i den nye Tarif. Jeg svarede bestemt, at Typograferne havde Uret. Disse lod sig ikke nøje med min Paastand, som jeg hævdede med stor Bestemthed, og ved et Møde mellem de to Foreninger blev Protokollen om dette Punkt fra Tarifkommissionen oplæst — og det fremgik deraf, at jeg havde Uret. I Øjeblikket troede jeg, at jeg drømte, jeg maatte som Jeppe knibe mig i Armen, men da Kniberiet ikke hjalp, sank jeg fuldstændigt sammen. Min Hukommelse er sikkert ikke bedre end Folks er flest, ofte

tror jeg, at en Ting er saaledes, og naar jeg bliver modsagt, siger jeg næsten altid: det kan godt være, og bliver saa Sagen nærmere undersøgt, har jeg undertiden haft Ret, undertiden Uret. Men det var bogstaveligt aldrig før hændt mig, at noget, som jeg med Bestemthed mente at vide, og NB burde vide, var forkert. Efter den første Bedøvelse — — ja, denne lille Historie er ikke en Spøg, men ren og skær Sandhed — gik det op for mig, at jeg i gammel Forstand var blevet gammel, senil, Idiot; og de Dage, der fulgte, var nogle af de bedrøveligste, jeg har oplevet. Allerede faa Dage efter mit Nederlag blev jeg kaldt til et nyt Møde om et nyt Stridsspørgsmaal, jeg mødte, men gad intet sige, jeg var jo fær dig, var kendt udygtig til al Krigstjeneste i Gutenberg's og vel ogsaa i Euterpes Rækker. Da bad jeg i min Fortvivelse, om jeg maatte se den Side af Protokollen, der var blevet oplæst i forrige Møde, jeg styrtede mig over den, jo, Ord til Ord, der var blevet oplæst, var rigtige — men hvad betød den lille Stjerne? Var det en Lykkestjerne, ja, det var det virkelig, den henviste til en anden lille dejligt blinkende Stjerne under Texten: »Se Side det og det«. Jeg slog op Side det og det, og hvad saa jeg og oplæste med høj og klar Røst? Der stod: »Efter Oplæsningen af Texten Side ... erklærede Principalerne at dette« — selvfølgelig ufrivilligt — »var affattet urigtigt« — af den sekretærende Typograf — »og skulde affattes saaledes« — der fandtes saa en anden Redaktion, ganske som jeg havde paastaet — »underskrevet af samtlige Typografer og Princip-

paler«. Jeg havde altsaa haft Ret, jeg var ikke Idiot, jeg kunde endnu smile, le og opleve mange Solskinsdage i denne, den forholdsvis, bedste af alle Verden.

Det hænder mig endnu af og til, at man siger mig imod, naar jeg paastaar, at vide noget med Bestemthed, men det kommer vedkommende »dyr at staa«, jeg foreslaar nemlig saa gerne et lille Væddemaal. Da jeg for nogle Aar siden spiste til Middag hos en kongelig Borgmester i Jylland, overrakte han mig, da jeg kom, en meget fin Cigar i en Glaskapsel. »Er det nu Brug,« spurgte jeg, »at servere Cigarer før Bordet?« — »Nej, men det er den Cigar, jeg har tabt til Dem« — mine Væddemaal gælder altid kun en Cigar — »De kan nok huske, vi væddede paa Skagen?« Nej, det huskede jeg ikke, men det, vi havde væddet om, havde jeg altsaa ikke »husket forkert«. Den sidste Cigar vandt jeg i denne Maaned (Februar 1931). Endnu har jeg ingen tabt. Gud lade det heller aldrig skel!

Fra Voldgiftsretten — som jeg højst nødigt gik ind i, fordi jeg som sagt havde min Tid godt besat foruden — har jeg mange gode Minder, man lærte ikke saa lidt. I høj Grad beundrede jeg Arbejdernes Taledygtighed. Det var som Regel daarlige Sager, de havde at forsvare, ti alle Fordringer fra deres Side, hvori der var en Smule Fornuft, søgte vi Principaler — og opnaaede vi — at ordne uden Rettens Hjælp; det meste var derfor Ting, hvorom de vel tænkte: »gaar 'en, saa gaar 'en, og gaar 'en ikke — hvad saa?« Men disse daarlige Sager kæmpede de

for som Mænd; de talte mere flydende — eller lad mig sige »geläufigt« — end Principalerne; af dem lærte vi saa efterhaanden ogsaa at tale, og naar jeg i en Alder af 70 Aar vovede at debutere som offentlig Foredragsholder og det ikke gik helt galt, kan jeg vist takke »min ærede Modpart« ikke saa lidt derfor.

Som Regel tabte Typograferne naturligvis deres daarlige Sager, lige med Undtagelse af den korte Tid, da vor — ved Tariffen indførte — juridiske Opmand var en meget lærd Mand, der i sin Tiltrædelsestale sagde, at der vel var Ting, han som »Ikke-Fagmand« ikke forstod, han vilde saa altid — naar han ikke blev klogere ved vore Indlæg — dømme i den svagere Parts Favør, den svagere Part var for ham Typograferne. Og det skal siges til den ærede Professors Ros: han forstod ikke et Muk af det hele, og han »blev ikke klogere«.

Det var alligevel som Regel fornøjelige Timer, vi tilbragte i Voldgiftsretten, selv om der fløj stærke Ord over det lange Bord i Haandværkerforeningens Loftsværelser, hvor Retten sattes. Og ligesom jeg godt kunde lide de knusalvorlige, »sammenbidte« Mænd paa den anden Side Bordet, har jeg Grund til at tro, at jeg heller ikke var dem saa modbydelig, som mangt et — ikke just Skæmtens — Ord kunde tyde paa. Da jeg fyldte 70 Aar, fik jeg mange Hilsener, hvis Ord jeg for manges Vedkommende, Gudskelov da, kunde oversætte fra Jubilæums- til Hverdagssprog, men glad var jeg alligevel for dem,

og ikke mindst glædede det mig at læse disse Ord fra min gamle Modpart i Voldgiftsretten:

Kære Axel Henriques!

I venlig Erindring om mange nederdrægtige »Paastande« og fæle Tilsnigelser sender vi fhv. Kolleger i Voldgiftsretten vore beskedne Blomster til Hyldestkransen, der i Dag flettes om Deres smukke Hoved, og beder Dem i Skaansomhed tænke paa de mange drilagtige Timer, vi har tilbragt sammen. Til Lykke og Tak!

P. Holmen. Julius Schrøder. Carl Nielsen.

Og lige saa glad blev jeg ved, mellem de mange Blomster — »altfor mange Blomster« —, der den Dag overrakte den gamle Viseforfatter, som nu alle, Højre og Venstre, Tysker og Svensker troede, at de altid havde beundret — at læse disse Ord, der fandtes om ikke just i vort bedste, saa dog i vort ubetinget finest trykte Blad: »fremhæve hans udmærkede Arbejde i Bogtrykkersagens Tjeneste«.

Ja, mit Arbejde i Bogtr... hvor er den Sne, der faldt i Fjor?

I Tilknytning til Typograferne staar ogsaa Historien om

Da jeg snakkede med Borgmesteren.

Det var hos Raadmand Philipsen, jeg første Gang traf Borgmesteren. Gustav Philipsen var et af de kundskabsrigeste Mennesker, jeg har kendt, han vidste bogstaveligt alt, hvad vides kan, om Kunst, Litteratur, Historie, Politik, Samfundsvidenskab o. s. v.

Den Gang han var Formand for »Nordisk Forlag«s Bestyrelse og »Frem«s Medarbejdere bad Ernst Bojesen om at anskaffe Salmonsens Konversationslexikon, »som de slet ikke kunde undvære«, svarede han spøgende: »Hvorfor det? I kan jo blot slaa op i Philipsen, han ved det hele.« Philipsen var en meget elskværdig Mand, som vi alle holdt af og var glade ved at være sammen med — ikke blot for at slaa op i ham. Philipsen var ingen smuk Mand, det ved Gud han ikke var, men det er skændigt, at en Eftertid, der hører om ham, skal tro, at han saa ud som paa Willumsens Portræt af ham paa Raadhuset, ligesom at Hørup, som Willumsen aldrig har set, havde blot den mindste Lighed med Statuen i Kongens Have. Der er for mig ingen Tvivl om, at denne mærkelige Kunstner har gjort sine bedste Ting som Karikaturist f. Ex. Billedet af Sophus Claussen, der læser højt for Helge Rode og Willumsen — og det af Wanscher med Kridtcirklene. Men Hørups og Philipsens Portrætter er ikke Karikatur, det er Dysformisme.

Naa, det var igen en af mine hyppige Parenteser — Gustav Philipsen havde blandt sine mange gode Egenskaber ogsaa den, at han gav gode Middage, hvor man traf udmærkede Mennesker, for at nævne én blandt mange: hans Ven gennem alle Aar, Henrik Pontoppidan, en sjælden og munter Fugl at træffe; han skrev, da Gustav Philipsens Mor blev 90, den smukkeste Sang, jeg i Øjeblikket erindrer, der er skrevet til nogen Fødselsdagsfest; jeg har ofte bedt ham om at udgive den sammen med de andre

smukke Sange, der skyldes ham — endnu er det desværre ikke sket. I et saadant Selskab var jeg en gang saa heldig at komme til at sidde ved Siden af Borgmester Jensen, som jeg da traf for første Gang, og det gik naturligvis mig, som det gik alle, der havde den Fornøjelse at være sammen med denne fremragende Mand: man troede, naar man forlod ham, at man havde fundet en Ven i ham, hvad man sikkert ogsaa havde, og en Meningsfælle, hvad man sikkert ikke altid havde. Der var noget ved denne Mand med det gode Hoved og det venlige Smil, der mindede om Manden i den Goldschmidt'ske Fortælling, der fik et Ønskes Opfyldelse af højere Magter og ønskede sig, at alle, der drak af Byens Brønd, maatte komme til at elske ham — men med den Forskel, at Borgmester Jensen ikke fik Højhedsvanvid deraf. Han var sikkert lige saa jævn og ligetil, da han sad i Overpræsidentens Stol, og da der ikke kunde holdes en Fest, selv i den yderligstgaaende Højresammenslutning, uden at han var Æresgæst — som da han var Malersvend Jens Jensen.

Da vi den Dag hos Philipsen fortsatte vor Samtale ved Kaffen og han sagde mig en spøgende Venlighed, svarede jeg, at jeg maatte revanchere mig for denne og vilde derfor spørge, om det kunde more ham at faa en Million Kroner mere om Aaret — NB i Skat. »Ja,« svarede han velvilligt smilende, »det vilde passe mig ganske udmærket, men hvorledes skulde det gaa til?« — »Meget simpelt, De skal blot

sørge for, at Deres Meningsfæller opgiver deres Indtægt rigtigt.«

Jeg kunde godt tænke mig en anden socialdemokratisk Fører, som herpaa vilde give et ubehageligt Svar, Borgmester Jensen sagde blot: »Tror De da ikke, at de gør det?« — »Maa jeg fortælle Dem en lille Historie, Hr. Borgmester, men De maa ikke spørge om Navne: En Arbejdsgiver her i Byen fandt en Dag paa at undersøge, hvad hans Arbejdere tjente og hvad de opgav som Fortjeneste. Der var af hans, mellem 100 og 150, Arbejdere 4 — fire — der havde opgivet rigtigt: 3 mandlige og 1 kvindelig. Alle de andre havde opgivet fra nogle Hundrede til flere Tusind Kroner — for lidt.«

Borgmesteren saa lidt paa mig og spurgte: »Tror De nu, at det er sandt?« — »Næ,« svarede jeg, »jeg ved det.« Og saa tror jeg, at han vidste, hvem den anonyme Arbejdsgiver var.

Det var ikke saa længe — jeg husker ikke hvor længe — efter, at vi, som alle andre Arbejdsgivere, fik Forpligtelse til at opgive Arbejdernes og Kontorpersonalets Indtægter. Da det var blevet bekendt, mødte en Deputation af Arbejderne i mit Kontor, og ret genert sagde Ordføreren, at de var kommet for at spørge, om jeg troede, at der kunde være Tale om, at de, der tidligere havde opgivet for lidt, kunde blive straffede? »Nej,« svarede jeg, »desværre. De burde straffes, men Deres Førere har jo stadig skrevet i »Social-Demokraten«, at d'Herrer skulde opgive 1000 Kr., saa havde De kommunal Stemmeret, og det har De jo alle gjort, saa De slipper jo nok

levende fra det.« Saa lo de, og saa lo jeg, og jeg tænker ogsaa, at Borgmesteren har let lidt i Skægget, og jeg tror ikke, at han holdt mindre af mig paa Grund af den lille Historie, tværtimod; ja, jeg er ikke helt sikker paa, at det ikke er ham, der har skaffet mig det eneste »Ben«, jeg sidder inde med: jeg er Ligningsmand. For at Forholdet mellem os skal staa helt klart, vil jeg dog fortælle dem, der ikke ved det, at Indtægten af dette Ben er nøjagtigt, hvad Arbejdet dermed er værd, nemlig Nul.

Dog — — en Aften for nogle faa Aar siden var jeg sammen med alle de andre Ligningsmænd, sikkert flere Hundrede, indbudt til at høre et meget instruktivt Foredrag af Skattedirektør Buhl, og derefter fik vi alle serveret Smørrebrød, ovenikøbet meget pænt Smørrebrød, Øl og Snaps, Kaffe og Cognac og jeg tror Whisky, som jeg ikke kan lide, men der var vist flere af de andre, der kunde. Ved denne Lejlighed blev der holdt mange og smukke Taler af Buhl for Hedebo, af Hedebo for Jensen og af Jensen — ja nu kan jeg ikke huske Rækkefølgen rigtigt. Melbye, der ogsaa var Ligningsmand, — men saa var der vist heller ikke flere Revyforfattere — æggede mig saa op til at sige noget muntert, for i Længden var disse Panegyriker sandelig ikke helt morsomme, og jeg holdt da en lille spøgefuld speech, hvori jeg bl. a. sagde til Direktør Buhl, at han i sin udmærkede Tale ikke havde angivet, om denne lille Fest skulde med paa Skatteblanketten, hvor der jo forlanges opgivet alle Indtægter i Penge saavel som i N a t u r

ralier. Denne og andre Spøgefuldheder blev meget venligt modtaget, men noget egentlig Svar fik jeg ikke, og det forlangte jeg jo heller ikke, det var kun Spøg, det vilde for os menige Ligningsmænd højest kunne sættes = den mindste danske Pengeseddel, men senere tænkte jeg, at vi jo ingenlunde kunde sidestille os »med slige Mænd, der har siddet i Raadet i saa mange Aar«; og dersom Naturalier skal regnes med, kunde de jo nok ikke alene for »Borgmestrene selv«, men ogsaa for deres Embedsmænd, Aaret rundt blive en ikke helt ubetydelig skattepligtig Indtægt — selv om de forskellige Lægehonorarer for de af Embedet foranledigede Stofskiftesygdomme kunde fradrages.

„Æ Hav“.

Thalatta! Thalatta!

Sei mir gegrüszet, du ewiges Meer!

Naar man er født i Løvstræde, har man naturnødvendigt Kærligheden til Havet i Kroppen. Ikke, at der just er Bølgebrus og Ebbe og Flod i denne lille Gade, hvis nærmeste Sund er Kattesundet, hvori der dog ikke i min Levetid har været Strøm, og hvis nærmeste Havarm er den, om hvilken der blev spurgt: »Fa'er! Er det Verdenshavet?« og svaret: »Nej, lille Gysse, det er Fredriksholms Kanal« — — men er man overhovedet født i Kjøbenhavn, den dejlige »Stad ved Sundets Vove«, saa elsker man Havet, selv om man ikke altid selv ved det, ligesom Fisken, der ikke aner, hvad rart der er ved Vandet,

før den ligger med Næsen i Vejret paa Landjorden. Da jeg første Gang rejste ned til Italien, var jeg paa Gennemrejsen stærkt betaget af det skønne Schweiz, men da vi i Toget havde passeret Verona og Padua, udstødte jeg uvilkaarligt et dybt Suk og spurgte min Rejsekammerat, om han ikke ogsaa følte ligesom en Befrielse, mig gik det som »den tro Henrik«, da Jernbaandene, der var lagt om hans Hjerte, brast — det var, da vi nærmede os Venedig og Havet, for jeg trak Vejret endnu lettere end i Løvstræde.

Nu er der jo naturligvis mere og mindre Saltvandspust paa de forskellige Steder i Kjøbenhavn, og det er vel derfor, at man i Ungdommens Dage, naar Energiien var særlig stærk, gik Morgentur paa Langelinje og i al Fald skulde der ud Søndag Eftermiddag. Det var sandelig ikke alene for at hilse paa de mange smukke Piger, takke dem for det sidste Bal og engagere den allersødeste til Borddans paa det næste. Den Gang bestemte man nemlig selv, hvem man ved en Fest vilde have paa sin højre Side; i vor demokratiske Tid bestemmes det selvfølgelig af Fagforeningen, *in casu* Festens glade Giver med Frue og Børn — og efter Forholdstals-Valgmetoden.

Efter Voldenes Nedrivning og Demarkationslinjens Ophævelse — mon jeg nogensinde rigtig har vidst, hvad Demarkationslinje egentlig betyder; naa, det er i al Fald et godt Ord i en Bog — vovede man sig hyppigt længere ud ad Sundet, trak Vejret hurtigt paa Vej til Charlottenlund — Klampenborg og videre, og en skønne Dag oplevede man det rigtige

Hav i Hornbæk. Nu vil maaske de Lærde paastaa, at Kattegat først begynder ud for Gilbjerg hoved, og jeg vil ikke skændes, dette skal jo ikke være en Lærebog i Geografi, og for mig er Hornbækbugten nu Hav — værst for hvem den ikke er det.

Da jeg første Gang nærmede mig Hornbæk — jeg spadserede fra Helsingør — mødte jeg i Plantagen en gammel Fisker, der paa mit Spørgsmaal, om det var Vejen til Hornbæk, paa god gammel dansk Manér svarede med et Spørgsmaal: »Skal De besøje Krøyer?« Og det skulde jeg; Fiskeren havde rigtigt tænkt: Hvad skulde en »Mand med hvidt i Brystet« andet dér end besøge Krøyer, der kom vel ingen Turister paa de Kanter. Det var i 1873, og det var første Gang jeg fra Landsiden saa Havet, Thalassa, Thalassa, men det var først i 1890, da min Kone og jeg en dejlig Majdag var taget til Hornbæk for at holde Fødselsdagsfest med vor gode Ven, Maleren Hans Nicolai Hansen, der, som det saa kønt hedder i Bladsprog, »optog Studier i Plantagen«, at vi blev saa begejstrede over Hornbæks Lyksaligheder, at vi gik ind til Madam — senere Fru — Poulsen og lejede hendes Hus for Sommeren. Hun havde ganske vist en Mand, kaldet Kaliforniamanden, kendt fra Drachmanns Sømands historier, men han gav sig ikke af med Forretninger; naar han ikke sad i »Stokken« med de andre gamle Stabejser, kunde man godt faa sig en hyggelig Pas-siar med ham, og han fortalte storartet morsomt om sine Eventyr i de fremmede Länder, og meget af det var maaske sandt. Et Par Aar efter havde vor

ynge lilla Pige besøgt Poulsens i Hornbæk og fortalte ved sin Hjemkomst, at Madam Poulsen gik i Sorg. »Er hendes Mand død?« spurgte vor rare Theodora, og den lille 4aarige Inger svarede da: »Nej — men han er saa gammel.«

Det var i Hornbæks gyldne — det vil sige fattige men muntre — Dage, da der kun var ganske faa Sommergæster, men de elskede alle denne herlige Plet, og kom hvert Aar igen paa længere eller kortere Besøg. Men kom man til Hornbæk i Gullaschs Aarene, da der efter Sigende var 6000 »Badegæster«, for største Delen Tjecker, Kroater, Slavoner og Siebenbürgere, maatte man med Æneas udraabe: *Heu me miserum quantum mutatus ab illo*, hvilket var et Udtryk for, at han syntes Hector havde skæmmet sig betydeligt i de senere Aar (han var død i Mellemtiden, og det var hans magre Genfærd, Æneas saa), Hornbæk havde ogsaa skæmmet sig, dog i ganske modsat Retning.

Men i Begyndelsen af 90'erne hørte Hornbæk ind under Begrebet »de saliges Øer«, man strakte sig i Sandet, boltred sig i Vandet, gik lange Ture i Plantagen og Omegnen, nød Livet og drak af Dunken — Skibskaptajn Mogensens Enke, der solgte spansk Vin, beklagede tit, at hendes Mand ikke havde oplevet disse Aar, saa meget Vin var der aldrig solgt i hans Levetid.

Et lille Billede fra den Tid: En Lørdag Aften, da jeg ved 9 Tiden kom hjem fra Byen — jeg maatte jo ogsaa »passe Værkstedet« — sad min Kone stiv og strunk i en Lænestol, indhyllet i et hvidt Draperi

— en Dug eller et Lagen — og med en Lyngkrans i Haaret; hun skulde, hjulpen af den prægtige Hans Nicolai, forestille Bissens Apollo; i Haanden havde hun en Lyre, udskaaret i Pap, paa hvis Bagside man skimtede nogle af Bogstaverne af Ordet Magasin du Nord. Da jeg saa mildest talt forbauset paa hende, sagde hun med en mat Stemme: »Vi skal paa Karneval i Kroen.« Et Kvarter efter gik vi derhen i glimrende Humør, jeg som »Ole Lukøje«. Da vi havde været der et Par Minutter, kom en anden Ole Lukøje dansende henimod mig, det var den elskelige Georg Achen, den fine Kunstner, hvis Ane Cathrine i sin Hjertensgodhed i sidste Øjeblik havde faaet overtalt ham til ikke at vise sig i denne Dragt, der tilsyneladende alt i alt kun bestod af hvide Sokker, en Natskjorte, en hvid spids Hue og en kulørt Paraply; han havde saa skjult sig i nogle andre »Klude«, men da de saa mig, fik den rare Frue Mod til ogsaa at lade »Gogge« gaa eller danse i den vovede Dragt. Vi var vel en 12, 15 Par, og det var omtrent alt, hvad der var af glade Sommergæster i Hornbæk det Aar: den prægtige Kunstner Ole Haslund og Frue, den meget livlige — nu klassiske — Maler Thorvald Niss og hans søde, fine Frue, der undertiden med Rædsel saa paa, hvad Thorvald kunde hitte paa, Hans Nicolai og Ida Hansen, Amalie og Erik Skram, det norske Kunstnerpar Hansteen, og saa et Par andre glade Mennesker — ja og saa var der ogsaa Willumsen, der den Dag var kommet paa Besøg, og som, 40 Aar før hans Basrelief blev almindeligt Samtaleemne i Kjøben-

havn, dansede rundt i Salen som »den moderne Kunst« med højre Side af Ansigtet malet rødt, venstre grønt, en Lampion med et brændende Lys paa Hovedet og forøvrigt i en hurtigt sammenrimpet Klovndragt.

Det var et rigtigt Karneval med det rigtige Humør. Den gamle Krosal var pyntet med Guirlander, og hvilken Musik! Det var »unge Bjørn«, Søn af »gamle Bjørn«, kendt fra Drachmanns Fortællinger og Vers, der spillede Harmonika og gjorde det saa godt, som man kan forlange det af en Fisker, og saa ihærdigt, som man ikke kan forlange det af nogen. Han holdt ud, til Solen randt af Havet, saa skulde han ud med Galeasen, og saa var det Bal forbi; en af Damerne maatte da ogsaa aflevere sin Dragt, det var et kæmpemæssigt Fiskenet, der nu skulde bruges paa den i Tidernes Morgen bestemte Maade. Jo, man morede sig i Nevadas flotte Dage, og i Stedet for at gaa i Seng, gik vi ud i Bølgerne. I al Fald sov jeg ikke mange Timer — hvad jeg ellers trænger haardt til — for næste Dag var det min Fødselsdag, og først havde vi Chokoladeslabberads, og saa havde vi indbudt hele den glade Bande til om Aftenen, og jeg skulde have skrevet en Vise og afskrive den i mange Exemplarer, det sidste blev færdigt, da den første Gæst traadte ind.

Og vidste jeg nu ikke af andet, at Visen ikke var lavet forud, kan jeg da se det af første Vers; jeg kunde jo ikke godt vide forud, at det skulde blive Regnvejr.

Mel.: Sig Clara — —

Tænk, Regnvejr paa min Fødselsdag jeg faaet har i Aar,
Og Ho'det siger mig, at vi faar Torden,
Hvis ikke det er Mindelser fra Ballet igaar,
Da jeg løb lidt for længe rundt i Skjorten.

Og det var en uartig Vise: »Lukkede Sange for
Hornbækkere«, hvor de alle fik deres lille Snært, og
de skreg og hylede og lo — — — og naar jeg nu
ser paa Visen, ja, saa er den saa tam som en dres-
seret Søløve.

Men som sagt: man morede sig i Hornbæk
Anno 90.

Den Dag fik jeg af min Kone et smukt Maleri
fra Strandkanten, malet af den brave og dygtige
Hansteen. Da Drachmann en Dag saa det inde i
Østersøgade, sagde han: »Det er et smukt Billede
fra Hornbæk.« — »Hvorledes kan Du vide, at det er
fra Hornbæk?« — »Jo,« svarede han, »de Bølger
findes kun dér, de runde, glidende Bølger, og intet
andet Steds i Verden.« Og det er vist rigtigt.

Verden kan jo være ret forbandet, men den kan
ogsaa være dejlig, og dejligst er der ved Havet, ved
Tisvilde, ved Nord-Zee Badestedet Scheweningen,
enten man er der en Søndag i Sæsonen, hvor hund-
red Tusind Mennesker ses paa den uhyre *plage*,
gaaende, legende, spisende og drikkende, raabende
og skrigende til Akkompagnement af Kæmpeorke-
strene i de mange og utroligt hæslige Badhoteller,
eller man ligger ene i en Klit en tidlig Morgen uden-
for Sæsonen næsten som i Nirvana, kun skuende

Strand, Himmel og Hav. Men dejligst af alt, hvad jeg har set i Verden, er det joniske Hav ved Taormina — ja, og saa er der jo Skagen.

En Dag, da vi sad i en Klit ved Nordstranden, og saa ud over Havet, der, i bagende Sol, bredte sig indigoblaat med smaa hvide Skumtoppe, og jeg befandt mig saare vel, sagde jeg: Her er jo næsten lige saa skønt som i Taormina, hvis man blot her til højre havde Ætna og til venstre de svage Linjer af Calabriens Kyst, Isola-bella ligefor, rundt om gamle Mure, hvor udaf der vælder Roser og Gyl-denlakker, og saa en Mand, staaende oppe i et Træ med en gyldende Frugt i Haanden og spørgende, om man vil have en Appelsin.

Antageligt har jeg ikke engang som Barn troet, at Appelsinerne voxede hos Urtekræmmeren eller hos Amagerkonen inde ved Siden af i Nr. 5, men i det Øjeblik den smukke halvnøgne Italiener oppe i Træet »langede et Æble,« — altsaa et Æble fra Messina — og rakte mig det, blev jeg betaget og glad, men ogsaa overrasket og forvirret, maaske er det gaaet vor Stammer moder paa lignende Maade, da der fra Træet blev tilbudt hende det skæbnesvangre Paradisæble. Og dog er det vel nok Citroner, der af alle Jordens Frugter — hvoraf det er tilladt at æde — har gjort det stærkeste og uforglemmeligste Indtryk paa mig.

Det gik saaledes til. Da Prisen paa Koks i 1921 steg til 13—14 Kroner pr. Hektoliter og samtidigt den italienske Lire faldt til 18 Øre, forekom det min

Kone og mig at være en god Ide, der forenede det nyttige med det behagelige, at lukke Huset og rejse til Italien, og selv om det gik saaledes, at Koks efter nogle Ugers Forløb faldt til 3, 4 Kroner, og Liren, inden den 4 Maaneders Rejse var endt, steg til 36 Øre, blev det en herlig Rejse, lige undtagen én Dag, da jeg var vred, rasende, ubehersket, fortvivlet, kort sagt fuldstændig ude af Ligevægt. Det var, da vi kom til Palermo; det var sagt os, at Skibet kom saa betids, at vi havde et Par Timer før Toget gik til Taormina; og det var naturligvis galt som næsten al den Besked, man faar af Italienerne; de er uhyre elskværdige med at give én alle mulige Oplysninger, men de har aldrig nogensinde tænkt paa, at de behøver at vide noget som helst om det, de taler om. Skibet kom — og jeg fik senere bekræftet: kom altid — 1½ Time senere end angivet af Dampskibsexpeditionen i Neapel; Banegaarden, »der laa lige ved Skibet«, lykkedes det os at naa i rasende Automobilfart paa et godt Kvarter; ved gode Ord og endnu bedre Drikkepenge fik jeg vore store Kufferter indskrevne, købt Billet og den Besked — der mærkelig nok var rigtig — at vi ikke skulde med det Tog, der var angivet os, det var et Bumletog uden Spisevogn og uden noget Ophold til Spisning hele Dagen — og jeg løb da ud paa Perronen for at sige det til min Kone. Hun var sporløst forsvundet. Jeg løb op og ned langs Togene, raabte og skreg, hun var og blev væk. Jeg var 70 Aar, og i den Alder løber man jo noget mindre let end i Ynglingealderen. To, maaske kun én Minut, før Bumle-

toget skulde gaa, fandt jeg hende installeret i dette, og raabte, at hun skulde skynde sig ud med alle Pakkenellikerne, det var et galt Tog. »Nej, det var det rigtige,« paastod hun, og en Masse Italienerne, der absolut ingen Anelse havde om, hvad der var Tale om, tog hendes Parti, det var et fuldstændigt Virvar, og der var intet andet for mig at gøre end at springe ind i Toget, der allerede havde sat sig i Bevægelse, ellers var Madame kørt afsted alene, uden Billet, uden Pas og uden Penge. Hu, ha! Et vigtigt Punkt i Rejselivets Grundlov er: aldrig lave Forsvindingsnumre paa en Jernbanestation! Det er naturligvis altid lettere bagefter at vide, hvad man skulde have gjort, men ikke engang nu efter 10 Aars Forløb, aner jeg, hvorledes vi skulde have »klarret Ærterne«, hvis Toget var løbet med min bedre Halvdel og den mindre gode Halvdel var blevet staaende paa Perronen. Ja, hun kunde naturligvis være staaet af ved første Station og vendt tilbage til Palermo, men det kunde godt tage flere Timer, og saa vilde jeg formodentlig være taget med det hurtigere Tog for at indhente hende. Var jeg blevet og ventet, vilde hun maaske have tænkt, aa, han naar mig nok, og saa vilde hun sandsynligvis paa Grund af manglende »Rejsehjemmel« være blevet sat af paa et Trinbræt. — Hyggelig var Situationen ikke, og jeg var mere rasende end jeg egentlig har tænkt mig, at jeg kunde blive, skældte og brændte og erklærede, at nu vilde jeg hjem, jeg vilde ikke opleve dette én Gang til, og hist op og her ned, og Konen var ulykkelig. Men Kvinder har jo det For-

trin fremfor Mænd — i al Fald fremfor mig — at de kan græde, det maa være dejligt, men morsom, næ, det var Forestillingen sandelig ikke.

Saa var det, det skete. Min blinde Vrede havde heldigvis ikke sat sig paa Øjnene, og jeg saa mig pludselig omgivet af en Citronskov. Ja, jeg kan ikke forklare, hvor vidunderligt dette Syn var, men alt Raseriet forsvandt som ved et Trylleslag. Eva maa have følt en lignende Fryd, da Adam førte hende ind i Orange-Afdelingen af Edens Have, ogsaa hun, der jo lige var blevet Menneske, maa strax have følt sig som et bedre ditto, og har sikkert sagt til Manden noget som: »Jamen, Adam, dette er jo ligefrem paradisisk!« Og noget lignende sagde jeg. Her man v. Bremens gamle Middel mod Hidsighed, at tælle til 20, duer slet ikke. Nej, køør gennem en Citronskov, det anbefaler jeg mine hidsige Medmennesker af begge Køn; al Sorg og Fortvivlelse forsvinder, og har I været oppe at skændes med Ægtefællen, saa glemmer I det begge to, og alt er saare vel, og I vil sandsynligvis gaa lige saa vidt som jeg, der sagde: »Og det gør heller ingen Ting, at vi slet ikke kan faa noget at spise i Dag.« Men Lykken var alligevel ude efter os: Lokomotivet, der maaske ikke var meget ældre end jeg, pustede svært, Citronskoven havde ikke kendeligt oplivet det gamle Bæst, og efter nogle Timers Forløb gik det uhjælpe ligt itu midt paa en Mark. Det vilde vare mindst et Par Timer, inden der kunde skaffes en Stedfortræder, og ved en Razzia i Omegnen, fandt vi et Skur med en »blandet Købmandsforretning«, hvori vi

købte noget Ost og Pølse, vistnok fra det romerske Kejserriges Forfaldstid, et Par Brød fra Stenalderen og en Flaske Vin, der maaske var italiensk men saa daarlig, at den mindede om den tyske »Drei Herren Wein«, om hvilken jeg allerede i Skolen hørte, at den var saa sur, at tyske Husmødre brugte den til at snærpe Strømpehuller sammen med. Og da den ny Maskine kom, rullede vi glade videre, og kom saa — ligesom jeg nu med denne intime Historie — langt bort fra

Skagen.

Min Kone og jeg kom første Gang til Skagen i 1893, blev lige strax henrykte og kom der igen; men en grimme Dag lagde jeg mig, meget mod min Vilje, en Podagra til, en Sygdom, der, foruden i og for sig at være forbandet ubehagelig, tillige medfører den Ulempe, at man af alle sine Venner og Bekendte faar gode Raad, lige fra at gaa med Kastanjer i Lommen til at gaa med Raakost i Maven. Selv de, der selv har det allerværst i saa Henseende, ved nøjagtigt, ved hvilke Midler Podagra kan kureres, naar de taler til eller om en anden; hver har sit Raad, men om én Ting var de alle — læge og lærde — enige: jeg maatte ikke paa nogen Maade opholde mig i Nærheden af Havet. Saa tog jeg i nogle Aar ikke til Skagen, men da jeg i 1916 paa Vej fra Göteborg kom over Frederikshavn, fik jeg en saa ubændig Lyst til at gense det herlige Sted, at jeg, som det hedder, »voved det ene Øje«, og siden da har vi været der

hvert Aar, undertiden endda to Gange, der er allerdejlignst i Juni og September, og jeg kan efter 15 Aars Erfaring afgive den Erklæring, der dog ikke maa tages altfor alvorligt, at paa Skagen forsvinder ethvert Spor af Gigt, Årtritis, Podagra, og alle de mange andre Navne, dette ukære Barn pynter sig med, Skagen er maaske Fremtidens Gigtkursted.

Skagen er en Skønhedsaaftenbaring, men der er jo ogsaa dejligt f. Ex. paa Bornholm, hvortil jeg kom første Gang, da jeg var 67 Aar, og bestemte da, at hertil vilde jeg snart igen, men det er endnu ikke blevet til noget. Overhovedet er jeg maaske noget for konservativ med Hensyn til, hvor jeg lægger mine Ferier og mine Feriepenge, jeg har saaledes været 20 Gange i Paris og aldrig i England. At jeg ikke har set London skyldes dog maaske samme Grund, som en af mine smaa Piger gav, da jeg spurgte, om hun vilde rejse med mig til Göteborg, nemlig: »Nej, det har jeg ikke Lyst til, jeg kender ikke Gaderne dér.«

Og Skagen er en Livsvækker og Livsfornyner, jeg bliver yngre for hver Gang, jeg kommer der; det kan vel derfor nu ikke vare saa længe, inden jeg er i Konfirmationsalderen; Ceremonien kan saa passende finde Sted ved den tilsandede Kirke en Dag, naar jeg, som saa ofte før, passerer den paa den pragtfulde Tur gennem den store Plantage. Dejlignst er Nordstranden fra Grenen til Højens Fyr, Gammel-skagen, Rødsten, Spirbakken, Kandestederne og Skiveren — men jeg vil bo paa Sønden stranden, jeg vil bo hos Brøndum.

I August 1859 var H. C. Andersen første Gang paa Skagen; efter en anstrængende Rejse sad han i Brøndums lille Kro og ventede paa de Rødspætter, han havde bestilt, de kom ikke, og han blev utaalmodig og vred; det kunde han let blive, men havde han anet, hvad der foregik, vilde han hurtig være blevet god igen og bedt om Tilgivelse, saaledes kunde han nemlig ogsaa være. En Dag stod han saaledes paa Charlottenborgudstillingen og glædede sig over et nyt Billede, som alle gamle nu kender: »Paa Volden Store Bededagsaften«. En Herre, han ikke kendte og som stod ved Siden af ham, begyndte pludselig at smile, le, vinke til ham, slaa ud med Armene og udstøde uarticulerede Lyde. Andersen, der mente, at Manden gjorde Nar af ham, løb sin Vej med et Vredesudbrud og søgte Trøst hos en Bekendt, han traf; men her fik han saa at vide, at »den gale Mand« var den, der havde malet Billedet, nemlig Hunæus, og at han var døvstum. Andersen blev ulykkelig, styrtede tilbage, ah heldigvis stod Manden der endnu, og Andersen gav sig saa til at kysse paa Fingeren, klappe Manden paa Skulderen, vinke o. s. v., o. s. v., alt for at sone sin Brøde. Megen Glæde havde han dog ikke denne Gang af sin Hjertensgodhed, ti den formentlige døvstumme raabte: »Er De fuld eller gal? Idiot!« Ak, Hunæus var gaet, og det var en godtroende Tredjemand, der nu stod og saa paa Billedet.

Hvad vilde H. C. ikke have gjort den Dag i Kroen, hvis han havde vidst, at han maatte vente, fordi man

ikke vilde byde den store Mand de smaa og tynde Rødspætter, der den Gang fangedes paa Søndenstranden, og derfor havde sendt en Dreng til Hest op til Nordstranden for at faa nogle store og tykke, og at Madam Brøndum gik hændervridende op og ned i den lille Stue, fordi Fiskene stadig ikke kom. Stakkels Madam Brøndum! Hun ventede sin Nedkomst en af Dagene, og af Forskrækkelse over Professor Andersens Vredesudbrud nedkom hun lidt for tidligt, den 18. August, med en lille Pige.

Naa, det var nu ingen Skade til — tværtimod — at H. C. Andersens Ven, Stork Langeben, skyndte sig at bringe den lille Pige, mens Andersen endnu var paa Skagen, saa Eventyrets Genius var i Huset og kunde lægge sine Gaver paa den lille Vugge. Dette er ingen helt tosset Indledning til en Fødselsdagstale for Anna Ancher, født Brøndum, for hun var jo den lille gesvindte Pige, og Historien blev saamænd ogsaa benyttet paa 70 Aars Dagen »efter at H. C. Andersen havde bragt hende til Verden«.

Da jeg ifjor stod sammen med Anna Ancher og Karl Madsen i Skagens nye dejlige Museum og sagde til Anna Ancher: »Du er nu alligevel det fineste fine her« — smilede og vinkede de to andre lidt tyssende med Haanden, men K. M. sagde dog bagefter: »Du havde maaske dog ikke saa helt Uret.« Anna mener vel nok, at »Mikkel« er den fineste, og her kan man vel sige som Goethe — formodentlig aldrig — har sagt, da man diskuterede, hvem der var den største: han eller Schiller: »Istedet for at diskutere det, maa I hellere beundre os begge.« Og vi beundrede sande-

lig alle Anna og Michael, ikke blot som de store Kunstnere, men som de dejligste Mennesker. Hvor straalere de ikke begge to, Michael, Skagens berømteste Søn, der, skønt født paa Bornholms Granit, først fik rigtig fast Grund under Fødderne i Skagens Sand, og den lille Pige fra Brøndums Kro, der Verden over har vakt Beundring for sit og Danmarks Navn.

Da vi første Gang kom til Skagen, havde vi i 10 Aar kendt og været Venner med Anchers, og dog kender man dem ikke rigtigt, naar man ikke har været i deres Hjem, modtaget, som man blev med aabne Arme af Værterne, naar de var hjemme, eller blot med aabne Døre, naar de ikke var det, man kunde gaa ind og sætte sig til Ro dér, se paa de mange skønne Billeder, ja, hvis man var tilstrækkelig fræk, selv servere sig det Modtagelsesbæger, der hører med til Besøget. Bedst, naar de var hjemme med den lille Pige, der nu er den dygtige Kunstnerinde Helga Ancher, dejligt alene med dem, dejligt med alle Rummene fulde af glade Gæster — i Ordets bogstavelige Forstand — fra Borg saa vel som fra Hytte. Mikkell, stor, bred, renaissanceagtig, Anna fin, stilfærdig, men ligesom Mikkell med et lille, nydeligt satirisk Smil — de var da Jyder begge to, og Gudskelov for det.

Nu savner vi Michael Ancher, det er ikke »én der er død«, det er noget af Skagens Storhed, der er borte. Vi har aldrig været paa Skagen i Krøyers og Drachmanns Dage, det var Ancher, der for os personificerede Skagen. Og da han paa sin 70 Aars Dag holdt

en Tale for Skagen og sagde, at han selv ikke vidste, hvad det var, der i Ungdommens Dage havde knyttet og nu saa stærkt bandt ham til denne Plet, raabte vi alle: »Jo, det er Anna!« De to var Skagen. Nu glæder vi os over, at Anna er der, men vi savner Mikkel. De sidste Aar kunde han jo vel af og til sukke og klage, »han kunde ikke arbejde mere, han var opslidt, han havde det skidt,« men vi kunde dog altid faa ham i Humør igen, faa ham til at være den gamle, det vil sige den evigt unge Ancher. I 1927 gik han og vi med en vis Ængstelse til Fødselsdagsfesten, men det gik godt, og da vi næste Morgen rejste, var han fuld af Liv og Glæde: »Jeg har moret mig saa storartet,« sagde han, »at jeg nu vil holde Fødselsdag hver Dag!« og han straaledede som den Skaagens Sol han var.

Men han kom aldrig til at holde Fødselsdag mere.

Brøndums Hotel forener maaske ikke i særlig Grad »Hjemmets Hygge med Selskabslivets Elegance«; det er ikke umuligt, at der i de exclusive Klubber i London kan findes lidt mere Comfort, og Hotellets Portier kan af den Grund ikke sammenlignes med f. Ex. Portier'en i Schweizerhof i Luzern, at Brøndum aldrig har haft nogen Portier; Hotellets Navn lyser ikke om Aftenen med Ildbogstaver, man ser over den lille Indgangsdør til den lille Entré med smaa, ikke meget smukke, Bogstaver malet Ordet: »Hotel«, det er alt. Men der er over det hele »noget for sig«, noget mystisk, som alle, der kender det, elsker, men endnu ingen har kunnet forklare: det

kan maaske bedst siges saaledes: det er Brøndum. Man siger ikke »vi bor paa Brøndums Hotel«, men »vi bor hos Brøndum«. Alle holder af Brøndum og alle kender Brøndum — undtagen lige de to: »Kraks blaa Bog« og »Dansk biografisk Haandlexikon«.

Dejn Brøndum, gamle Madam Brøndums Søn, er Værten, Frøken Hulda sørger for den gode Mad; den er bedst før og efter Sommerferien, naar hun er ene om at lave den; i Sommerferien, hvor hver Kvadrattomme er besat, maa mærkeligt nok den 78 aarige have nogen Hjælp; Frøken Marie er Herskerinde over »Dug dæk dig« og alt hvad dertil hører, ikke mindst Blomsterne; og tro ikke, at de sparsomt gror i Danmarks mest nordiske Luft, nej Skagen begynder saamænd saa smaat at blive en Blomsterby, ganske lidt i Retning af Harlem! Det er disse 3 Søkende — over 230 Aar tilsammen — der altsaa gør »Brøndum« til det, det er.

Det er Frøken Huldas Fødselsdag. En firsindstyve Mennesker sidder i »den gamle Have« ved den pragtfulde Chokoladeopdækning; den ene Tale afløser den anden, én bestaar blot i ét eneste Ord, udslynget med Begejstring og paa et klingende Svensk: Hulll!da! En mere snakkesalig gammel Fyr siger, saa vidt jeg husker, noget om, at da Gorm den Gamle samlede Danmarks Rige, der før havde haft mange lokale Smaakonger, forsvandt disse Kongeslægter ikke alle, enkelte Steder findes de endnu — en saadan hersker f. Ex. ved det yderste Hav, og maaske vil De ikke kende den strax, den bærer ikke straalende Dragter, én af Slægten er den lidt krumbøjede

graahaarede Pige, De ser gaa gennem den store Gaard med lidt Kræs til Kyllinger og Ællinger og lidt Chokolade til Børnene, én: den noget rankere Dame, der staar med Favnen fuld af Roser og yndelige Blommer, og saa er der den ikke helt unge Mand, der med Dagens Post, som han har hentet, let og spændstig springer af Cyclen og skynder sig ind for at se, om alt er i Orden.

Om det er Kongeslægten? Ja, det kan De tro, bliv her blot nogen Tid! Jeg har aldrig været paa Klitgaarden, ganske vist, derfor kan jeg roligt sige: »Jeg kender ingen mere smigrende eller morsommere Tilsigelse, end naar Frøken Hulda eller Marie siger: »Kommer De over og drikker en Kop Kaffe eller The Kl. 4?« »Over«, det er i Køkkenet, og den varme Drik indtages sammen med Frøkerne, Anchers, nogle udvalgte Venner og Pigerne — Ordet »Husassistenter« findes ikke i Skagens Ordbog. Og hør, hvorledes her oppe siges om en Gæst: »Han spiller Bridge med Brøndum.« Det siges med en Betoning, som den, hvormed man i Sverige siger: »Han är en av de aderton i Svenska akademien.« — — —

Og saa raabte vi Hurra for Slægten Brøndum.

Af Skagens gamle Kro har Degn Brøndum skabt Hotellet, der senere fik den smukke Tilbygning og Annexet, hvor man bor bedst, især hvis man er saa heldig at faa et af de smukke Dobbeltværelser med Altan og Udsigt over Søndenstranden — men det er i Hovedbygningen ved den store Gaard, der minder om »Bedstefars Gaard« eller en anden Gaard

med Eventyrglans fra Barndommens Dage, det er der det foregaar. Her gaar Brøndum omkring med sit stille, venlige Smil og siger et enkelt Ord paa det smukke Skagen-Jydske og ordner det hele. I Gullaschaarene kunde han jo nok af og til slaa lidt i Bordet, naar Bølgerne gik alt for højt, ellers er han lutter Velvilje, som da han sagde til en Gæst, der lidt gnavent bemærkede, at Frokosten var ham for ensformig, han trængte til lidt Afvexling: »Ja, men det kan De jo godt faa« — og henvendt til en af Pigerne: »Aa vil De lade Grosserer Jensens Regning skrive, han vil flytte hen til et andet Hotel.«

Er man ikke fornøjet hos Brøndum, holder han skam ikke paa én. Jeg har set ham en Pinsedag, da der var fuldt af Gæster, og der desuden, i Anledning af Anchers 75 Aars Fødselsdag, skulde være en stor Middag med Kongefamiljen, alt i alt henimod 100 Gæster, og han blev hentet fra Frokosten til nogle Rejsende, der vilde have Plads. »Ja, vær saagod at vente lidt, saa skal jeg se, hvad jeg kan gøre.« — »Næ, vi vil ikke vente, saa tager vi ind paa et andet Hotel.« Saa smilede Brøndum, trykkede den utaalmodige Mands Haand og sagde: »Mange Tak!«

Det er her i den smukke Spisestue med de pragtfulde Billeder, der, naar de tre Søskende engang er døde — det ske sent —, skal indlemmes i Museet, at Kong Oscar, der var kommet over i sin Sejlbaad fra Marstrand, vel nærmest for at se disse Billeder, blev gjort opmærksom paa, at den Mand, der gik og stillede et Par Borde sammen henne i Hjørnet, var Manden for det hele. Kongen gik saa hen til ham og

sagde »Goddag.« »Goddag,« svarede Brøndum uden at vende sig om. — »Jeg er Kong Oscar, kender De mig ikke?« — Saa vendte Brøndum Hovedet lidt og sagde: »Jo, af Omtale!«

Denne lille Historie havde jeg fortalt Hans M — — — Næ, det maa vist have et særligt Kapitel.

Snobberi?

En Eftermiddag gik jeg over til Anchers for at sludre lidt med dem. Der var ingen i de smaa, lave Stuer, saa gik jeg ind i den store, høje Spisestue for at se, om de var derinde, men jeg kom hurtig ud igen, og afsted gennem Haven, men Anna Ancher var lige i Hælene paa mig og raabte, at jeg skulde komme tilbage. »Nej, det falder mig ikke ind, hele Klitgaarden sidder jo derinde.« Men der hjalp ingen kære Mor: Kongen havde sagt: »Det var en Mand med en stor Hat; hvorfor løb han sin Vej, da han saa mig?« Du maa komme ind, det gaar slet ikke an andet.

Og saa gik det altsaa ikke an — andet.

Men glad var jeg ikke. For det første har jeg altid været uhyre bange for at trænge mig paa, og for det andet havde jeg aldrig været i saa fint Selskab eller blot talt med nogen kongelig Person, ikke saa meget som med en Greve af Rosenborg, og jeg vidste slet ikke, om jeg kunde Sproget. Jeg var til Mode, som da man i 14 Aars Alderen blev tvunget til at sige et Vers frem i voxent Selskab, jeg var tyk i Munden.

Men det gik helt godt. Kongen rakte mig Haanden med et stort Goddag, som om han vilde sige: »Naar vi er hos Anchers, saa er deres Venner og Bekendte ogsaa vore,« og Dronningen hilste saa venligt, at hun strax vandt mit letbevægelige Hjerte, Kammerherre Rothe havde jeg jo løbet paa Skøjter med i Studenterdagene, og om det saa var Adjudantens Frue, saa var det skam Alfred Schmidts Broders datter, der havde været til Børnebal hos os, og Hofdamen Frøken Sehested præsenterede sig selv. Ellers fandt der ingen Præsentation Sted, jeg havde jo strax kendt Majestæterne, og de lod ogsaa til at kende mig, og Kongen sagde, at det havde moret ham at læse mine »fornøjelige Artikler i »Berlingske Tidende,« — jeg skrev den Gang, i Krigsaarene, en hel Del »Causerier«, der i al Fald skulde være fornøjelige; og Kongen mente, at jeg burde skrive meget oftere, hvortil jeg svarede, at det ikke var saa let i disse triste og mørke Tider, men dertil svarede Hans Majestæt, at saa trængte vi jo netop alle til at blive opmuntrede.

Jeg morede mig storartet. Det er aldrig kedeligt at blive rost, og vi sad og drak Anchers gode Vin og Kongen røg hans 2 Øres Cigaretter, og der var ikke Tale om en kortere Audiens, nej, vi var jo hos Anna og Michael Ancher og dér er man vant til at blive længe. Da jeg gik hjem, havde jeg Følelsen af, at jeg havde bestaaet en Examen med Karakteren: »Bekvem« eller dog »Ej ubekvem«.

Havde dette nu været den eneste Samtale — ja, saa var det maaske ikke kommet, om jeg saa maa

sige: til Offentlighedens Kundskab, før jeg var død, og saa i en Nekrolog af samme Art, som den, vi i det Herrens Aar 1875 i Familjens Skød morede os saa kosteligt over, at vi sammen med den senere, som Filolog og Anarkist, kendte Gerson Trier satte den i Vers og foredrog den som Kantate til Glæde for vor rare Tante Betty Fürstenberg, der den Sommer boede hos os, og i hvis svenske Avis, vi havde fundet den; jeg mener at kunne erindre den ordret efter de mange Aars Forløb, men Kantaten er ganske vist ogsaa blevet opført adskillige Gange. Nekrologeren lød saaledes:

Avliden björnjägare.

Gamla Lloyd har dött i en ålder av 82 år, 4 månader och 11 dagar. Många björnar har han skjutit, hvarom Berlins Större Naturlära underrättar oss. Han lär även en gång för många år sedan, haft ett enskilt samtal med Hans Majestät konungen.

Men det blev ikke ved den ene Samtale. Det er især paa Skagen, vi senere har truffet Kongefamilien, men en Dag hændte der os følgende i »Forum«. Det var ikke »Fernisering«, vi kunde absolut ikke ane, at vi vilde træffe Majestæterne, men ligesom vi var begyndt at se os om, kom Dronningen hen og hilste paa sin ligefremme og elskværdige Maade, og fortalte, at Kongen havde moret sig saa storartet med mine, da lige udgivne, »Kjøbenhavnviser«. — »Ja, jeg ogsaa, men jeg forstaar dem jo ikke saa godt som Kongen.« Lidt efter saa vi Kongen i det fjerne sammen med Udstillingskomitéen, der viste ham rundt.

Saa snart Majestæten havde opdaget os, gik han strax hen og trykkede vore Hænder og sagde: »Tak for Deres Viser, de har moret mig i høj Grad, de er jo fra »min Tid«, og jeg er svært med paa det alt sammen.« — »Ja,« sagde jeg, »jeg havde saamænd tænkt paa at sende Deres Majestæt et Exemplar, men saa blev jeg bange for at være paatrængende.« — »Nej, det skulde De skam have gjort.« — »Ja, saa kan jeg jo gøre det, naar næste Bind kommer.« — »Kommer der ét Bind til?« — »Ja, Deres Majestæt, man ved jo aldrig, hvad Folk i min Alder kan hitte paa.« Om Aftenen saa vi i »Berlingske Tidende« et Snapshot af denne Scene, et storartet Billede, et af de morsomste, jeg ejer: I Forgrunden: Hans Majestæt, min Kone og jeg, og vi ler alle tre lige voldsomt, saa det ikke er muligt at fastslaa, hvem der har sagt det, der er saa morsomt, Ophavsmanden plejer jo gerne at være den, der ler stærkest. Bagved staar Komitéens Formand med et Aasyn, der fuldstændigt aflaster ham for Mistanken om at have været den vittige, ja endogsaa for at forstaa, at der er noget som helst morsomt ved Situationen.

Og eftersom Tiden gik og vi mange Gange havde været sammen med Majestæterne — ogsaa med Kronprinsen og Prins Knud — til fornøjelige »store Fester«, eller blot til gemytlige Samtaler paa Tomandshaand, blev det mere og mere klart for vore gode Venner, at det var en god Spas at paastaa, at vi var blevet »nogle rigtige Snobber«. Og ligesom det morede dem at drille os, morede det — i al Fald mig — at vi kunde skaffe dem den Morskab. I Virkelig-

heden troede jeg jo slet ikke, at de selv troede paa det Vrøvl, det i Virkeligheden var, jeg har vist aldrig, saavidt jeg da selv kan dømme, været Skabe-krukke hverken opad eller nedad. En Dag da Kongen havde siddet med os et Par Timer i Brøndums Gaard, og vi nogenlunde havde faaet talt ud om forskellige store og smaa Ting, tog jeg et Brev frem, jeg lige havde faaet fra en af mine bedste Venner, der altid under mit Navn paa Breve skriver: B. m. K. H. o. H., og forklarede, at det betød: »Beæret med Kongens Hilsen og Haandslag.« — »Og,« føjede jeg til, »det er blevet en storartet Sport for mine virkelig gode Venner at kalde mig en stor Snob, siden jeg har haft den Glæde at gøre Deres Majestæts Bekendtskab. Jeg var ingen Snob, fordi jeg kendte Ibsen og Bjørnson, Brandes, J. P. Jacobsen, Niels Bohr og — —« »Nej,« lo saa Kongen, »men det er heller ikke saa let at faa fat paa en Konge.«

For mig har det nu ikke været svært, jeg blev, som omtalt, første Gang saa at sige »tvangsindlagt«, men opdagede ligestrax, at Majestæterne foruden at være Majestæter tillige var Mennesker, Mennesker som jeg i Aarenes Løb er kommet til at holde overordentlig meget af, og jeg tror — uden Skaberi — at de ogsaa meget godt kan holde mig ud, selv om jeg nærmest er Analfabet i Hofsproget. Ved Anchers 75 Aars Fødselsdag holdt Kongen en fortrinlig, baade hjertelig og humoristisk Tale for Fødselsdagsbarnet. Talen endte med en Hentydning til en Ytring af Ancher i Anledning af, at Tuxen det Aar var kaldt til Amerika for at male en Milliardærs Portræt og

dér havde faaet mange andre Bestillinger til Beløb, der i Omtale efterhaanden var blevet fantastiske. Kongens Tale endte omtrent saaledes: »Ancher har selvfølgelig ikke paa nogen Maade været misundelig paa Tuxen, men det er saa betegnende for ham, at han beskedent har sagt: »Lad Tuxen bare male i Amerika! Kunde jeg blot en Gang opleve at faa den nye Station paa Skagensbanen: Strandby at se, saa vilde jeg være fuldstændig lykkelig.« Og den Lykke vil jeg gerne skaffe Ancher; se, her er tre Billetter til Dem og Fru Ancher og Frøken Helga, Tur og Retur Strandby, stemplede, saa de kan bruges naar som helst.«

Og idet Hans Majestæt tog de tre Billetter op af Vestelommen og overrakte Ancher dem, var der stor Jubel over dette — i overført Forstand — virkelig kongelige Indfald. Da jeg umiddelbart efter skulde tale for Familjen Brøndum, begyndte jeg med at sige: »Det er ikke let at tage Ordet efter den sidste Tale. Ikke fordi den blev holdt af Danmarks Konge, det vilde være lige saa svært, hvis den var blevet holdt — NB. ligesaa godt — af en ganske almindelig Typograf.« Saa lo Kongen og sagde: »Naa, Tak, den er god!« og lidt efter trak han mig i Kjolen — paa Grund af min høje Alder var jeg placeret ved Siden af Kongens Borddame Anna Ancher — og hviskede: »Vi maa have Historien om Kong Oscar!«

I Goldschmidts morsomme gamle Stykke »En Skavank« har en ung Mand en Aften talt med Frederik den Sjette uden at ane, at det var Kongen, og

senere, da han bliver spurgt: »Ved De, hvem det var, De talte med?« svarer han: »Nej, men det var en rar, gammel Mand; jeg kunde godt lide ham.« Og dertil siger saa Etatsraaden: »Det var ogsaa Deres Pligt, for det var Hans Majestæt Kongen.« Det er i Stykket meget virkningsfuldt — men det er Snobberi i Renkultur. Jeg har aldrig holdt af nogen af Pligt og kunde det ikke, for jeg er nemlig ikke Spor af Snob.

Men jeg hverken kan eller vil skjule, at min Kone og jeg i Aarenes Løb er kommet til at holde overordentlig meget af »Familjen paa Klitgaarden«, og det, ikke at omtale dette, naar jeg fortæller om andre, der har bragt Fornøjelighed ind i min Tilværelse, synes jeg vilde være Snobberi overfor de andre, der lige saa uskyldigt er kommet med i disse kaleidoskopiske Minder.

Og for vore gode Venner er der stadig Lejlighed til at sige: *les snobs, qui s'excusent, s'accusent.*

Andre, jeg mødte paa Vejen.

Og Aarene ruller ligesom Maskinerne i Trykkeriet, ogsaa 24 Timer i Døgnet, og tilmed uden Standsning Søn- og Helligdage, og en skøn Dag sidder man saa og skriver sine »Erindringer« og opdager, at det er 50 Aar siden, man var Ungkarl, og saa og saa mange Aar, siden man første Gang slog Øjnene op i det Værelse i Løvstræde Nr. 7, hvor nu forhenværende Folketingsmand, Overretssagfører Alfred Christensen har sit Kontor — ja,

Tak! saa opdager man ogsaa, at han ikke er kommet med paa disse kaleidroskopiske Sider. Jeg har naturligvis glemt det halve.

Alfred Christensen — han var Studentersamfundet, det vil sige dets lyse Side, og naturligvis ikke af den nuværende kommunistiske Klub med dette Navn, men af den Studentersammenslutning, der fra 1882 i omtrent 30 Aar var med til at give Tiden dens Præg. Der var megen Videnskab, Oplysning og Samfundsfølelse i Badstuestræde, hvor vi begyndte; de tre Ting: Arbejderundervisningen, Smaaskrifterne og Rets Hjælpen var, hvis man da tør kalde noget meget demokratisk saaledes: Studentersamfundets Adelsmærke. Men Humor, der for en Ungdomsforening vistnok er lige saa nødvendigt som Sukker og Salt for et voxende Menneskebarn — det var der for lidt af. Der var egentlig ikke andet end: Alfred Christensen. Ja, det var meget, ualmindeligt meget hos et enkelt Menneske, men dog for lidt for en hel Forening, og der var i al Fald ikke meget andet. Alle vi — det vil altsaa sige: vi faa nulevende, der var med den Gang — vil aldrig glemme Alfred Christensens Formandstid, da hans sprudlende Lune, hans glimrende Vid lyste op naar, vi samlede ved Bordene, ovenpaa al den meget gode Alvor vi havde faaet serveret.

Alfred Christensen var Partimand, absolut; intet kunde faa ham til at slaa et Gran af paa sin Overbevisning, og dog har han sikkert altid været afholdt af alle, Mennesker og Dyr — jeg tænker her dog nærmest paa dem i zoologisk Have — men jeg

tror ikke at han nogetsteds, i Tinget, for Skranken eller ved Løveburet, har staaet i sin fulde Blomst som i de lavloftede Stuer i Badstuestræde. Det er dejligt at le, og ingen Latter kunde være renere, sundere og friskere end den, der lød, naar han sagde sine herlige Strøbemærkninger eller holdt sine storartede Taler.

Lad mig heller ikke glemme en anden Mand, som jeg ogsaa kom til at holde af, en Mand, der heller aldrig veg fra sin Overbevisning, men som i en be-
drøvelig Grad savnede godt Humør, det var Sprogmanden Dr. Edvin Jessen. Han havde nu heller ikke særlig Grund til at være munter; han levede under saa fattige Forhold, at det slet ikke er til at tro, og alligevel gav han bort af sine usle Skillinger. Hvis man vil opfatte det venligt, som det er ment, vil jeg sige, at han ofte ikke fik anden fast Føde end den Kop Kaffe, han hver Dag nød hos à Porta paa Kongens Nytorv samtidigt med at han læste — alle danske og fremmede Blade. Heller ikke skulde det sætte Humøret op hos den 70aarige Videnskabsmand, anset hjemme saavel som ude, at faa en Bog, som havde kostet ham mange Aars Arbejde, kasseret af det Forlag, der havde lovet at forlægge den — fordi den var for ugudelig. Den hed »Religiøse Illusioners Historie«, lærd og udmærket, men en Bog, som var saa langt som muligt fra Begrebet: Morskabslæsning.

Fra en fælles Bekendt fik jeg at vide om Dr. Jessens Sorg over ikke at have faaet Bogen ud, og vi

sendte ham da et Brev, hvori O. C. Olsen & Co. tilbød ham at trykke hans Bog og skaffe ham en ansat Boghandlers Navn som Udgiver. Lykkelig kom han op til mig — og hvor saa han ud! Han gik i Snesjap med Lærreds-Gymnastiksko og i en tynd Regnfrakke. Han takkede for Tilbudet, men vilde absolut have Lov at betale os, efterhaanden som Bogen blev solgt, hvad vi naturligvis sagde Ja til, idet jeg dog i meget høj Grad betvivlede, at der vilde blive solgt saa mange Exemplarer, at Udgiften til Annoncerne kunde blive dækket.

Men hvad har — som allerede Gedske Klokkers saa rigtigt bemærker — ikke Fanden at bestille? Om det nu var ham selv direkte eller Anmeldelser af samfundsbevarende Ædlinge, der satte Liv i Bogsalget — allerede det første Aar kom den rare Doktor op og betalte et lille Afdrag. Og saaledes gik det Aar efter Aar, indtil han en Dag betalte det sidste Afdrag. »Men saa vil jeg ogsaa betale Renter,« sagde denne Hædersmand. »Nej,« sagde jeg og lo, »nej, De, der ved saa meget, maa vel ogsaa vide, at Jøder aldrig tager imod Renter« — og her var Doktoren nær ved at le, »Nej, dér tager De fejl,« sagde han, »der staar« — og saa nævnte han det rigtige Sted i Loven eller Profeterne — »at en Israelit ikke maa tage Rente af en Israelit, men nok af Hedninge.« — »Ja, men ser De, kære Doktor, jeg har jo læst Deres Bog og ved altsaa, at vi to har samme Religion, saa det med Renterne det maa De opgive.« Og saa lo han virkelig, og opgav vistnok for eneste Gang i sit Liv, hvad han havde paastaet,

han ikke vilde gaa fra. Men da jeg nogen Tid efter, for at skaffe ham en Indtægt, spurgte, om han ikke havde Lyst til at skrive en Artikel til »Det ny Aars-hundrede«, hvor jeg havde en lille Finger med i Spillet, svarede han hurtigt: »Jo gerne, meget gerne, men kun paa den Betingelse, at den bliver trykt med min Retskrivning,« hvad der naturligvis blev lovet ham, og jeg ved, at der kunde være tilbudt ham Golcondas Rigdomme for en Artikel, han vilde have sagt Nej, hvis den skulde være trykt med anden Retskrivning end den Edvin Jessenske.

Ja, der er megen Alvor og Spøg til i denne Verden.

En Videnskabsmand af Rang og som i Modsætning til Dr. Jessen struttede baade af Lærdom og af Humør, vil jeg ogsaa gerne have med paa disse Blade, fordi jeg ikke blot har lært saa meget af ham og moret mig saa meget ved at læse hans Bøger, men ogsaa fordi jeg har været glad og stolt over at kunne regne ham blandt mine Venner: det var Zoologen Dr. William Sørensen. Ogsaa her var det det usle Mammon, der førte os sammen ligesom med Dr. Jessen, hvilket det sandelig ikke er min Mening at prale med, det drejede sig, i al Fald fra Begyndelsen, om en ren Ubetydelighed, og saa vidt, jeg nu husker, blev det meste af, hvad vi kom til at trykke for W. S. betalt af en anden Zoolog, Budde-Lund, der var Ejer af en stor Børstenbinderforretning; og alt andet blev ordnet paa det nydeligste

og korrekteste. Nej, det er ikke værd at tale om; og det var os, der var paatrængende og tilbød vor Hjælp, ikke ham, der søgte den. Det var os en større Glæde at være med til at bekæmpe en Uret end at faa 2 Mark og 4 Skilling i Kassen. Og dem fik vi for Resten ogsaa.

Nej, der blev den Gang ofte lagt ganske anderledes Beslag paa os Bogtrykkere; jeg husker saaledes, at O. C. Olsen & Co. fra den udmærkede Forfatter, Oberst P. F. Rist en Dag fik et Brev, hvori han skrev: »Ifjor trykte J. H. Schultz gratis Understøttelsesforeningens Beretning, i Aar har jeg tænkt mig, at De skal gøre det.« Det var rene Ord for Pengene — og det var mange Penge, selv om det ikke kan sammenlignes med, hvad man nu plyndres for af Skattevæsenet. Den Gang betalte man 3 — tre — Procent af sine Indtægter i Skat, man kunde derfor nok af og til være lidt flot, men nu — — naa, ja, dette skal jo helst være en munter Bog.

Naturligvis fik Rist sin Vilje; hvem holdt ikke af ham som Menneske og som Forfatter, og som Soldat og som Understøttelsesforeningsmand har han sikkert ogsaa været en Nr. Etter. Dertil kom, at jeg synes, han var den smukkeste Mand, jeg har kendt, selv om han maaske nok helst burde have været ca. 3 cm højere. Den eneste Hævn, jeg tog for hans »Vold«, var, at jeg gentog for ham det med den smukkeste Mand — som han sagde, at han ikke kunde lide at høre.

William Sørensen var for Resten ogsaa pragtfuld

at se paa med det store Skæg, som saavel vor nuværende Stats- som vor Undervisningsminister kunde have Grund til at misunde ham.

For ca. 90 Aar siden var der opstaaet en videnskabelig Strid mellem vore to — man kan vel nok, uden at tage Parti, om begge sige: berømte — Zoologer J. C. Schiødte og Japetus Steenstrup. Denne Strid udviklede sig efterhaanden i den Grad, at man ikke overdriver meget ved at sige, at den omkring Aarhundredskiftet, da begge Hovedmændene var døde, var blevet til en over hele Landet rasende »Religionskrig«, hvor Partiet Schiødte og Partiet Steenstrup forkætrede hinanden, og hvis det lod sig gøre slog hinanden ned. Der fandtes da næppe en Zoolog, ja ingen Insektsamler eller Fugleudstopper, der ikke tog Parti i denne hensynsløse Strid. Partiet Steenstrup sad inde med Magten og kunde saaledes skade Modstanderne meget og gjorde det ogsaa.

Den, der vistnok stærkest førte Angrebet mod disse, i al Fald formentlige, Magtmisbrug og undertiden gjorde det med en knusende Hensynsløshed, var netop William Sørensen. Han kaldte det nu ikke en Strid mellem to Partier, men som han skriver til mig i Maj 1905:

De er vistnok allerede paa det rene med, at det er et Indlæg i den, om De vil, evige Strid mellem Videnskaben og Universitetet — eller selvstændig Tænkning og Autoritetstro, Titlen paa mit Skrift, har jeg tænkt, skulde være:

*Fromme Sjæles gode Gerninger,
videnskabelige Converteringer ved Kbhvns Universitet.*

Sørensen var naturligvis fattig; selv om man som han er Medlem af Videnskabernes Selskab og berømt i hele Verden, saa lægger man som Videnskabsmand sjælden Formuer op, især naar man af dem, der sidder ved Fadet og ved Magten, anses for farlig. En dejlig Mand var William Sørensen, men det maa jeg indrømme: farlig var han. Hans Slag var ikke blide, jeg begriber ikke, at hans Ofre overlevede dem. Hele Dagen sad han og proppede Lærdom i unge vordende Damer i 8—15 Aars Alderen, der næppe anede, at den underlige Mand, som de, efterhaanden som de blev ældre, kom til at holde mere og mere af, sandsynligvis var Danmarks betydeligste Zoolog, som de næppe havde faaet til Lærer, hvis der ikke da, som altid, havde været *something rotten* baade i Danmark og i hele Verden.

Nattens fleste Timer anvendte William Sørensen til at skrive sine Indlæg »mod Sandhedens Fjender og Fordrejere«, ikke for at tjene det røde Guld — mon han nogensinde har set et Forfatterhonorar? — nej fordi, som han skriver; »jeg har nemlig ikke villet undlade at give Svar paa den Afhandling, som Professor Warming har publiceret i« o. s. v. Dette Svar blev til en stor Bog paa 510 store Sider, der godt kan læses af Lægmænd som Morskabsbog.

Jeg er ikke saa dum at sige, at William Sørensen havde Ret i sine videnskabelige Meninger, jeg mangler alle Forkundskaber til at være Nævning i den Sag, men det er jeg ikke bange for at sige, at han som Forfatter, Polemiker, Kritiker er de andre næsten

utilladelig overlegen. Jeg anfører her de første Ord af to af hans Bøger: Paa den enes Titelblad:

Universitetet hører til Samfundets ædlestes Institutioner

(Af en Festtale paa Universitetet, if. Berl. Tid. for
21. April 1904.)

Un sot trouve toujours un autre plus sot, qui l'admire.
(Fransk Ordsprog.)

Den andens Forord begynder saaledes:

»De Lærde ere uenige« er en almindelig Talmaade. Men som saa mange lignende er den ikke heelt rigtig og tager desuden ikke Sigte paa Sagens Kærne. De Lærde er ikke altid uenige; thi saalænge der kun er fremsat een Mening om en Sag, er der fuldstændig Enighed mellem dem. Der opstaar først Uenighed mellem dem, naar der er fremsat to (eller flere) Meninger om en Sag. Og Grunden til Uenigheden mellem de Lærde er da den, at de Fleste af dem ere for lidet intelligente til at se, hvilken der er den rigtige.

Og som disse Ord, der er en Voltaire værdige, er Bøgerne helt igennem, forstaaelige for Lægmand og meget ubehageligt forstaaelige for den

»Videnskabelige Humbug og Uærlighed, Klikevæsen og gensidig Forherligelse i den videnskabelige Verden, som han hensynsløst angreb.«

De her citerede Ord er saa vel som nedenstaaende af Professor Kroghs Tale ved Afsløringen af William Sørensens smukke Mindesmærke paa Solbjerg Kirkegaard:

Paa Grund af mange Forhold, som jeg skal lade ligge, blev William Sørensen aldrig ansat som videnskabelig Lærer for Zoologer. Hvor stort et Tab dette har betydet for den zoologiske Videnskab hos os, lader sig ikke overskue. Jeg, som har haft den Lykke at kunne kalde ham min videnskabelige Lærer, staar i en Taknemmelighedsgæld til ham, der er saa stor, at jeg ikke finder Ord for den.

Denne fremragende Mand, flittig og arbejdsom og aldeles ikke uden Viden om sine egne store Evner, var saa elskelig beskeden; og saa angst for at synes anmassende i det daglige Liv, at det næsten ikke er til at tro. Jeg maa anføre en lille rørende Ting. En Dag fik jeg et Brev fra ham, hvori stod:

Højtærede Hr. Bogtrykker Henriques!

— — — — at jeg tænkte paa at ville hilse paa Dem med det første.

Men ved nærmere Eftertanke opgav jeg det, fordi det er lettere skriftligt end mundtligt at sige Nej. Sagen er denne — — —

Det var NB mig, det var lettere for at sige Nej skriftligt, han vilde altsaa ikke paavirke mig ved at komme personligt. Heldigvis kunde jeg strax svare ham: »Ja, Sagen er den — at det alt sammen er udmærket, som De ønsker det,« og et Par Dage efter kom følgende Brev.

Kære Hr. Bogtrykker A. Henriques!

Det er muligt, at De undrer Dem over, at Overskriften over mit forrige Brev er forskellig fra den i dette. Men netop derfor vil jeg sige, at jeg i det forrige med Flid undgik enhver Ting, som kunde appellere — eller se ud til at appellere til Deres Følelse.

Men saameget desto mere kan jeg i dette Brev bede Dem modtage min hjertelige Tak for Deres og Hr. Olsens store Velvilje mod mig og — vil jeg tilføje — for Sagen. Thi for mig selv venter jeg just ikke andre personlige Fordele end dem, som Philemon fik i »det lykkelige Skibbrud« o. s. v.

Sammenstillingen: Holberg — Philemon — William Sørensen — ja, den kunde jeg lide selv at have fundet paa.

Og lad mig saa, da jeg nu engang er ude at vigte mig med mine Bekendtskaber udi de Lærdes Societet, fortælle om det mest smigrende og overraskende Tilbud, der nogensinde er gjort mig, og som jeg maatte sige Nej til. En Aften i saa fjern en Tid, at mine bedste Venner endnu rystede paa Hovedet ved Tanken om, at jeg skrev Revyer og tilmed til et Teater »udenfor Voldene«, læste jeg i Berlingskes, ellers saa sindige, Aftenudgave en Artikel af vor berømte Filolog Professor J. L. Heiberg, der, uden nogen synlig ydre Anledning, udtalte sig med Beundring om Melbyes og mine Revyer, som han kaldte for værdige Efterfølgere af Aristofanes' Komædier. Vi to »Efterfølgere« har sikkert »ikke været billige« den Aften. Og at det ikke var en Flyvegrille hos Heiberg, mærkede jeg, naar jeg senere havde den Fornøjelse at tale med denne fine og elskelige Lærde. Nitten Aar efter fik jeg et Brev fra ham, det var i 1911, hvori han foreslog mig sammen med ham at oversætte Aristofanes' Komædier, til en Begyndelse »Fuglene«. For at undgaa enhver

Misforstaaelse vil jeg tilføje, at det ikke var til anden Aorist Passiv og de andre Nederdrægtigheder, der findes i græsk Grammatik, at han trængte til min Hjælp, det græske paatog han sig selv, jeg skulde — blot!! — sætte det hele paa Vers, lokalisere og aktualisere den og lade Personer fra vore Dage saasom »Digteren fra Klippeøen« (Andersen Nexø) optræde med Hentydninger til Dagens politiske og sociale Spørgsmaal.

Uden lang Betænkning svarede jeg:

Kære Hr. Professor Heiberg.

Hvor tillokkende det end vilde være for mig at blive afdøde Aristofanes' og nulevende J. L. Heibergs Medarbejder — maa jeg dog sige Nej til det ærefulde Tilbud. Jeg kan med Sikkerhed sige, at jeg ikke vil kunne faa noget ud af »Fuglene«, og da De jo har spurgt om min Mening, vil jeg sige, at jeg heller ikke tror, at Deres Tanke, at indføre moderne Navne og Tanker i det gamle Stykke, er heldig. Det er ikke, fordi jeg mener, at man ikke af Pietet for den afdøde Digter, maa ændre hans Ord, men fordi de nye levende Ord vilde gøre de gamle endnu mere afdøde; det vilde være som at sætte Lapper af nyt og stærkt farvet Klæde paa en gammel falmet Dragt.

At kalde Aristofanes' Komædie for en falmet Dragt er naturligvis mere end frygteligt, men det har jeg jo heller ikke gjort — vel?

Idet jeg endnu en Gang takker Dem for den Ære, De har vist mig, forbliver jeg Deres hengivne og ærbødige

Axel Henriques.

»Jeg kan ikke forstaa det,« sagde Heiberg nogen Tid efter til mig, »men tænk Dem: Georg Brandes giver Dem ganske Ret!« Han mistede dog ikke sine

venlige Følelser for mig; da jeg i Aaret 1917 havde bedt ham om at sige mig, hvad »Suppe paa en Pølsepind« kunde kaldes paa Latin, gaaende ud fra, at det vilde være ham lige saa let som for mig f. Eks. at sige, hvad en Hund eller en Kat hed paa Svensk, fik jeg følgende Brev, der viser, hvilken Ulejlighed den elskelige Mand havde gjort sig for min Skyld, og som, forekommer det mig, giver et Billede af vor sidste — eller én af vore sidste Grækere, der f. T. optræder som Latiner.

Kære Hr. Henriques!

Efter at have tænkt over Suppe paa en Pølsepind og konsuleret de lærdeste Latinister her paa Pladsen, er jeg kommet til følgende Resultat.

Romerne synes ikke at have brugt Pølsepinde; i hvert Fald kjendes der intet latinsk Ord derfor. Altsaa er en ordret Oversættelse udelukket. I Erasmi Adagia fandt jeg heller ikke nogen dækkende latinsk Talemaade, men ved at blade i Bogen fik jeg dog en Idé. Jeg foreslaar *bellaria putaminum*, Dessert af Nøddeskaller. *putamina* bruges ligesom Skal i Modsætning til Kerne. Man koger jo ikke Suppe paa Nødder, i altfald ikke endnu; derimod kan vi ligesom Romerne spise Nødder som Dessert, og *bellaria* betyder, hvad Nutidsbørn kalder Godter (i min Tid hed det Godtegodt, som nu var bedre).

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

Medens altsaa Heiberg forsøgte at faa mig til at skrive (i al Fald: med paa) en Bog, jeg næppe vilde have faaet megen Fornøjelse af, var der en Mand, der var meget ivrig for at faa mig til at skrive et

Værk, som jeg fik stor Fornøjelse af — ja, foreløbig kun af de to første Bind, — tredje og sidste er den Bog, De læser i for Øjeblikket og som jeg altsaa endnu kun har haft Fornøjelsen af at skrive.

Det var vor udmærkede Illustratør Hans Tegner. Med en Ihærdighed som den, hvormed Cato Major hævdede »forøvrigt bør Carthago ødelægges«, men altsaa med et mere opbyggeligt Formaal, har han i mange Aar mundtligt og skriftligt opfordret mig til at skrive mine Erindringer. Et Brev fra 1918, der begynder med »Tak for — — —«, ender med: »Nu skulde Du for Alvor begynde paa dine Erindringer. Du kan gøre det godt.« Da jeg Aaret efter i »Berlingske Tidende« havde skrevet en Artikel i Anledning af C. A. Reitzels Boghandels 100 Aars Jubilæum, fik jeg omgaaende et Brev kun indeholdende disse Ord: »Kære A. O. H. Jo — Begyndelsen er udmærket, nu haaber jeg da, Du fortsætter. Din Hans Tegner.« Og saaledes blev han ved at ægge mig, indtil jeg, ti Aar efter ovenstaaende Brev, udsendte 1. Bind, hvor jeg indsatte den, lidt omskrevne, Artikel om Reitzels Hus i Løvstræde som Begyndelsen; jeg var jo lidt ængstelig ved Experimentet, og det strammede mig en Del op at vide, at der i al Fald var ét Menneske i Verden, der vilde finde »Begyndelsen udmærket«.

Mit Bekendtskab med Hans Tegner skriver sig fra Slutningen af 70'erne, da »Dags-Avisen« modtog et Brev fra Overretssagfører Vilh. Tegner med Meddelelse om, at hans Bror, Hans Tegner, agtede at anlægge Sag mod Bladet for Krænkelse af Privat-

livets Fred. Den kriminelle Artikel lød omtrent saaledes: »Efter Forlydende agter Kunstmalers Hans Tegner om kort Tid at foretage en Rejse til Udlandet.« Ja, mere var der ikke, og det vilde nu næppe give Anledning til en Retssag — — naa, det blev der heller ikke noget af den Gang, men Hans Tegner sagde dog senere: »Siden den forfærdelige Artikel stod i »Dags-Avisen«, har mine Kreditorer staaet i Kø op ad Trappen, saa jeg slet ikke har kunnet komme paa Gaden.« Det vil sikkert forbavse hans mange Venner, at Tegner overhovedet nogensinde har haft en Kreditor, men de vil genkende hans elskværdige og humoristisk tørre Udtryksmaade (Humor og Tørhed er jo for Resten sprogligt set Modsætninger), som han har bevaret til Dato, og som i dette Tilfælde sikkert ikke betød mere, end at en enlig Skrædder havde spurgt, om han blev længe borte.

Forsoningen med »Dags-Avisen« maa hurtigt være kommet i Stand, ti allerede Aaret efter tegnede han et pragtfuldt Billede af Sarah Bernhardt, der trykt i to Farver fyldte hele Forsiden af »Dags-Avisen« — en stor Begivenhed den Gang — og hjalp mægtigt til at gøre »Dags-Avisen« til ubetinget »første Sprøjte« i de bevægede Dage, da denne Stjerne lyste over Kjøbenhavn. Sarah Bernhardt er den dramatiske Kunstner, der har betaget mig mest af alle, jeg har set; ingen af de vidunderlige Skuespillere, der spillede sammen med hende paa *théâtre français* i den Glanstid, jeg har kendt, eller vort eget udmærkede Teaters saalidt som Duse eller Ristori

(som jeg dog kun har set, da hun var gammel) kunde maale sig med Sarah Bernhardt, og mit lille — eller store — Hjerter (hvad man nu vil kalde det) var ved at sprænges, da jeg sammen med Robert Watt, Secher og Cantor viste hende og hendes Søster rundt i Tivoli, hvor jeg gik med Søsteren under Armen. Havde det være »selve Sarah« — ja, saa var det vist gaaet mig, som der i sin Tid (for 68 Aar siden) stod i »Sværmere« i en Fortælling »Styr« — en af Vilhelm Topsøe skreven Parodi paa Bjørnsons Bondenoveller: »Der var noget, som brast for hende; det var hendes hjærte.«

Ja, jeg ved godt, at det ikke er »Sarah«, men Hans Tegner, jeg nu skal skrive om. Vi to har i alle de mange Aar, siden han projekterede sin første Udenlandsrejse — mon den for Resten nogensinde blev til noget? — haft det overordentlig hyggeligt sammen, naar vi mødtes. Ikke, at han paa nogen Maade snakkede saa meget som jeg, men det er dejligt baade for et yngre og for et ældre Sludrechatol at have en saa stilfærdig og charmerende smilende Tilhører som Tegner — og desuden er han jo en dejlig Kunstner, som jeg altid har beundret, enten det nu har været de af ham selv tegnede Møbler i hans henrivende Stuer eller Exlibris, Porcelæn, de faa, men udmærkede, Billeder, han for mange Aar siden tegnede til »Blæksprutten« eller de mange til Holberg og H. C. Andersen, der var Beundringens Genstand. Tegners Billeder til H. C. Andersen er vel aldrig blevet saa populære, som Ernst Bojesen havde tænkt sig, men det er uretfærdigt, selv om det

maaske skyldes en smuk — og sjælden — Egen-
skab hos os Danske: Troskab, nemlig Troskab mod
Vilh. Pedersens Billeder, der har holdt lige saa længe
som vor Troskab mod Fritz Jürgensens.

Men H. C. Andersen er saa storslaaet, at godt
mere end én Opfattelse af ham kan være rigtig, og
uden at ville sige ét ondt Ord om Vilh. Peder-
sens, saa er Hans Tegners Billeder til Eventyrene
ogsaa dejlige. Jeg har i Aften afbrudt Skriveriet
for at kigge paa dem, og nu, da jeg atter sætter Pen
til Papiret, opdager jeg, at Midnatstimen forlængst
er slaaet og at jeg har siddet og moret mig udmær-
ket med disse Illustrationer et Par Timer. Kunde
disse Linjer bidrage til, at rigtig mange »gakked hen
og gjorde ligesaa«, vilde jeg da en Gang igen have
gjort noget nyttigt. For det ved jeg nemlig, at
Melbye og jeg én Gang har gjort — lad saa kun en
streng *Censor morum* sige, at jeg overvurderer mine
Viser — det var, da vi skrev Visen om den olden-
borgske Kongerække. Det var en frisk September-
dag 1901, at vi 4 A'er og det store B sad paa Konge-
broen i Fredensborg og talte om den kommende
»Blæksprutte«. »I Aar skal vi have en Vise om vore
Oldenborgere,« foreslog jeg; Bojesen og Melbye var
strax med, og jeg gad vidst, om ikke Alfred Schmidt
samme Aften begyndte at tegne sin glimrende Ol-
denborgersværn? Aaret efter var min ældste Dat-
ter, Henny, til Studenterexamen, og hun betroede
mig, at denne Vise havde været hende en mægtig
Støtte ved Examinationen i Historie, og siden da
har saa mange, at jeg slet ikke tør sige det, fortalt

mig det samme. Ja, endnu for fire Maaneder siden — November 1930 — har jeg fra en, mig fuldstændigt ukendt, Kommunalærer her paa Sjælland faaet et Brev, hvori der staar:

Tak for en Hjælp, De en Gang har ydet mig. Jeg har aldrig kunnet rubricere, hvad de forskelligt nummererede Christian'er og Frederik'er har øvet af mer eller mindre fortjenstfulde Gerninger og Misgødsel. Det er en slem Fejl for en Examinand til Lærereksamen. Jeg var derfor i en slem Knibe, da jeg i 1908, ør og fortumlet af at stoppe »historiske Huller« og med ovennævnte Svaghed »in mente«, sad ved Examensbordet paa Seminarium. Verdshistorie var gaaet godt; men saa »trak« jeg Fr. II. Efter et Øjeblik Forvirring husked jeg:

Hvad denne Konge har bedrevet o. s. v.

Det gav mig et Par Holdepunkter; for den Vise kunde jeg. Gamle Rosendahl fra Lyngby vurderede mig til mig, netop hvad jeg i Historie skulde have for at faa mig i Hovedkarakter. — — Altsaa Tak for Hjælpen, maaske dette Tilfælde ikke er det eneste af den Art.

Deres taknemmelige

o. s. v.

Jeg husker en Aften i Forfatterforeningen: Axel Kalkar sang nogle af Melbyes og mine Viser, og vor udmærkede Historiker, Professor Johannes Steenstrup, der stod ved Siden af mig, og som havde sagt mig nogle Venligheder om Viserne, bemærkede, da Kalkar begyndte at synge Den oldenborgske Kongerække: »Den hører nu ikke til Deres bedste.« Men da Kalkar var midt i Visen, nikkede Professoren til mig og sagde med et elskværdigt Smil: »Jo — den er for Resten alligevel god!«

Naar jeg siden hin Septemberdag intet Aar har forsømt at tilbringe mindst 8 Efteraarsdage i Fredensborg, saa er det virkelig ikke, fordi jeg derved har tænkt at faa Inspiration til yderligere at lette Examen i Historie for den kommende Slægt — det vilde maaske ogsaa i alt for høj Grad bidrage til at fremskynde det saa befrygtede Studenterproletariat — men fordi Fredensborg Park paa den Tid af Aaret forekommer mig at være et af Verdens dejligste Steder, hvor jeg aander lige saa let som ved Havet. Og foruden denne Park, hvor man vandrer om, uset og ubemærket og salig som i Nirvana, er der endnu en Plet i Fredensborg, som jeg elsker: »Krogen«, hvor jeg nyder at sidde og tale med et elskeligt Kulturmenneske, Ejeren af Stedet: Hans Tegner; men endnu mere — ja, Undskyld gamle Ven! — endnu mere at tale med Fru Helga Tegner. Ingen af os, som elsker Tegner, kunde have ønsket ham en bedre Kone, ja, vi har vist ikke engang været at ønske ham en saa god, ganske simpelt, fordi vi vel ikke anede, at en saadan fandtes i denne forholdsvis bedste af alle Verdener.

En, jeg skiltes fra paa Vejen.

1. Januar 1915 udtraadte jeg af Firmaet O. C. Olsen & Co. Et halvt Aars Tid efter hørte jeg, at der kort efter denne Verdensbegivenhed havde staaet i et af vore, saakaldte ansete, Blade, at Axel Henriques, noget hovedkuld, var udtraadt af det kendte Firma. Hvis det har været Bladets Mening

at insinuere, at jeg havde taget en lille Smule af Kassen eller var løbet bort med en af Rotationsmaskinerne eller lignende, har Bladet ikke haft Held med sig; jeg har i al Fald aldrig følt, at nogen har tænkt sig en saadan Mulighed, saa lidt som jeg følte Trang til, saa længe efter, at gøre Bladet den Ære at forlange en Undskyldning for den mildest talt noget kejtede Udtalelse.

Da Olsen — selvfølgelig i god kontraktmæssig Tid, 5: 1 Aar forud — opsagde vor Kontrakt, var det mig paa én Maade en stor Behagelighed, dels er, efter min Mening, 37 Aar netop en pæn og passende Tid at være Bogtrykker, og dels havde jeg længe med Bekymring set hen til det Øjeblik, da Olsen — der var næsten 12 Aar ældre end jeg — vilde forlade Trykkeriet og alt andet timeligt og jeg skulde ordne mig med hans Bo. Olsen havde nemlig — som min diametrale Modsætning — altid elsket at samle Penge og hadet at give dem ud, det drejede sig med andre Ord om en betydelig Sum, han havde staaende i Forretningen og som altsaa skulde skaffes til Veje. Derfor vilde Opsigelsen i dobbelt Forstand have været mig en Lettelse — hvis det NB havde været Mening, at jeg skulde gaa, men det var det slet ikke; Mening, at jeg skulde blive og Olsen gaa og have sine Penge.

Nu var det jo her, som man siger »ubetinget Kaminen, der var begyndt«, og jeg kunde blot have sagt: Nej Tak, jeg er sagt op, jeg gaar og »saa er den ikke længere«, men jeg havde ondt af den just ikke saa gamle — 75aarige — men stærkt nedbrudte

Mand. I over 3 Aar havde han saa godt som ikke vist sig i Forretningen, og Tanken om, at han ene skulde styre Forretningen under de Omstændigheder, var alt for trist, og Resultatet blev da, at jeg og min juridiske Konsulent næsten et Aars Tid forhandlede med Olsen og hans Konsulent. Denne var en Mand, jeg aldrig havde kunnet lide, og helt forkert havde jeg vel ikke set paa ham. Ganske kort Tid efter, at jeg saa ham sidste Gang, blev han grebet i noget, der vistnok hedder mislig Omgang med betroede Midler, og han undgik kun Forbedringshuset, ved at nogle af hans Venner og Bekendte indsamlede saa mange Penge, at de af hans Klienter, der forlangte det, kunde faa det igen, han havde stjaalet fra dem. For at gøre denne altid sørgelige Hverdagsbegivenhed lidt muntrere, fortæller jeg følgende, absolut sande, Historie: Da Misdæderen saa Listen over sine Redningsmænd, udpegede han én og sagde: »Nej, af ham vil jeg intet modtage, jeg anser ham ikke for nogen helt fin Mand.«

Antageligt — og forhaabentligt — var det denne Tillidsmand, der fandt paa de ganske ukontraktmæssige og vanvittige Betingelser for min Overtagelse af Bogtrykkeriet, der var Skyld i at jeg sagde bestemt Nej, — det var i Verdenskrigens første Maaneder, og ikke alene jeg, men ogsaa Pengemarkedet, var meget langt nede — hvorefter han foreslog, at vi skulde likvidere vor blomstrende Forretning — jeg antager, at han nok kunde lide at være blevet Likvidator dér — og endelig opfandt de uværdige tricks til Beskæring af, hvad der tilkom mig, naar

jeg udtraadte, og som førte til, at mit Samarbejde med Olsen gennem en Menneskealder — væmmeligt — endte i en Voldgiftsret.

Enhver, der har blot en Smule Kendskab til mig, vil sikkert forstaa, at jeg aandede lettet op, da jeg hovedkulds kom ud af dette Griseri.

Olsen har jeg aldrig talt med siden, han døde først 13 Aar efter (1928) som en stakkels ensom Mand. Til vor fælles Ven, Bogtrykker Carl Græbe, sagde han et Aars Tid før sin Død: »Ved De noget om, Græbe, hvorledes Axel Henriques lever? Aa, det var en dejlig Tid, da vi to arbejdede sammen.«

Jeg blev opfordret til i den Anledning at gaa op til Olsen og hilse paa ham. Jeg mente anderledes; sandsynligvis, eller maaske, vilde han have glemt disse Ord, og det var ganske overflødigt at diskutere den Ting, han havde jo sagt det rigtige, det jeg selv mente og mener endnu, den Dag i Dag, at det var en dejlig Tid, da vi to arbejdede sammen.

Og nu er jeg færdig

med disse kaleidoskopiske Minder. Maaske har jeg taget for meget med — saa maa det være mig en Trøst, at der til Gengæld er en hel Del, baade Mennesker og Begivenheder, som vistnok havde haft Krav paa at blive nævnt og som ikke er blevet det.

Ja, som, vistnok baade ofte og rigtigt, bemærket: Aarene ruller, og en Gang til Sommer har jeg alt saa fyldt de 80, den første Ol, og jeg ved nøjagtigt, hvad jeg saa vil gøre, hvis jeg da faar Lov til det:

Jeg vil begynde paa den næste og gøre det, ligesom Marc Twain, der en Gang sagde, da han intet andet havde at bestille, at hvis nogen tilbød ham at oversætte Talmud fra Hebraisk, saa vilde han — selv om han nok kom til at tage fejl nogle Gange — gøre det saa godt og med saa megen Opfindsomhed og Variation, som han kunde for Pengene.

Mit Privatliv, som jeg ikke haaber at have afsløret for stærkt, er gaaet saaledes, at jeg endnu har den samme Kone, som jeg begyndte mit Ægteskab med, at vor ældste Datter Henny er Rigsdagsstenograf og befinder sig vel derved. Jeg ved ikke, om hun altid synes, at det er Guldkorn, d'Hrr M.F.'er og M.L.'er staar og siger, men pligtopfyldende, som det nu engang ligger til Familjen, gør hun vistnok intet Forsøg paa at forvanske den Mening, der muligvis kan være deri.

Vor anden Datter, Elin, som jeg ogsaa kun har godt at sige om, er gift i Berlin med den fremragende Nervalge Siegfried Kalischer, og vor yngste Datter, Inger, er gift med Arkitekt Sven Risom, der i 1914 i Løbet af 8 Dage vandt baade denne, virkelige søde, Pige og Akademiets store Guldmedalje, hvortil han stadig gør sig fortjent ved ikke at have været med til — hvad der ellers synes at være Tidens Opgave — ved Opførelse af Lag-Crême- og Rævekage-huse at forgrimme vor skønne, fra Fædrene nedarvede, By. Disse to sidstnævnte har skænket os tre Børnebørn. Som Regel finder jeg, det er ækelt at høre Bedsteforældre omtale tredje Generation som Verdens 8de, 9de og 10de Underværker; for os kun-

de der være mere Mening deri, disse Børnebørn er nemlig — dog nej, de to kan læse, det ene oven i Købet Latin, og den tredje skal snart lære Bogstaverne, og de har ikke godt af at se netop det, jeg maaske ellers med Rette kunde finde paa at sige.

Om selve disse Minder skal jo andre dømme. Fra en af vore fremragende Mænd fik jeg i forrige Uge et Brev, hvori han takker mig for de to første Bind og spøgende tilføjer:

Under en længere Febersygdом har jeg delt Seng med Deres skrevne Erindringer, og er saa længe bleven befriet for mine egne uskrevne — heldigvis.

Mine er Pligtens, Arbejdets, Ansvars og Utilstrækkelighedens mørke Skygger; og saa at læse om, hvorledes Munterhedens og Livsglædens Strøm hele Livet igennem er skyllet saa frodigt lige tæt forbi mig!

Og i mit Svar skrev jeg omtrent saaledes:

Naturligvis har jeg ogsaa Erindringer, der ikke er lutter Glæde, og De Erindringer med Livsglæde paa første Haand, men i de Erindringer, jeg sender ud, nynner jeg som Chr. Richardt:

Lykkens Roser røde
Kun mellem Torne gløde,
Tornen tager jeg for mig,
Rosen gemmer jeg til Dig,
Lykkens Roser røde.

Og selv maa jeg — maaske? — i Fortsættelse af Verset have Lov til denne Dom om mine Minder: Jeg har forsøgt med eller uden Held at fremstille dem alle, gode og onde, med et Stænk af Humor,

skønt jeg ved, at jeg slet ikke er i Besiddelse af Humor. Ja, det er ikke »Fiskeri« eller af Beskedenhed, at jeg udslynger dette, det er en Professor i det filosofiske Fakultet, endda en meget berømt, der har sagt mig det, og det var absolut ikke for at bedrøve mig, for han føjede til: »Men vi vil slet ikke have Dem anderledes, end De er.«

»Gamle Rosenkilde« spurgte en Dag en lille Dreng, der gik med et Fuglebur: »Hvad har Du deri?« — »En Guldspurv,« svarede Drengen og løftede Dækket op. »Det er jo en almindelig Graaspurv,« sagde den gamle Skuespiller. »Ja, jeg kalder den nu en Guldspurv,« var den lille Filosof's sidste Ord.

Om Navne skal man, ligesom om Smagen, ikke disputere; det er vel derfor, man altid gør det. Disse Minder har jeg ikke alene fortalt saa godt, men ogsaa paa den eneste Maade, jeg har kunnet, og jeg lader nu min lille, maaske helt uforgyldte Graaspurv flyve ud til Smaafuglenes Venner.

INDHOLD

	Side
Forspil	5
Revyerne før og nu	8
De, der sang vore første Viser	13
Og de, der sang de følgende	23
Ernst Bojesen	36
»Gaar Fallesen af« og »Tinta Sprutta«	44
Da jeg hjalp Selma Lagerlöf	52
Teaterliv	57
Ogsaa en Slags Teatermænd	73
Intermezzo	79
Det grønne Værelse	83
Husdigterne	95
Naturam furca pellas ex —	109
Otto Borchsenius	111
Det overflødige Menneske	118
Adler Alberti	124
Ordner, Titler og Censur	131
En Mand, der <i>vil</i> , hvad han vil	138
Tryk paa Knappen	146
Lidt blandet Konfekt for Teatervenner	157
»Gengangere« og August Lindberg	173
Studenterjubilæer	183
Præster	189
Mathias Fenger	197
Krak	208
Mellem Gutenbergere	212

	Side
Da jeg snakkede med Borgmesteren	223
»Æ Hav«	228
Skagen	239
Snobberi?	248
Andre, jeg mødte paa Vejen	254
En, jeg skiltes fra paa Vejen	272
Og nu er jeg færdig	275